KARIN ALVTEGEN

GĖDA

baltos lankos
savaitgalio knyga

KARIN ALVTEGEN

GĖDA

Iš švedų kalbos vertė
Leonas Petravičius

baltos lankos

UDK 839.7-3
Al-197

Viršelio dailininkė
Enrika Samulionytė

Versta iš:
Karin Alvtegen, *Skam*, Bokförlaget Natur och Kultur, Stokholm, 2005

Printed in Lithuania

ISSN 1822-6558
ISBN 978-9955-23-138-7

Mano narsiems karžygiams
Augustui ir Albinui

Gerasis Dieve,
panaikink karus ir prievartą, ir viską, kas neteisinga,
padaryk, kad neturtingi žmonės gautų pinigų
ir galėtų nusipirkti truputį maisto. Leisk, kad blogi žmonės
taptų geri ir kad nė vienas, kurį aš pažįstu, smarkiai
nesusirgtų ar nenumirtų.
Padėk man būti darbščiam ir geram, kad mama ir tėtė
visada galėtų manimi didžiuotis.
Padaryk, kad jie mane mylėtų.

AMEN

1

„Prisiekiu garbe ir sąžine, kad būdamas gydytojas stengsiuosi tarnauti žmonėms, vadovaudamasis humaniškumu ir pagarba gyvybei. Mano tikslas tebūnie saugoti ir tausoti sveikatą, užbėgti už akių ligoms, gydyti sergančiuosius ir mažinti jų kančias."

Jai nepasisekė. Vyras, kuriam netrukus teks mirti, sėdėjo priešais ją visiškai ramus, visiškai tyliai, padėjęs ant kelių gyslotas rankas. Ji įsmeigė akis į storą jo ligos istoriją. Nuo pirmo vizito praėjo kone dveji metai. Atkakliai stengėsi jį išgydyti, bet viskas veltui, šiandien turi pripažinti, kad pralaimėjo. Turi jam tai pasakyti. Visada taip. Nesvarbu, koks paciento amžius, nesvarbu, kad liga nepagydoma, kad medicinos tyrimai dar nenužengė taip toli, kad tai ne jos asmeninė kaltė. Tačiau jos rankose buvo gyvybė. Jai nepakako sumanumo tą gyvybę išgelbėti.

Jis maloniai nusišypsojo.

– Nežiūrėkite į viską taip asmeniškai. Visi kada nors mirsime. Šį kartą, matyt, atėjo metas man.

Ji susigėdo. Ne jis turėtų ją guosti, tikrai ne, bet jam kažkaip pavyko aiškiai įžvelgti jos mintis.

– Supraskite, aš senas, o jūs jauna. Nugyvenau ilgą gyvenimą ir esu juo visai patenkintas. Žinote, kai sulauki mano amžiaus, atrodo, jau tiek daug išėjusiųjų pirma tavęs, kad imi jaustis vienišas.

Jis pasukiojo ant kairės rankos kuklų vestuvinį žiedą. Jį buvo nesunku pajudinti, kaulėti pirštai sulyso nuo tada, kai žiedas buvo užmautas.

Panašiais atvejais jos žvilgsnį visada patraukdavo rankos. Keista, kad netrukus išnyks visas jų patyrimas, visi sugebėjimai, įgyti permainingais gyvenimo metais.

Išnyks visiems laikams.

– Kartais stebiuosi, kaip Jis visa tai sugalvojo. Turiu galvoje, kad visa kita taip gudriai apskaičiuota. Tas išmontavimas, kurį žmogus yra priverstas išgyventi, turėtų vykti kiek kitaip. Iš pradžių gimsti, augi, mokaisi, o paskui, kai viskas ima tapti rutina, vėl pamažu atimama, viena po kito. Iš pradžių išvaizda, o paskui ir kiti dalykai. Galų gale atsiduri ten, kur viskas prasidėjo.

Jis nutilo tarytum susimąstęs apie tai, ką pasakė.

– Bet kai pagalvoji, gal tai ir protinga. Juk kai niekas nebefunkcionuoja taip, kaip turėtų, visa kita nebe taip ir svarbu. Imi jausti, kad būtų ne taip ir blogai numirti, galų gale nuo visko pailsėti.

Jis vėl šyptelėjo.

– Tik gaila, kad tas išmontavimas kartais ilgai užtrunka.

Neturėjo jam ko atsakyti, nerado tinkamų žodžių, kuriais galėtų prisidėti prie jo samprotavimų. Viena, ką žinojo, – kad toks lėtas išmontavimas lemtas ne visiems.

Kai kas išeina nespėjęs iki galo žengti žingsnio, kai net augimas dar nepasibaigęs. O renkamasi irgi be jokios logikos.

Ką Dievas myli, tą anksti pasiima.

Žodžiai, neteikiantys paguodos.

Išeitų, kad Dievas nekenčia tų, kas pasilieka ilgiau. Kitaip kodėl Dievas turėtų manyti, kad tie, kurie Jam patinka, pateisina tuštumą, kurią palieka mirtis.

Ji nenori, kad Dievas jos nekęstų, nors ir netiki visu tuo.

– O ar žinote, kas iš viso to smagiausia? Dabar pareisiu namo ir išgersiu pilną taurę vyno. Juk taip ilgai negalėjau nieko gerti. Saugau butelį ypatingai progai, o šiandien, manau, kaip tik tokia proga ir pasitaikė.

Jis mirktelėjo jai.

– Taigi nėra to blogo, kas neišeitų į gera.

Bandė atsakyti į jo šypseną, bet nebuvo tikra, kad jai pavyko. Kai jis norėjo atsikelti, pašoko jam padėti.

– Dėkui jums už viską, ką padarėte. Žinau, kad tikrai kovojote, kiek leido jėgos.

Kai jis išėjo, ji uždarė duris ir pabandė giliau įkvėpti oro. Kabinete buvo trošku. Pažvelgusi į laikrodį pamatė, kad liko ne tiek daug laiko. Tuoj bus metas eiti. Popieriai ant rašomojo stalo netvarkingai išmėtyti, ji pabandė juos sudėlioti rūpestingiau. Rankomis pabraukė per stalo paviršių, sustumdė dokumentus į tvarkingesnes krūveles, nusimetė baltą chalatą ir apsivilko viršutiniais drabužiais. Susierzinusi pastebėjo, kad laiko dar į valias, bet geriau jau būti kelyje, negu kad tave privers sustoti.

Kad ir kaip greitai bėgsi, nepabėgsi nuo to, kas slypi tavo viduje.

– Tai mama. Laukiu nesulaukiu, kada tu mane pavėžėsi. Paskambink tučtuojau.

Žodžiai įrašyti į atsakiklį, juos išgirdo įjungusi mobilųjį, kai ėjo į stovėjimo aikštelę. Buvo dešimt po penkių, iki sutarto laiko dar dvidešimt minučių. Kodėl ji turi skambinti ir tartis dar kartą – tikra mįslė, bet nepaskambinti būtų dar blogiau.

– Sveika, čia aš.

– Kada atvažiuosi?

– Jau važiuoju, būsiu po penkiolikos minučių.

– Turiu eiti į parduotuvę nupirkti naujų žvakių.

– Jei nori, nupirksiu pakeliui.

– Gerai, tik paimk tų, kurios dega šimtą dešimt valandų. Aną kartą pirktos labai greitai sudegė.

Jei motina bent trupinėlį nujaustų, kokia kančia jai tas nuolatinis kapo lankymas, nekalbėtų tokiu balsu, tarytum ji iš šykštumo nupirko žvakes, kurios nedegė tiek laiko, kiek turėjo degti. Mielu noru nupirktų tokias, kurios degtų visą gyvenimą. Bet tokių nėra. Ilgiausias laikas – šimtas dešimt valandų. O kai motina pardavė automobilį, nes bijojo ilgiau važinėti, nuolatine Monikos pareiga tapo pavėžėti ją į kapines ir uždegti naujas žvakes, kai tik senosios užgesdavo.

Dvidešimt treji metai. Jis miręs jau daugiau metų, negu gyveno. Bet vis vien jam skiriama svarbiausia vieta.

Skiriama viskas.

Aikštelėje stovėjo keli automobiliai, bet kapinės, regis, tuščios.

Mano mylimas sūnus
Larsas
1965–1982

Ji niekaip negali priprasti prie jo vardo ant kapo akmens. Tas vardas turėtų būti kokios nors sporto šakos laimėtojų sąrašo viršuje. Laikraščio straipsnyje apie daugiausia vilčių teikiančius jaunus ledo ritulininkus. Kai nesugebėdavo padaryti įspūdžio kitaip, visada galėdavo pabrėžti, kad ji – Larso Lundvalio jaunesnioji sesutė. Šiemet jam būtų suėję keturiasdešimt, bet jai jis tebebuvo dvejais metais vyresnis brolis, į kurį stengėsi lygiuotis klasės draugai, mergaitės galvą pametusios bėgiojo iš paskos, jis buvo tas, kuriam sekėsi viskas, ko tik imdavosi.

Mamos pasididžiavimas.

Kartais ji svarstydavo, kaip viskas būtų susiklostę, jei tėtė būtų likęs su jais ir gyvenęs kartu visus tuos metus. Jei nebūtų palikęs šeimos, kai Monika dar tūnojo mamos įsčiose, jei mamai nebūtų tekę tiek vienatvės metų. Monika niekada nebuvo jo sutikusi. Būdama paauglė parašė jam laišką, sulaukė trumpo, šaltoko atsakymo, planai kada nors susitikti nuėjo vėjais. Troško, kad jis rodytų daugiau dėmesio, kad labiau norėtų susitikti. Bet to nebuvo, ir galų gale išdidumas paėmė viršų. Ji neketino jam pataikauti. Metai bėgo, ir jis dingo kažkur gyvenimo paraštėse.

Žvakė, kaip ir reikėjo tikėtis, buvo išdegusi, ir ji pamatė, kokia nepatenkinta motina, kad ant kapo tiek laiko nebuvo šviesos. Greitai išsitraukė iš kišenės degtukus, ranka pridengė plazdančią liepsnelę, uždegė naują žvakę. Kiek kartų taip stovėjo žiūrėdama, kaip motinos rankos brėžia degtuką, kaip liepsnelė plastikiniame dėkle įsidega ryškiau ir pagaliau įsiliepsnoja žvakės dagtis. Ar mamai niekada neateidavo į galvą? Kad viskas prasidėjo nuo

tokios pat mažos liepsnelės. Kad tai ir buvo katastrofos pradžia. Ir vis dėlto ji visada skubėdavo čionai, skubėdavo uždegti to, kas ką tik būdavo užgesę. Ugnis turėjo degti ant jo kapo, triumfuoti šalia savo aukos.

Jiedvi grįžo prie automobilio. Mama dar kartą atsiduso, pasisuko nugara į kapą ir ėmė žingsniuoti. Monika valandėlę pastoviniavo, milijoninį kartą perskaitė jo vardą, vėl pajuto taip gerai pažįstamą bejėgiškumą. Ką daryti seseriai, turinčiai galimybę gyventi savo gyvenimą, kai tas, kuris, regis, turėjo tiek puikiausių gabumų, žuvo? Ką ji turėtų padaryti, kad būtų verta? Kad pateisintų tai, jog vis dar gyvena.

– Tikiuosi, užeisi, ko nors užkąsime?

– Šiandien negaliu.

– Ką gi žadi veikti?

– Turiu susitikti su bendradarbiu, eisime pietauti.

– Ir vėl? Pradėjai nuolat kažkur vaikštinėti. Kaip galima gerai padaryti savo darbą, jei kažkur bėgioji savaitės vidury?

Kartais tai sapnuodavo. Kartais matydavo ir nemiegodama. Aukšta tvora, balta, o varteliai iš juodos kalinėtos geležies. Varteliai atsidaro tik tada, kai ji sutinka.

– Su kuo žadi susitikti?

– Tu nepažįsti.

– Štai kaip.

Sėdėdama prie vairo, ji valandėlę užmerkė akis. Dar nespėjo pasakyti apie kursus, į kuriuos turės važiuoti kitą savaitę. Ant kapo niekas neuždegs žvakių, nebent mama

važiuotų autobusu. To dabar nereikėtų sakyti, juk ir taip jos nuotaika prasta.

Monika įjungė posūkio žibintą ir išvažiavo į kelią. Mama sėdėjo nusisukusi, žvelgdama pro automobilio langą.

Monika skersomis dirstelėjo į ją.

– Dvidešimt trečią bibliotekoje skaitysiu pranešimą apie mūsų klinikos labdaros fondą. Jei nori, galėtum ateiti, užvažiuočiau tavęs paimti.

Neilga tyla. Galbūt ji?..

Kas būtų, jei ji vieną kartą, vienintelį...

Vienintelį.

– Na, nežinau.

Vienintelį.

Toliau važiavo tylėdamos. Monika, neišjungdama motoro, sustojo prie keliuko į garažą. Motina atidarė dureles, išlipo.

– Nupirkau viščiuką, maniau, gal...

Monika matė, kaip jos nugara dingo už laukujų durų. Atsirėmė galva į sėdynės pagalvėlę ir pabandė įsivaizduoti Tomo veidą. Ačiū gerajam Dievui, kad jis yra, kad jai pavyko susitikti kaip tik su juo. Jo vidinis žvilgsnis žvelgė į ją kaip niekas kitas iki šiol. Jo rankos vienintelės priartindavo ją prie kažko, ką galbūt galima pavadinti ramybe. Jis nė nenujaučia, koks iš tikrųjų jai svarbus, ir kaip galėtų nujausti, juk ji dar nė karto nepasakė jam nuoširdaus žodžio.

2

Laišką pamatė visiškai atsitiktinai, greičiau tai buvo Sabos nuopelnas. Krepšį prie durų po plyšiu laiškams pritaisė kažkas iš tų namų rūpybos darbuotojų. Jai buvo nesuprantama, kaip jie surado laiko ir lėšų. Žinoma, žinojo, jog krepšį jie pritaisė, kad pati galėtų pasiekti jai siunčiamus laiškus, bet kadangi ji niekada negaudavo laiškų, tai buvo grynas mokesčių mokėtojų pinigų švaistymas. Juk šiaip jie dabar viską labai taupo. Kartais pasitaiko koks pranešimas iš banko ar šiaip kas, bet juk tokių dalykų niekas neskuba skaityti, todėl krepšio įrengimas niekaip nepateisina išlaidų. Laikraščiai jos irgi nedomina, argi nepakanka tų niekų, kuriuos mato vakare per televizijos žinias. O invalidumo pensiją ji leidžia kitiems dalykams, tokiems, kuriuos galima valgyti.

Bet šį kartą jai atėjo laiškas.

Baltas vokas, ranka rašytos raidės.

Saba, išleidusi liežuvį, atsitūpė prie durų, nenuleisdama akių nuo staiga pasirodžiusio balto daikto. Gal vokas kvepia kažkuo, ką gali pajusti tik jos jautri uoslė?

Akiniai guli ant svetainės stalo. Valandėlę svarstė, ar verta persėsti į minkštakrėslį. Nuo pastaraisiais metais priaugusių kilogramų jai taip sunku atsikelti iš minkštakrėslio, kad be reikalo į jį nesėda, ypač jei žino, kad neturės daug laiko atsikelti.

– Gal išeisi pabėgioti, kol šeimininkė atsisės?

Saba pasuko galvą, pažvelgė į ją, bet, atrodo, nenorėjo eiti į kiemą. Maja Brita pastūmė minkštakrėslį arčiau balkono durų, įsitikino, kad pailgintas turėklas įsitverti pasiekiamas. Galės atidaryti duris nesikeldama. Jie viską sutvarkė taip, kad Saba gali viena išbėgti į pievelę. Namų rūpybos darbuotojai išėmė vieną balkono virbą, o gyvena ji pirmame aukšte. Bet netrukus jie turės kiek palenkti kitus virbus, praplėsti angą.

Išsišiepusi nuo skausmo, ji nugrimzdo į minkštakrėslį. Kai kelių sąnariai porą sekundžių turi išlaikyti visą svorį, juos visada pakerta. Teks įsigyti naują minkštakrėslį, aukštesnį. Sofa jau seniai nebegali naudotis. Kai paskutinį kartą buvo į ją atsisėdusi, turėjo šauktis pastiprinimo ypatingų atvejų tarnyboje, ar kaip ji ten vadinasi. Atvažiavo du aukšti, stiprūs vyrai.

Juodu ją pakėlė, ir jai teko su tuo taikytis.

Tokio pažeminimo daugiau nebekęs. Kaip bjauru, kai kas nors liečia tavo kūną! Vien mintis kelia tokį pasišlykštėjimą, kad ji, ilgai negalvodama, atsisakė naudotis sofa. Jau ir taip bjauru, kad apskritai turi įleisti į savo butą visus tuos mažus žmogučius, bet kitos išeities nėra, kitaip pati turėtų eiti laukan. Tiesą sakant, ji nuo jų priklausoma, kad ir kaip nemalonu tai pripažinti.

Lėkte įlekia į jos butą, čia vienas, čia kitas. Vis nauji veidai, o vardų ji nė nemano dėtis į galvą. Kiekvienas turi raktą. Greitomis paskambina durų skambučiu, nors ji niekada neatsako, ir vikriai atsirakina. Žodžio „privatumas" jie turbūt nė nemokėtų ištarti. Pasklinda po butą su dulkių siurbliais, kibirais, pripildo šaldytuvą, prieš tai apžiūrėję jį priekaištingais žvilgsniais.

– *Spėjote suvalgyti viską, ką buvom nupirkę vakar.*

Keista stebėti, kaip žmonių elgesys keičiasi dėl priaugtų kilogramų skaičiaus. Gali pamanyti, kad jos proto galios mažėja tokiu pat greičiu, kokiu auga kūnas. Žmonės, turintys antsvorio, daug mažiau protingi negu liesi. Atrodo, kad tai labai plačiai paplitęs požiūris. Ką gi, tegul. Ji be gailesčio išnaudoja jų kvailumą savo naudai, puikiai žino, kaip elgtis, kad jie padarytų tai, ko jai reikia. Juk ji tokia stora! Dėl to net neįgali! Argi ji kalta, kad taip elgiasi, juk geriau negali. Būdami šalia jos, jie patys kas sekundę, rodos, sakyte tai sako.

Prieš penkiolika metų jie įkalbinėjo persikelti į specialų butą. Tada jai būsią lengviau išeiti į lauką. O kas gi sako, kad ji nori išeiti laukan? Niekada nereiškė tokių norų. Atsisakė, užtat pareikalavo, kad jos butą pritaikytų prie jos apimties ir svorio. Vonioje turėjo įtaisyti didžiulį dušą. Argi ne patys nuolat tauškia, kaip svarbu laikytis higienos. Lyg ji būtų mažas vaikas.

Siuntėjo adreso nėra. Ji pasukiojo laišką, apžiūrėjo priekinę pusę. Persiunčiamas. Koks žmogus pasaulyje galėjo pasiųsti laišką į jos vaikystės namus? Kai pamatė adresą, ją suspaudė sąžinės priekaištai. Namas turbūt jau baigia

sugriūti. Sodas neprižiūrimas, neįžengiamas. Jos tėvų pasididžiavimas. Ten jie leisdavo laisvalaikį po ilgo triūso Bendruomenėje.

Kaip ji jų pasigenda! Niekad nebūtų patikėjusi, kad žmonės po savęs gali palikti tokią tuštumą.

– Taigi, Saba. Tau mano tėvai būtų patikę. Gaila, kad niekada nesusitikote.

Negali ten grįžti. Negalėtų pakelti gėdos, negalėtų ten pasirodyti dabar, kai ji tokia. Taigi namas liko stovėti kur stovėjęs. Beje, ką su juo ir daryti, juk stovi kone negyvenamose vietose. Turbūt Hedmanai persiuntė laišką. Jie jau nustojo jai rašyti klausinėdami, ar neketina namo parduoti ar bent pasirūpinti inventoriumi, bet tikriausiai retkarčiais prižiūri. Turbūt tik dėl savęs. Nemalonu gyventi šalia tuščio, apgriuvusio namo. O gal viską išnešiojo ir neberašo, nes sąžinė nešvari. Šiais laikais niekuo negali pasitikėti.

Ji apsižvalgė, kuo galėtų atplėšti voką. Pirštai niekaip netilptų į siaurą plyšelį. O nagų dildė puikiausiai tinka.

Laiškas rašytas ranka ant liniuoto popieriaus, su paraštė, atrodo kaip mokyklinio sąsiuvinio lapas.

Sveika, Maisa!

Maisa?

Gurktelėjo. Giliai smegenų vingiuose atskilo prisiminimų šukė.

Tuojau pat kilo noras ką nors įsikišti į burną, poreikis ką nors nuryti. Apsižvalgė, bet nebuvo nieko, ką galėtų pasiekti ranka.

Atsispyrė pagundai kitoje lapo pusėje perskaityti, kas siuntėjas, o gal priešingai – tiesiog nenorėjo žinoti.

Kiek metų prabėgo, kai niekas jos nevadina Maisa.

Kas tiek metų išsaugojo šį vardą ir dabar neprašytas įsibrovė pro plyšį laiškams?

Suprantu, stebiesi, kad rašau po tiek daug metų. Atvirai prisipažinsiu, truputį abejojau prieš sėsdama rašyti, bet, šiaip ar taip, nusprendžiau parašyti. Paaiškinimas tau tikriausiai pasirodys dar keistesnis, bet pasakysiu, kaip yra. Prieš porą dienų susapnavau neįprastą sapną. Sapnavau tave, ir sapnas smarkiai įsirėžė mano atmintin. Kai nubudau, kažkas man tarytum pakuždėjo, kad turiu tau parašyti. Išmokau (tiesa, vėlai ir po skaudžių pamokų) paklausyti stipraus vidinio balso. Taigi nusprendžiau ir dabar rašau...

Nežinau, ką esi girdėjusi apie mane ir kaip pasisuko mano gyvenimas. Manau, tėviškėje žmonės apie tai kalbėjo, ir visiškai tave suprasiu, jei nenorėsi palaikyti ryšio su manimi. Aš pati nepalaikau jokių ryšių su giminėmis ir su niekuo iš vaikystės laikų. Kaip supranti, čia turiu daug laiko apmąstymams, daug galvoju apie mūsų kartos žmones ir apie tai, ką gavome išeidami į gyvenimą iš tų laikų ir kaip mus vėliau tai paveikė. Todėl labai norėčiau išgirsti, kaip dabar sekasi tau! Tikiuosi, viskas baigėsi laimingai ir tau dabar viskas gerai. Kadangi nežinau, kur gyveni ar kokia tavo pavardė pagal vyrą (niekaip negaliu prisiminti Jorano pavardės), siunčiu laišką tavo vaikystės namų adresu. Jei šis laiškas tau turi kokios nors prasmės, esu tikra, kad jis tave pasieks. Jei ne, laiškas kiek laiko paklajos, duodamas darbo pašto tarnybai, o tai irgi neblogai, mat čia būdama supratau, kad laikai gana žiaurūs.

Kaip bus, taip...

Visa širdimi noriu tikėti, kad tau, nepaisant sunkių vaikystės metų, gyvenimas nusisekė. Turbūt tik užaugusi geriau supratau, kaip tau turėjo būti sunku. Linkiu viso ko geriausio!

Džiaugsiuosi, jei panorėsi atsakyti.

Tavo sena draugė

Vanja Tyren

Ji išsirito iš minkštakrėslio. Staiga pagavęs pyktis tarytum padaugino jos jėgas. Kas čia per kvailystės?

Nepaisant sunkių vaikystės metų?

Kas per negirdėtas įžūlumas! Kas ji manosi esanti, kaip gali siųsti laišką su tokiais užuojautos kupinais žodžiais? Vėl pakėlė voką ir perskaitė adresą, užrašytą lapo apačioje. Žvilgsnis sustojo prie vidurinių žodžių. Virebergo kalėjimas.

Sunkiai prisimena šią moterį, matyt, sėdinčią Virebergo kalėjime, bet manančią, kad gali teisti jos vaikystę, o kartu, žinoma, ir jos tėvus.

Nuėjo į virtuvę, atplėšė šaldytuvo duris. Kakavos pakelis jau stovėjo šalia kriauklės. Skubėdama atsipjovė gabalą sviesto, padažė į rudus miltelius.

Užmerkusi akis juto, kaip sviestas tirpsta burnoje. Pasidarė lengviau.

Tėvai dėl jos darė viską. Mylėjo ją! Kas gali tai žinoti geriau už ją?

Suglemžė lapą. Turėtų būti draudžiama siųsti laiškus žmonėms, kurie jų nenori. Ko toji moteris tikisi, sunku atspėti, bet neatsakyti į tokius įžeidinėjimus irgi neįmanoma. Ji bus priversta atsakyti, pateisinti tėvus. Vien mintis,

kad jai norom nenorom teks bendrauti su kažkuo, esančiu už šio buto sienų, privertė atsipjauti dar vieną gabalą sviesto. Šis laiškas – tikra provokacija. Atviras išpuolis. Po visų savanoriškos vienatvės metų Vanja staiga prasilaužė pro jos taip sunkiai pastatytas užtvaras.

Vanja.

Kaip mažai prisimena.

Kad ir kaip stengiasi, mato tik padrikus vaizdus. Jiedvi, regis, draugavo, bet smulkesnių detalių beveik neišliko. Kažkokie namai, kuriuose visada triukšmas, sodas, kartais panašus į sąvartyną. Namai nė iš tolo ne tokie švarūs ir pavyzdingi kaip jos tėvų namai. Regis, prisimena, kad tėvai nepritarė jų draugystei. Ir še tau! Jie ir vėl pasirodė teisūs. Kiek jiems teko kovoti! Kai tai prisimena, jai rodosi, kad gerklėje įstrigo sprangus kąsnis. Nebuvo gero būdo vaikas, bet jie vis tiek nepasidavė, darė viską, kad atvestų ją į tikrą kelią, nepaisydami jos užsispyrimo ir daugybės skausmo, kurį teko per ją iškęsti. Ir štai dabar, daugiau kaip po trisdešimties metų, toji moteris kalba apie tai, kaip jų kartą paveikė vaikystės metai. Gal ieško kaltų dėl savo pačios nelaimių, nori viską suversti kitiems? Kas gi daugiau iš jų sėdi kalėjime? Atsiunčia laišką su paslėptais įžeidimais ir kaltinimais, nors kalėjime sėdi ji pati. Įdomu būtų žinoti už ką.

Pasirėmė į stalelį šalia kriauklės. Vėl nusmelkė skausmas nugaros apačioje. Staigus dilgtelėjimas, net akys aptemo.

Nors geriausia būtų viską pamiršti. Tegul Vanja nugrimzta praeitin, tegul dumblas, kurį ji sujudino, nusileidžia į balos dugną.

Pažvelgė į virtuvės laikrodį. Nors jie niekada nebūna labai punktualūs, bet po kokios valandos kitos turėtų ateiti. Vėl atidarė šaldytuvą. Kai į jos mintis bando prasiskverbti tai, ko nenori žinoti, noras valgyti visada sustiprėja.

Poreikis prisikimšti ir nutildyti tai, kas rėkia jos viduje.

3

Jis sako, kad myli ją. Viskas, ką jis darė, ką kalbėjo, irgi, rodos, tai patvirtino. Bet taip sunku tuo patikėti. Kad jis myli kaip tik ją.

Jis norėjo įtikinti, kad laiko ją nepakartojama, kad vertina labiau už visus kitus žemės žmones, kad ji jam svarbiausia. Kad jis niekada jos neapvils, kad visada saugos.

Taip sunku patikėti.

Už ką toks vyras kaip Tomas turėtų mylėti kaip tik ją? Kai tau jau artėja keturios dešimtys, jauni vyrai paskui tave nebėgioja, o užtenka tik mesti žvilgsnį į jį ir tuoj suprasi, kad jis – daugelio trokštamas grobis. Bet vis dėlto pirmiausia ją traukė jo protas. Jo autoironiškas humoras, verčiąs ją kvatoti pačiose neįtikimiausiose situacijose. Tik visiškai savo vyriškumu pasitikintis žmogus gali pasijuokti ir iš savęs. Tik žmogus, nebijąs pažvelgti į savo vidų, žino, iš ko galima juoktis. Tokio ji dar nebuvo sutikusi. Jam netrūko smalsumo ir nesenkančio troškimo išmokti ko nors naujo, suprasti daugiau. Visada pasirengęs atsisakyti įprasto požiūrio, jei kažkas kita staiga pasirodo

labiau pagrįsta, visada sugebąs pažvelgti iš kito taško. Gal todėl jam taip sekėsi pramonės dizainerio darbas, o gal tai buvo rezultatas? Jo neįprastos savybės, minties laisvumas nuneša jų pokalbius į dar netyrinėtas aukštumas, kartais jai tenka gerokai pasistengti, kad išlaikytų jo lygį. Ją tai nepaprastai stimuliuoja.

Intelekto požiūriu jis jai visiškai prilygo. Tokių žmonių tikrai reta.

Taigi kodėl jis įsimylėjo kaip tik ją?

Kažkur turėjo būti klasta. Bet kad ir kaip ieškojo, negalėjo rasti.

Žinoma, vyrų pasitaikydavo. Neilgai trukusių ryšių praeityje buvo, bet jos pasirinkimą nulemdavo kitos ambicijos, ne vien pastangos pratęsti santykius. Ilgos medicinos studijos reikalavo viso jos dėmesio. Egzamino įvertinimas „gerai" atrodydavo nesėkmė, patenkinta būdavo tik vertinama „labai gerai", o kartais ir to atrodydavo maža. Dėstytojai turėjo griūti iš susižavėjimo jos pažanga ir gabumais, bet greitai teko įsitikinti, kad tai ne taip paprasta. Gabių studentų daug. Todėl ją nuolat kamavo jausmas, kad per mažai dirba, kad nėra labai gabi. Teko arti dar labiau.

Pamažu jos bendraamžiai išsiskirstė, vedė, ištekėjo, pasinėrė į šeimos rūpesčius, o ji, dideliam motinos liūdesiui, liko netekėjusi. Dabar tai atsitikdavo ne taip dažnai, nors iš tikrųjų greitai gali būti jau per vėlu, bet metų metus motina nedavė jai ramybės aiškindama, kaip ji nusivylusi, kaip liūdna, kad, matyt, nebesusilauks vaikaičių. Giliai širdyje, kur jos jausmai neprieinami nei motinai, nei kam nors kitam, Monika jai pritarė.

Ne visada taip lengva gyventi vienai. Sunku pasakyti, ar tai kultūros tradicija, ar dar kas nors, bet kažkur paslaptingoje žmogaus prigimtyje, atrodo, vis dėlto slypi principinis poreikis jungtis. Kūnas kalbėjo aiškia kalba. Po mėnesių vienatvės jis troško prisilietimo. Ji niekam nebuvo įsipareigojusi. Tada galėdavo pradėti nedidelį meilės nuotykį, kad būtis kiek prašviesėtų, bet niekada neleisdavo jausmams įsikeroti. Leisdavo sau kiek pasidžiaugti, bet santykiai niekada nepasidarydavo labai svarbūs. Bent jau jai. Gal toks jos elgesys ir sužeisdavo vieną ar kitą širdį, bet niekam nevalia buvo per daug prisiartinti prie centro tos erdvės, kurioje mažoji Monika gyveno, stropiai slėpdama visas savo baimes.

Ir savo paslaptį.

Seksas – gana paprastas dalykas. Daug sunkiau tikras artumas.

Kartais pusiausvyra būdavo pažeidžiama. Per dažni skambučiai, per dideli norai, kalbos apie lūkesčius ir ateities planus. Juo didesnis dėmesys, juo šaltesni tapdavo jos atsakymai. Ji įtariai žiūrėjo į didėjantį entuziazmą, o netrukus ir visai nutraukdavo santykius. Nes geriau viena negu išduota.

Kažkas ją pavadino princese ant ledo kalno, ir ji palaikė tai komplimentu.

Bet štai sutiko Tomą.

Tai atsitiko traukinyje, traukinio restorane. Ji per šventes lankėsi kaime pas draugus, grožėjosi jų šeimos idile ir nutarė grįžti traukiniu, norėdama paskaityti žurnale straipsnį apie naujus fibromialgijos tyrinėjimus. Kelionėje apėmė liūdesys. Keturiasdešimt aštuonias valandas stebėjo tai,

ko jos gyvenime trūksta. Kaip viskas atrodė menka. Ji lyg ir gyvena, bet nieko nesugeba išgauti iš savo gyvenimo. Vėlgi, ar tokie kaip ji turi teisę būti laimingi?

Nuėjo į restoraną išgerti taurės vyno, atsisėdo prie lango. Jis sėdėjo priešais. Nepasakė vienas kitam nė žodžio, tik kartą susižvalgė. Abu žiūrėjo į gamtovaizdį, lekiantį pro jų langą. Vis dėlto visa savo esybe jautė jo buvimą šalia. Keistas jausmas, kad tu ne viena. Nors ir tylėdami, jie savotiškai bendravo. Neprisiminė, kad kada nors būtų tai patyrusi.

Kai traukinys artėjo prie stoties, ji pakilo ir greitomis žvilgtelėjo į jį, o tada nuėjo į savo vietą pasiimti krepšio. Perone jis staiga ją pasivijo.

– Klausykite! Sveiki. Prašau man atleisti.

Nustebusi sustojo.

– Gal pamanysite, kad aš išprotėjęs, bet tikrai pajutau, kad turiu tai padaryti.

Atrodė sutrikęs, galėjai suprasti, kad jam pačiam padėtis atrodė keista. Bet susitvardė ir kalbėjo toliau.

– Norėjau padėkoti už kompaniją.

Ji stovėjo tylėdama, o jis atrodė dar labiau susijaudinęs.

– Sėdėjome priešais vienas kitą restorane.

– Žinau. Ir jums ačiū.

Jo veidą nušvietė šypsena, jis suprato, kad atpažino jį. Vis dar jaudindamasis pasakė:

– Dar kartą atleiskite, bet norėčiau žinoti, ar ir jūs tai pajutote?

– Ką?

– Na, tarytum... Nežinau nė kaip pasakyti.

Jis vėl sutriko, o ji, kiek padvejojusi, nežymiai linktelėjo galvą. Jo šypsena turėjo ją priversti bėgti į pasaulio kraštą

iš gryniausio savisaugos instinkto. Bet sustojo, negalėjo žengti nė žingsnio.

– Ak!

Jis žvelgė į ją, lyg tik dabar staiga būtų išdygusi iš žemės, paskui ėmė raustis kišenėse. Netrukus išsitraukė suglamžytą popierėlį ir apsižvalgė, stvėrė pirmam praeiviui už rankovės.

– Atleiskite, gal turite kuo rašyti?

Užkalbinta moteris sustojo, pastatė ant grindinio portfelį, atsegė rankinę ir ištraukė tušinuką, atrodo, gana geros markės. Jis greitomis kažką užrašė ant popierėlio ir ištiesė jai.

– Čia mano vardas ir telefonas. Norėčiau paprašyti jūsų, bet nedrįstu.

Moteris su portfeliu šypsodama atsiėmė tušinuką ir nuėjo.

Monika perskaitė.

Tomas. Toliau – mobiliojo numeris.

– Jei nepaskambinsite, niekada gyvenime nežiūrėsiu nė vieno filmo su Hjugu Grantu.

Ji nejučiomis nusišypsojo.

– Nepamirškite, kad ant jūsų pečių aktoriaus karjera.

Kelias dienas abejojo. Nusistovėjusiu įpročiu nenorėjo parodyti, kad jai tai svarbu, nors, tiesą sakant, jis nėjo iš galvos. Galų gale įtikino save, kad nieko bloga neatsitiks, jei paskambins. Keletą kartų susitiks, ir tiek. Surinkti dešimt skaičių padėjo ir tai, jog kūnas jau seniai troško, kad kas prie jo prisiliestų.

Taigi trečią dieną pasiuntė jam žinutę.

„Kaltės jausmas dėl Hjugo darosi nebepakeliamas. Per didelė atsakomybė."

Po minutės jis paskambino.

Tą patį vakarą juodu pirmą kartą drauge vakarieniavo.

– *Columbia livia*. Ar žinai, kas tai?

Jis šypsodamas pylė vyną į jos taurę.

– Ne.

– Lotyniškas pašto balandžių pavadinimas.

– Gyvūnai nėra mano stiprybė. Bet jei tau rūpi kokia nors kūno dalis, manau, galėčiau padėti.

Vos ištarusi suprato, kad pasakė nei šį, nei tą.

– Turiu galvoje, kaip kas vadinasi lotyniškai.

Ji pajuto, kad paraudo, o tai jai buvo visai neįprasta. Pamatė, kad jis tai pajuto ir kad tai jam pasirodė juokinga.

– Kai buvau mažas, mano senelis laikė tokią balandinę su pašto balandžiais. Vasarą paprastai būdavau pas senelius ir galėdavau padėti jam prižiūrėti balandinę. Lesindavau, išleisdavau pamankštinti sparnus, žieduodavau. Supratau daug visokių dalykų, tokia balandinė – tai ištisas mokslas.

Atrodo, jis nugrimzdo į malonius prisiminimus, o ji ėmė atidžiai į jį žiūrėti. Gražus, nieko nepasakysi.

– Senelis ne tik turėjo balandinę, jis buvo tiesiog pasišventęs balandžiams. Senelei gal ir ne visada tai patiko, bet ji nemurmėjo. Ar žinai, kaip pašto balandis randa savo namus?

Ji papurtė galvą.

– Orientuojasi pagal įvairius magnetinius laukus.

– O aš maniau, kad jiems padeda žvaigždėtas dangus. Kažkur skaičiau.

– Kaipgi jie tada skristų dieną?

– Na, žinai... Gal manai, kad nemiegu naktimis ir visą laiką apie tai galvoju?

Padavėjas nurinko indus, juodu patvirtino, kad valgis buvo skanus ir kad deserto nenori, bet mielai išgertų po puodelį kavos. Monika buvo beveik pamiršusi paskaitą apie balandžius, kai jis vėl pradėjo

– Ar žinai, kodėl jie visada grįžta namo, nepasuka kur nors į šalį?

Ji purtė galvą.

– Todėl, kad ilgisi namų.

Jis palinko į priekį.

– Balandžių pora nesiskiria visą gyvenimą. Be to, jie visada ištikimi vienas kitam, todėl kad ir kur vieną iš jų paleisi, jis visada grįžta namo. Vienas senelio balandis kartą, matyt, užkliuvo už pliko elektros laido, neteko kojos, bet vis tiek parlėkė namo, namo pas savo gyvenimo draugą.

Pagalvojusi ji pasakė:

– Beveik norisi būti ne žmogumi, o balandžiu, žinoma, jei negalvosi apie prarastą koją.

Jis nusišypsojo.

– Taigi. Kai buvau mažas, dažnai galvodavau, kad be galo tolimoje ateityje, kai užaugsiu ir sutiksiu būsimą žmoną, pajusiu tarytum magnetinį lauką. Tada ir suprasiu, kad sutikau tikrąją.

Ji surinko nuo staltiesės keletą nematomų trupinėlių, jausdama, kad nori paklausti, bet jokiu būdu neišsiduoti, kad jai tai svarbu.

– Ar taip ir buvo?

– Kaip?

Ji valandėlę dvejojo, kol suprato, kad atsakymo išgirsti beveik nebenorėtų. Stumtelėjo servetėlę.

– Kai sutikai žmoną?

Jis išgėrė gurkšnį vyno.

– Nežinau.

Nusivylimą pajuto pirmiausia skrandžiu, kuris susitraukė, kai ji suprato, kad jis vedęs. Bailys, paslėpęs vestuvinį žiedą. Su vedusiais vyrais ji neprasideda.

– Magnetinį lauką pajutau, iš tikrųjų. O apie žmoną, man rodos, dar sunku ką nors pasakyti.

Kitas padavėjas pertraukė pokalbį, paklausė, ar juodu viskuo patenkinti. Abu linktelėjo, neišleisdami vienas kito iš akių, ir padavėjas greitai pasitraukė.

– Gal dabar geriau suprasi, kodėl taip elgiausi perone. Pirmą kartą pajutau magnetinį lauką, turėjau ką nors daryti.

Ji sutiko nepaprastą žmogų. Eidama į restoraną pamanė, kad, galimas dalykas, juodu praleis naktį kartu. Bet po kiek laiko ėmė vis labiau abejoti. Ne, noras nepraėjo, priešingai, pajuto, kad tas noras per daug didelis. Galų gale viską nusprendė jis.

– Nemanau, kad galėčiau šį vakarą pakviesti tave į namus.

Ji stovėjo tylėdama. Kadangi lijo, juodu stovėjo po markizėmis prie restorano lango.

– Tikrai nieko neprarasiu. Jausmas ir taip nuostabus.

Ji dar niekada nebuvo sutikusi tokio kaip Tomas. Juodu išsiskyrė, jis žadėjo paskambinti rytoj, bet pirmoji žinutė

atėjo po aštuonių minučių. Naktį jų telefonai įkaito nuo trumpų sakinių, kurių stilius pasiekė neįsivaizduojamas aukštumas, ji šypsodama gulėjo tamsoje, skaitydama jo žavius pranešimus. Jo išradingumas skatino ją gerokai pasistengti ir kurti panašius sąmojingus atsakymus. Apie penktą turėjo prisipažinti esanti nugalėta.

„Gyvenimas ir naktis nenumaldomai bėga. Niekada sapnai nebuvo taip arti kaip dabar."

Jis privertė ją nutilti.

Ir pakilo dar keliomis pakopomis aukščiau.

Juodu laukė. Tyrinėjo vienas kitą. Tyliai, bet rūpestingai, iš vidaus ir išorės. Du vieniši žmonės atsargiai artinosi prie savo didžiausio lūkesčio. Ar vieną dieną jų gyvenime išsipildys tai, ko jiems visada trūko, apie ką svajojo. Kiekvienas pokalbis tarytum dar vienas nuotykis, kiekvienas atradimas – galimybė pasinerti į didesnes gelmes. Ji suprato, kad dar niekada nebuvo ten, kur dabar ją atvedė jausmai. Viskas kupina švelnumo. Pažino jį pamažu, niekas, ką jis pasakojo, ką ji patirdavo, nesumažino jos susidomėjimo. Priešingai.

Žingsnis po žingsnio juodu artėjo prie lemiamos akimirkos ir nebijojo prisipažinti, kad nervinosi tarytum paaugliai, nors buvo jau nebe tokie jauni.

Bet kaip ir visa kita su Tomu, tai išėjo kažkaip natūraliai. Vieną sekmadienio popietę juodu tiesiog nebeištvėrė.

Ir ji suprato, kad iki šiol buvo nekalta lyg kūdikis.

Daug kartų turėjo santykių su vyrais. Bet iki šiol nieko nebuvo mylėjusi.

Tai buvo tikras perversmas, apėmęs visą jos esybę, toks priešingas jos įprastiniam proto diktatui. Viskas ištirpo, susiliejo ne tik su kitu kūnu, bet ir visa būtimi. Per trumpą valandėlę aplankė palaiminga nuojauta, begalinėje paslaptyje ji įžvelgė didelį paprastumą, visa ko prasmę. Tejautė norą nesipriešinti, atskleisti savo pažeidžiamiausias vietas, su begaliniu pasitikėjimu atsiduoti, leisti įvykti tam, kas turi įvykti. Dar niekada nebuvo taip priartėjusi prie pačių slapčiausių savo gelmių. Ten, kur dingsta nerimas, kur nėra vienatvės.

Bet atėjo pirmadienis, ir ją vėl apėmė baimė.

Visą dieną tylėjo. Išleidusi paskutinį pacientą, peržiūrėjo mobiliojo atsakiklį. Jis buvo palikęs tris laiškus ir atsiuntęs keturias trumpąsias žinutes. Ji turėtų susierzinti. Jei viskas vyktų kaip paprastai, jo dėmesys būtų mirties nuosprendis jų santykiams. Bet šį kartą tik dar labiau išsigando. Nieko nepadėjo, kad išvadino save baile. „Laikyk tai iššūkiu", – kalbėjo sau. Tai irgi mažai tegelbėjo. Įprastiniai būdai nugalėti save šį kartą nebedarė poveikio, iššūkis buvo susijęs su per didele rizika. Ją kaustė vis didesnė baimė. Neištvertų, jei jis ją paliktų, jei prisileistų jį taip arti, o paskui ją išduotų. Pavojinga tapti priklausoma nuo to, ko negali kontroliuoti. Apsinuoginti tiek, kiek to reikalauja jo švelnumas. Tai daro ją tokią pažeidžiamą, kad tiesiog nepakenčiama.

Vidurnaktį, kai vis dar nieko nebuvo jam atsakiusi, jis staiga pasibeldė į jos duris.

– Jei nebenori manęs matyti, pasakyk tai tiesiai į akis, nesislėpk už išjungto mobiliojo.

Pirmą kartą matė jį supykusį. Matė, kaip jis įskaudintas, kaip grumiasi su savo paties baime.

Nieko neatsakė, puolė jam į glėbį ir pradėjo verkti.

Jis gulėjo padėjęs galvą jai ant rankos. Už miegamojo lango švito. Ji glaudėsi prie jo kuo arčiau, bet atrodė, kad to per maža.

– Ar žinai, ką reiškia Monika?

Ji linktelėjo.

– Įspėjančioji.

– Lotyniškai taip. O graikiškai – vienišoji.

Jis pasuko galvą, pabraukė jai smiliumi per kaktą.

– Man rodos, niekada nesu sutikęs žmogaus, kuris taip stengtųsi pateisinti savo vardą.

Ji pagalvojo. Vienišoji. Taip, taip buvo visada. Iki šiol. O štai dabar bijo būti išgelbėta.

Jis atsisėdo, atsuko jai nugarą.

– Juk aš irgi bijau, argi nesupranti?

Ji nieko negali nuslėpti. Jis sugeba perprasti ją kiaurai. Viena iš daugelio jo savybių, kuria žavėjosi, bet lygiai taip pat ir bijojo. Jis atsistojo, priėjo prie miegamojo lango. Jos akys nuslydo jo nuogu kūnu. Koks jis gražus.

– Visada galėdavau pasverti visus „už" ir „prieš", gerai apgalvoti, kaip turiu elgtis, įsitraukti į visus tuos pavojingus žaidimus ir dalyvauti juose, nepasirodydamas per daug suinteresuotas. Bet su tavimi tai neišeina. Visada ilgėjausi ko nors tokio, kas mane taip sukrėstų, kad pajusčiau, jog neturiu pasirinkimo.

Norėjo ką nors sakyti, bet į galvą neatėjo nė vienas žodis. Visi tinkami žodžiai buvo kažkur giliai paslėpti, nepasiekiami, nes iki šiol jai buvo nereikalingi.

– Žinau tik tiek, kad niekada nesu jautusi ko nors panašaus.

Jis stovėjo nuogas, kaip nuogas buvo ir jo prisipažinimas. Ji atsikėlė, priėjo prie jo, atsistojo jam už nugaros ir pakišo rankas jam po pažastimis.

– Todėl niekada daugiau nepalik manęs vieno su nebyliu telefonu. Nežinau, ar dar kartą galėsiu tai ištverti.

Jis buvo drąsiausias vyras iš visų, kokius jai iki šiol pasitaikė sutikti.

– Atleisk.

Svaiginamą akimirką išdrįso lyg akla pasinerti į visišką pasitikėjimą, pasijusti be galo mylima. Akys vėl prisipildė ašarų, širdyje tirpo kažkas juoda ir sunkaus.

Jis atsigręžė, suėmė rankomis jos veidą.

– Noriu tik vieno dalyko, kad su manimi elgtumeisi garbingai, kad suprantamai pasakytum, kas dedasi. Jei būsime garbingi, nė vienam nereikės bijoti.

Ji tylėjo.

– Kaip tau atrodo?

Tik tada ji linktelėjo.

– Pažadu.

Tą akimirką pati tuo patikėjo.

Tą vakarą juodu kartu vakarieniavo. Rytą ji turėjo važiuoti į kursus, nors jau buvo jo pasiilgusi. Keturios dienos. Keturios dienos ir keturios naktys be jo.

Motina labai susinervino. Ne dėl kursų, o dėl to, kad kapas kelias dienas nebus apšviestas. Monika pažadėjo kuo greičiau grįžti. Sekmadienį trečią valandą grįš ir užvažiuos pas ją.

Ilgai naršė drabužių spintą. Iš tikrųjų jau buvo nusprendusi, kuo apsirengs, žinojo, kas jam labiausiai patinka, bet norėjo dar kartą įsitikinti, kad neklysta. Eidama pro langą sustojo prie orchidėjos, nuskynė suvytusį žiedą. Kiti žiedai buvo puikiai išsiskleidę, ji pasigrožėjo tobulu gamtos kūriniu. Beprotiškai gražu, absoliuti simetrija, jokių klaidų, jokių trūkumų. Pamatęs jas vazoje ant miegamojo palangės, jis palygino gėles su ja. Vis dėlto nelabai protinga. Orchidėja tobula. Ji – ne. Jis leisdavo jai pajusti, kad ir jos išorė, ir vidus unikalūs, nepakartojami. Bet tik tada, kai šalia būdavo jis, kai jausdavo jo drąsinantį žvilgsnį. Kai žvilgsnis nutoldavo, viršų paimdavo kiti dalykai, kurie – ji gerai žino – slypi jos širdyje, bet meilės visiškai neverti. Jie greitai, be atodairos atsikariaudavo prarastą teritoriją.

Kai reikėjo išeiti, dar kiek pastovėjo prie durų. Jei išeis dabar, ateis tiksliai nurodytu laiku. Kas atsitiktų, jei ji pavėluotų? Jei smarkiai pavėluotų? Ar jis labai susinervintų? Gal pamatytų, kad ji ne tokia nuostabi, kaip jam atrodo? Gal tada jis pagaliau atskleistų ir savo paslėptas ydas, tą klastą, kuri, ji įsitikinusi, kažkur turėtų būti. Parodytų, kad myli ją tik tol, kol jam rodosi, jog ji tobula. Ji išjungė mobilųjį ir atsisėdo ant prieškambario suolelio.

Privertė jį laukti keturiasdešimt penkias minutes. Kai pagaliau atbėgo, jis permirkęs stovėjo aikštės viduryje. Jis nepajudėjo iš tos vietos, kur juodu buvo susitarę.

– Pagaliau! Dieve, kaip nerimavau! Maniau, kad atsitiko nelaimė.

Nė vieno pikto žodžio. Jokių priekaištų, jokio susierzinimo. Jis priglaudė ją prie savęs, ji įsikniaubė į jo šlapią striukę, susigėdo.

Bet tas jos neįtikino. Sieloje neišnyko abejonės.

Tą naktį juodu miegojo jos bute. Rytą, kai jai netrukus reikėjo išvažiuoti, jis vis delsė, ilgai laikė apkabinęs rankomis.

– Suskaičiavau, kad tavęs nebus šimtą aštuonias valandas, o aš vargu ar ištversiu aštuoniasdešimt penkias.

Ji prisiglaudė prie jo, patyrė dar vieną svaiginamą akimirką. Šį kartą jai norėjosi likti namie. Duoti gyvenimui progą pačiam viską nuspręsti.

– Juk žinai, kad netrukus grįšiu, mane trauks magnetinis namų ilgesys.

Jis nusijuokė, pabučiavo jai į kaktą.

– Kai skrisi, saugokis elektros laidų.

Ji irgi nusijuokė, pažvelgė į laikrodį. Jau tikrai laikas. Labai norėjosi pasakyti tuos tris žodžius, kuriuos taip sunku ištarti. Bet ji tik lengvai priglaudė lūpas prie pat jo ausies ir sušnibždėjo:

– Labai džiaugiuosi, kad kaip tik aš tavoji balandė.

Tą valandėlę nė vienas iš jų net keisčiausiose fantazijose neįtarė, kad toji Monika, kuri netrukus leisis į kelionę, niekada nebegrįš.

4

Prabėgo keturios paros, kol ji pajėgė susikaupti, suformuluoti atsakymą. Naktimis sapnuodavo neramius sapnus, visada prie didelių vandenų. Milžiniškos būtybės plaukiodavo po vandens paviršiumi kaip juodi debesys, ir nors ji stovėdavo ant kranto, jos jai atrodė grėsmingos, galėdavo ją pasiekti. Ji vėl buvo liekna, galėjo nevaržoma judėti, bet judėti neleido kažkas kita. Kojos buvo sustingusios. Dažnai nubusdavo, kai ant jos risdavosi milžiniška banga ir pajusdavo, kad niekaip nepabėgs.

Didžiulė pagalvė už nugaros permirkusi nuo prakaito. Ji norėjo atsigulti patogiau, bent vieną naktį gulėti ir miegoti kaip visi žmonės. Bet tokios galimybės jau seniai neteko. Jei atsiguls žemiau, užtrokš nuo savo svorio.

Daug metų prabėgo nuo tada, kai pastarąjį kartą kam nors rašė laišką. Vienam iš tų mažų žmogučių jau pirmą dieną liepė nupirkti popieriaus, bet kol kas paslėpė jį viršutiniame rašomojo stalo stalčiuje. Ten gulėjo ir laiškas, į kurį reikia atsakyti, kiek išlygintas po to, kai buvo jį

suglamžiusi, jos žvilgsnis dažnai nukrypdavo į gražius žalvario apkaustus, kuriais papuoštas stalas.

Pastarosiomis dienomis iš gilumos išniro daugiau prisiminimų. Mažų vaizdelių, kuriuose užtekdavo vietos ir Vanjai. Vanja juokiasi sėdėdama ant mėlyno dviračio. Vanja įsmeigusi nosį į kažkokią knygą. Ryškiai matė jos tamsiai rudus plaukus, surištus į arklio uodegą, visada suveržtą raudona gumele. Ir kažkoks neaiškus vaizdas malkinėje, jos namuose, tik nežinia, kas ten iš tikrųjų įvyko. Mažos skeveldros, kurias sunku sudėti į vieną paveikslą. Maži, kone apčiuopiami fragmentai, nieko nesakantys jos jausmams.

Šaldytuvą ištuštino. Viskas suvalgyta. Tris kartus tuštuma paširdžiuose atrodė tokia didelė, kad paskambino ir užsisakė picą. Užsakymų lape rašoma, kad pica atvežama po pusės valandos, bet, kaip ir kiti idiotai, tie labai nepunktualūs.

Niekada negalvojo, kad tuštumą gali taip skaudėti!

Laiškas vis nėjo iš galvos. Geriausia būtų sudraskyti ir išmesti, bet dabar jau per vėlu. Ji perskaitė jos žodžius, jie įsigraužė jai į širdį, niekaip nepamirši. O bjauriausia, kad pyktis pamažu kažkur dingo, staiga užleisdamas vietą kitiems jausmams.

Neaiški baimė, virpulys.

Vienatvė.

Tokie jausmai jos jau seniai seniai nebekamavo.

Dar blogiau naktimis.

Bandė įsikalbėti, kad bijoti jai tikrai nėra ko. Vanja sėdi kalėjime ir negali imti ir ateiti pas ją, o jei pasirodytų dar

vienas laiškas, galima jo neskaityti, tiesiog išmesti. Nesiduos dar kartą įviliojama į spąstus.

Bet protingi žodžiai nepadeda. Suprato, kad bijo pirmiausia ne Vanjos. Bijo kitų dalykų.

Tą rytą pakilo anksti, dar nešvito. Niekada neidavo į dušą, jei būdavo bent mažiausia rizika, kad pasirodys mažieji žmogeliukai. Taip sunku nusišluostyti visas tas pragulas, be to, įsivaizduoja, kaip atrodo egzema ant nugaros. Toji gauja dar ir liežuvauja. Jei pamatys, pakels didžiausią triukšmą, o ji niekada gyvenime nesiduos, kad kas nors ją tepliotų tepalais. Dažniausiai nešiodavo dvejus drabužius. Plačias kaip palapinė sukneles iki žemės su sagomis viršuje. Pasisiūdino jas prieš penkiolika metų. Bijojo pagalvoti, kad viena iš jų netrukus bus per ankšta.

Rytą, kai Saba pasivaikščiojo pievelėje ir balkono durys vėl buvo uždarytos, Maja Brita nuėjo į virtuvę ir atsisėdo prie stalo. Žvilgtelėjo į laikrodį. Po trijų ar keturių valandų kas nors turėtų pasirodyti, bet kas žino? Ateina, išeina, kada jiems šauna į galvą. Nors šiandien, tiesą sakant, laukia jų. Tuščias skrandis rėkte rėkia. Nepaisydama priekaištingų žvilgsnių, ji buvo užsisakiusi skanių dalykų.

Sveika, Vanja.

Atvirai kalbant, kokia čia po velnių *sveika,* bet kaipgi kitaip pradėsi laišką? Kaip kitaip atsakysi į tiesiai neištartus įžeidinėjimus? Reikia parodyti, kokie jie nemalonūs. Ji pasistengs būti šalta ir rami, parodys, kad stovi aukščiau už tuos skaudžius dalykus, apie kuriuos manosi galinti rašyti pusprotė kalinė.

Kaip tu ir tikėjaisi, tavo laiškas mane, švelniai tariant, nustebino. Turėjau ilgokai pagalvoti, kol prisiminiau, kas tu per viena. Kaip sakoma, daug vandens nutekėjo nuo tų laikų, kai susitikdavome. Ir aš, ir mano šeima gyvename gerai. Joranas dirba didelėje namų ruošos mašinų gamykloje skyriaus vedėju, o aš pati darbuojuosi bankininkystės srityje. Turime du vaikus, abu šiuo metu studijuoja užsienyje. Aš labai patenkinta savo gyvenimu, vaikystės ir paauglystės metus prisimenu su džiaugsmu. Mama ir tėtė mirė jau gana seniai, labai jų pasigendu. Taigi dabar nebetenka pas juos važinėti, atostogas dažniausiai leidžiame užsienyje. Todėl su niekuo iš mūsiškių nebepasikalbu ir nieko nežinau apie tave ir tavo likimą. Bet iš adreso supratau, kad pakliuvai į bėdą.

Šiandien vakare mudu su Joranu einame į teatrą, todėl laišką norėčiau tuo ir baigti.

Būk sveika.

Maja Brita Peterson.

Perskaitė, ką buvo parašiusi. Pavargusi nuo pastangų nusprendė, kad visai neblogai. Reikia tik, kad kas nors išneštų laišką iš buto ir įmestų į pašto dėžutę, tada galės viską pamiršti.

Nelengva buvo parašyti jo vardą.

Žmogutis tą dieną pasirodė apie pirmą, be to, naujas, iki šiol nematytas. Dar viena iš tų jaunų mergiočių, toji bent jau švedė, su gundančia bliuzele ir kitais drabužiais, aiškiai matomais liemenuko dirželiais. O paskui dar stebisi, kad daugėja išprievartavimų. Ko norėti, kai jaunos mergaitės rengiasi kaip kekšės. Ką vyrai daugiau gali pagalvoti?

– Sveiki, mano vardas Elinora.

Maja Brita su pasibjaurėjimu žvelgė į jos ištiestą ranką. Niekad gyvenime jai neateitų į galvą tą ranką paspausti.

– Tikiuosi, tau paaiškino, kokia tvarka šiuose namuose?

– Ką norite pasakyti?

– Manau, tau davė sąrašą prekių, kurias turėjai nupirkti?

– Taip, manau, kad davė.

Įsilaužėlė ir toliau šypsojo, o Maja Brita dar labiau supyko. Mergaitė nusivilko panešiotą džinsinę striukę, išpuoštą spalvotais plastikiniais ženkleliais, nuo jų jos drabužiai atrodė dar netvarkingesni.

– Sudėti į šaldytuvą ar susidėsite pati?

Maja Brita nužvelgė ją nuo galvos iki kojų.

– Gali palikti dėžes ant virtuvės stalo.

Visada pati susidėdavo maistą į šaldytuvą, bet kilnoti dėžių jau nebepajėgė. Jai reikėjo žinoti, kur kas padėta. Kartais, kai reikia skubėti, tai svarbu.

Likusi viena prieškambaryje, ji geriau apžiūrėjo ženklelius. Su pasibjaurėjimu išskleidė striukę ir apžiūrėjusi paniekinamai sušnypštė: Niekada netylėk! JUSTICE PAYS LIFE, feministė? – žinoma! IF I AM ONLY FOR MYSELF – WHAT AM I? Spygliuota viela apvyniota stearino žvakė ir užrašas: RIGHTS FOR ALL. Daugybė mažai ką reiškiančių šūkių apie šį bei tą, gali pamanyti, kad prisiėmė atsakomybę pakeisti pasaulį. Ką gi, šišas praeis, kai truputį paūgės ir supras, kaip pasaulyje viskas sutvarkyta.

Išgirdo, kaip mažas žmogutis įėjo į vonią ir kaip į kriauklę ėmė teškenti vanduo.

Praėjo pusvalandis, kol suprato. Maja Brita stovėjo prie balkono durų ir laukė, kol į kambarį grįš Saba. Žaidimų

aikštelėje tėtė siūbavo sūpynes. Vaikas, kuriam kažin ar buvo suėję metai, linksmai juokėsi, kai sūpynės pakildavo ir vėl imdavo leistis žemyn į ištiestas tėtės rankas. Ji jau daug kartų buvo juos mačiusi. Kartais į lauką išeidavo ir mama, bet, regis, jai kažką skaudėjo, vyras padėdavo jai atsistoti, jei ji sėdėdavo ant suolelio. Saba stovėjo netoli balkono, niekada nekreipdavo dėmesio į netoliese vaikštinėjančius žmones. O išmatas, Majos Britos liepiami, turėdavo surinkti rūpybos darbuotojai, ji nenorėjo kaimynų skundų dėl savo šuns.

Pravėrė balkono duris įleisti Sabą. Tuo metu priešais esančio namo antrame aukšte atsidarė langas, vaiko mama iškišo galvą.

– Matijau, kažkas telefonu klausia, ar nenori, kad pavėžėtų į kursus. Važiuoja keletas, bet, regis, dar yra vietos.

Daugiau Maja Brita nieko neišgirdo, nes Saba įbėgo į kambarį, nebuvo reikalo laikyti praviras balkono duris. Atsigręžusi pamatė, kad kambaryje stovi Elinora.

– Jei norite, galiu ją pavedžioti. Viską jau sutvarkiau, spėčiau dar truputį pavaikštinėti.

– O kam to reikia? Juk ji ką tik buvo lauke.

– Na, pamaniau, gal ji norėtų ilgiau pasivaikščioti. Juk jai būtų gera kiek daugiau pajudėti.

Maja Brita širdyje nusijuokė. Ši mergiotė, atrodo, įžūlesnė už kitas. Bet nieko, vienaip ar kitaip pavyks ją nuo to atpratinti.

– Ir kodėl gi jai to reikia?

– Kiek pajudėti visada ne pro šalį.

– Bet kam?

Pastebėjo, kad mergaitės žvilgsnis pasidarė kažkoks netikras. Tarytum ėmė rinkti tinkamus žodžius, žinoma,

taip jai ir reikia. Majos Britos tikslas – kad ji apskritai kuo mažiau plepėtų.

Maja Brita nenuleido nuo jos akių.

– Ir kas gi atsitiks, jei mažai judėsi?

Šį kartą atsakymo nebuvo.

– Gal nori pasakyti, kad kas nejuda, pasidaro labai storas?

– Aš tik pasiūliau. Atleiskite.

– Tu nori pasakyti, kad be galo baisu, jei kas pasidaro storas? Ar ne taip?

Ką gi. Atrodo, su ja ateityje jokių bėdų nebus.

Elinora jau buvo atidariusi lauko duris, kai Maja Brita ištiesė jai laišką.

– Ar gali jį išsiųsti?

– Žinoma.

Jos žvilgsnis smalsiai nukrypo į adresą, lygiai taip, kaip Maja Brita ir tikėjosi.

– Neprašau tavęs perduoti jį asmeniškai. Tiesiog įmesk į pašto dėžutę.

Elinora įsikišo laišką į rankinę.

– Buvo malonu. Kitą kartą irgi ateisiu aš, taigi pasimatysime.

Nesulaukusi atsakymo uždarė duris. Maja Brita pažvelgė į Sabą ir atsiduso.

– Mudviem nėra nė kur pasislėpti, tiesa?

Kaip ir tikėjosi, pasidarė truputį lengviau. Kai iš buto dingo laiškas, sienos tarytum atgavo buvusį sugebėjimą užtikrinti ribą tarp jos ir išorinio pasaulio, su kuriuo ji nenori turėti nieko bendra. Vėl pasijuto saugiau.

Taip džiaugėsi dvi dienas. Tada vėl pasirodė Elinora, ir Maja Brita tuoj suprato, kad nepavyko užkimšti jai gerklės taip, kaip to tikėjosi. Pabuvo jos bute ne daugiau kaip porą minučių ir jau pradėjo taip tarškėti, kad sienoje tarytum prasivėrė gilus plyšys.

– Klausykite. Ar galiu vieno dalyko paklausti? Žinau, kad nemėgstate kalbėtis su mumis, su tais, kurie pas jus ateina, bet...

Pati ir klausia, ir atsako. Ko tada Majai Britai kištis į jos kalbą su pačia savimi? Susižvalgė su Saba ir suprato, kad abi tos pačios nuomonės. Šią mergelę reikia greičiau pakeisti kita.

– Tas laiškas, kurį tada išsiunčiau...

Elinora nespėjo baigti sakinio, o Maja Brita pajuto iš visos širdies trokštanti, kad mergaitės nebūtų šiame bute nė kvapo, kad galėtų niekieno netrukdoma atidaryti šaldytuvą ir pasiieškoti, ką galima susikimšti į burną.

– Ar tai *toji* Vanja Tyren?

Ji vėl pasijuto lyg sugauta. Jos jau seniai pamirštos bėdos ėmė traukti ją kažkur, kur tikrai nenori. Ne, to ji neleis. Nė neketino atsakyti. Bet ir tai nepadeda. Nesulaukusi atsakymo Elinora plepėjo toliau, ir nuo jos žodžių plyšiai į priešišką pasaulį didėjo, virto didžiulėmis skylėmis.

– Ar tai toji Vanja Tyren, kuri susidorojo su visa savo šeima?

5

Vadovavimas – būdai ir metodai, leidžiantys pasiekti gerų rezultatų

Sutiko dalyvauti kursuose prieš keletą mėnesių, Tomas dar nebuvo įsiveržęs į jos gyvenimą. Tada bet koks pilkos kasdienybės paįvairinimas būdavo labai malonus. Ji nusprendė važiuoti.

Dabar viskas kitaip. Ji net neįsivaizduoja, kaip ištvers keturias paras. Tiek užtruks kursai.

Kursų mokestį pasiūlė sumokėti viena farmacijos įmonė. Jie niekada neužsiminė, kad abejotų jos vadovavimo sėkme ar sugebėjimu skatinti personalą. Gal jiems kėlė nerimą, kad ji nepakankamai skatina personalą pasirinkti kaip tik jų vaistus, kai rašo receptą, bet žaidime dalyvauja abi pusės. Ne pirmas kartas, kai farmacijos įmonė vienam ar kitam klinikos gydytojui skiria nedidelę premiją. Ir turbūt ne paskutinis.

Nelaikė savęs puikia vadove, bet, kiek žinojo, skyriaus personalas buvo ja patenkintas. Jei ir buvo bloga vadovė,

personalas to nepajusdavo, priešingai, dažniausiai jai pačiai tekdavo dėl to dirbti viršvalandžius. Niekada nesugebėdavo primesti kitiems nemalonių darbų, verčiau jau padaryti juos pačiai, tada bent išvengsi nepatenkintų veidų. Visada norėdavo atlyginti tam, kurio prašydavo kokios paslaugos, kad tik nesugadintų jam nuotaikos. Nors iš tikrųjų jai buvo svarbiausia, kad ją gerbtų. Kad niekas apie ją blogai negalvotų.

Gydytojos vaidmuo leisdavo pasijusti tvirčiau. Jei jos nebūtų laikę kompetentinga ir ryžtinga, prieš ketverius metus nebūtų pasiūlę vadovės vietos. Klinika buvo privati, stambiausias akcinės bendrovės savininkas buvo vienas fondas, gauti vyriausiojo gydytojo vietą buvo didelis pripažinimas. Klinikoje buvo devyni skyriai, ji vadovavo Bendrosios chirurgijos skyriui. Bet, aišku, vadovės savybes visada galima tobulinti, ir jei tai būtų atsitikę ankstesniame gyvenime, kol dar nebuvo sutikusi Tomo, būtų su įkarščiu puolusi prie šios užduoties. Dabar tas nebeatrodė svarbu. Tomas mylėjo ją tokią, kokia ji yra, nepaisydamas trūkumų. Kaip tik dabar norėjosi pasimėgauti šiuo jausmu.

Tik vieno savo trūkumo iki šiol nebuvo atskleidusi.

Paties bjauriausio, paties niekingiausio.

Stovėjo autobusų stotelėje ir laukė. Tomas ją atvežė, ji pažadėjo skambinti kiekvieną vakarą, tik seminaro valandomis keturias paras jiems teks išjungti telefonus. Ėmė gailėtis, kad nevažiuoja savo automobiliu. Nepažįstama moteris paskambino ir pakvietė ją važiuoti kartu, Monikos pavardę ir telefoną sužinojo iš kursų vadovybės. Kodėl

gi ne, pagalvojo tada. O dabar atrodė, kad būtų gera valandą pabūti vienai. Važiuoti visiškai vienai, mėgautis tuo svaiginamu jausmu, kurį dabar patiria. Viskas staiga virto ramiu, maloniu laukimu. Tai buvo taip tobula, kad daugiau jai nieko nereikėjo. Jei tai vadinama laime, staiga ėmė suprasti, kodėl visi jos taip trokšta.

Pažvelgė į laikrodį. Jau pusė devynių, o moteris žadėjo atvažiuoti dvidešimt po aštuonių. Iki sodybos, kur vyks kursai, beveik dešimt mylių, jei moteris neatvažiuos tuoj pat, jos pavėluos į pirmą posėdį. Ji visada laikydavo garbės reikalu atvykti laiku, todėl kiek susierzino.

Apsigręžė ir žvilgtelėjo į spaudos biuro reklamą. Nesirinkdama ėmė skaityti vakarinių laikraščių bėgančias eilutes.

Trylikos metų mergaitė tris mėnesius buvo uždaryta ir laikoma SEKSO VERGE.

Konkuruojantis laikraštis skelbė ką kita.

Aštuoniais iš dešimties atvejų klaidinga diagnozė. KOSULYS gali būti MIRTINA LIGA. Pasitikrink, ar ja nesergi.

Ji palingavo galva. Galima pamanyti, kad žurnalistai tapo mokyčiausiais neuropatologais. Taikyti į galimų pirkėjų primityvų savisaugos jausmą – tikriausias būdas atkreipti dėmesį į save. Tas jausmas slypi kažkur visų žinduolių sąmonės gelmėje, jo uždavinys – nuolat sekti, ar kur nors aplink tave nėra gresiančio pavojaus. Reklama – tai ištisinis rimtas įspėjimo signalas. Visur aplinkui – galimi pavojai. Išsigandusiems reikėtų paaiškinti *kodėl,* ne vien *kaip,* o ypač reikėtų vengti bjaurių smulkmenų. Nuo to baimė nedingsta, greičiau priešingai, ir apskritai jai ima rodytis, kad vakarinių laikraščių

reklamos turi daugiau įtakos visuomenės klimatui, negu žmonės tą suvokia. Nė vienas negali jų išvengti. Kurgi pagaliau skaitytojams dėti visą tą nuolat didėjančią baimę, nebent paslėpti ją kokiame nors sąmonės užkampyje, leisti jai ten tūnoti, o tuo tarpu didėja įtarumas viskam, kas svetima, nevilties jausmas.

Ir žmonės perka laikraščius su tokiomis antraštėmis. Tai primityvių smegenų gelmių pergalė prieš smegenų žievės intelektą.

Nedidelis raudonos spalvos furgonas dideliu greičiu atlėkė iš Didžiosios gatvės, bet ji net neatkreipė į jį dėmesio. *Biorjės statybos* didelėmis raidėmis buvo užrašyta ant jo šono. Jei gerai prisimena, moteris sakėsi esanti vardu Osė. Furgonas sulėtino greitį ir sustojo, neišjungdamas motoro. Moteriai prie vairo buvo per penkiasdešimt, ji pasilenkė virš keleivio sėdynės ir nuleido šoninį stiklą.

– Monika?

Ši ištraukė ant ratukų stovinčio kelioninio krepšio rankeną ir priėjo prie automobilio.

– Aha, tai jūs. Sveiki. Taip, aš Monika.

Moteris vėl pasitraukė ant vairuotojo sėdynės, iššoko iš furgono. Priėjusi prie Monikos, ištiesė ranką, pasisveikino.

– Atleiskite, kad teko palaukti, bet įsivaizduokite, negalėjau paleisti motoro. Neįsivaizduojate, koks sąmyšis. Turėjau pasišaukti vyrą, tikėkimės, kad viskas bus gerai. Bandžiau nuvalyti nuo sėdynių bent didumą purvo.

Monika juokėsi. Reikėjo kažko daug daugiau negu furgonas, kad jos gera nuotaika sugestų.

– Ką gi, visko atsitinka.

Osė paėmė jos krepšį ir įkėlė į furgoną. Kai uždarė šonines mašinos duris, Monika spėjo pamatyti staliaus įrankius ir apvalų, prie stovo pritaisytą pjūklą.

– Laimė, kad mes tik dviese. Bandžiau dar kai ką pakalbinti, bet jie jau buvo susitarę, su kuo važiuos, kitaip jiems tektų gulėti furgono viduje.

– Ak taip. Vadinasi, buvo ir daugiau?

– Visas penketas. Žinau, vienas buvo iš bendruomenės, kažkas iš *Kapalio* firmos, o gal *Lindekso*, nebeprisimenu.

Monika pradarė duris ir atsisėdo ant keleivio sėdynės. Prie veidrodėlio kabojo kažkoks niekutis, skleidžiąs malonų kvapą. Osė pasekė jos žvilgsnį ir atsiduso.

– Tikrai myliu savo vyrą, bet gero skonio jis niekada neturėjo.

Pradarė stalčiuką ir įmetė niekutį į vidų. Kvapas tebetvyrojo kabinoje, nuleido stiklą, įjungė bėgį, ir jiedvi pajudėjo.

– Na, štai.

Su palengvėjimu atsikvėpė.

– Galų gale išvažiavome. Pora tokių rytmečių per metus, ir senatvės gali nebesulaukti.

Monika žvelgė pro šoninį stiklą, šypsojo. Jau norėjo skambinti.

Sodyba, kurioje vyko seminaras, atrodė kaip senovinis pensionas. Geltonas su baltais kampais, neseniai pridurtas priestatas, jame buvo viešbučio kambariai. Kelionėje jos linksmai juokėsi, dalijosi taikliais sąmojais. Osė pasirodė esanti sąmojinga ir linksma, galbūt gera nuotaika praversdavo jai darbe, juk vadovavo jaunų narkotikus vartojančių mergaičių reabilitacijos įstaigai.

– Nesuprantu, kaip galima iškęsti tai, ką tenka išgyventi kai kurioms mergaitėms. Bet kiekvieną kartą, kai supranti, kad prisidėjai prie jų išsivadavimo, kad suteikei pagalbą, idant galėtų eiti pirmyn, mesti savo priklausomybę, – nieko negaila.

Pasaulis pilnas herojiškai nusiteikusių žmonių.

Ir tokių, kurie nori būti didvyriai.

Jiems atsiųstoje programoje rašoma, kad kursai prasidės susirinkimu ir vadovų bei dalyvių pristatymu. Po pietų mokysis skatinti savo bendradarbius, „atsižvelgiant į pagrindinius žmonių poreikius". Monika pajuto, kad susidomėjimas gęsta. Norėjosi namo, o gavusi raktą ir įsikūrusi kambaryje, puolė skambinti. Jis atsiliepė po pirmo signalo, nors sėdėjo kažkokiame susitikime ir nelabai galėjo kalbėti. Vėliau jos dėmesys „pagrindiniams žmonių poreikiams" dar sumažėjo.

Jautėsi jau viską išmokusi.

– Štai, žinote, kas aš tokia, o dabar metas jums pasakyti, kas esate. Pavardės užrašytos ant jūsų kortelių, todėl tai galima praleisti. Bet kas ir kokie jūs, apie tai kiti nieko nežinome.

Dvidešimt trys neseniai atvykę dalyviai sėdėjo ratu aplink moterį jų viduryje ir atidžiai klausėsi. Atrodė, kad šioje situacijoje tik ji jaučiasi laisvai ir patogiai, sėdintieji aplink gana nejaukiai žvalgėsi vieni į kitus. Monika staiga pagalvojo, kad tai visiškai suprantama. Dvidešimt trys suaugę žmonės, visi vadovai, daugelis apsivilkę kostiumais, staiga išplėšti iš savo saugios, įprastos aplinkos,

visiškai negali kontroliuoti padėties. Lyg kokie burtai pavertė juos mažais, sutrikusiais vaikais. Ji ir pati tą jautė. Kūnas nemaloniai pašiurpo, net mintis apie Tomą nepadėjo jai pasijusti jaukiau.

– Turėdama galvoje šios dienos tematiką, noriu pasiūlyti papasakoti apie save, todėl norėčiau pradėti nedideliu pratimu.

Monikos žvilgsnis susitiko su Osės, abi šyptelėjo. Dar automobilyje Osė pasakojo, kad niekada nėra buvusi „asmenybės raidos" kursuose ir kad žiūri į juos kiek skeptiškai. Jai labiausiai rūpėjo toji seminaro dalis, kur bus kalbama, kaip įveikti stresą.

Rato viduryje stovinti moteris kalbėjo toliau:

– Iš pradžių norėčiau, kad visi užmerktų akis ir pasvajotų.

Dalyviai su nepasitikėjimu ėmė šnairuoti į vienas kitą lyg klausdami, ką visa tai galėtų reikšti, paskui vienas po kito pasinėrė į tamsą. Ten Monika jautėsi dar labiau bejėgė, lyg sėdėtų nuoga, nežinodama, nuo kieno žvilgsnių jai labiausiai reikia prisidengti. Grindimis slystelėjo kėdės koja. Ji ėmė gailėtis, kad leidosi paperkama.

– Ištarsiu šešis žodžius. Atkreipkite dėmesį į savo mintis ir įsidėmėkite, ką pirmiausia prisimenate išgirdę vieną ar kitą žodį.

Monikai iš kairės kažkas kostelėjo. Šiaip visi tylėjo. Negarsiai zirzė ventiliatorius.

– Ar pasirengę? Pradėsime.

Monika kiek pasislinko ant kėdės.

Moteris tarp žodžių palikdavo ilgas pauzes, kad kiekvienas žodis geriau įstrigtų į sąmonę.

– Baimė. Liūdesys. Pyktis. Pavydas. Meilė. Gėda.

Visi ilgai tylėjo. Monika labai aiškiai suvokė savo mintis ir kokį ryškiausią prisiminimą žodis sukėlė. Šešios aiškios kaip diena mintys, visos jos nenumaldomai vertė ją prisiminti kaip tik tai, ką labiau už viską norėtų pamiršti. Ji atsimerkė, norėdama viso to atsikratyti.

Pirmas ir stipriausias impulsas buvo atsikelti ir bėgti iš čia.

Dauguma aplinkui tebesėdėjo užsimerkę, tik nedaugelis, kaip ir ji, buvo pabėgę nuo vaizdų, atsiskleidžiančių po akių vokais. Kiek susigėdę žvilgsniai susitikdavo ir greitai nuklysdavo į šoną lyg ieškodami, kur pasislėpti.

– Ar visi pasirengę? Prašom atsimerkti.

Akys atsimerkė, kūnai sujudėjo. Vieni šypsojo, kiti, regis, stengėsi suvokti, apie ką galvojo.

– Ar viskas gerai pavyko?

Daugelis linksėjo galvomis, kiti, regis, buvo pilni abejonių. Monika sėdėjo tylėdama. Nė menkiausiu veido virptelėjimu neišsiduos, ką pajuto.

– Sakoma, kad šie šeši jausmai yra universalūs, aptinkami visose pasaulio kultūrose. Kadangi vėliau kalbėsime apie pagrindinius žmogaus poreikius, būtų kvaila, jei prieš tai patys nepabūtume ekspertais. Manau, kad tai, ką dabar prisiminėte, yra įvykis arba vienas iš keleto įvykių, kurie daug lėmė jūsų gyvenime, labiausiai jus paveikė.

Monika sugniaužė ranką, jausdama, kaip nagai sminga į delną.

– Kas prisistatydamas nori papasakoti, apie ką pagalvojo, labai prašom. Bet, aišku, negaliu jūsų priversti, o dar labiau negaliu patikrinti, ar sakote tiesą.

Vieni šypsojo, kai kurie net garsiai nusijuokė.

– Kas norėtų pradėti?

Niekas nepasisiūlė. Monika stengėsi tapti nematoma, sėdėjo visiškai tyliai, žvelgdama sau į kelius. Ji čia atvažiavo savo noru. Šią akimirką tai buvo sunku suprasti. Pajuto, kaip jai iš dešinės kažkas sujudėjo, ir su siaubu suprato, kad ten sėdintis žmogus pakėlė ranką.

– Galėčiau pradėti.

– Gerai.

Moteris šypsodama priėjo arčiau, kad galėtų įžvelgti raides ant jo kortelės.

– Matijau, prašom.

Monikai suspurdėjo širdis. Jis pakėlė ranką, duodamas ženklą, kad galima pradėti, o šalia jo sėdi ji. Ir jai teks ką nors pasakoti.

Ką nors kita.

– Taigi darysiu, kaip liepta, būsiu klusnus mokinukas, praleisiu visus formalumus ir visa kita ir pradėsiu nuo esminių dalykų.

Monika pasuko galvą, pašnairavo į jį. Jam per trisdešimt. Džinsai, margas megztinis uždara apykakle. Šypsodamas nužvelgė visą ratą lyg norėdamas pasisveikinti. Vieną sekundę jų akys susitiko. Jis spinduliavo pasitikėjimu, bet neatrodė pasipūtęs. Tik sveikas savigarbos jausmas. Aplinkiniams tai leido atsipalaiduoti. Bet jai nė kiek nepadėjo.

Jis kiek pasikrapštė pakaušį.

– Pagalvojau ne apie vieną ypatingą akimirką, o apie procesą, trukusį daug metų. Bet ir be šio pratimo žinau, kad svarbiausia mano gyvenimo akimirka buvo toji, kai žmona vėl žengė pirmus netvirtus žingsnius.

Jis patylėjo, palietė kėdės atlošą, atsikrenkštė.

– Dabar bus jau penkeri metai. Mudu su Pernila buvome gerai išsitreniravę sportininkai narai. Kai atsitiko nelaimė, buvome išvykę su keturiais draugais, nardėme ieškodami nuskendusio laivo.

Galėjai suprasti, kad jis tai pasakoja nebe pirmą kartą. Žodžiai liejosi laisvai, lengvai, pasakojo sklandžiai, neužsikirsdamas.

– Viskas vyko kaip įprasta, taip buvome nardę šimtus kartų. Nežinau, kas iš jūsų nusimano apie nardymą, bet nežinantiems pasakysiu, kad visada neriama dviese. Jei susirenka grupė, kiekvienas turi partnerį, su kuriuo kartu neria.

Kitoje rato pusėje kostiumuotas vyras linktelėjo norėdamas pareikšti, kad jis taip pat gerai nusimano apie nardymą.

Matijas nusišypsojo, linktelėjo ir tęsė toliau.

– Tą kartą Pernila nėrė su kitu partneriu. Aš ir mano partneris išbuvome po vandeniu daugiau kaip pusvalandį ir išnėrėme pirmieji. Prisimenu, kad nusimoviau šalmą, kad šiek tiek kalbėjome apie tai, ką matėme po vandeniu, bet laikas bėgo, o Pernila ir Ana vis nesirodė.

Kažkas pasidarė su jo balsu. Matyt, apie skausmingą įvykį galima pasakoti daug kartų, bet nuo to ne lengviau. Monika to nežinojo. Iš kur jai žinoti?

– Dar nespėjau pakankamai ilgai pabūti viršuje, todėl negalėjau vėl nerti, be to, ir kiti man neleido, žinote, kol atsigauna kvėpavimas ir visa kita, bet viskas velniop, nusprendžiau nerti ir tiek. Tarytum jaučiau, kad atsitiko kažkas negera.

Jis nutilo, giliai įkvėpė oro, lyg atsiprašydamas šyptelėjo.

– Atleiskite, daugybę kartų pasakojau, bet vis dėlto...

Monika gerai nematė, kas sėdi jam iš dešinės, matė tik moters ranką. Ranka palietė jo ranką užuojautos kupinu gestu ir vėl dingo iš regėjimo lauko. Matijas linktelėjo priimdamas jos užuojautą ir nutarė tęsti toliau.

– Šiaip ar taip, panėręs gilyn sutikau Aną, ji buvo apimta isterijos. Žinoma, kalbėti negalėjome, tik susirodyti ženklais, ir aš supratau, kad Pernila įstrigo laivo nuolaužose, kad oras visai baigiasi.

Dabar jo balsas pasidarė aiškesnis. Jis norėjo, kad visi jį gerai suprastų. Kad suvoktų jo išgyvenimus. Kone entuziastingai tęsė:

– Manau, niekada gyvenime nebuvau taip išsigandęs, bet tai, kas įvyko, buvo taip keista. Viskas atrodė ryšku lyg krištolas. Turėjau tik panerti ir iškelti ją, tik tiek, jokios kitos minties.

Monikai kažkas įstrigo gerklėje.

– Neįsivaizduoju, ar yra kažkoks šeštas pojūtis, kuris ima veikti tokiais atvejais, bet atrodė, kad žinau, kur ji. Radau ją iš karto tarp laivo nuolaužų.

Žodžiai vėl pasipylė sklandžiai. Mojavo rankomis, pabrėždamas tai, ką sako.

– Ji buvo netekusi sąmonės, gulėjo pusiau užversta nuolaužomis, prisimenu kiekvieną detalę, lyg būčiau matęs filmą.

Jis papurtė galvą, lyg pats negalėdamas tuo patikėti.

– Šiaip ar taip, aš ją iškėliau, bet paskui atmintis nutrūko. Beveik nieko nebeprisimenu, kiti papasakojo, kas buvo toliau.

Jis vėl nutilo. Monikos nagai vis giliau smigo į delnus.

Jis padarė viską, ko nepadarė ji.

– Laivo bortas griūdamas sužalojo jai nugarkaulį. Gulėjau aukšto slėgio kameroje, todėl pirmą parą negalėjau būti su ja. Tai buvo dar vienas sunkus išbandymas.

Jis vėl palietė kėdės atlošą. Šį kartą pauzė buvo ilgesnė. Niekas nieko nesakė. Visi sėdėjo tylėdami, laukdami, ką jis pasakys dar, leido jam atsikvėpti. Jis nusuko žvilgsnį nuo kėdės atlošo, susikaupė. Visi suprato, kaip jam buvo sunku, kokį gilų pėdsaką jo gyvenime paliko ši nelaimė. Kai vėl prašneko, balsas buvo ramus, dalykiškas.

– Negaliu kalbėti visą popietę, pasakysiu trumpai: ji kone trejus metus grūmėsi su likimu, kol išmoko vaikščioti. Lyg to dar būtų negana, paaiškėjo, kad mūsų įmoka į draudimo kompaniją dvi dienas pavėlavo, todėl jie nesumokėjo nė vieno skatiko per visą reabilitacijos laiką. Bet Pernila laikėsi šauniai, tiesiog nesuprantu, kaip ji tai ištvėrė. Visus tuos metus ji grūmėsi kaip žvėris, bjauriausia, kad nieko negalėjai padėti, tik stovėti šalia ir raudoti.

Jis dar kartą nužvelgė visus ratu sėdinčius dalyvius ir vėl nusišypsojo.

– Galiu tikrai pasakyti, kad toji diena, kai ji žengė pirmą žingsnį, laimingiausia mano gyvenimo diena. Toji ir dar ta, kai gimė mūsų duktė Daniela.

Pasidarė visiškai tylu. Matijas apsidairė ir pats nutraukė pagarbią tylą.

– Taigi užsimerkęs prisiminiau šį mažą epizodą.

Pasipylė spontaniški plojimai, jie stiprėjo, truko ilgai. Garsas lyg siena augo aplink Moniką. Kol jis kalbėjo, kursų vadovė sėdėjo ant laisvos kėdės, bet kai plojimai aprimo, ji atsistojo ir kreipėsi į Matiją.

– Ačiū už nepaprastai jaudinantį ir įdomų pasakojimą. Norėjau paklausti, ar gerai jaučiatės.

Matijas skėstelėjo rankomis.

– Žinoma.

– Ar galite išreikšti viską, ką jaučiate, keliais žodžiais?

Jis pagalvojo vos kelias sekundes.

– Dėkingumą.

Moteris linktelėjo ir ketino dar kažką sakyti, bet Matijas užbėgo jai už akių.

– Iš tikrųjų jaučiu dėkingumą ne vien dėl to, kad Pernila išsigelbėjo, nors gali pasirodyti keista.

Jis nutilo, lyg svarstydamas, kokiais žodžiais išreikšti tai, kad visi suprastų.

– Sunkoka paaiškinti, bet kita dėkingumo priežastis iš tikrųjų gana egoistiška. Kiek vėliau supratau, koks esu dėkingas, kad reagavau taip, o ne kitaip, kad nedvejodamas nėriau į dugną.

Moteris linktelėjo.

– Jūs išgelbėjote jai gyvybę.

Jis, galima sakyti, ją nutraukė.

– Taip, žinau, bet svarbu ne tik tai. Svarbu žinoti, ką reikia daryti, kai kyla tokia krizės situacija, nes kol jos nėra, niekas nežino, kaip reaguotų. Tai supratau tik po nelaimės. Noriu pasakyti, jog esu be galo dėkingas, kad reagavau teisingai.

Jis nusijuokė beveik sumišęs, nuleido akis žemyn.

– Turbūt visi svajojame būti didvyriais ir tinkamai elgtis susidarius sunkiai padėčiai.

Monikai pasirodė, kad kambarys svyra į šoną.

Bet kurią sekundę galėjo pakviesti pasakoti ją.

6

Ji negali pajudėti. Sėdi ant kėdės, liesa, bet dėl kažkokios priežasties negali pajudėti. Burnoje šleikštulį keliąs skonis. Kažkas primena jų namų virtuvę, bet ją supa vanduo iki pat horizonto. Girdėti artėjantys žingsniai, tik nežinia iš kur. Vienintelis noras – pabėgti, pabėgti nuo gėdos, bet kažkas atsitiko jos kojoms, ji negali pajudėti.

Ji atsimerkė. Sapnas dingo, bet jausmas liko. Ploni, lipnūs siūlai rišo šį jausmą prie jos sąmonės, ji veltui bandė rasti kokį nors suprantamą ryšį.

Pagalvė iš už jos nugaros buvo nuslydusi į šoną. Iš paskutinių jėgų jai pavyko atsikelti iš lovos ir atsistoti ant kojų. Saba pakėlė galvą ir pažvelgė į ją, paskui vėl patogiau atsigulė ir užmigo.

Kodėl ji staiga, nei iš šio, nei iš to, pradėjo taip daug sapnuoti? Naktys atrodė pilnos pavojų, sunku užmigti sėdint, jai kėlė nerimą, kad mintys gali nubėgti nežinia kur, jei jų nekontroliuosi.

Turbūt tai tos smulkutės mergaitės kaltė. Tos, kuri pastaruoju metu ją lanko ir kuriai taip sunku užčiaupti burną.

Maja Brita nenori nieko žinoti, bet ji vis vien pasakoja. Neprašoma plepa ir plepa, o jos žodžiai pasiekia Majos Britos ausis, nors šios nenori nieko girdėti. Vanja buvo viena iš nedaugelio Švedijos moterų, nuteista kalėti iki gyvos galvos. Prieš penkiolika ar šešiolika metų ji uždusino savo miegančius vaikus, perpjovė vyrui gerklę ir padegė namą, kuriame gyveno, norėdama susideginti ir pati. Bent taip tvirtino, kai sunkiai apdegusi buvo ištraukta iš ugnies. Daugiau Elinora beveik ir nežinojo, o tą nedaugelį buvo skaičiusi vakarinio laikraščio savaitgalio priede. Reportaže apie labiausiai saugomas Švedijos moteris.

Bet ką ji prisiminė, ką pasakojo, buvo daugiau, negu Maja Brita norėjo žinoti. Negana to. Mažoji nedavė jai ramybės, kaip įmanydama stengėsi išpešti, iš kur ji pažįsta Vanją, ar žino dar ką nors. Žinoma, Maja Brita nieko jai neaiškino, bet argi ne bjaurastis, kad mergiotė nelaiko liežuvio, juk ji apskritai įleidžiama į šį butą tik tam, kad viską sutvarkytų ir išvalytų. Tas nuolatinis tauškėjimas! Niekada nenutyla. Gali pamanyti, kad jos kalbos organai nuolat turi judėti, kitaip nustos darbuotis ir kitos kūno dalys. Vieną dieną net išdrįso atnešti mažą vazonėlį, bjaurų daiktą, negalintį pakęsti chloro. Jam taip pat nepatinka, kai balkone naktimis būna minusinė temperatūra. Elinora jau žadėjo skųstis firmai ir paprašyti, kad pakeistų jį, bet, laimė, Majos Britos bute iš firmos kol kas niekas nepasirodė.

– Ar nupirkti dar ką nors, ar tik tai, kas surašyta?

Maja Brita sėdėjo minkštakrėslyje, žiūrėjo televizorių. Vieną iš tų dabartinių programų. Šį kartą grupė lengvai

apsirėdžiusio jaunimo žūtbūt stengėsi apsigyventi viešbutyje, kad galėtų kuo greičiau susirasti kitos lyties kambario draugą ar draugę.

– Būtų gerai ausų kamštukus. Tokius iš akytos gumos, juos parduoda vaistinėje. Juos naudoja darbininkai, kai darbe didelis triukšmas. Išsipučia ir užpildo klausos kanalą.

Elinora užsirašė lapelyje. Maja Brita žvilgtelėjo į ją, ir jai pasirodė, kad pro Elinoros šukuoseną, kiek aukščiau tos vietos, kur pro palaidinės iškirptę veržiasi krūtys, pasirodė neryški šypsena.

Toji mergiotė išvarys Mają Britą iš proto. Nesupranta, kas atsitiko, nes Elinoros neįmanoma išprovokuoti. Niekada taip nenorėjo ko nors atsikratyti, bet jos išbandyti metodai nebepadeda.

– O kurgi dingo toji nuostabi mergaitė Šajiba? Kodėl ji nustojo lankytis?

– Nebenori. Mudvi su ja pasikeitėme vietomis, mat ji pasakė niekada daugiau čia nekelsianti kojos.

Štai kaip. Vis dėlto Šajiba turbūt nebuvo tokia įkyri. Šiuo metu ji atrodė tiesiog svajonė.

– Perduok jai linkėjimų ir pasakyk, kad aš labai vertinau jos darbą.

Elinora brukosi į kišenę pirkinių sąrašą.

– Tada kodėl aną kartą pavadinote ją negrų šliundra? Nežinau, gal tuos žodžius ji ir palaikė darbo įvertinimu.

Maja Brita nukreipė žvilgsnį į televizorių.

– Daug kas paaiškėja tik tada, kai turi su kuo palyginti.

Ji vėl žvilgtelėjo į Elinoros pusę. Atrodo, vėl šypso, Maja Brita būtų galėjusi prisiekti, kad Elinoros lūpose

pasirodė kažkas panašaus į šypseną. Ne, su ta mergiote tikrai kažkas negerai. Gal jai ne visi namie?

Įsivaizdavo, ką jos kalba ten, rūpybos kontoroje. Kokia nepakenčiama kliente ją laiko. Storoji Krokodilė, kurios niekas nenori turėti savo sąraše. Jai tai nė kiek nerūpi. Ne jos kaltė, kad viskas įvyko taip, kaip įvyko.

Tai Jorano kaltė.

Televizoriuje viena mergina apgavo patiklią draugę ir ėmė nusirenginėti viršutinę kūno dalį, kad suviliotų kambario draugą. Žemiausi vyrų instinktai staiga tapo trokštama pramoga, moterys žeminasi visų akivaizdoje. Pilni ekranai, pilni visi kanalai, užtenka nuspausti bet kurį pultelio mygtuką. Visi stengiasi aplenkti vienas kitą skandalingomis detalėmis, kad tik neprarastų savo žiūrovų. Tiesiog bjauru žiūrėti.

Retai kada praleisdavo bent vieną kadrą.

Akies krašteliu matė, kad Elinora stovi žiūrėdama į ekraną. Kambaryje pasigirdo nervingas prunkštimas.

– Viešpatie! Atrodo, kad tikrai nėra ribų žmonių kvailinimui.

Maja Brita apsimetė negirdinti. Bet ar tai padės?

– Ar žinote, kad žmonės visiškai rimtai sėdi ir diskutuoja apie šią programą kaip apie visai rimtą dalyką? Pasaulis žūsta, o žmonės mano, kad į tai galima nusispjauti, ir suka galvas dėl štai tokių programų. Manau, visas šis mėšlas peršamas mums pagal planą. Mes tapsime visiškais idiotais, o valdžia galės išdarinėti, ką nori, ir mes nesugebėsime priešintis.

Maja Brita atsiduso. Kad ją bent valandėlę paliktų ramybėje. Bet Elinoros neužčiaupsi.

– Tiesiog baisiai įkyri visos tos nesąmonės.

– Tada ir nežiūrėk.

Jokiu būdu neprisipažinti, kad bent iš dalies jai pritari. Ji gintų ir choleros epidemiją, bet niekada nesutiktų su tos mergiotės nuomone. O Elinora tik dar labiau karščiavosi.

– Kažin kas atsitiktų, jei porą savaičių nutrauktų visas tas laidas ir dar uždraustų gerti alkoholį. Gal tie, kurie tuoj pat nepasikartų, bent būtų priversti kažkaip reaguoti, susidomėtų, kas per velniava čia dedasi.

Kad ir kaip Maja Brita nemėgsta naudotis telefonu, matyt, nebus kitos išeities. Teks skambinti į namų rūpybą ir paprašyti, kad Elinorą pakeistų. Iki šiol to neprireikdavo. Viską sutvarkydavo pati.

Mintis, kad teks kalbėtis telefonu, ją dar labiau suerzino.

– Su tokiais drabužiais ir tu galėtum prisidėti. Nereikėtų net persirengti.

Elinora valandėlę nutilo, o Maja Brita nenuleido akių nuo televizoriaus.

– Kodėl taip kalbate?

Sunku pasakyti, ar jos balsas buvo piktas, ar liūdnas. Maja Brita kalbėjo toliau.

– Kai eisi pro veidrodį, žvilgtelėk, kaip atrodai, ir neužduok tokių kvailų klausimų.

– O kuo gi blogi mano drabužiai?

– Kokie drabužiai? Jau seniai buvau užsidėjusi akinius, todėl negaliu įžvelgti jokių drabužių.

Elinora vėl nutilo. Majai Britai rūpėjo pamatyti, kokį įspūdį padarė jos žodžiai, bet ekrane pasirodė pabaigos tekstas. Programą remia piliulės „NorLevo".

– Ar galiu paklausti jus vieno dalyko?

Dabar Elinoros balsas buvo kitoks.

Maja Brita atsiduso.

– Nežinau, kaip galėčiau tau uždrausti.

– Ar jums malonu būti tokiai bjauriai, ar jūs iš tikrųjų jaučiatės nevykėlė?

Maja Brita su siaubu pajuto, kad išraudo. To ji dar nebuvo girdėjusi. Iki šiol niekas su ja nesiginčydavo. Nedrįso. O sakyti, kad ji jaučiasi nevykėlė – įžeidimas, dėl kurio mažąją mergiotę teks atleisti.

Maja Brita pulteliu pagarsino televizorių. Nėra jokio reikalo atsakinėti į įžeidimus.

– Didžiuojuosi savo kūnu ir nemanau, kad turėčiau jį slėpti. Man atrodo, kad su šia bliuzele atrodau gražiai, kad ir kaip ji jus erzina.

Maja Brita nenuleido akių nuo ekrano.

– Ką gi, ne mano reikalas, jei kas nori atrodyti kaip šliundra.

– Taip. Taip pat kaip ne mano reikalas, jei kas užsidaro savo bute ir bando nusižudyti be saiko valgydamas. Bet juk tai dar nereiškia, kad toks žmogus neturi proto. Ar ne taip?

Tą dieną tai buvo paskutiniai žodžiai. Maja Brita vos nesprogo iš pykčio, kad juos vis dėlto ištarė Elinora.

Vos likusi viena, paskambino ir užsisakė picos į namus.

Praėjo šešios dienos, kai ji išsiuntė laišką. Per tas šešias dienas apmaudas pamažu, bet pastebimai atslūgo, bent jau tapo pakeliamas. Užtenka to, kad turi grumtis su Elinora. Bet vieną rytą išgirdo, kaip kažkas vėl šlamštelėjo

į jos keistą laiškų krepšį. Laiškų plyšio dangtelis dar nespėjo užsidaryti, kai ji suprato, kad tai dar vienas Vanjos laiškas. Tai galėjai pajusti būdama bet kur, jai nereikėjo net eiti prie durų, kad sužinotų.

Ji nepaėmė laiško, eidama koridoriumi stengėsi nežiūrėti į duris. Bet, aiškus reikalas, netrukus pasirodė Elinora ir, švytėdama iš džiaugsmo, pakišo laišką jai po nosimi.

– Žiūrėkite! Jums laiškas!

Nenorėjo imti laiško. Elinora padėjo jį kambaryje ant stalo, laiškas gulėjo, kol Elinora tvarkė butą, o Maja Brita tylėdama sėdėjo minkštakrėslyje, apsimesdama, kad nieko neįvyko.

– Ar neskaitysite?

– O ką? Tau labai rūpi, ką ji rašo?

Elinora toliau tvarkė butą, kalbėdama su Saba. Ką gi, juk vargšas šuo negali apsiginti. Maja Brita matė, kaip šuo ramiai guli ir kenčia.

Moteris pakilo ir nuėjo į vonią.

– Ar jums skauda nugarą?

Toji žmogysta niekaip negali patylėti.

– Kodėl?

– Mačiau, kaip susiraukėte ir uždėjote ranką. Gal reikėtų, kad gydytojas pažiūrėtų?

Niekad gyvenime!

– Jei tu greičiau viską sutvarkysi ir išsinešdinsi, tikrai pasijusiu geriau.

Ji užsidarė vonios duris ir palaukė, kol įsitikino, kad įkyri mergiotė išėjo.

Bet skaudėti tikrai skauda. Skausmas niekada nepraeina, pastaruoju metu darosi vis aštresnis. Bet ji niekad

gyvenime nenusirengs ir neleis, kad ją apžiūrinėtų, kad kas nors liestų jos kūną.

Laiškas tebegulėjo ant stalo. Dieną ir naktį jis sugerdavo kiekvieną deguonies dalelę jos bute, Maja Brita pirmą kartą po ilgo laiko panoro išeiti iš namų. Išmesti laiško nepajėgė. Matė, kad laiškas storas, daug storesnis už pirmąjį. Gulėjo lyg koks pasityčiojimas ir visą parą tarytum šaukte šaukė.

„Tu neturi charakterio, nelaiminga dručke! Tu vis tiek turėsi mane perskaityti!"

Taip, iš tikrųjų. Kai šaldytuvas ištuštėjo, o pica į namus nakčiai buvo uždaryta, ji ilgiau nebeištvėrė. Nors nenorėjo skaityti nė vieno Vanjos rašyto žodžio.

Sveika, Maja Brita!

Ačiū tau už laišką! Jei žinotum, kaip apsidžiaugiau jo sulaukusi! Ypač sužinojusi, kad tau ir tavo šeimai gerai sekasi. Tai dar vienas įrodymas, kad visada reikia klausyti širdies balso! Kai mačiau tave paskutinį kartą, tu buvai nėščia ir, prisimenu, labai kentėjai, kad tekėdama už Jorano turėjai pasipriešinti tėvų valiai. Labai džiaugiuosi, kad viskas baigėsi gerai ir kad tavo tėvai galų gale atėjo į protą. Nereikia palikti neužbaigto to, ką pradėjai, nes paskui gali būti labai sunku. Jei žinotum, kaip žavėjausi tavo ryžtu, ir dabar žaviuosi!

Dažnai prisimenu mūsų jaunystės metus. Mudvi gyvenome visiškai skirtingai. Mano namuose, kaip žinai, visada būdavo daug triukšmo, niekada nežinodavai, kokios nuotaikos pareis mano tėvas (ir ar iš viso pareis). Niekada apie tai atvirai nekalbėjau, bet man buvo labai gėda prieš jus, ypač prieš tave. Bet

taip pat prisimenu, kad tu norėdavai ilgiau pabūti pas mane, pažaisti, sakydavai, kad tau pas mus gera, ir aš dėl to labai džiaugdavausi. Prisipažinsiu, gerokai prisibijojau tavo tėvų. Žmonės daug kalbėjo apie jūsų Bendruomenę ir apie tai, kokios ten griežtos taisyklės. Mano namuose apie Dievą beveik niekas nekalbėdavo. Gal būtų buvę geriausia rasti kažkokį vidurį tarp tavo ir mano namų, ypač dvasinėje srityje?

Ar prisimeni, kai mes žaidėme ligoninę ir kai su mumis buvo Bosė Emanas? Man rodos, mums tada buvo dešimt ar vienuolika metų. Prisimenu, kaip tu išsigandai, kai pasirodė tavo tėvas ir kai Bosė pasakė, kad tai tu sugalvojai šį žaidimą. Man ir dabar gėda, kad tada neprisiėmiau kaltės, bet juk mudvi gerai žinojome, kad tau draudžia žaisti tokius žaidimus ir kad tai turbūt nebūtų tavęs išgelbėję. Nors tai visai nekaltas žaidimas, jį žaidžia visi vaikai. Po to tavęs porą savaičių nebuvo mokykloje, o kai sugrįžai, nenorėjai pasakyti, kodėl taip atsitiko. Daug ko tada nesuprasdavau, juk mes gyvenome taip skirtingai. Pavyzdžiui, po kelerių metų, mums buvo jau gerokai per dešimt, tu pasakojai, kad meldi Dievą, idant jis apsaugotų tave nuo minčių, kurių turi vengti. Tokio amžiaus mes visos galvodavome apie berniukus, ir aš net nesupratau, kaip tau tenka kentėti, man tai atrodė gana juokinga. O juk tu buvai tokia graži, berniukai tik į tave ir žvalgydavosi, o aš tau pavydėdavau. Bet tu melsdavaisi, kad Dievas tave nubaustų, kad išmokytų tave paklusti ir...

Maja Brita numetė laišką ant grindų. Iš užmaršties gelmių lyg žvėris iškilo apmaudas. Ji vargais negalais išsirito iš minkštakrėslio, bet spėjo nueiti tik iki koridoriaus, kai pradėjo vemti.

7

Tu gydytoja. Tau tai nesunku. Papasakok bet ką!

Į ją nukreipti laukiantys dvidešimt trijų žmonių žvilgsniai. Monikos galvoje tuščia. Tik viena mintis iškilo kaip votis iš tuštumos, visos išgalvotos istorijos pasidarė neįmanomos. Kai kas šypsojo, norėdamas ją paraginti, kai kas suprato, kad jai skaudu, ir žvelgė į šalį.

– Galime peršokti, pakalbinti kitą, o jūs papasakosite kiek vėliau. Na, jei norite dar truputį pagalvoti.

Moteris draugiškai šypsojo, bet Monika negalėjo pakęsti, kad jos gailėtų. Dvidešimt trys žmonės šią valandą manė, kad ji nieko nesugeba. Bet ji visą gyvenimą paskyrė, kad apie ją manytų priešingai. Ir jai sekėsi. Dažnai girdėdavo pagyrimų. Darbe kolegos sakydavo, kad sugeba daug. O štai dabar sėdi tarp dvidešimt trijų nepažįstamų žmonių, ir jai siūlo specialių priemonių išgydyti nuo neįgalumo. Visi esantys šiame kambaryje laiko ją primityvia vidutinybe, nesugebančia įvykdyti užduoties, su kuria taip puikiai susidorojo Matijas.

Noras atsikovoti pozicijas buvo toks stiprus, kad ji įveikė savo dvejones.

– Abejojau tik todėl, kad irgi pagalvojau apie nelaimingą atsitikimą.

Balsas tvirtas, o kai pasistengi, net kiek išdidus. Visų žvilgsniai vėl atsigręžė į ją. Net ir tų, kurie buvo nuo jos nusigręžę su diskretiška užuojauta.

Moteris, verčianti ją taip kankintis, turėjo bjaurų įprotį visą laiką šypsoti.

– Nieko baisaus. Užduotis tokia, kad jūsų asociacijos turi būti laisvos, o juk tada dažnai išnyra stiprūs išgyvenimai. Prašom, pasakokite, ką norite.

Monika nurijo nemalonų kąsnį. Dabar bėgti jau nėra kur. Jai liko vienintelis dalykas – kiek pameluoti, kai tiesa bus nepakeliama.

– Man buvo penkiolika, o mano brolis Larsas dvejais metais vyresnis. Jį pakvietė į svečius jo draugė Liselotė, nes jos tėvų nebuvo namie. Aš buvau truputį įsimylėjusi vieną jo klasės draugą, irgi turėjusį ten būti, todėl įsiprašiau, kad pasiimtų ir mane.

Ji girdėjo, kaip smarkiai plaka jos širdis, ir spėliojo, ar tai girdi ir kiti.

– Liselotė gyveno tolokai, todėl nusprendėme pas ją pernakvoti. Mūsų mama nelabai žinojo, kas vyksta tokiuose vakarėliuose, kad ten geriama ir panašiai. O jei ką ir nujautė, tai galvojo, jog aš ir mano brolis geresni už kitus. Ji buvo apie mus labai geros nuomonės.

Kol kas jokio pavojaus nėra. Reikia tik atsargiai slinkti šalia tikrosios tiesos.

Kol kas visa tai pakeliama.

– Kai kurie tą vakarą panoro išsimaudyti pirtyje. Kadangi buvo nemažai išgerta, niekas neprisiminė, kad reikia išjungti pirties agregatą.

Ji nutilo. Viską prisiminė puikiai. Net Liselotės balsą, nors nuo to vakaro niekada daugiau jo negirdėjo. *Monika, nusileisk į apačią ir išjunk pirtį.* Ir ji atsakė: „Gerai." Bet galva ūžė nuo išgerto alaus, o tas, kurį ji buvo slapta įsimylėjusi, pagaliau atkreipė į ją dėmesį. Ji pažadėjo laukti jo ant laiptų, kol jis grįš iš tualeto.

– Ketinusieji nakvoti sugulė. Be manęs ir Larso, dar trys. Miegojome kur pakliuvo, ant sofos, ant lovos ar dar kur. Larsas miegojo antrame aukšte Liselotės kambaryje, o aš apačioje.

Jos naujasis draugas išėjo namo. Larsas Liselotės kambaryje buvo jau užmigęs. Monika, apsvaigusi iš meilės ir nuo išgerto alaus, atsigulė ant sofos prie pat uždarų Liselotės kambario durų.

Antrame aukšte.

Aikštelėje prie laiptų.

Niekada gyvenime niekam neprisipažino, kad tą naktį miegojo kaip tik ten.

– Pabudau apie ketvirtą valandą, nes nebegalėjau kvėpuoti, atsimerkusi pamačiau, kad visas namas apimtas liepsnų.

Išgąstis. Panika. Siaubingas karštis. Ir vienintelė mintis. Kuo greičiau iš čia bėgti. Tik du žingsniai iki uždarytų durų, bet ji net nesuabejojo. Galvotrūkčiais leidosi laiptais žemyn, o juos paliko likimo valiai.

– Visur buvo pilna dūmų. Nors ir gerai pažįsti namus, visai kas kita, kai nieko nematai.

Žodžiai, žodžiai. Ji desperatiškai bandė kuo greičiau baigti pasakojimą ir patylėti.

– Nuslinkau prie laiptų, bandžiau lipti į antrą aukštą, bet viskas degė. Bandžiau rėkti, pažadinti juos, bet gaisro traškesys buvo siaubingai stiprus. Nežinau, kiek laiko stovėjau ant laiptų, bandžiau lipti aukštyn. Kiekvieną kartą turėdavau trauktis porą žingsnių atgal, paskui vėl bandžiau. Paskutinis dalykas, kurį prisimenu, kad gaisrininkas neša mane iš namo.

Toliau pasakoti negalėjo. Su siaubu pajuto, kad išraudo. Gėdos spalva užliejo jai skruostus.

Ji stovėjo lauke ant pievelės, saugioje vietoje, matė, kaip nuo karščio sproginėja Liselotės lango stiklai. Lyg suakmenėjusi pamažu, bet aiškiai suprato, kad jis niekada nebeišeis iš to namo. Kad jis įkliuvo į kilpą, kurią ji buvo paspendusi. Stovėjo, buvo gyva, žiūrėjo į klastingas liepsnas, naikinančias namą ir tuos, kurie jame liko. Jos gražų, linksmą brolį, kuris būtų buvęs daug drąsesnis už ją. Jis nė neabejodamas būtų žengęs tuos du žingsnius, kad išgelbėtų jai gyvybę.

Jis turėjo likti gyvas, ne ji.

O paskui tie klausimai. Jau tada buvo sunku į juos atsakyti, nes tiesa varė į neviltį. Ji miegojusi pirmame aukšte, svetainėje! Liselotė žadėjusi išjungti pirties agregatą. Ilgas savaites bijojo, kad tie, kurie išėjo namo, galėjo išgirsti, kaip ji pažadėjo išjungti pirtį, arba matė, kad ji atsigulė ant sofos antrame aukšte. Bet jos aiškinimų niekas nepaneigė, o laikui bėgant jie tapo oficialia tiesa.

– Kas atsitiko jūsų broliui?

Monika neturėjo jėgų ištarti to žodžio. Negalėjo ir tada, kai motina atbėgo per pievelę, užsimetusi paltą ant naktinių marškinių. Viršutinis aukštas įgriuvo, gaisrininkai kiek įmanydami gesino liepsnas, bet jas įveikti buvo labai sunku. Kažkas jai paskambino, ir ji puolė į automobilį.

Ryškiausiai Monikos atmintyje įstrigo motinos veidas, kai ji išrėkė klausimą. Akys išsiplėtusios iš siaubo, ji jau žinojo, bet nenorėjo suprasti.

– Kur Larsas?

Atsakyti buvo neįmanoma. Negi ištarsi reikiamus žodžius. Taip neturėjo įvykti, ir kol niekas to nepasakė, tikrovė dar nebuvo tapusi tikrove.

Pajuto jos rankas ant savo pečių, pirštai skaudžiai smigo į kūną, kai mama bandė ją kratyti, iškrėsti atsakymą.

– Monika, atsakyk! Kur Larsas?

Ją išvadavo gaisrininkas, jis per kelias sekundes pasakė tai, kas pavertė įvykusį dalyką nepataisomu. Nuo tada niekas daugiau nebus taip, kaip buvo anksčiau.

– Jis neišsigelbėjo.

Kiekvienas skiemuo kietai įsikirto tarp to, kas buvo pirma ir kas yra dabar. Praeitis, naivi, nieko nenujaučianti, ir ateitis, kurioje viskas ištrinta.

Tada ji tai pamatė. Pamatė vienmarškinės motinos akyse, desperatiškai bandančiose apsiginti nuo negailestingų žodžių. Monika pamatė, kad tai bus didžiausias mamos skausmas, ji paskirs visą gyvenimą, kad išsivaduotų iš jo.

Bet niekada neišsivaduos.

Motinos skausmas dėl Larso mirties buvo didesnis už džiaugsmą, kad Monika liko gyva.

8

„Jei tavo ranka ar koja gundo tave nusidėti, nukirsk ją ir mesk šalin. Geriau sužalotam ar raišam eiti į gyvenimą, negu su abiem rankom ir abiem kojom būti įmestam į amžinąją ugnį."

Ji atsimerkė. Tai motinos balsas. Ji patraukė ranką, bjaurėdamasi ją pasiekusiu kvapu. Kai tik galėjo, atsikėlė ir nuslinko į vonią prie kriauklės, nusiplovė su muilu, leido šiltam vandeniui nutekėti ir nusinešti visą tą bjaurastį.

Tai Vanjos kaltė. Jos laiškas atvėrė tuos mažus kanalėlius, kurių Maja Brita negali kontroliuoti, upeliai minčių, kurias ji norėtų pamiršti, prasiskverbė į jos vidų, ji nesugebėjo jų aplenkti. Kol grėsmė ateidavo iš išorės, žinojo būdų, kaip jos atsikratyti, bet dabar ji kilo iš vidaus, ir daugelį metų statyta gynyba buvo sulyginta su žeme, kelias laisvas.

Netyros mintys.

Jos pradėjo ją lankyti anksti, ji nežinojo, iš kur jos staiga atsirado. Išsliauždavo tarytum juodos kirmėlės iš jos smegenų, vertė ją trokšti neįmanomų dalykų. Nuodėmingų.

Gal ją iš tiesų gundė šėtonas, kaip jie sakydavo. Ji gerai prisimena jų žodžius.

Bet nenori prisiminti!

Staiga vėl tenka grįžti prie tų būdų, kurie ją apsaugodavo, o kai juos prisiminė, išryškėjo kitokios detalės, tokios, kurių neturėjo būti. Kaip maži upeliukai jos smelkėsi kanalais, jungėsi į prisiminimus, parodydamos visumą. Tarytum šukės jos iškapstydavo viską, ką, kaip jai atrodė, buvo pavykę pamiršti, palikti praeityje. Kartu su Vanjos parašytomis raidėmis skverbėsi į jos sąmonę. Šį kartą niekas nekovoja jos pusėje. Tėvai mirę, o jų Jėzus jau seniai ją apleido.

Ji melsdavosi, melsdavosi, bet jų tikėjimo niekada nepriėmė, Dievas nenorėjo girdėti jos maldų. Viską atidavė, rodydama klusnumą, kad Jis apglėbtų ją savo meile, bet Jis niekada neatsakydavo. Nė vienu žodžiu, nė vienu ženklu neparodė, kad ją girdi, kad mato jos kovą ir jos auką. Jo tyla ją žlugdė, rodė, kad ji nieko neverta. Jis ją atstūmė, paliko vieną su purvinomis mintimis.

Nuėjo į virtuvę. Dar buvo likęs truputis mėsos, kurią ji kiek apskrudino. Atsipjovė gabalėlį ir įsidėjo į burną. Apskrudino tik patį paviršių. Kai nuklypavo atgal prie lovos, palaikė gabalėlį burnoje, kad suminkštėtų ir sušiltų nuo seilių, tada užmerkė akis ir nurijo.

Trumpa malonumo akimirka.

Daug kartų nubudusi pajusdavo, kad jos rankos vėl liečia vietą žemiau pilvo. Jos gėda būdavo raudona kaip kraujas. Kodėl ji gimė su tokiu kūnu, kūnu, pilnu nesveikų

potraukių? Kodėl jų Dievas negali jos mylėti? Kodėl Jis baudė jos tėvus, juk ji pasirengusi viską paaukoti?

Vieną naktį, kai ji pabudo, buvo jau per vėlu. Pabudo pačią gėdos akimirką.

O per sapną jai kalbėjo jos motina.

Jie pamatė, ką ji buvo padariusi.

Didžiulė salė. Ji sėdi ant kėdės, o aplink ją plyti vandenys. Ji negali pajudėti. Kažkas atsitiko jos dešinei kojai, kažkas neleidžia jai pabėgti. Ją išgąsdino kažkoks garsas, ir ji pakėlė žvilgsnį. Jis stovėjo tiesiai priešais ją su juoda eilute, toks didelis, kad negalėjo įžvelgti jo veido. Norėjo bėgti, bet trukdė dešinė koja. Už jo ant grindų gulėjo sunkiai sužalotas žmogus, jo balti drabužiai sudraskyti. Iš vinių dūrių jo rankose tekėjo kraujas, nudažydamas vandenį raudonai, jis žvelgė į ją maldaudamas pagalbos.

Galingojo vyro balsas griaudėjo lyg perkūnas.

– Jėzus mirė ant kryžiaus už tavo nuodėmes, už tai, kad tavo rankos sugundė tave, už tavo netyrus troškimus.

Išgirdo balsus už nugaros. Susirinko daug žmonių, jie atėjo čia dėl jos, dėl to, ką ji buvo padariusi. Jų žvilgsniai degino jai pakaušį.

– Yra trys meilės formos – mūsų meilė Dievui, Dievo meilė mums ir erotinė meilė, kuri atitraukia mus nuo Dievo.

Vanduo iš visų pusių artėja prie jos. Tėvai, sudėję rankas, sėdi kiek toliau. Jie nuolankiai žvelgia į kalbantį vyrą, maldaudami pagalbos.

– Geiduliai pavojingi todėl, kad jie nepriklausomi nuo valios. Dorybė reikalauja visiškai kontroliuoti savo kūną. Ar supranti tai, Maja Brita?

Jos vardas aidu atsimušė nuo sienų, bet ji nieko negalėjo atsakyti. Kažkas ją smaugė. Už jos stovintys žmonės, kurių negalėjo matyti, spaudė rankomis jos galvą.

– Kol nebuvo įvykusi gimtoji nuodėmė, Adomas ir Ieva galėjo daugintis be geidulių, be potraukio, kurį dabar jaučiame, visas kūnas buvo valios kontroliuojamas.

Vanduo vis kyla. Ant grindų gulįs sužalotas žmogus paniro po vandeniu, ji nori pulti jam padėti, bet negali. Jos koja, galvą spaudžiančios rankos laiko ją tarytum prikaustytą. Netrukus nuskęs ir jos tėvai, jie prigers dėl jos, dėl to, kad ji privertė juos ateiti čionai ir beviltiškai maldauti pagalbos.

– Turi išmokti puoselėti ir tobulinti savo santykius su Dievu, apvalyti savo purviną sielą. Tikras krikščionis turi išvengti seksualumo prakeiksmo. Tai, ką tu padarei, – nuodėmė, tu išklydai iš tikrojo kelio.

Baisiai šniokšdami vandenys susiliejo, salė prisipildė iki pat viršaus. Jos tėvai sėdi tyliai tylutėliai, nuliūdę, nesigina nuo juos užliejančio vandens. Kvėpuoti darosi nebeįmanoma, nebeįmanoma.

Pabudusi suprato, kad guli ant nugaros. Bandė persiversti ant šono, bet sunkus kūnas neleido jai to padaryti. Didžioji pagalvė buvo nuslydusi ant grindų. Ji buvo bejėgė, pakliuvusi į savo pačios kūno spąstus. Kaip ant nugaros apvirtęs vabalas veltui mėgino atsistoti ant kojų, bet pastangos ištraukė iš jos plaučių dar likusį deguonį. Ji tuoj

uždus. Mirs įveikta savo kūno, kūno, kuris visą gyvenimą, ir liesas, ir storas, buvo jos kalėjimas. Dabar jis laimėjo. Galų gale jis gaus tai, ko norėjo, įveiks ją, privers paklusti, pasiduoti.

Jie ras ją čia. Toji Elinora ras ją rytoj ir papasakos kontoroje, kad ji mirė gulėdama lovoje, užtroškusi nuo savo riebalų.

Gėda visiems laikams.

Iš paskutinių jėgų pavyko pasiridenti ant šono, ji krito ant grindų, sunkiai dunkstelėjo. Prispaudė kairę ranką, bet skausmo nejautė, pajuto tik išsivadavimą, kai oras siauru kanalu pasiekė jos plaučius.

Saba sucypė, bėgiojo čia į vieną, čia į kitą pusę. Saba. Mieloji Saba. Jos ištikima draugė, ji visada šalia, kai jos prireikia. Bet šį kartą Saba negali jai padėti. Maja Brita gulės, kol ateis Elinora, bet bent dar nemirs.

Valandos slinko lėtai. Kairė ranka netrukus užtirpo, bet ji nedrįso pajudėti, nenorėjo rizikuoti, juk vėl gali apvirsti ant nugaros. Vis tiek reikia ką nors daryti. Kiek pasislinko, ir kraujas vėl ėmė cirkuliuoti rankoje. Blogiausia tas skausmas dubens srityje. Pastaruoju metu maudžia visą laiką, bet vis dažniau suskausta taip, kad nebegali paeiti.

Jai pasisekė. Elinora atėjo anksti. Laikrodis prie lovos rodė kelias minutes po dešimtos, kai ji pagaliau išgirdo rakinamas duris.

– Čia aš!

Maja Brita nieko neatsakė. Elinora ir taip greitai ją ras. Girdėjo, kaip ji stato dėžes su maistu ant virtuvės stalo ir

kalbasi su Saba, kuri pasitraukė nuo šeimininkės išgirdusi atidaromas duris.

– Maja Brita!

Po valandėlės ji stovėjo miegamojo duryse. Maja Brita matė, kaip ji išsigando.

– Viešpatie, kas atsitiko?

Ji atsitūpė šalia, bet kol kas jos nelietė.

– Dėl Dievo, kiek laiko taip gulite?

Maja Brita neturėjo jėgų atsakyti. Pažeminimas atrodė toks, kad jos žandikauliai net nesujudėjo. Paskui pajuto Elinoros rankas ant savo kūno. Tai buvo taip baisu, kad norėjosi rėkti.

– Nežinau, ar pajėgsiu jus pakelti. Turbūt teks skambinti avarinei tarnybai.

– Ne!

Grėsmė sukėlė adrenalino antplūdį, Maja Brita ranka pasiekė lovos galą, bandė įsitverti.

– Susitvarkysime pačios. Bandyk pakišti pagalvę man po nugara.

Elinora skubėjo kiek įmanydama, ir po kiek laiko Maja Brita jau pusiau sėdėjo. Skausmas nugaros apačioje buvo toks, kad jai norėjosi rėkti, bet sukando dantis ir kovojo toliau. Taip jiedvi plūkėsi gana ilgai. Po nugara kišo vieną pagalvę po kitos, tai truko apie pusę valandos, bet pagaliau susitvarkė. Be avarinės tarnybos ir be šlykščių prisilietimų. Kai Maja Brita pūškuodama nugrimzdo į minkštakrėslį, kai viskas praėjo, pajuto keistą jausmą.

Ji buvo dėkinga.

Elinorai.

Jai nebuvo būtina to daryti, laikydamasi taisyklių, ji turėjo skambinti avarinei tarnybai. Bet dėl jos Elinora nepaskambino, ir moterys susidorojo vienos.

Žodis tūnojo kažkur gilumoje.

– Dėkui.

Tardama šį žodį Maja Brita nežiūrėjo į Elinorą, kitaip žodis būtų įstrigęs, nebūtų ištartas.

Paskui jos nedaug kalbėjo. Jausmas, kad jos staiga tapo viena komanda, kad tai, ką jos patyrė, privertė Mają Britą sumažinti reikalavimus, kėlė grėsmę. Ji liko Elinorai skolinga, o ši tuo gali pasinaudoti, jei Maja Brita nebus budri. Visa tai nereiškia, kad jos tapo draugėmis. Toli gražu. Ji turi Sabą, daugiau jai nieko nereikia.

Nebeturėjo jėgų pasirūpinti maisto dėžėmis, girdėjo, kaip Elinora jas krauna, varsto šaldytuvo duris.

– Oi, kiek daug maisto dar liko!

– Viską suvalgysiu, jei pasijusiu geriau.

Ji prikando liežuvį, nereikėjo to sakyti, bet žodžiai išsprūdo tarytum netyčia. Ėmė gailėtis, bet atsiimti savo žodžius irgi būtų nemalonu. Turėtų rodyti dėkingumą. Laikui bėgant, tai gali tapti nepakeliama.

Elinora stovėjo tarpduryje.

– Aš kiek nustebusi. Turiu galvoje maistą. Gal jūs sergate?

Maja Brita žiūrėjo į laišką. Viskas dėl jo. Dalį paliko neskaitytą, o to, ką perskaitė, daugiau niekada nenorėjo matyti. Net ir valgis nesušvelnina nerimo.

– Gal norite, kad kitą kartą nupirkčiau ko nors ypatingo?

– Mėsos.

– Mėsos?

– Tik mėsos. Daugiau nieko.

Sėdėjo minkštakrėslyje, o Elinora tvarkė kambarį. Darė viską, kad parodytų, jog mergiotė jai tarytum neegzistuoja. Jautė susirūpinusį Elinoros žvilgsnį, bet nesuko dėl to galvos. Žinojo, kad jos noras nebus įvykdytas, rūpybos darbuotojai negali pirkti tik mėsos. Jai teko ilgai ir piktai kovoti dėl savo ypatingų maisto poreikių, bet tai peržengtų bet kokias ribas.

Bet tik mėsa gali nuslopinti tas mintis, kurios ją vėl užplūdo.

Elinora jau buvo nuėjusi prie lauko durų, paskui apsigalvojo ir grįžo.

– Žinote, paliksiu savo mobiliojo numerį ant jūsų naktinio staliuko, kur stovi telefonas. Turiu galvoje, jei vėl atsitiktų kas nors tokio.

Ji nuėjo į miegamąjį, bet tuoj grįžo atgal.

– Pasimatysime poryt.

Išėjo į koridorių, o atidariusi lauko duris, sušuko:

– Beje, ausų kamštelius, kurių prašėte, padėjau ant virtuvės stalo. Sudie.

Maja Brita nieko neatsakė, bet su siaubu pajuto, kad staiga užėjo noras paverkti. Tarytum sprangus kąsnis iškreipė jos lūpas, ji užsidengė veidą rankomis, kol mergiotė išėjo pro laukujes duris.

Elinora kėlė jai rūpesčių. Maja Brita niekaip negali suprasti tokio draugiškumo, kuris neišnyksta, kad ir kaip su ja elgiesi. Tai labai įtartina, matyt, Elinora

kažko laukia mainais už tai. Ji tarytum reklamos prospektai, kartais atsirandantys jos pašto krepšyje, kartais jie atspausdinti gražiai išraitytomis raidėmis ir atrodo tarytum skirti tik jai vienai. *Gerbiamoji Inga Maja Brita Peterson. Džiaugiamės galėdami jums pasiūlyti šį fantastišką dalyką.* Juo labiau viliojamas atrodo pasiūlymas, juo daugiau pagrindo kažką įtarti. Juo gražesnės žodžių tirados iš paviršiaus, juo sunkiau jas perprasti, juo aiškiau, kad jos slepia kažkokią klastą. Niekas nieko nedaro vien iš gerumo. Visada kažkur paslėptas troškimas pasipelnyti. Taip sutvarkytas pasaulis, kiekvienas iš paskutiniųjų stengiasi atkąsti savo pyrago gabalą.

Elinora panaši į tokias reklamas.

Tikrai kažkas labai įtartina.

Įsitvėrė už ranktūrio ir ištiesė ranką į laišką. Jis guli ant stalo kaip magnetas, laukia, kad ji pasiduos. Negali ilgiau atsispirti. Kai išskleidė likusius lapus, jos rankos drebėjo.

Niekad nepamiršiu to karto, kai suabejojau tavo tikėjimu. Dabar net pati nesuprantu, kaip išdrįsau. Mokykloje kaip tik kalbėjome apie tai, kad krikščionybė nėra didžiausia pasaulio religija. Prisimenu, kaip dėl to nustebau. Jei tiek daug žmonių tiki kitą Dievą, gal jie teisūs? O jergutėliau, kaip jis supyko. Pareiškė man, kad su tokiomis mintimis aš pateksianti į pragarą. Nors nelabai tikėjau jo žodžiais, jie vis dėlto ilgai nėjo man iš galvos. Pirmą kartą patyriau, kad Dievas gali būti grėsmė. Jis sakė, kad visi, kurie nepripažįsta Jėzaus Kristaus Dievo sūnumi, dangaus karalystėje nepageidaujami. Norėjau paklausti, kaipgi bus su tais, kurie gyveno iki Kristaus gimimo. Gal tai ne visai teisinga, juk jie net neturėjo jokios galimybės,

bet klausti nedrįsau. Užteko to, kad tą dieną jau buvau vieną kartą pasmerkta.

Man visada atrodė keista, kad mes, žmonės, esame tokie „nuodėmingi" ir kad bažnyčioje turime melsti Dievą „atleisti mums mūsų nuodėmes", nesvarbu, ar jautiesi nusidėjęs, ar ne. Prisimenu, tu man aiškinai, kad nuodėmės yra ne tik tos, kurias dabar padarome, kad yra dar gimtoji nuodėmė, kurią visi atsinešame į šį pasaulį. „Dėl to, kad kūniškai gimstame iš nuodėmingos sėklos." Šių žodžių niekada negalėjau pamiršti. Jie mane taip trikdė, kad pamiršau juos tik po daugelio metų, kai supratau, kad „kūniškas gimimas" yra vienintelė galimybė mums daugintis. Nutariau, kad Dievas vis dėlto nori, kad mes taip elgtumės, jei jau kartą ėmė ir mus sukūrė.

Kai mes augome, seksas buvo tai, kas, „deja", rūpėjo tik berniukams, o mes, mergaitės, pamažu turėsime „išmokti tai pakęsti", bet jokiu būdu neturime „nusileisti". Nenuostabu, kad būdavo daug bėdų, kai sulaukėme kiek vyresnio amžiaus, imdavome galvoti apie berniukus ir niekieno neraginamos norėdavome truputį „nusileisti". Būčiau norėjusi, kad be visų tų įspėjimų ir gąsdinimų kas nors bent truputį būtų paaiškinęs, jog visai natūralu, kad kiekvienas žmogus jaučia geidulius ir nori daugintis.

Kitas ryškus vaikystės prisiminimas yra ta diena, kai mudvi radome tuos žurnalus tavo tėtės rašomojo stalo stalčiuje. Niekaip negaliu prisiminti, ko mes ten ieškojome, bet, manau, kad tai buvo mano iniciatyva. Taip paprastai būdavo, kai norėdavome gauti tai, ko mums neleisdavo. Žiūrint mūsų dienų akimis, tie laikraščiai net nebuvo labai nepadorūs, bet kad radome juos tavo namuose, atrodė tas pat, kaip rasti šėtono ženklą bažnyčioje. Tu be galo išsigandai, buvai įsitikinusi, kad kažkas

įsilaužė į jūsų namus ir juos ten padėjo, bet nė už ką nedrįsai to pasakyti tėvams. Ar prisimeni, kaip mudvi padėjome žurnalus ant grindų ir palindome po lova? Ir dabar tarytum matau tavo motinos kojas, kai ji įėjo į kambarį, o jos ranka pakėlė žurnalus. Prisimenu ir tai, kad mudvi buvome nustėrusios, kai pamatėme, kad ji padėjo žurnalus atgal, ten, kur mes juos radome.

Jau suaugusi dažnai pagalvodavau, kad tai rodo, kokie stiprūs gali būti mūsų potraukiai, jei net tavo tėtė, nepaisydamas savo tvirto tikėjimo, negalėjo atsispirti tokiems dalykams.

Šiandien laikai, regis, visai kitokie, bent man taip atrodo iš to, ką matau per televiziją ir ką skaitau laikraščiuose. Seksualumas nėra ignoruojamas, jis netgi tapo komercijos ir laisvalaikio dalimi, naudojamos net įvairios pagalbinės priemonės. Nors visa tai matau iš tolo, atrodo, kad norima realizuoti save ir savo sugebėjimą patirti stipresnį orgazmą, o kad lieka vis mažiau meilės, neatrodo labai svarbu. Visa tai kiek liūdnoka, bet ką aš žinau, juk kalėjimas – tai celibatas.

Ak, koks ilgas išėjo mano laiškas! Bet aš taip džiaugiuosi, kad mes vėl užmezgėme ryšį. Buvau įsitikinusi, kad mano laiškas tave tikrai suras!

Na, o dabar laikas baigti, rytoj manęs laukia kontrolinis darbas. Turiu galimybę studijuoti neakivaizdiniu būdu (keisti žodžiai, bet mano atveju vargu ar galima rasti tinkamesnius). Gavau keturiasdešimt taškų už filosofijos teoriją ir pradėjau savo trečią referatą iš religijos istorijos. Kad tik rytoj pavyktų gerai parašyti!

Perduok mano nuoširdžiausius linkėjimus kitiems savo šeimos nariams.

Linkiu viso geriausio,
Tavo draugė Vanja

Maja Brita nuleido ranką su laišku žemyn ir pirmą kartą per daugiau kaip trisdešimt metų pajuto norą pasimelsti. Tai, ką rašo Vanja, tiesiog šlykštu. Ar Dievas jai atleis už tas eilutes, kurias ji buvo priversta perskaityti.

9

Individualios kalbos truko ilgai, kone visą ketvirtadienio popietę. Matijas tarytum nubrėžė ribą, kiti dalyviai priėmė iššūkį. Nė vienas nenorėjo pasirodyti esąs pilka vidutinybė, pasakoti kokią nuobodžią istoriją, juk, šiaip ar taip, ne veltui visi jie tapo vadovais. Žavingos ataskaitos skleidėsi viena po kitos. Monika negalėjo klausyti įdėmiai. Kai pagaliau baigė savo pasakojimą ir visų dėmesys nukrypo į kitą, sėdintį šalia jos, suprato, kiek jėgų tas iš jos pareikalavo. Vos galėjo išsėdėti tiesiai. Jau daug laiko prabėgo tada, kai leido sau prisiminti tą nelaimę, o jei kada ir tekdavo, skubėdavo viską pasakyti greitai, detales palikdama gailestingame šešėlyje.

Nepažįstami balsai keitė vienas kitą, kartais pasigirsdavo plojimai. Tada ji irgi plodavo, kad niekas nepastebėtų jos išsiblaškymo. Visą laiką jautė, tarytum jis sėdėtų čia pat. Visai šalia sėdėjo tas, kuris turėjo charakterio bruožų, kurių, žinia, trūko jai.

Visada rinktis tai, kas gera. Taip giliai įaugink tai į savo gyvenimą, kad niekada nekiltų abejonių, net kai gresia mirtis, kai baimė atima protą.

Kartą ji pasuko galvą, norėdama į jį pažvelgti, sužinoti, ar tai galima įskaityti jo veido bruožuose. Norėdama pamatyti, kaip atrodo žmogus, kokiu ir ji visada svajojo būti, kokiu niekada negalės tapti, nes kas laiku nepadaryta, to jau nebesugrąžinsi. Jis visiems laikams miręs, o ji visada bus ta, kuri neišjungė pirties, o paskui net pabijojo žengti porą žingsnių.

Ta naktis įrodė, kokia nieko verta jos asmenybė, o nuo tada nebuvo nė vienos dienos, kad to nepajustų, kad tas jausmas negraužtų jos iš vidaus. Profesijos pasirinkimas, prestižiški daiktai, noras nuolat siekti geresnio rezultato – visa buvo noras kompensuoti trūkumą, kurį nuolat jautė širdyje. Noras pasiteisinti, kad ji gyva, kai jo jau nebėra. Kad ir kiek išsikovojo, kad ir kiek laimėjo, vieno dalyko niekaip negalėjo pakeisti – žinojimo, kad širdies gilumoje yra bailė ir egoistė. Arba kažkas esi, arba ne. O kai paaiškėja, kad nesi, tai nesi vertas ir meilės.

Nors vis dar esi gyvas.

Po posėdžio nuėjo į savo kambarį. Kiti patraukė į barą, bet ji neturėjo jėgų. Neturėjo jėgų bendrauti, plepėti, apsimesti, kad viskas gerai. Sėdėjo ant lovos, laikydama rankoje telefoną. Labai norėjo išgirsti jo balsą, bet jis supras, kad kažkas atsitiko, o ji negalės papasakoti. Šios dienos išgyvenimai vėl pažadino abejonę. Jis nežino, koks ji iš tikrųjų žmogus.

Jaučiasi visiškai viena, net su Tomu negali pasidalyti savo gėda.

Kaltė. Ji niekada neleisdavo sau liūdėti. Giliai širdyje. Kaip ji galėtų sau leisti? Ji jo taip pasigesdavo, kai liko

namie viena su motina. Pasigesdavo taip, kad net neįsivaizdavo, jog taip gali būti. Atrodė, kad jis visada šalia, buvo aišku, kad visada taip bus. Niekas negalės užimti jo vietos. O jos liūdesys būtų toks bjaurus, kad jį išniekintų. Ji neturėjo teisės. Užtat darė viską, ką gali, kad motinos skausmas būtų bent kiek labiau pakeliamas, stengdavosi būti linksma, norėjo jai įtikti, pradžiuginti ją, kiek tai įmanoma. Ji pavydėjo motinai teisės liūdėti, skęsti skausme ir nesirūpinti tais, kurie gyvena šalia. Jos liūdesys buvo kilnus, tikras, ne toks kaip Monikos, nes Monikos liūdesys atrodytų kaip noras pridengti tiesą, kurios nebegalima pakelti.

Išdavystė. Ji su siaubu pastebėjo, kad gyvenimas, išskyrus jų namus, tęsiasi, lyg nieko nebūtų atsitikę. Niekas neapvirto aukštyn kojomis, niekas nepasikeitė po to baisaus įvykio. Rytais tie patys žmonės autobuse, tokios pat televizijos programos, kaimynas toliau statė namą. Viskas vyko taip, lyg aplinkiniai net nebūtų atkreipę dėmesio, kad jo nebėra, net nepastebėję. Ji irgi gyveno toliau. Prisiminimai apie jį vieną dieną praras aiškesnius kontūrus, išblės, tuštuma liks, bet aplinka pasikeis taip, kad tuščia vieta bus beveik nepastebima. Kelias, kurį jis būtų turėjęs nueiti, darysis vis siauresnis, galų gale pradings nežinioje, virs tik spėliojimais, kas iš jo būtų išėję, kaip būtų susiklostęs jo gyvenimas. Ir ji nieko negali padaryti, kad pakeistų tai, kas įvyko.

Nieko.

Karjera, kitų žavėjimasis, padėtis. Kiekvieną savo gyvenimo dieną ji buvo pasirengusi atiduoti viską, ko pasiekė, kad tik pakeistų tai, kas įvyko.

Juk tai, ko pareikalavo mirtis, absurdiška. Ji reikalavo priimti besąlygišką tiesą, kad niekas nesugrįš.

Niekada.

Niekada nesugrįš.

Pavalgė savo kambaryje. Prieš vakarienę paskambino Osei ir pasiskundė galvos skausmais. Po valandėlės pasigirdo beldimas į duris, Osė atnešė valgiais nukrautą padėklą.

– Pasakiau vadovei, kad tu valgysi kambaryje. Tikiuosi, tavo savijauta pagerės.

Vos atsigulusi užmigo ir išmiegojo kone devynias valandas. Pabėgo į sapnų valdas, kad pamirštų sąžinės priekaištus, jog nepaskambino Tomui, kaip buvo žadėjusi. *Niekada daugiau nepalik manęs vieno su nebyliu telefonu. Nežinau, ar pakelsiu tai dar kartą.*

Vos pabudusi surinko jo numerį, nors buvo dar per anksti.

– Alio!

Iš balso suprato, kad jis ką tik pabudo.

– Tai aš. Atleisk, kad vakar nepaskambinau.

Jis nieko neatsakė, ir jo tylėjimas ją išgąsdino. Bandė sugalvoti pasiteisinimą, bet nepavyko. Meluoti nenorėjo. Nenorėjo meluoti jam. Jis tikrai turi teisę tylėti. Ji gerai žinojo, kaip jaustųsi, jei jis išvažiuotų į kursus ir nepaskambintų.

Prašau tave tik vieno dalyko, kad elgtumeisi garbingai, kad pasakytum viską, kaip yra, kad suprasčiau, kas vyksta.

Ji užsimerkė.

– Atleisk, Tomai. Vakar buvo velniškai sunki diena, vakare tiesiog užsidariau kambaryje, net vakarienės nėjau valgyti.

– Nieko sau. Atrodo, keistoki jūsų kursai. Kas gi buvo taip velniškai sunku?

Jo balse girdėjai kažkokią gaidelę. Ji tuoj suprato, kad jos žodžiai dar viską pablogino. Paniekino jį, nepaskambino jam, nesidalijo su juo savo reikalais, o kažkaip susitvarkė pati.

Kaip visada.

Ji sugriaus ir tai. Dar kartą išryškės jos bailumas, atims iš jos tai, ką labiausiai norėtų turėti. Vienintelis dalykas, kurio jis reikalauja, tai garbingumas, vienintelis dalykas, kurio negali jam pažadėti. Paslaptis visada liks kaip negyjanti žaizda, didins atstumą tarp jų. Štai svajonė, apie kurią jau buvo pamiršusi, atrodo, pasiekiama. Jokie laimėjimai pasaulyje negali prilygti tam jausmui, kurį suteikia jo meilė. Bet ir jos neužtenka. Kad ji ne didvyrė, ką padarysi, bet turėtų rasti tiek drąsos, kad galėtų jam papasakoti.

Jei elgsimės garbingai, mums nereikės nieko bijoti. Ar ne taip?

Kaip ji visada to troško – kad nereikėtų bijoti.

Žinojo, kad turi papasakoti. Ką gi ji iš tikrųjų prarastų? Jei ir toliau tylės, vis vien jį praras.

Turi išdrįsti.

Bet tik ne dabar, ne telefonu. Turi jį matyti.

– Papasakosiu, kai grįšiu. O tu, Tomai...

Ji vis dėlto turi prisipažinti ir kitą dalyką, irgi nelengvą.

– Aš myliu tave.

Praėjo penktadienis ir šeštadienis. Ji tvirtai nusprendė prisipažinti, sprendimas ją apramino. Intensyvus kursų tempas irgi padėjo išsiblaškyti. Prisikimšusi galvą pamokymų

apie vizijas ir tikslus, efektyvų žmonių paskirstymą, sugebėjimą motyvuoti personalą ir kurti teigiamą darbo atmosferą, šeštadienio vakarą ji atsisėdo prie stalo gražiai išpuoštoje salėje, ten pietaudavo. Iki šiol valgydama sėdėdavo šalia Osės, geriau su ja susipažino. Būtų per maža pasakyti, kad Osė buvo gaivus vėjelio dvelksmas, greičiau tikras uraganas, pagriebiantis kiekvieną, kas prie jos prisiartina. Monika ją labai vertino ir jau nusprendė kada nors pakviesti ją kartu su Biorje vakarienės. Ji ir Tomas. Dviejų porų vakarienė.

Jei jis nepaliks jos.

– Ar čia dar laisva?

Ji atsigręžė ir pamatė Matiją. Iki šiol juodu buvo tik keletą kartų sušnekę. Ji, negalvodama kodėl, pietauti pasirinko kitą stalą, ne jo.

– Taip, žinoma.

Nors iš tikrųjų nenorėjo sėdėti šalia jo.

– Kiek žinau, jūsų vardas Monika?

Ji linktelėjo, jis ištraukė kėdę ir atsisėdo. Jai iš dešinės, kaip ir aną pirmą kartą.

Ant kiekvienos lėkštės – virtuoziškai sulankstyta servetėlė. Matijas akimirką stebėjo sudėtingą konstrukciją, paskui ją sugriovė ir užsidengė servetėle kelius.

– Jūsų kalba buvo labai įdomi. Neturėjau progos tai pasakyti.

Tiesiai prie svarbiausio dalyko. Ji jau buvo su tuo susidūrusi. Žmonės, patyrę dideles krizes ir sustiprėję dėl savo patyrimo, neeikvoja laiko tradicinėms mandagumo frazėms. Tiesiai į taikinio centrą. Nesvarbu, ar aplinkiniai tam pasirengę, ar ne.

– Dėkui, ir jūs puikiai pasirodėte.

Ją išgelbėjo Osė. Triukšmingai kaip paprastai ji sėdo ant priešais stovinčios kėdės, tuoj išvyniojo servetėlę, net nežvilgtelėjusi, kaip meniškai ji suraityta.

– Dievuliau, kaip išalkau!

Įtariai peržvelgė nedidelį meniu, gulintį ant kiekvienos lėkštės.

– Lašišos užpilas? Ar tai tinka, kai žmogus miršta badu?

Matijas nusijuokė. Monika šalia jo pasijuto nejaukiai. Jis atrodė tarytum ryškus priminimas to, ko ji nenori prisiminti.

Prie jų stalo sėdosi ir daugiau, netrukus aštuonios vietos buvo jau užimtos. Nuotaika, galima sakyti, šeimyniška. Kursų vadovai pasielgė gudriai, priversdami juos apsinuoginti jau pačioje pradžioje, per susipažinimą. Paskui jau nebebuvo baisu kalbėti apie bet kokius dalykus. Niekas nebeatrodė per daug privatu. Apie kai kuriuos kursų dalyvius Monika žinojo daugiau negu apie savo bendradarbius. Bet jie apie ją nežinojo tiek daug. Svarstė, ar daugelis panašiai kaip ir ji nuslėpė tikrąją tiesą.

– O kaip dabar laikosi jūsų žmona?

Tai Osė uždavė klausimą Matijui. Lašišą su užpilu ji jau seniai suvalgė, o dabar tepė sviestu traškutį, laukdama pagrindinio patiekalo.

– Na, iš tikrųjų jai sekasi neblogai. Visiškai sveika jau nebebus, bet pasitaisys tiek, kad viskas galėtų normaliai funkcionuoti. Skausmų nebejaučia. Jei sutiktumėte nieko nežinodama, tai nieko ir nepastebėtumėte. O šiaip kartais jai skauda, kai ilgiau pasėdi ar panašiai.

– O kiek metų jūsų dukrelei?

Matijo veidas nušvito.

– Danielai po trijų savaičių sueis vieneri. Keistokas dalykas būti tėvu. Porą dienų išvažiuoji, ir jau daugybė rūpesčių. Juk kai nesi namie, gali įvykti daug visokių dalykų.

Sėdintieji prie stalo ėmė pritardami linkčioti, matyt, visi turi vaikų, kurie per porą dienų gali neatpažįstamai pasikeisti. Tik Osė buvo kitos nuomonės.

– Kai vaikai buvo maži, man labai patikdavo kelias dienas kur nors dingti iš namų. Bent naktį gali išsimiegoti! Bet dabar, kai vaikai užaugo, kartais taip pasigendi mažų žingsnelių, naktį atitapsinčių prie lovos.

Osė pasakojo apie savo vaikus. Suaugęs sūnus ir duktė, kuriais labai didžiuojasi. Sūnus dėl nežinomų priežasčių gimė be rankų. Ji pasakojo apie prieštaringus jausmus, apėmusius po gimdymo, ir apie džiaugsmą, kai paaiškėjo, kad vaikas stebėtinai puikiai sugeba prisitaikyti prie esamos padėties. Dabar jis jau pats augina du mažylius, jos vaikaičius.

Monika išgėrė gurkšnį vyno ir atsilošė. Ji ilgėjosi Tomo. Nustojo girdėti aplinkinius garsus ir užsisvajojo. Kaip puiku, kai turi, ko ilgėtis taip, kaip ilgisi ji. Visą gyvenimą svajojo turėti ką nors, ko galėtų ilgėtis.

Staiga suprato, kad Matijas kažką sako jai.

– Atleiskite, neišgirdau. Buvau kažkur nuklydusi mintimis.

Jis nusijuokė.

– Mačiau. Bet nuklydusi buvote ten, kur jums gera, todėl atleiskite, jei sutrukdžiau.

Lyg iki šiol jis nebūtų jai trukdęs. Nejučiomis suprato, kad nenori su juo kalbėtis, bet, kita vertus, nenorėjo pasirodyti nemandagi.

– Ką jūs veikiate?

Klausimas buvo toks banalus, kad net nejauku, bet Matijas nesutriko.

– Ką tik pradėjau dirbti didelės sporto reikmenų parduotuvės personalo vadovu. Ne vienos iš tų didžiųjų tinklų, o visai atskiros. Niekada nesu buvęs vadovu, todėl mane ir pasiuntė į kursus.

Jis nusijuokė.

– Ne todėl, kad tai būtų labai reikalinga, turime tik šešis darbuotojus, bet savininkas yra mano draugas, jis žino, kaip mums sunku finansiškai, kai Pernilai atsitiko toji nelaimė. Jei prisimenate, pasakojau, kad mes net nebuvome tinkamai apsidraudę.

Ji norėjo sakyti, kaip dėl jo džiaugiasi, bet nutarė, kad neverta dar kartą meluoti. Tik kažką pasakė apie draudimo bendroves apskritai, jis įsikibo į šią temą, ir staiga ji pajuto, jog pokalbis pasidarė įdomus. Kad ir kaip norėtų, negalėtų to paneigti. Jis buvo tikrai šaunus stalo kaimynas, gerą valandą galėjo tuo džiaugtis, daug kartų jis net gerokai ją prajuokino. O kaip mėgo pasakoti apie savo žmoną. Tiek meilės, tiek ištikimybės; nė dešimt minučių nepraeidavo, kad jis apie ją neužsimintų. Visa tai natūralu ir suprantama, juk ji yra jo gyvenimo dalis. Pagalvojo, ar Tomas kada nors galės taip kalbėti apie ją. Ar ji kada nors taip natūraliai ir suprantamai taps jo gyvenimo dalimi. Matijas pasakojo apie sunkius metus po nelaimės, kurie dar labiau juodu suartino. Juokdamasis kalbėjo, kaip juodu mėgino užpildyti tuštumą, atsiradusią dėl jų didelio pomėgio nardyti. Bandė griebtis čia vieno pomėgio, čia kito, bet kadangi pomėgis neturėjo nieko kainuoti, pasirinkimas buvęs gana mažas.

Labiausiai juokėsi iš jų narsaus bandymo tapti paukščių stebėtojais. Kaip juodu, išsėdėję kiaurą dieną krūmuose, pamatę tik vieną šarką ir dvi baltąsias kieles, nutarė, kad linksmiau kam nors papasakoti šią istoriją ir kartu pasijuokti, negu dar kartą tai patirti. Bet kartą Pernila po apsilankymo bibliotekoje pradėjo skaityti apie Švedijos istoriją, ir staiga susidomėjimas pasidarė toks didelis, kad ją tarytum kas apsėdo. Šypsodamas jis prisipažino, kad ji gal ir per daug domisi Gustavu II Adolfu ir kitais vyrais, bet ką padarysi, svarbiausia, kad jie bent jau nežaloja jai stuburo. Jis dar papasakojo, kaip apsidžiaugė gavęs naują darbą, nes dabar jiems, ko gero, pavyks įveikti skolas, likusias po Pernilos reabilitacijos, jau nekalbant apie išlaidas masažuotojams ir stuburo ligų specialistams, reikalingiems, kad sumažėtų jos skausmai.

Suskambėjusi taurė nutildė visus pokalbius, visų žvilgsniai nukrypo į tą pusę, iš kur sklido garsas. Kursų vadovė atsistojo.

– Noriu pasinaudoti proga, kadangi čia visi susirinkę. Turiu klausimą ir noriu, kad pasakytumėte savo nuomonę. Ar galėtume rytoj pratęsti kursus dviem valandomis, kad spėtume įvykdyti visą programą. Kitaip tektų atsisakyti paskaitos apie streso įveikimą.

Šiaip kursai turėjo baigtis priešpiečiais. Trečią valandą Monika buvo pažadėjusi motinai, kad užvažiuos nuvežti jos prie kapo.

– Visi, kurie galėtų pasilikti, pakelkite ranką.

Beveik visų rankos pakilo. Osės taip pat. Prie jų stalo, be Monikos, vienintelis rankos nepakėlė Matijas. Osė

pažvelgė į Moniką, suprato, jog būdama vairuotoja turės važiuoti su ja, ir nuleido ranką.

– Štai kaip. Tu, atrodo, skubi namo?

Monika nespėjo nieko atsakyti, kai vėl prašneko kursų vadovė.

– Atrodo, dauguma linkę pasilikti, tada taip ir padarysime. Noriu visiems palinkėti maloniai praleisti laiką prie pietų stalo.

Osė suraukė kaktą.

– Palaukite, turiu patikslinti vieną dalyką.

Ji pakilo ir išėjo neaiškindama, ką ketina daryti. Matijas baigė gerti vyną.

– Verčiau praleisiu streso įveikimą, užtat galėsiu keletą valandų ramiai pabūti namie su saviškiais. Žinau, kad kiti, su kuriais atvažiavau, irgi ketino anksčiau grįžti.

Jis taip pat buvo atvažiavęs ne savo automobiliu. Atvažiavo kartu su žmonėmis, apie kuriuos Osė pasakojo ketvirtadienį. Kelionės pradžioje. Monika nusprendė, kad tai pirmas ir paskutinis kartas, kai važiuoja kartu su kitais. Jei dar kada važiuos į kursus, nors tai dabartinėmis aplinkybėmis gana abejotina, stengsis būti nepriklausoma. Paskambinti motinai ir pasakyti, kad negalės aplankyti kapo, neįmanoma. Atokvėpio valandėlė baigėsi.

Grįžusi Osė atsisėdo.

– Nieko neišėjo, jų automobilis jau pilnas. Maniau, gal tu, jei skubi, galėtum važiuoti su tais, kurie irgi išvažiuoja anksčiau. Bet velniai nematė to streso įveikimo.

Kaip tik dėl šios kursų dalies Osė apskritai atvažiavo, o dabar per Moniką turės ją praleisti. Kaip ji nekenčia tų nesibaigiančių kelionių prie kapo! Kaip norėtų pasakyti

Osei, kad visa tai nesvarbu, kad ji gali pabūti dar porą valandų, jei reikia. Bet gerai žino, ką tai reiškia. Keletą savaičių užgaulios tylos. Motina, netardama nė žodžio, sugebėdavo pažadinti jos sąžinės priekaištus, mintį, kad Monika pirmiausia galvoja tik apie save. O kai motina būna taip arti tiesos, gyvenimas darosi nebepakeliamas. Vienintelė išeitis – nusileisti, su viskuo sutikti, viską daryti kaip paprastai. Dabar ji to nebegalės. Dabar, kai nusprendė išdrįsti ir viską papasakoti Tomui. Arba – arba.

– Labai norėčiau pasakyti, kad pasilieku, bet rytoj turiu namuose aplankyti vieną pacientą.

Jautė, kad paraudo, apsimetė, jog kažkas įkrito jai į akį ir ranka prisidengė veidą. Štai ji ir vėl meluoja, dar kartą patvirtina seną tiesą. Ji nenori aukotis, o Matijas nė nesuabejojo.

– Jei taip skubate, važiuokite vietoj manęs kitu automobiliu, tada Osė galės pasilikti paskaitoje apie streso įveikimą. Nemanau, kad Daniela iki rytojaus ketvirtos valandos pradėtų kalbėti.

Sunku buvo nepastebėti jos dėkingumo.

– Ar tikrai sutinkate?

– Visiškai. Apskritai paėmus, aišku, noriu namo, bet tai ne taip svarbu. Pasiliksiu paskaitoje ir parvažiuosiu su Ose.

Taigi ir vienas, ir kitas pasirinko.

Aplink juos niekas nepasikeitė. Viskas atrodė taip pat, kaip ir iki šiol. Kartais atrodo labai keista, kad visiškai nepajuntame tos akimirkos, kuri nusveria vieną svarstyklių lėkštę ir pakeičia gyvenimus.

10

DVI DIENAS NESIKĖLĖ IŠ LOVOS. Neužmigo nė sekundės. Tik kartą pajėgė ištuštinti šlapimo pūslę ir atidaryti Sabai balkono duris. Visą energiją sunaudojo, kad atsikratytų tų minčių. Kaip pikti mašalai mintys veržėsi į jos gyvenimą, ji blaškėsi baidydama juos šalin. Vanjos priminimai ir užuominos nuolat vertė ją peržengti ribas tos erdvės, kuri buvo tapusi jos pasauliu. Šešiasdešimt aštuonių kvadratinių metrų butas arba šviesos ratas su ryškiai nubrėžtais pakraščiais. Ribotas plotas, kurį suformavo toks tiesos supratimas, koks jai buvo pakeliamas. Toliau viskas balta. Balta tuštuma, kurioje nėra nieko. Bet dabar nuolat pasijusdavo stovinti ties pačia nušviesto rato riba, veidu atsigręžusi į baltą tuštumą, ir staiga pastebėjo, kad ir ten kažkas juda, kad yra kažkas daugiau. Toje baltumoje staiga sušmėžavo šešėliai. Jie dar neturėjo ryškios formos, bet slinko vis artyn.

Vanjos laišką sudegino balkone, jis virto pelenais. Bet tas nieko nepadėjo. Vanja – išprotėjusi moteris, pasakojanti

apie įvykius, kurių niekada nebuvo, o jei kas ir buvo, ji viską iškraipė taip, kad neįmanoma atpažinti. Mintys ir samprotavimai, kuriuos ji bando suversti Majai Britai ir ją apkaltinti, tokie bjaurūs, kad ji norėtų pamiršti, jog juos kažkodėl perskaitė. Jos santykiai su Dievu jau seniai gana įtempti, gal net beveik nutrūkę, bet ji tikrai nenori piktžodžiauti. O Vanja tik tai ir daro! Ji piktžodžiauja taip, kad Maja Brita perima dalį jos žodžių ir pati nusikalsta. Reikia priversti Vanją daugiau jai nerašyti. Nebeliko net paguodos ko nors prisikimšti į burną. Šią savaitę skausmai nugaros apačioje taip sustiprėjo, kad jau nebeištveria.

Praėjo jau dvi paros nuo tos nakties, kai iškrito iš lovos ir kai Elinora ją išgelbėjo. Šiandien ji vėl ateis. Naktį Maja Brita nusprendė, kaip atsikratyti dėkingumo skolos ir to trupinėlio susitaikymo, kuris įvyko paskui. Ji nusirengė. Gulėjo su vienais apatiniais ir laukė ateinančios Elinoros. Kai mergiotė pamatys jos kūną, su pasibjaurėjimu nusigręš ir praras savo pranašumą. Elinorai teks susigėsti savo reakcijos, jos nepavyks nuslėpti, o Maja Brita atsikovos pozicijas ir teisę bjaurėtis.

Ant naktinio stalelio jau visą parą guli popierius laiškams ir plunksnakotis. Šalia – lapelis su Elinoros mobiliojo numeriu. Kad ir kaip bjauru, turi pripažinti, kad gerai, jog jis čia guli. Jei vėl kas atsitiktų.

Ji nekentė to jausmo.

Kad Elinora gali pasiūlyti tai, ko jai reikia.

Ant grindų numesti keturi suglamžyti lapai su laiško pradžia. Saba juos porą kartų smalsiai apuostė, suprato,

kad jie niekam tikę, ir nuėjo šalin. Neapykanta Vanjai buvo tokia didelė, kad negali rasti žodžių. Vanja padarė neatleistiną dalyką. Įsiveržė į Majos Britos pasaulį, kur jos niekas nekvietė, viską apvertė aukštyn kojomis. Gaišina kitų laiką, lyg jos niekingos pažiūros būtų vertos dėmesio.

Maja Brita dar kartą ištiesė ranką prie plunksnakočio ir popieriaus, pradėjo rašyti:

Vanja,

Rašau tau šį laišką su vienu vieninteliu tikslu. Noriu įkalbėti tave, kad man daugiau nerašytum!

Gerai. Visai tinkama pradžia. Galėtų čia ir baigti, nes tik tiek ir nori pasakyti.

Tavo mintys ir samprotavimai manęs nedomina, priešingai, man atrodo, kad jie tiesiog bjaurūs.

Viską perbraukė ir įsikarščiavusi parašė:

Ką tu tiki ar galvoji – tavo reikalas, bet būčiau dėkinga, jei man to nerašytum. Manai turinti teisę smerkti mano tėvų tikėjimą, o paskui dėstyti man kažkokią namų gamybos pagonių religiją, kuri mane, tiesą sakant, piktina, ir turėdama galvoje kad...

– Sveiki!

Maja Brita greitai numetė laišką ant naktinio stalelio ir nusimetė antklodę. Išgirdo, kad Elinora kabina striukę ant prieškambario pakabos.

– Čia tik aš!

Saba su didelėmis pastangomis išsiropštė iš krepšio ir nuėjo pasitikti Elinoros. Maja Brita girdėjo, kaip mergaitė virtuvėje krauna dėžes su maistu, paskui eina miegamojo link. Širdis ėmė daužytis smarkiau, ne tiek iš nerimo, kiek

iš smalsumo. Pirmą kartą po ilgo laiko pasijuto rami, daug pranašesnė. Jos pasibjaurėjimo vertas kūnas – kartu ir stipriausias jos ginklas. Kai jį parodai, žiūrovas praranda savitvardą.

Elinora stabtelėjo tarpduryje. Lyg norėjo kažką sakyti, bet žodžiai įstrigo nepasiekę lūpų. Dešimtadalį sekundės Maja Brita galvojo, kad viskas puikiai pasisekė. Dešimtadalį sekundės galėjo pasidžiaugti, bet tada Elinora pravėrė burną.

– Betgi dėl Dievo, kaip jūs atrodote! Tą egzemą reikia kuo nors patepti.

Maja Brita greitai užsitraukė antklodę, norėdama pasislėpti. Pažeminimas degino tarytum liepsna. Nejaukiai suvokė esanti nuoga, su siaubu pajuto, kaip išraudo. Mėginimas nepavyko. Kas smarkiai sukrėsdavo visus kitus, Elinoros, kaip visada, nepaveikė. Norėjo įgyti valdžią ir išlaikyti saugų atstumą, bet štai tik parodė savo didžiausią gėdą, apsinuogino, atskleidė, kokia ji apgailėtina.

– Ar neturite kokio tepalo? Juk turbūt perkūniškai skauda?

Negalėjai nepastebėti, kaip Elinora susirūpino, o Maja Brita tarytum nurijo sprangų kąsnį ir dar aukščiau užsitraukė antklodę. Ji gynėsi nuo Elinoros žvilgsnio ir pasijuto tokia pat bejėgė kaip ir tada, kai...

Neaiškus jausmas išsisklaidė, dingo baltoje tuštumoje. Bet kažkas prisiartino, jai staiga pasidarė sunku kvėpuoti.

– Kodėl nieko nesakėte? Visa tai atrodo velniškai įsisenėję.

Maja Brita siekė laiškų popieriaus, bet vėl paslėpė nuogą ranką po antklode.

– Jei nieko nedarysime, netrukus atsivers žaizdos. Mieloji Maja Brita, leiskite man dar kartą pažiūrėti.

Negirdėtas dalykas! Nė už ką pasaulyje! Niekad gyvenime neapsinuogins priešais tą žmogystą, neturinčią proto suprasti, kad reikia laikytis deramo atstumo. Elinora ir Vanja! Gali pamanyti, kad visas pasaulis staiga susimokė prieš ją. Nusprendė įsilaužti, bet kokia kaina ją pasiekti.

– Eik iš čia, palik mane ramybėje! Aš bandau rašyti laišką, o tu trukdai!

Elinora valandėlę stovėjo tylėdama ir stebėdama ją. Maja Brita įsmeigusi akis spoksojo į popieriaus lapą. Paskui išgirdo, kaip Elinora negarsiai sušnypštė, akies krašteliu pamatė, kad ji išėjo iš kambario. Saba kiek palaukė, bet netrukus ir ji atsuko Majai Britai užpakalį ir išsekė paskui mergiotę.

Turėdama galvoje, kad tu išžudei visą savo šeimą ir esi nuteista kalėti iki gyvos galvos, tiesiai pasakysiu, jog nenoriu klausytis tavo nesveikų išvedžiojimų! Tavo laiškai mane trikdo, nenorėčiau, kad man rašytum. Aš ir mano šeima norime tik vieno, kad paliktum mus ramybėje!!! Maja Brita Peterson

Ji užrašė adresą ir daugiau neskaitydama, ką parašė, palaižė voko kraštelį. Elinora garsiai ir piktai baladojosi jos bute, neilgai trukus vėl išdygo tarpduryje.

– Sudėjau maistą į šaldytuvą.

Aiškiai įširdusi.

– Nupirkau tik mėsos, kaip prašėte.

Ji vėl dingo. Skambėjo kibiras, ūžė dulkių siurblys, ji dirbo savo darbą. Maja Brita gulėjo lovoje galvodama, kad Elinora dar kartą įvykdė jos norą, pažeidė visas

taisykles, kad tik ji pasijustų geriau. Maja Brita užsidengė rankomis veidą. Nebebuvo kur bėgti. Į jos slėptuvę kažkas įsiveržė.

Staiga Elinora vėl pasirodė miegamojo duryse. Maja Brita girdėjo atidaromas laukujes duris, bet po neilgos dvejonės jos vėl užsidarė. Kai žingsniai ėmė artėti, širdis smarkiau suplakė. Elinora priėjo ir atsisėdo ant lovos krašto. Kojūgalyje buvo likusi nedidelė tuščia vietelė. Saba išsiropštė iš krepšio ir taip pat atėjo prie jos.

– Mano vyresnysis brolis gimė be rankų. Kol buvome maži, niekas iš mūsų daug negalvojome, kad jis kitoks negu mes. Juk jis visada buvo toks. Mama ir tėtė irgi nedarė iš to didelės tragedijos. Aišku, jie buvo išsigandę, kai jis gimė, ir visa kita, bet vėliau stengėsi, kiek galėjo. Jis – puikiausias brolis pasaulyje. Kad jūs žinotumėt, kokių žaidimų prisigalvoja!

Elinora paglostė Sabai galvą ir nusijuokė.

– Tik vyresnis nei dešimties jis ėmė suprasti, kaip smarkiai skiriasi nuo kitų. Kai pirmą kartą įsimylėjo ir pamatė, kad negali varžytis su berniukais, turinčiais rankas kaip ir visi kiti. Kaip visi „normalūs".

Patraukė pirštus nuo Sabos sprando ir ore parodė, kad jai tai atrodo visai netinkamas žodis.

– Mano brolis buvo toks berniukas, apie kokį visos merginos svajoja. Linksmas, smarkus, malonus. Jo humoras ir fantazija kaip nė vieno kito, kurį man teko sutikti savo aplinkoje, nesvarbu, ar jie turi rankas, ar ne. Bet kai jis dar buvo paauglys, mergaitės nežiūrėdavo į jį, žiūrėdavo tik į rankas, kurių nėra. Galų gale ir jis ėmė taip žiūrėti.

Maja Brita, užsitraukusi antklodę iki pat smakro, laukė, kada baigsis keistas prisipažinimas, kurį Elinora kažkodėl nusprendė jai iškloti.

– Ir kai jis suprato, kad niekada nebus toks, kaip svajoja, pasidarė visai kitoks. Per vieną naktį virto tikru gyvuliu, su kuriuo niekas nebenorėjo turėti reikalų. Buvo toks bjaurus, kad negalėjai nė prieiti artyn. Niekas nieko nesuprato. Galų gale pareikalavo, kad tėtė ir mama parūpintų jam prieglaudoje atskirą kambarį, bet ir ten personalas nežinojo, kaip su juo susitvarkyti. Paskui jam suėjo aštuoniolika. Aštuoniolika metų ir visiška vienatvė, nes neprisileisdavo nei manęs, nei tėtės su mama, nors mes vieninteliai juo rūpinomės. Bet aš nekreipiau į tai dėmesio. Porą kartų per savaitę nueidavau pas jį ir pasakydavau viską, ką apie jį manau. Kad jis prakeiktas savęs besigailintis galvijas, kad, jei nori, gali supūti savo prakeiktoje prieglaudoje. Jis pasiųsdavo mane velniop, bet aš vis tiek vaikščiodavau pas jį. Kartais net durų neatidarydavo. Tada man tekdavo šaukti pro rakto skylutę.

Viešpatie, kokia kalba ji kalba! Kiek keiksmų! Ji neišsilavinusi ir vulgari, štai kokia ji.

Elinora staiga nutilo. Maja Brita pamanė, kad jai pritrūko kvapo. Net ir ji negali išrėžti savo begalinių tiradų neįkvėpdama deguonies. Gaila, kad kai kas gali taip greitai įkvėpti oro. Elinora pažvelgė Majai Britai tiesiai į akis ir kalbėjo toliau.

– Sėdėk čia, tu prakeiktas baily, ir žudyk savo gyvenimą. Bet nemanyk, kad atsikratysi manęs, aš lankysiu tave visą laiką ir visą laiką priminsiu, koks esi prakeiktas idiotas.

Maja Brita taip suspaudė žandikaulius, kad net suskaudo.

– Taigi. Taip aš kalbėjau su savo broliu.

Elinora dar kartą paglostė Sabai nugarą ir atsikėlė.

– Šiandien jis vedęs, turi du vaikus. Galų gale neištvėrė mano šūkavimų. Ko norėtumėte, kad nupirkčiau kitą kartą?

11

ANT KAPO LIEPSNOJO NAUJOS ŽVAKĖS. Ji matė, kaip motina įkišo atgal į dėžutę nudegusį degtuką, nežinia kelintą. Iš viso jau labai daug.

Tvirtai nusprendė. Viską papasakos Tomui, pirmą kartą gyvenime prisipažins, kas atsitiko, ką ji padarė. Ko nepadarė. Šį kartą neleis, kad baimė viską sugriautų. Daugiau nebe.

Bute buvo tvanku, nuėjo prie svetainės lango, norėjo kiek pravėdinti, kai suskambo mobilusis. Ji kaip tik ketino skambinti pati, labai norėjo paskambinti pirmoji. Mobilusis buvo krepšyje prieškambaryje, paėmė jį, norėdama atsakyti. Ekrane pasirodė nežinomas numeris, ir ji kiek sudvejojo. Norėjo kalbėti tik su juo, vieninteliu, neturėjo nė mažiausio noro sėdėti ir ilgai plepėti su kuo nors kitu. Bet pareigos jausmas vertė apsispręsti.

Pasirinkimas formuoja mūsų gyvenimus. Jei ji prieš sužinodama būtų spėjusi pasikalbėti su Tomu... Bet nespėjo.

– Taip, Monika.

Iš pradžių pamanė, kad kažkas surinko ne tą numerį ar bando su ja juokauti. Nepažįstamas moteriškas balsas kažką rėkė į ragelį, buvo neįmanoma suprasti, ką sako. Norėjo išjungti, kai staiga suprato, jog tai Osė. Rami, protinga Osė, vien savo buvimu šalia padėjusi jai pastarosiomis dienomis geriau jaustis. Kažkas nesuvokiama. Juk Osė turėtų būti kursuose, kodėl ji skambina svetimiems žmonėms į namus, į neišvėdintus kambarius. Gal todėl ji ne iš karto suprato.

– Ose, negirdžiu, ką sakai. Kas atsitiko?

Paskui ėmė skirti pavienius žodžius. Kad ji turinti atvykti, kad ji gydytoja. Bet nespėjo išsigąsti. Iš pradžių ne. Keletą sekundžių įsiviešpatavo tyla. Paskui pasigirdo artėjančios sirenos garsas. Tada pirmą kartą pajuto nerimą. Nelabai didelį, tarytum aštresnį būties suvokimą.

– Ose, kur tu? Kas čia vyksta?

Alsavimas su pertrūkiais. Negilus, greitas kaip šoko ištikto žmogaus. Tolumoje neaiškūs balsai, nieko nesakantis garsų fonas. Nesąmoningas pasirinkimas. Kažkas privertė Moniką prisiminti savo profesiją, savo vaidmenį.

– Ose, gerai manęs paklausyk. Pasakyk, kur esi.

Galbūt Osė pajuto jos pasikeitusį toną. Gal jai to ir reikėjo. Autoritetingo žmogaus, sakančio, ką ji turi daryti.

– Nežinau, kažkur pakelėje, Monika, buvo tik smūgis, aš nieko nemačiau, net nespėjau paspausti stabdžio.

Balsas tarytum nulūžo. Ramioji, protingoji Osė ėmė nenumaldomai raudoti. Kai pajuto, kaip Osei skaudu, Monika dar stipriau suvokė savo profesinį vaidmenį. Jis gaubė ją tarytum šarvas, saugodamas, kad per daug neįsijaustų į esamą padėtį.

– Atvažiuoju.

Leisdamasi į kelią ji buvo tik gydytoja. Mintys nukrypo į praktiškus dalykus, reikėjo tik informacijos, jokio jausmų proveržio. Negalima daryti skubotų išvadų, kol nežinai patikimų faktų. Po kiekvieno posūkio tikėjosi išvysti greitosios pagalbos automobilį, bet vis nematyti. Kartą suskambo telefonas, pamatė jo vardą ekrane. Bet čia ne jo sritis, dabar jam teks pasitraukti į šalį, dabar ji – gydytoja, skubanti į nelaimės vietą.

Pamatė iš tolo. Tiesaus kelio ruožo pabaigoje, pilkai mėlyno dangaus fone pulsavo mėlyna šviesa. Ant kalvos. Įvairių tarnybų automobiliai sustojo kaip papuolė, netrukus aplinkui sustatys stulpelius ir apjuos balta ir raudona plastikine juostele. Susidarė nedidelė automobilių eilė, policininkas iš paskutiniųjų stengėsi pamažu praleisti juos pačiu kelio pakraščiu. Monika privažiavo šią eilę ir sustojo gale, įjungusi įspėjamąsias šviesas. Iki užtvaros buvo dar apie šimtas metrų. Leidosi bėgti pro automobilius. Nematė nieko, tik priekyje esančią nelaimės vietą. Vienintelis svarbus dalykas. Žingsnis po žingsnio ji bėgo artyn, jau beveik pribėgo, kai visai prie užtvaros vaizdą uždengė gaisrininkų automobilis. Pasilenkė, bandydama pralįsti po balta raudona užtvara.

– Ei, čia uždaryta!

– Aš gydytoja, aš pažįstu Osę.

Monika net nebandė sustoti. Net nepažiūrėjo į ją stabdantį žmogų. Tik žvalgėsi, ieškodama raminančių žinių. Užpakalinė raudonojo furgono dalis buvo pakilusi virš balos. *Biorjės statybos.* Paprastos, normalios raidės, jas galima perskaityti. Avarinės tarnybos automobilis, lynas su kabliu pamažu traukė furgoną atgal.

Gaisrininkai, policija, greitosios personalas. Bet kažkas negerai. Nepaisant regimo chaoso, visur galėjai justi nerimą keliančią tylą. Regis, niekas neskuba, tik ji viena. Gaisrininkas ramiai, tvarkingai kraunasi savo įrankius. Sanitaras ant greitosios pagalbos vairuotojo sėdynės turi laiko pildyti ataskaitą.

Pagaliau pamatė Osę. Atsilošusi, užsidengusi rankomis veidą, ji sėdėjo greitosios pagalbos automobilio gale. Priešais ją – policininkė, ranka apkabinusi jai pečius. Policininkės veido išraiška buvo tokia, kad Monikai užgniaužė kvapą. Ji sustojo, nekreipdama dėmesio į tai, kas dedasi aplink ją. Kažkas priėjo prie jos, kažką pasakė, bet ji matė tik žiopčiojančią burną, nieko negirdėjo. Vos keli žingsniai. Bet kaip sunku juos žengti. Tai, ko ji nenori žinoti, yra ten, baloje. Įtemptas lynas darosi trumpesnis, bet kurią akimirką gali atskleisti visą katastrofos mastą. Ji užsidengė ranka akis. Tamsoje išgirdo kažką sakant, kad briedį rado kiek toliau miške. Avarinės tarnybos automobilio motoras nutilo, bet ji neatitraukė nuo akių rankos, nenorėjo žinoti.

Štai ir vėl, dar kartą. Ji vėl stovi sveika ir gyva, o kas įvyko, įvyko dėl jos kaltės. Nieko neįmanoma pakeisti, ji paspendė kilpą, jis negalėjo į ją neįkliūti.

Atsimerkė, ir kažkas galutinai sudužo. Priekyje, keleivio sėdynės vietoje – sulankstytas metalas ir suskilinėjęs lango stiklas.

Ir sudarkytas kūnas, kurio neįmanoma atpažinti, nors tai turėtų būti jos kūnas.

12

SVEIKA, MAISA!

Turėčiau iš pradžių padėkoti tau už laišką, nors turiu prisipažinti, kad jis manęs labai nepradžiugino. Bet gal tu nenorėjai manęs nuliūdinti. Būk rami, jei tu nenori, aš netęsiu susirašinėjimo, tačiau šį laišką dar turiu tau išsiųsti. Tegul tai bus paskutinis.

Atleisk, jei mano pirmojo laiško mintys tave suerzino, tikrai to nenorėjau. Bet neketinu atsiprašinėti už tai, kad mano mintys TOKIOS, o ne kitokios. Jei nuo ko pavargau, tai nuo žmonių, kurių tikėjimas toks tvirtas, kad jie manosi galį žiūrėti į kitus iš aukšto ir juos smerkti. Nė nemanau niekinti tavo tėvų tikėjimo, kaip tu rašai. Tik manau, jog turiu teisę tikėti kitaip. Ir toliau ketinu pati mąstyti apie įvairius dalykus, ieškoti tinkamų atsakymų, tikiuosi, ir tu man pritarsi, kad tie atsakymai, kuriuos radome iki šiol, nesukūrė labai puikaus pasaulio. Vienoje knygoje, kurią man buvo davęs kalėjimo kunigas, perkaičiau tokią mintį: „Pažanga ir visi dideli atradimai atėjo todėl, kad kažkas nenorėjo nusileisti, sutikti, jog neturi teisės jų priimti, neturi teisės atidėti viską į šalį ir pergalvoti iš naujo."

O dėl mano „namų gamybos pagonių religijos", tai gana paprastas dalykas. Mudvi tikime skirtingai, bet aš visai patenkinta. Juk Biblijoje taip puikiai pasakyta, kad tik Dievas turi teisę smerkti. Daugumai iš mūsų tikriausiai ateina įvairių minčių apie dvasingumą. Nesuprantu, kodėl mes, žmonės, vos tik ką nors įtikime, puolame įtikinėti visus kitus, kad teisūs tik mes. Atrodo, kad neleistina tikėti ką nors vienam, kad tikras tikėjimas tik tai, ką tiki daugelis. Staiga pasidaro svarbu, kad visi tikėtų visiškai vienodai, ir kas tik nedaroma, kad taip būtų! Aišku, sukuriami įstatymai ir taisyklės, išlaikančios tikėjimą tokiuose rėmuose, kokie pirmiausia nubrėžiami, o kad tai išlaikytum, turi prisitaikyti. Tiesiog draudžiama uždavinėti sunkius klausimus, draudžiama ieškoti naujų atsakymų, nes tikrosios religijos įstatymai jau parašyti. Tai turėtų suduoti mirtiną smūgį bet kokiai raidai. Lieka tik viena: valdžia. Bent man atrodo, kad tai svarbiausia religijoje, nes nė viena religija nėra sukurta paties Dievo, o tik mūsų, žmonių, o istorija parodė, ką mes galime jos vardu padaryti.

Skaitydama, ką parašiau, jaučiu, kad ir šis mano laiškas gali tave įžeisti. Bet aš tik noriu, kad tu žinotum, jog aš taip pat tikinti, tik mano Dievas nesmerkia taip, kaip tavasis. Rašei, kad turint galvoje, jog aš įkalinta iki gyvos galvos, nėra ko kreipti dėmesio į mano nesveikus postringavimus. Gal tai ir tiesa, bet vis dėlto norėčiau, atsisveikindama su tavimi, papasakoti, kaip man atrodo, kodėl šiandien sėdžiu kalėjime.

Ar prisimeni, kad svajojau būti rašytoja? Mano vaikystės namuose, kaip tu, manau, supranti, tai buvo maždaug tas pat, kaip svajoti tapti karalaite, bet mūsų švedų kalbos mokytojas (ar prisimeni Sturę Lundiną?) ragino mane rašyti. Kai mudviejų ryšys nutrūko, aš persikėliau į Stokholmą ir ėmiau studijuoti

žurnalistiką. Gal mano straipsniai nebus įrašyti į istoriją, bet šiaip ar taip, žurnaliste dirbau dešimt metų. Paskui sutikau Erjaną. Jei žinotum, kiek laiko praleidau bandydama suprasti, kodėl taip beprotiškai įsimylėjau! Vėliau niekaip negalėjau suvokti, kodėl buvau akla, nepastebėjau pavojaus ženklų. Nes tokių ženklų buvo daugiau negu pakankamai ir jų vis daugėjo, bet aš buvau tarytum apakusi. Visų keisčiausia, kad su juo jaučiausi saugi, nors viskas, ką jis sakė ar darė, liudijo visai ką kita. Jau tada jis nemažai gėrė, visada turėdavo pinigų, bet niekada nesakydavo iš kur. Dabar, kai prabėgo tiek laiko, supratau, kad jis primindavo man mano tėvą, o „saugi" jaučiausi todėl, kad jis priminė man vaikystės namus. Tarytum savo namuose gerai žinojau, kaip turiu elgtis. Kiti „paprasti, malonūs" vyrai visus tuos metus manęs nedomino, nes su jais jaučiau kažkokį netikrumą. Niekada nežinodavau, kaip su jais elgtis. Erjanui nepatiko, kai moterys būdavo per daug savarankiškos, mano darbas jam atrodė nereikalingas, nes pinigais mes buvome aprūpinami. O aš, kvailė, bandžiau taikytis prie jo norų ir po pusės metų nuo mūsų pirmojo susitikimo mečiau darbą. Be to, jam nepatiko mano draugai, su kuriais susitikdavau, ir, vengdama barnių, nustojau su jais bendrauti. Žinoma, jie irgi nutraukė santykius su manimi. Per pusę metų praradau ryšius su aplinkiniu pasauliu ir tapau kone baudžiauninke. Nevarginsiu tavęs detalėmis, bet Erjanas buvo liguistas žmogus. Žinoma, jis toks buvo tikriausiai ne iš prigimties, bet užaugo namuose, kur buvo daug prievartos, o toliau gyveno taip, kaip buvo išauklėtas. Viskas prasidėjo beveik nepastebimai. Vienas kitas kandus žodis, pamažu jie tapo tokie įprasti, kad jų nė neišgirsdavau. Galų gale jais patikėjau, maniau, kad jis turi teisę taip kalbėti. Paskui pradėjo mane mušti. Būdavo dienų, kai vos galėdavai pasijudinti,

bet jis sakė, kad taip ir reikia, kad tada jis bent žino, kur aš esu. Nors jis visada tai žinodavo, nes niekada nedrįsdavau išeiti iš namų, jei jis neišleisdavo, o neišleisdavo niekuomet.

Dabar turiu papasakoti apie patį baisiausią dalyką, apie savo mylimus vaikus. Jie visą laiką stovi man akyse, nežinau, kiek kartų svarsčiau visus įmanomus JEIGU. Bet prieš septyniolika metų ir devyniasdešimt keturias dienas nemačiau kitos išeities, kaip leisti jiems kartu numirti, kad išgelbėčiau nuo pragaro, kuriame gyvenome, kuriame juos pagimdžiau. Nemačiau kitos išeities. Buvau visiškai išsekusi nuo nuolatinės baimės. Gal tik žmogus, ilgą laiką patiriąs nuolatinę baimę, žino, koks bejėgiškumas galų gale apima. Ne taip svarbu buvo tai, ką patirdavau aš, bet žiūrėti į savo kenčiančius vaikus tiesiog negalėdavau. Be galo gėdijausi dėl savęs ir visko, kam leidau įvykti, kad nedrįsau ieškoti pagalbos. Taip, aš irgi buvau kalta! Laiku jo nesutramdžiau. Mačiau, kaip jis elgiasi su vaikais, bet ir čia neišdrįsau jo sustabdyti. Nieko netroškau, tik mirties, bet negalėjau palikti su juo savo vaikų. Mano galva tuo metu buvo taip apkvaitusi, kad nemačiau jokios kitos galimybės. Man tai rodėsi vienintelis išsigelbėjimas. Daviau jiems raminamųjų ir uždusinau juos jų lovelėse. Neketinau žudyti Erjano, bet jis grįžo namo anksti, nors buvo žadėjęs pareiti vėlai. Rado mane vaikų miegamajame. Niekada gyvenime nebuvau taip išsigandusi. Nusileidau žemyn ir nubėgau į virtuvę, o kai jis mane prisivijo, spėjau nutverti virtuvinį peilį. Paskui išpyliau benziną iš bako, kurį Erjanas turėjo atsargai, atsiguliau prie vaikų ir ėmiau laukti. Ryškiausiai prisimenu tą jausmą, kai išgirdau žemutiniame aukšte traškant liepsnas, kurios iš lėto, bet galutinai naikino mūsų kalėjimą. Pirmą kartą gyvenime pajutau visišką ramybę.

Baisiausia buvo po poros savaičių atsipeikėti ligoninėje. Likau gyva, o mano vaikai ir jis buvo anapus. Išgyvenau, bet tai nereiškia, kad grįžo mano gyvenimas.

Nebandau savęs teisinti, bet būna kiek lengviau, kai bandau pamatyti priežastis, kodėl viskas įvyko taip, kaip įvyko. Bausmė man ne tai, kad esu čia uždaryta, bausmė tūkstantį kartų sunkesnė, ji truks, kol būsiu gyva. Kiekvieną mano likusio gyvenimo sekundę matysiu savo vaikų akis, jų žvilgsnius, kai suprato, ką noriu jiems padaryti.

Po mirties nėra pragaro, kuriam tavo Dievas mus pasmerks. Pragarą susikuriame patys šioje žemėje, kai neteisingai pasirenkame. Ne gyvenimas mus „pražudo", jį mes patys kuriame ir formuojame.

Paklausysiu tavo prašymo, daugiau tau nerašysiu. Bet prieš tai, kai mūsų keliai vėl išsiskirs, turiu parašyti tau vieną dalyką. Jei tau ką nors skauda, turi gerai išsitirti, o kad būtų tikriau, padaryk tai kaip galima greičiau.

Jei tau manęs prireiktų, žinai, kur esu.

Tavo draugė
Vanja

13

– DĖKUI, KAD ATVAŽIAVAI.

Osė sėdėjo ant sofos savo šiltoje svetainėje, Biorjė apgobė jos pečius vilnone antklode. Nusiminęs, bet kartu be galo dėkingas jis sėdėjo šalia jos, spausdamas jos ranką savo stambiu kumščiu, kita ranka kartkartėmis nusibraukdavo ašarą.

Vyriausioji gydytoja Lundval stovėjo kambario viduryje. Profesinis vaidmuo. Ji tarytum susisegiojo sagas iki pat smakro, desperatiškai bandė laikytis tiesiai ir, nepaisant pragaro jos viduje, dvi pastarąsias valandas jai tas pavyko. Kalbėjo su policininkais ir greitosios pagalbos medikais, klausinėjo gaisrininkus apie tolesnį furgono likimą, pagaliau, surinkusi visą reikiamą informaciją, pavėžėjo Osę namo ir papasakojo visus būtinus dalykus Biorjei. Bet jaukioje svetainėje vyresnioji gydytoja Lundval dėl viso pikto liko stovėti, nes jei atsisėstų į patogų minkštakrėslį ir atsipalaiduotų, galėjo atsitikti taip, kad prasiveržtų tai, kas tėra tik Monika. Užsidariusi už racionalaus fasado, ji blaškėsi tarp skeveldrų, išsigandusi, apimta nevilties. Bet

kurią akimirką visa tai gali iškilti į paviršių, tada vyriausioji gydytoja Lundval turėtų dingti, išnykti. Jau norėjo atsisveikinti, kai išgirdo, kaip kažkas atidaro laukujes duris.

– Ei, sveiki!

Atsiliepė Biorjė:

– Sveika, mes čia, viduje.

Jis pažvelgė į vyriausiąją gydytoją Lundval ir paaiškino:

– Tai mūsų duktė, Elinora. Paskambinau jai, kad ateitų.

Netrukus ji įžengė pro duris, jauna, šviesiaplaukė moteris, energingi žingsniai. Žvelgė tik į tėvus, įsitaisiusius ant sofos. Vyriausiosios gydytojos Lundval net nepastebėjo, nors toji buvo vos už kelių metrų.

– Kaip jaučiatės?

Duktė atsisėdo šalia motinos, kakta atsirėmė jai į petį. Visi susiėmė rankomis – motina, tėvas, duktė. Visa šeima. Gyvenime reikia laikytis kartu, ar šilta, ar šalta.

– Didelio pavojaus nėra, bet ji dar negali apie tai kalbėti. Suleido raminamųjų.

Biorjė kalbėjo ramiai, negarsiai, bet apie jo švelnumą liudijo ranka, klostanti Osei nuo peties nuslinkusią antklodę. Paskui pabraukė Elinorai per plaukus.

Monikos krūtinę kažkas draskė. Ji tarytum nuolat atsitrenkdavo į trapų kiautą, negalėjo iš jo ištrūkti. Vyriausiajai gydytojai Lundval ėmė trūkti oro, reikėjo skubėti, greitai bėgti iš čia.

– Jei viskas gerai, tada aš eisiu.

Balsas viską išdavė. Bent ji pati tai aiškiai girdėjo. Bet gal tie, sėdintys ant sofos, buvo per daug užsiėmę savimi, gal negirdėjo. Biorjė atsistojo, priėjo prie jos.

– Nežinau, ką daugiau pasakyti, galiu jums tik padėkoti. Sunku rasti žodžių.

– Galite nieko nesakyti.

Paėmė jo ištiestą ranką, greitomis paspaudė, paskui atsigręžė į Osę, žvelgiančią į ją su begaliniu liūdesiu.

– Sudie, Monika, ačiū, kad atvažiavai.

Kai išgirdo savo vardą, fasadas sugriuvo, bet ji spėjo nueiti iki automobilio, tada prasiveržė riksmas.

Automobilis žinojo kelią geriau už ją. Nesugebėjo nieko nuspręsti, staiga pajuto, kad atvažiavo į stovėjimo aikštelę prie kapinių. Kojos nunešė ją gerai žinomu takeliu, neseniai uždegta liepsna pleveno plastikiniuose indeliuose. Ji suklupo. Priglaudė galvą prie šalto akmens ir pravirko. Kiek tai truko, nežinia. Sutemo, kapinės buvo tuščios, tik ji, akmuo ir liepsnelės. Visos ašaros, metų metus tramdomos, pasiliejo kaip nesulaikomas šaltinis. Bet palengvėjimo jos neatneš, tik įstums į dar gilesnę neviltį. Ji nieko negali padaryti. Moteris prarado mylimąjį, vaikas – tėvą, o ji štai gyva ir sveika, nereikalinga nė vienam žmogui šiame pasaulyje. Ji dar kartą išgyveno, vietoj savęs pražudė kitą, tą, kuris turėtų gyventi. Jei Dievas yra, jo keliai iš tikrųjų nežinomi. Kodėl Jis pasiėmė Matiją, o ją paliko gyvą? Juk jam reikėjo rūpintis dviem žmonėmis. Jo ką tik gautas darbas buvo jiems tikras išsigelbėjimas. O ji pati, matyt, turės gyventi taip, lyg nieko nebūtų atsitikę. Važiuos pas Tomą, jai atviros visos galimybės kurti savo ateitį. Grįžti prie savo brangių daiktų, gerai apmokamo darbo, apsimesti, kad gelbsti žmonių gyvybes, nors tiesa yra visai kitokia.

Ji atsitiesė ir nežinia kelintą tūkstantį kartų perskaitė žodžius:

Mano mylimas sūnus.

Viskas taip aišku, viskas čia pat. Bet nepasiekiama.

Ji uždėjo rankas ant jo vardo, iškalto šaltame akmenyje, ir širdies gilumoje pajuto vienintelį norą.

Kad galėtų susikeisti su juo vietomis.

14

Maja Brita sėdi minkštakrėslyje, televizorius įjungtas. Pro akis prabėgo jau daug programų, ji perjungia jas, kai tik pro mirgančius paveikslus prasiskverbia kokia nors mintis. Negali užmiršti tik vieno – skausmo strėnose. Kai perskaitė Vanjos žodžius, skausmas gerokai sustiprėjo.

Prieš pasinerdama į televizijos pasiūlą, perprato, kad įvyko sąmokslas. Juk ji nė vienu žodeliu nebuvo užsiminusi apie skaudančią nugarą, bet Elinora savo šnipinėjančiu žvilgsniu viską pastebėjo. Kas kitas galėtų apie tai papasakoti Vanjai?

Viskas liktų kaip buvę, jei ne Elinora. Jei Vanja rašytų toliau, Maja Brita galėtų neskaityti jos laiškų, o ką buvo priversta perskaityti, užgožtų televizija ir valgis, jai tik reikėtų gerokai pasistengti. Betgi dabar toji Elinora. Draugiškoji Elinora, susimokiusi su Vanja. Negi atsitiktinai ji, jos abi, įsiveržė pas ją, vos neapvertė jos pasaulio aukštyn kojomis. Jai už nugaros rezga niekšiškus planus, ko jiedvi iš jos nori – nesuprantama. Bet argi gyvenimas

ne visada toks? Visi nusistatę prieš ją. O ji niekaip nesupranta kodėl.

Ir dar toji gėda. Vanja žino, kad ji pamelavo apie savo dabartinį gyvenimą, kad neiškelia kojos iš savo buto ir yra priklausoma nuo rūpybos skyriaus paslaugų, kitaip negalėtų egzistuoti. Kad meluodama Maja Brita prisipažino, kaip nesėkmingai viskas susiklostė.

Durys atsidarė ir netrukus vėl užsivėrė, bet pasisveikinimo ji neišgirdo. Saba kilstelėjo galvą, kiek pavizgino uodega, bet liko gulėti prie balkono durų. Norėjo laukan, bet Maja Brita neturėjo jėgų atsistoti.

Išgirdo artėjančius žingsnius, paskui žingsniai nutilo, ji žinojo, kad Elinora įėjo į kambarį ir stovi keli metrai jai už nugaros.

– Sveiki.

Maja Brita nieko neatsakė, tik pulteliu sustiprino televizoriaus balsą. Paskui Elinora pasirodė jos regėjimo lauko pakraštyje, žengė prie Sabos ir balkono durų.

– Tu nori laukan?

Saba atsistojo, suvizgino uodega, sunkiu kūnu prasispraudė pro pravertas duris. Vėjo gūsis ėmė plėšti duris, ir Elinora vėl jas uždarė. Maja Brita stebėjo ją, stovinčią nugara į kambarį ir žvelgiančią pro durų stiklą.

Kažkas pasikeitė. Įprasto plepumo neliko nė ženklo, galėjai pamanyti, kad ją kažkas slegia. Maja Brita pasijuto nejaukiai. Šis pasikeitimas ją trikdė, reikėjo jį kažkaip įveikti. Elinora ilgai stovėjo prie durų, o kai staiga prašneko, tai buvo taip netikėta, kad Maja Brita krūptelėjo.

– Ar pažįstate žmones anuose namuose?

– Ne.

Ji atsakė, nors buvo nusprendusi nekalbėti. Pasikeitęs Elinoros elgesys ją gąsdino, ypač dabar, kai žino, kad už tos gražios išorės slepiasi kažkokie kėslai.

– Anapus kiemo gyvena šeima, kurios tėvas vakar mirė. Autokatastrofa.

Maja Brita nieko nenorėjo žinoti, bet tarytum vėl išvydo tėvą, kartais išeinantį į kiemą ir besisupantį su savo vaiku, ir motiną, kuri atrodė taip, lyg jai kažkas skaudėtų. Kaip visada, jai pasakoja dalykus, su kuriais nenori prasidėti ir neprašo, kad jai pasakotų. Perjungė kanalą.

Elinora pradarė duris, įleido Sabą, paskui Maja Brita girdėjo, kaip ji išėjo į virtuvę. Ekrane trijų moterų veidai keitėsi nuo operacijų ir grimo, Majai Britai pavyko gana ilgą laiką užmiršti, kas dedasi šalia jos. Bet štai Elinora grįžo. Maja Brita apsimetė nieko nematanti, nors akies krašteliu pastebėjo, kad mergina kažką atsinešė rankose ir atsisėdo ant sofos. Atsisėdo ant sofos, kaip tai daro žmonės, žinantys, kad bet kada galės atsikelti.

– Norėčiau ją sutvarkyti.

Maja Brita pasuko galvą. Elinora buvo pasidėjusi ant kelių vieną iš jos suknelių, iš dviejų tą, kurią ji kartais dar apsivilkdavo, nors siūlės jau pradėjo trūkinėti. Maja Brita norėjo pasipriešinti, bet žinojo, kad tikrai laikas drabužį pataisyti. Matyt, teks iškęsti ir tai, leisti, kad sutvirtintų siūles, be to, sudrebėjusi prisiminė, kas buvo atsitikę aną kartą. Bet siūti pačiai? Ne. Kažkodėl tokia mintis jai neateidavo į galvą net tada, kai fiziškai dar būtų pajėgusi. Neturėjo net adatos ir siūlų. Bet buvo bjauru žiūrėti, kaip Elinoros pirštai liečia tai, kas paprastai būna visiškai prie pat jos odos.

Maja Brita sukando dantis ir pažvelgė į ekraną. Paskui pajuto kažkokį Elinoros judesį. Mergina iškėlė ranką aukštai virš galvos. Maja Brita nemėgo galvoti. Ji niekaip negalėjo suprasti, kas ją verčia visą dėmesį sutelkti į Elinorą. Kartu ją apėmė tokia baimė, kad net negalėjo pajudėti. Nenuleido nuo Elinoros akių. Tarp ištiestų rankų ėjo ilgas siūlas. Maja Brita negalėjo atsispirti, lyg pakerėta sekė akimis siūlą iki pat ritės kairėje merginos rankoje. O paskui buvo jau per vėlu. Iš baltos tuštumos įsiveržė prisiminimai. Tarytum žemyn nuleista žaliuzė su įtempta spyruokle staiga šnarėdama nubėgo aukštyn. Maja Brita sėdėjo lyg paralyžiuota, žvelgė į tai, kas staiga įgijo aiškų pavidalą. Kas taip ilgai buvo nugramzdinta užmarštin ir staiga, be jokio įspėjimo po tiek metų vėl pasirodė. O ji net negali apsiginti.

Niekaip negali.

Ji sėdi virtuvėje, bet ne savo namuose, o pastoriaus ir jo šeimos virtuvėje. Ji čia jau dvi savaitės, naktį miega šaltame kambaryje, kur stovi dvi lovos, antrojoje miegodavo pastoriaus žmona. Ji nė minutės negali pabūti viena, nė sekundės negali išeiti iš kambario, nebent tik į vonią, kur jai leidžiama nueiti rytą ir vakare. Bet ir ten jos nepalieka vienos, durys visada turi būti praviros mažiausiai dešimt centimetrų, o už jų stovi pastoriaus žmona.

Namai buvo dideli, mediniai, juose gyveno jai nežinomi garsai. Ypač naktį jie staiga įslinkdavo į kambarį pro tamsius grindų plyšius, tada džiaugdavosi, kad miega ne viena, tačiau dieną jai labai norėdavosi valandėlę pabūti vienai. Bet kur tau. Ją reikėjo prižiūrėti, suprato, kad tai

būtina, žinojo, kad viskas daroma jos labui, kad po tų žaidimų malkinėje ją reikia gelbėti. Jai kas nors turėjo padėti, išblaškyti tas mintis, kurios dažnai ją lanko ir verčia daryti dalykus, kurių nenori daryti.

Štai dabar sėdi virtuvėje ir mato, kaip pastorienė dėlioja puodelius ir lėkštes ant padėklo. Jaučia, kad ir ji turėtų padėti, bet klausti nedrįsta. Nors pastarąsias savaites jos nė valandos nesiskiria, nebent vieną kitą kartą, kai ją auklėja pats pastorius, vis dėlto prastai viena kitą pažįsta. Daug laiko prabėga visiškoje tyloje, o likusį meldžiasi arba skaito Šventąjį Raštą. Maja Brita dėkinga moteriai, panorusiai aukoti tiek daug laiko, kad jai pagelbėtų, bet kartu ji ją gąsdina. Galėjai aiškiai pajusti, kad pastorienė iš tikrųjų jos nemėgsta, viską daro tik iš pareigos. Todėl, kad reikia.

Maja Brita įkvepia šviežių bandelių kvapo ir žvilgteli pro langą. Lauke jau tamsu. Kiek kartų ji stovėdavo anoje pusėje, prie kelio už tvoros, ir žiūrėdavo į šiuos gražius namus. Žvelgdavo į apšviestus langus ir svajodavo, kaip malonu būtų patekti vidun. Į aną pusę, į namus, tokius pilnus meilės, kad pats Dievas išsirinko ten gyvenantį vyrą ir pavedė jam kalbėti Jo žodžiais. O štai dabar ji sėdi virtuvėje. Jie ją priėmė, nepagailėjo savo namų ir savo laiko, kad padėtų jai ir jos tėvams, kad viską sutvarkytų. Ji pajuto didžiulį dėkingumą. Jie žino, ką ji yra padariusi, pirmosiomis dienomis ji net nedrįsdavo pažvelgti jiems į akis. Darė viską, kad tik užgniaužtų prisiminimą, kaip ji stovėjo nuleidusi kelnes, vienomis apatinėmis kelnaitėmis priešais Vanją ir Bosę, kai juos užklupo tėvas. Bosė buvo gydytojas, o Vanja medicinos seselė, jie neketino daryti

nieko daugiau, tik nutraukti kelnes, didžiausia gėda buvo prisipažinti sau pačiai, kaip krūtinėje kažkas sukirbėjo iš įtampos ir smalsumo. Kai ją buvo apsėdęs velnias, ji netgi visai neblogai jautėsi, bet to prisipažinti nedrįso. Tai buvo paslaptis, kurią slėps visą gyvenimą, bet nuo Dievo nėra paslapčių. Gal ir nuo pastoriaus negalima nieko slėpti, juk kiekvieną vakarą jis jai skaito tokius žodžius: „Nors blogis jam atrodo labai skanus ir jis jį slepia po liežuviu, bijo jį prarasti, saugo jį savo gomuryje, jo viduriuose toks maistas pasikeičia, pavirsta gyvatės nuodais jo kūne. Ką jis prarijo, turi išspjauti, Dievas turi išvaryti nuodus iš jo pilvo. Taip, jis geria gyvatės nuodus, nuodingas gyvatės liežuvis jį nužudys."

Ji vis uoliau meldėsi, kad Dievas ją išgelbėtų. Dvi savaites meldėsi, kad kaip ir kiti būtų išrinkta į Bendruomenę, kad ją taip pat apgobtų Jo meilė ir malonė. Nesimeldė, kad suprastų, žinojo, kad Jo keliai žmonėms nesuprantami, bet ji taip norėtų išmokti būti klusni! Kad Jis išmokytų ją nusižeminti, kad taptų skaisti.

O dabar ji sėdi virtuvėje, nežinodama kodėl, o kadangi nebuvo ko veikti, stengėsi melstis taip, kaip išmoko per pastarąsias dvi savaites. Negalima piktnaudžiauti Viešpaties malone.

Girdėjo ant lėkštučių dedamų porcelianinių puodelių skimbčiojimą, šaukštelių žvangėjimą, kai jie prisiliesdavo prie puodelių. Pastorienė dingo valgomajame, puodelių skambesys lyg aidas grįždavo į indaują, iš kurios puodeliai buvo paimti. Viskas atrodė taip jauku, dvelkė namų šiluma. Bandelių kvapas, dengiamas stalas. Ją išleido iš kambario, o tai reiškia, kad įvykdė jų reikalavimus, kad

jiems pavyko ją perauklėti ir kad dabar galės rodytis tarp normalių žmonių.

– Maja Brita, ar gali ateiti?

Ji greitai pašoko ir nuėjo į valgomąjį, iš kur ją šaukė pastorienė. Ji stovėjo už kėdės stalo gale, padėjusi rankas ant kėdės atlošo. Tai iš tiesų gražus kambarys. Viduryje didelis rudas stalas, aplink jį dvylika kėdžių ir dar keturios pasieniuose. Prie kitos sienos milžiniška spinta, o prie ketvirtosios stovi ji, įėjusi pro virtuvės duris.

– Eik čionai ir sėskis.

Parodė į kėdę, stovinčią pasienyje. Maja Brita padarė kaip liepiama. Stebėjosi, kodėl ant stalo šiandien toks gražus porcelianas, kokie svečiai pavakare ateis gerti kavos. Ji laukė kažko naujo, juk tiek daug dienų nematė nieko, išskyrus pastorių ir jo žmoną. Gal ateis mama ir tėtė? Tada jie pamatys, kad ji pasitaisė, pasidarė geresnė, kad jų maldos nenuėjo veltui. Pajuto mažą pasididžiavimo trupinėlį, nedidelį, nėra kuo puikuotis, greičiau šiokį tokį palengvėjimą. Jai pavyko atsikratyti to, kas viliojo jos širdį, vedė ją į klystkelius. Žinoma, kiti jai padėjo, bet, šiaip ar taip, ji pati įveikė save. Karštomis maldomis jai pagaliau pavyko nugalėti mintis, kurios kadaise taip dažnai peržengdavo draudimų ribas. Dievas pagaliau išklausė ir atėjo jai į pagalbą. Iš savo gailestingumo Jis jai atleido, neduos jai daugiau kentėti. Neteks kentėti ir jos tėvams, jų irgi pasigailėta.

Pastorienė priėjo prie spintos ir ištraukė vieną stalčių. Kažką paėmė, stovėdama nugara į Mają Britą, naršė tarp kažkokių smulkių daiktelių. Atsigręžė rankoje laikydama siūlų ritę. Medinė ritė, siūlai balti.

– Nusivilk suknelę ir apatinius.

Maja Brita iš pradžių nesuprato. Akimirką dar jautė ką tik iškeptų bandelių kvapą, viltingą paguodą. Bet paskui įsismelkė baimė. Jos drabužiai nesuplyšę, ką pastorienė ketina daryti su siūlu? Maja Brita nužvelgė savo suknelę, ieškodama iširusios siūlės, bet nieko tokio nepamatė.

– Daryk, kas tau pasakyta, o tada vėl sėskis.

Balsas švelnus, malonus. Tokiu balsu nesakomi tokie žodžiai, Maja Brita nesuprato, ką ji turi galvoje, nors žodžius suprato. Pastorienė iškėlė ranką virš galvos ir ištraukė siūlą sulig rankos ilgiu. Nuleisdama ranką pažvelgė į rankinį laikrodį.

– Paskubėk, dar turiu spėti padengti visą stalą.

Maja Brita neturi jėgų pajudėti. Nusirengti pastoriaus valgomajame? Ji nieko nesuprato, bet matė, kad pastorienė ima prarasti kantrybę ir kad ji ją supykdys. Drebančiomis rankomis padarė, kaip buvo liepta, ir vėl atsisėdo. Gėda degino kaip ugnis. Susidėjusi rankas ant kelių ji bandė prisidengti gėdingas vietas. Drabužiai gulėjo šalia kėdės, jai sunku buvo atsispirti norui stverti juos ir bėgti, kur kojos neša.

Pastorienė priėjo ir atsitūpė šalia jos. Paėmė ploną siūlą ir tvirtai užrišo jį jai ant dešinės kojos, paprastu mazgu žemiau kelio, o likusį siūlo galą apvyniojo apie kėdės koją.

– Tai darome tavo labui, Maja Brita, kad suprastum, kaip rimta yra tai, ką esi padariusi.

Paėmė jos drabužių krūvelę ir atsistojo.

– Tavo tėvai ir visa mūsų Bendruomenė bandome tau pagelbėti, kad vėl atrastum tikrąjį kelią.

Maja Brita visa kretėjo. Kūnas drebėjo iš baimės ir pažeminimo. Jis ją apgavo, Jis neatleido jai, tik užliūliavo apgaulingomis viltimis ir laukė tinkamo meto.

– Viskas iš meilės, Maja Brita, net jei dabar ir atrodo kitaip, bet kai užaugsi, suprasi. Norime tau parodyti, kaip turėjai jaustis, kai apsinuoginai prieš tą berniuką. Ir kaip jausies visada, jei nepakeisi savo elgesio.

Ji suvyniojo jos drabužius į tvarkingą ritinėlį ir dingo virtuvėje. Maja Brita sėdėjo nejudėdama. Labai bijojo pajudėti, kad siūlas nenutrūktų.

Laikas bėgo. Baltos tuštumos laikas, be minučių, be sekundžių. Tik akimirkos, bėgančios pirmyn, vis labiau beprasmės. Virš stalo kabojo didelis krištolinis šviestuvas. Jo trikampiai stikleliai blizga, mirguliuoja. Ir labai gražiai padengtas stalas. Dailūs balti puodeliai su mažomis gėlytėmis, pastorienė netrukus įėjo nešina dviem lėkštėmis, pilnomis puikiausių bandelių su cinamonu. Kaip gerai, kad ji pririšta, kitaip suvalgytų viską, nieko neliktų svečiams. O dabar jie galės vaišintis. Girdėjo skambantį durų varpelį, kažkieno balsus, tiesa, nesuprato, ką jie kalba, bet, aišku, tai ne jos reikalas. Skersvėjis nuo laukujų durų, krištolinio šviestuvo stikleliai žirbuliavo kaip brangakmeniai. Tik pamanyk, ji sėdi ir grožisi tokiu nuostabiu kūriniu. Štai visi svečiai susirinko kambaryje, poromis arba po vieną susėdo prie stalo, Gustavsonai ir Vedinai, choro vadovas Ingvaras, su kuriuo jai taip malonu bendrauti. Gustavsonai atėjo kartu su Gunaru, jis jau toks didelis berniukas. Visi puošniai apsirengę, tokios gražios eilutės, suknelės, gali pamanyti, kad eina į sekmadienio pamaldas. Net ir Gunaras su eilute, nors jam dar tik keturiolika.

Tamsiai mėlyna eilutė, kaklaryšis, atrodo kaip suaugęs vyras. O štai ir mama, tėtė. Buvo malonu juos pamatyti po tiek laiko, bet dabar jie neturi kada su ja pasikalbėti, ji tai supranta. Pastorius prašneko apie Bendruomenės reikalus, o štai dabar jiems siūlo bandelių, pila į puodelius kavos. Tik jos mama kažkodėl atrodo nuliūdusi, keletą kartų nosine šluostosi akis, Maja Brita norėtų prieiti prie jos, nuraminti, pasakyti, kad viskas gerai, bet juk ji pririšta prie kėdės, žino, kad taip ir turi būti. Viskas daroma jos labui, nors visi apsimeta, kad jos nė nemato. Tik Gunaras kartais skersomis žvilgteli į ją.

O paskui staiga visi suskubo eiti. Sukilo, išėjo į vestibiulį, paskui visi balsai nutilo. Tik neaiškus murmėjimas, ji žino, kad tai pastoriaus ir pastorienės balsai. Staiga sekundės grįžo į laiko tėkmę.

Ji sėdi pastoriaus valgomajame be drabužių, dabar jau suprato, ką turėjo pajusti.

Suprato, kad niekada daugiau neturi daryti to, ką kartą yra padariusi.

Kitą dieną galėjo važiuoti namo. Siūlų ritę jai įdavė, kad prisimintų. Ji stovėdavo virtuvės lentynoje. Kad Maja Brita niekada nepamirštų.

15

KAI KURIŲ DALYKŲ NEREIKIA SAUGOTI. Kai kurie dalykai tik prabėga pro šalį, primindami žmonėms tai, ko jie niekada neturės. Kad negalvotų apie savo beviltišką ilgesį arba kad tiesiog jį pamirštų. Kartais pamoko, kaip su tuo ilgesiu gyventi ir net pajusti savotišką susitaikymą. Ne, jei žmonės nesuvokia savo skausmo, laikas jiems priminti, kad pajustų jo skonį, kad neužsimirštų.

Taip buvo ir su Tomu.

Priminimas, koks galėtų tapti jos gyvenimas. Jei ji nebūtų iš tų, kurios gyvena kitų sąskaita.

Jei nebūtų tokia, kuri prarado teisę.

Viskas sudužo. Netikėtas vilties blykstelėjimas užgeso, vėl paėmė viršų begalinė neviltis.

Sėdi prie svetainės lango. Jos gražusis kambarys, jokia kaina jai neatrodė per didelė, kai reikėjo derinti interjero detales. Viskas surinkta jos rankomis, subtilu, gerai

apgalvota. Kas jame gyvena, gali didžiuotis, kas ateina į svečius, gali pasimokyti.

Lygindamas.

Kas to nenorėtų turėti!

Visų jos brangių, puikių daiktų.

Visos buto šviesos užgesintos. Nuo šaltos šviesos pro langą ant parketo grindų krinta platus ruožas, jis siekia ir knygų lentynos apačią prie galinės sienos. Ten, kur stovi lentyna su stikline skulptūra. Tokią rasi pas daugelį jos kolegų gydytojų, gal ne visai tokią, bet panašią. Rodančią, kad savininkas turi ir skonį, ir pinigų.

Mobilųjį išjungė. Jis skambino daug kartų, ji neatsiliepė. Sėdėjo prie lango kambaryje, kuris jai staiga pasidarė nesvarbus. Valandos bėgo.

Lengva užpildyti atliekamą laiką. Televizorius, gimnastika, vėlyvi darbo viršvalandžiai. Būdama netekėjusi, ji įprato planuoti laiką ne todėl, kad jo trūktų, o kad viskas vyktų tiksliai kaip numatyta. Kad neatsirastų per ilgų tuščių valandų, kai viskas tarytum sustoja, o ją gali apimti nemalonios mintys. Vis dėlto gyvendamas turi nemažai pakovoti. O kai vis tiek pasidaro per sunku, galima pradžiuginti save nauja suknele, brangaus vyno buteliu, naujų batelių pora ar kokiu pirkiniu, darančiu namus dar tobulesnius. Lėšų jai užtenka.

Trūksta tik gyvenimo.

Ir jokie šio pasaulio turtai negrąžins to, kas dabar sudužo.

Šviesos ruožo kontūrai prie jos kojų ėmė blykšti, susiliejo su ryto prieblanda. Artėjo nauja diena ir jai, ir

visiems, kas dar gyvi. Bet Matijui jau nebe. O Pernilai ir jos dukteriai prasidės nevilties kupina kelionė. Kaip susitaikyti su gyvenimo neteisybėmis, su nesuprantamais likimo keliais.

Pirmoji diena.

Ji užmerkė akis.

Pirmą kartą gyvenime panoro būti tikinti.

Nebloga atrama įsitverti. Su džiaugsmu būtų kiekvieną šio kambario daiktą iškeitusi į sekundę, žadančią bent trupinėlį paguodos. Į jausmą, kad egzistuoja prasmė, aukštesnės priežastys, kurių ji negali suvokti, dieviškas planas, kuriuo galima pasitikėti. Bet nieko nėra. Gyvenimas jau seniai įrodė visišką savo absurdiškumą ir tai, kad visos pastangos bergždžios. Nėra nieko, ką ji galėtų tikėti. Nėra jokios paguodos.

Jos pasaulio pagrindas – mokslas. Viskas, ko išmoko, kuo naudojosi, kuo pasitiki, viskas tiksliai pasverta, išmatuota, patikrinta. Pripažįsta tikslių ir tvirtai pagrįstų tyrimų rezultatus, tai, kas iki galo įrodyta. Tik tokiais dalykais gali pasitikėti. Ir, pavyzdžiui, šiais tobulais namais. Tuo, ką galima pamatyti, ką galima vertinti. Tik taip viskas įgyja savo vertę. Bet dabar to neužtenka, dabar, kai viskas siūbuoja, kai viskas rėkte rėkia, kad turi būti kažkoks tikslas. Užtektų bent mažo mažo „galbūt", paties menkiausio jausmo, kuris leistų jai padėti bet kokią logiką į šalį ir pajusti pasitikėjimą.

Suskambo telefonas. Kaip paprastai – keturi signalai, tada įsijungia atsakiklis.

– Čia vėl aš. Iš tiesų turiu pasakyti, kad aš... nežinau, ar ilgai ištversiu tokią padėtį. Būčiau labai dėkingas, jei

atsilieptum ir paaiškintum, kas dedasi, kad žinočiau. Juk tikrai ne per daug reikalauju, tiesa?

Girdėdama jo balsą nieko nebejautė. Jis skambina iš kito pasaulio, to, kuris jai dabar nerūpi. Kur ji neturi jokių teisių. Jam ji nieko neskolinga, bet labai daug skolinga kitiems.

Telefonas guli ant palangės. Pakėlė, surinko jo numerį, paskutinį kartą surinko gerai žinomus skaičius, jis tuoj atsiliepė.

– Tomas.

– Čia Monika Lundval. Tu kalbėjai į atsakiklį ir prašei paaiškinti. Pasakysiu tik tiek: nebenoriu, kad mudu daugiau susitiktume. Ar aišku? Sudie.

Ji nuėjo į virtuvę, prileido į arbatinuką vandens, nuspaudė mygtuką. Buvo be dvidešimties septynios. Kažkur toli nuo čia netrukus pabus mažas metų vaikas, kuris nebeturi tėvo. Darbo kambaryje susirado telefonų knygą, ėmė ieškoti jo vardo. Matijas Andersonas buvo tik vienas, vardas dar tebėra. Kai leis kitą laidą, vardą išbrauks. Ji užsirašė adresą, įvedė telefono numerį į savo mobilųjį. Iš arbatinuko šnypšdami kilo garai, pažvelgė į žalią mygtuką, rodantį, kad vanduo užvirė. Bet viską paliko, išėjo į prieškambarį, apsivilko.

Keturių aukštų U formos namas, nuomojami butai. Viduryje pievelė, nedidelė, aptverta vaikų žaidimo aikštelė, suolas, kelios sūpynės, smėlio dėžė. Durys su jų numeriu – iš kairės. Ji kiek pastoviniavo, stengdamasi pajusti aplinką, ieškojo ženklų, rodančių, kad kažką šiuose namuose ištiko baisi nelaimė. Kažkoks garsas privertė pasukti galvą.

Žemutiniame dešinio fligelio aukšte prasivėrė balkono durys, pro spragą tarp virbų iškišo galvą šuo, storas, kokio ji dar nebuvo mačiusi. Šuo valandėlę ją stebėjo, paskui pamiršo ir, regis, svarstė, ar verta tempti sunkų kūną iš balkono iki pievelės. Monika nustojo sukti galvą dėl šuns ir nuėjo prie durų, kurios, kaip ji žinojo, buvo jų. Žengdama kiekvieną žingsnį aiškiai suvokė, kad vaikšto jo pėdomis, eina jo įprastu keliu. Uždėjo ranką ant juodos, apvalios plastikinės laukujų durų rankenos. Užmerkė akis, nejudindama rankos. Keista rankena. Niekada apie tai negalvojo, bet kai po daugelio metų grįžo į pastatus, kokiuose kadaise dažnai lankydavosi, rankos prisiminė rankenas. Niekada nepamirš. Rankos pačios sugeba išsaugoti prisiminimus. Ši rankena buvo jo. Jo rankos taip pat saugojo prisiminimą apie jos formą, kiekvieną kartą jos patraukdavo duris, kai jis grįždavo namo, bet praeitą ketvirtadienį nė nenujautė, kad išeina paskutinį kartą ir šių durų daugiau nebevarstys.

Atidarė lauko duris, įėjo į laiptinę. Kairėje kabojo stiklu dengta lenta su gyventojų pavardėmis, plastikinės didžiosios raidės ant mėlyno audeklo. Andersonų butas antrame aukšte. Ji iš lėto ėmė kopti laiptais. Ranka laikėsi turėklo, spėliodama, ar jis irgi taip darydavo. Klausėsi rytmečio garsų, sklindančių pro butų duris. Duslūs balsai, kažkas nuleido vandenį, aukščiau kažkas atidarė duris ir užrakino jas ryšulėlyje žvangančiais raktais. Jie susitiko tarp pirmo ir antro aukšto. Pagyvenęs vyras su paltu, portfeliu mandagiai su ja pasisveikino. Monika nusišypsojo ir taip pat pasakė: „Labas rytas." Jis išėjo, o ji lipo aukštyn, iki antro aukšto aikštelės. Trejos durys. Andersonai gyveno už viduriniųjų. Jie ir dabar ten.

Virš plyšio laiškams – juostele priklijuotas vaikiškas piešinys. Monika priėjo arčiau. Nesuprantami brūkšniai, kreivai žaliu flomasteriu išpieštos skylės ir rutuliai. Nuo vingiuotų linijų eina raudonos strėlės, kažkas iš raštingųjų kitame piešinio krašte aiškino menininko kūrinį: „Daniela, mama Pernila ir tėtė Matijas."

Ji pakėlė ranką prie rankenos, jos neliesdama, norėjo patirtis jausmą, kad ji visiškai arti. Tą pačią akimirką viduje pravirko Daniela, o Monika greitai atitraukė ranką. Dar vienų atidaromų durų garsas privertė ją greitai lipti laiptais žemyn. Ji grįžo prie automobilio.

Dabar žinos, kur jos gyvena.

Kai parėjo namo, jis laukė prie jos buto. Sėdėjo gilioje laiptinės lango nišoje. Pamatė jį kopdama ant paskutinio laipto, kiek sulėtino žingsnį, bet nesustojo. Praėjo pro jį, pasuko prie savo durų.

– Man rodos, viską aiškiai pasakiau telefonu. Daugiau nieko neturiu pridurti.

Stovėjo nugara į jį, pirštai ieškojo reikiamo rakto. Jis tylėjo, bet ji jautė jo žvilgsnį. Atrakino duris, atsigręžė.

– Ko nori?

Atrodė išvargęs, tamsūs paakiai, nesiskutęs. Jai nieko taip labai nesinorėjo kaip pulti jam į glėbį.

– Norėjau, kad pasakytum tai man į akis.

Vyriausioji gydytoja Lundval nekantriai trypčiojo.

– Gerai. Nenoriu, kad susitikinėtume.

– Nenori papasakoti, kas atsitiko?

– Nieko. Supratau, kad mudu netinkame vienas kitam. Iš pat pradžių tai buvo klaida.

Ji žengė prie savo durų, bandė jas praverti.

– Sutikai ką nors kitą?

Ji vėl stabtelėjo, valandėlę svarstė, suprato, kad iš tikrųjų taip ir atsitiko.

– Taip.

Jis tarytum su panieka išpūtė pro nosį orą. Ji nejučiomis pajuto norą teisintis, gal ji tikrai nusipelnė jo paniekos?

– Sutikau tokį, kuriam iš tikrųjų manęs reikia.

– Tau atrodo, kad man tavęs nereikia?

– Gal ir reikia, bet ne taip, kaip jam.

Ji uždarė duris, išstūmė jį iš savo gyvenimo. Jautė, kad kiekvienas jos ištartas žodis – tiesa. Ji sutiko kitą, o kad jis jau miręs, Tomui nebūtina žinoti. Liko sunki Matijo atsakomybė, nuo dabar jos pareiga prisiimti šią atsakomybę. Tai mažiausia, ko iš jos galima reikalauti. Kas įvyko, nebeištaisysi, vienintelis dalykas – pabandyti sutvarkyti bent tuos dalykus, kuriuos galima sutvarkyti. Susidraugaudama su Tomu, ji bandė pasigrobti laimę, į kurią neturi teisės. Tai, kas atsitiko Matijui, tą aiškiai parodė. Dabar reikia tik susitaikyti. Jos auka nieko nereiškia palyginti su negandomis, kurios įvyko dėl jos kaltės.

Nuėjusi į vonią, nusiplovė rankas. Išgirdo, kaip laiptinėje jam išeinant užsitrenkė durys, ir tik pažvelgusi į veidrodį pamatė, kad verkia.

Mobiliuoju surinko klinikos vadovo trumpąjį numerį. Pirmą kartą per vienuolika metų nuo savo darbo pradžios pasakė neateisianti į darbą dėl ligos. Kadangi nenorėtų užkrėsti kitų, mano, jog neateis visą savaitę. Paskui nuėjo

į svetainę, pirštu pabraukė per knygų nugarėles. Trečioje lentynoje rado, ko ieškojo, išsitraukė knygą, atsigulė ant sofos, pasiėmė iš vazos obuolį ir atsivertė pirmą „Švedijos istorijos" puslapį.

16

JI STOVĖJO KAMBARYJE PRIEŠ VEIDRODĮ. Sukiojosi, kraipėsi, norėdama pamatyti, kaip atrodo jos nugara, bet tam reikėjo persukti kūną taip, kaip beveik neįmanoma. Be to, veidrodyje vis tiek viskas atrodo kiek kitaip, negu yra iš tikrųjų. Bet svarbu žinoti, kaip atrodo iš nugaros, nes jis ją dažniausiai mato iš nugaros. Tik ne šiandien. Šiandien viskas kitaip.

Ji pasiskolino naująją Vanjos bliuzelę. Vanja vienintelė žino, išdrįso jai viską papasakoti. Vanja iš tikro keista mergina. Jos jau taip seniai draugauja, nors ji nesupranta kodėl, juk jos tokios skirtingos. Vanja drąsi, nė akimirkos nedvejodama pasako savo nuomonę ir iš paskutiniųjų ją gina. Maja Brita žino, kad Vanjos namuose ne viskas gerai, kad Vanjos tėvas – tai visiems gerai žinoma – turi bėdų su alkoholiu. Bet Vanja nesileidžia dėl to žeminama. Vos tik nugirsdavo kieno nors niekinamą toną, žaibo greitumu smogdavo atgal. Ne fiziškai, bet jos žodžiai būdavo kaip boksininko smūgiai. Maja Brita stovėdavo šalia jos, ja žavėdavosi, norėjo, kad ir ji mokėtų taip

drąsiai pasakyti, ką galvoja, o svarbiausia – apginti savo nuomonę.

Tarp Vanjos namuose vartojamų žodžių nebuvo žodžio Dievas, beje, į velnią būdavo kreipiamasi gana dažnai. Maja Brita nežinojo, ką ir manyti. Ji nemėgo keiksmų, bet kažkodėl Vanjos namuose buvo lengviau kvėpuoti. Sakytum, Dievas paliko žemėje mažą laisvą plotelį kaip tik Vanjos namuose. Net kai Vanjos tėvas būdavo girtas ir sėdėdamas virtuvėje kažką murmėdavo po nosimi, o Vanja nebijodama galėjo sakyti jam pačius bjauriausius žodžius, net ir tada ten būdavo lengviau kvėpuoti negu Majos Britos namuose. Nes jos namuose Dievas visada stovėdavo už nugaros. Jis pastebėdavo menkiausią elgesio klaidelę, matydavo kiekvieną mintį, kiekvieną veiksmą, o paskui viską sverdavo ir atlygindavo už kiekvieną darbą. Visos durys praviros, visos lempos uždegtos, nepasislėpsi viena niekur, kur nepasiektų Jo žvilgsnis.

Kiek tik Maja Brita prisimena, Vanjos namai buvo lyg vamzdelis, leidžiąs įkvėpti oro iš aplinkinio pasaulio. Nedidelė anga, pro kurią iš kažkur visai kitur prasiskverbia gryno oro. Bet namie ji nė žodelio neprasitardavo, kiek daug jai tai reiškia. Aišku, tėvai būtų labiau norėję, kad ji draugautų su Bendruomenės jaunimu, jie neslėpė, kad nemėgsta Vanjos, bet kategoriškai neuždraudė su ja bendrauti. Maja Brita buvo jiems už tai labai dėkinga. Nežinojo, kaip ištvertų be Vanjos. Į ką daugiau kreiptųsi su savo vis didėjančia problema? Bandė klausti Jį, bet Jis jai nieko nesakė.

Vanja, atrodo, manė, kad Maja Brita jokių bėdų neturi, kad viskas normalu, gal net rodo jos jaunatvišką žvalumą. Bet Maja Brita žinojo, kad tai visai kas kita. Kad viskas atsiranda dėl tų minčių, kurios suvedžiojo ją ir privertė padaryti tuos bjaurius dalykus, kurie Dievui nepatinka. Bijojo, kad gali apakti arba kad jos rankos apžels plaukais, žinojo, kad taip atsitiks, jei dažniau darys tai, ką kartais daro. Bet net Vanjai nedrįso pasakoti, jog kartais taip atsitinka.

Girdėjo, kaip mama triūsia virtuvėje, netrukus bus paruošti pietūs, o po pietų Majai Britai teks eiti į choro repeticiją. Ji vaikšto jau nebe į vaikų chorą, nustojo ten vaikščioti, kai suėjo keturiolika. Pastaruosius ketverius metus ji gieda bažnyčios chore. Altai ir sopranai, bosai ir tenorai. Ji gieda gražiai ir jai pavyko perkalbėti tėvus, kad leistų į paprastą bažnyčios chorą, ne į Bendruomenės. Galų gale jie sutiko, o ji turėjo pažadėti, kad jei koks choro pasirodymas nepavyktų, ji tuoj pereitų į Bendruomenės chorą.

Jis giedojo pirmu tenoru, giedojo gerai. Choro vadovas visada pasirinkdavo jį, jei kūrinyje būdavo sudėtingų partijų.

– Tu, Joranai, gali išdainuoti aukštąjį G. O jūs, jei nepavyksta išdainuoti tokios aukštos gaidos, galite sustoti prie tercijos.

Jis atkreipė į ją dėmesį, žinojo tai, nors sušnekdavo tik vieną kitą žodį. Per pertrauką ji visada sėdėdavo prie kitų sopranų, bet kartais jų žvilgsniai nejučia rasdavo vienas kitą, aplenkdavo visas kliūtis. Akimirką susidurdavo,

paskui nedrąsiai nuklysdavo tolyn. Bet šį vakarą viskas bus kitaip. Šį vakarą nebus choro, kuriame galėtų pasislėpti jų žvilgsniai, bus tik juodu ir choro vadovas. Jis pakvietė Joraną ir ją, nes tik juodu buvo išrinkti giedoti Kalėdų koncerto solo partijas. Koks puikus jausmas, kad tu išrinkta. Ypač jei tu išrinkta kartu su Joranu.

Artėdama prie bažnyčios pamatė jį iš tolo. Jis stovi ant bažnyčios laiptų, skaitinėdamas gaidų sąsiuvinius. Nejučiomis sulėtino žingsnį, nežinodama, kaip elgtis, kai juodu vieni. Jei vadovo dar nėra, juodviem teks stovėti ant laiptų. O apie ką tada kalbėti? Po valandėlės jis pakėlė akis ir ją pamatė, o ji drebančia širdimi žengė artyn. Jis šypsojo.

– Sveika.

Ji greitomis pasisveikino ir nuleido akis. Atrodė, kad pažvelgusi į jį nudegsi, žvilgsnis nejučiom nukrypo į šalį.

Tyla truko kiek per ilgai, darėsi nejauki. Abu stovėjo sklaidydami gaidų sąsiuvinius, lyg niekada nebūtų jų matę. Maja Brita nustebusi pajuto, kad Joranas, šiaip visada gyvas ir šnekus, staiga, regis, irgi nežino, ką pasakyti.

– Ar spėjai kiek parepetuoti?

Ji apsidžiaugusi atsakė:

– Taip, šiek tiek. Bet be akompanimento buvo gana sunku.

Joranas linktelėjo galva. Neilgai trukus jis ištarė keistus žodžius, kuriuos ji keletą dienų paskui dažnai prisimindavo.

– Beveik labiau jaudinuosi, kad reikės giedoti tau vienai girdint negu dėl paties Kalėdų koncerto.

Tai sakydamas sutriko ir nusijuokė. Kai ant žvyruoto takelio pasigirdo choro vadovo žingsniai, jos žvilgsnis pirmą kartą paskendo jo akyse.

– Pradėsime iš pradžių, be įžangos, po priegiesmio iš karto antrą strofą.

Maja Brita atsisėdo į bažnyčios suolą toli priekyje. Nors jis prisipažino, kaip jaudinasi, ji buvo jam dėkinga, kad pradėti tenka ne jai. Jaudinasi ne jis vienas. Ji, nežinodama, ką manyti, sėdi bažnyčios suole, stebisi jo pasakytais žodžiais. Kad ir jis jaučia tą patį. Mato jį stovintį priešais ją, seka kiekvieną jo judesį. Jis toks talentingas, toks gražus. Užmerkęs akis, jis užgiedojo. Skambus balsas gražiai aidėjo tarp akmeninių sienų, ji pajuto nugara bėgantį šiurpulį. Ant suolo priešais ją Joranas padėjo savo striukę. Ji nepastebimai įkišo ranką ir palietė pamušalą toje vietoje, kur būna jo širdis. Prie jos dar niekada nebuvo prisiartinęs joks vyras ir jos krūtinėje lyg liepsnelė užsidegė karštas noras. Ji nori būti šalia jo, nori, kad jis ja domėtųsi. Juk kai jo nėra, atrodo, kad jis vis tiek šalia. Nesuprantama, kaip niekuo dėtas žmogus gali užpildyti visą jos esybę.

Baigęs giedoti, jis atmerkė akis ir pažvelgė į ją. Tylaus bendrumo akimirka, ją juodu abu pajuto.

Vėliau ji viską papasakojo Vanjai. Kiekvieną kartą kartojo, kaip viskas buvo, ką jis pasakė, kokiu balsu, kaip atrodė, kai tarė tuos žodžius. Vanja klausėsi kantriai, susidomėjusi ir kalbėjo kaip tik tai, ką Maja Brita norėjo išgirsti. Vakarais, gulėdama lovoje, ji skaičiuodavo, kiek valandų liko iki kitos choro repeticijos, kai vėl galės jį pamatyti. Bet viskas buvo ne taip, kaip tikėjosi. Susimaišę

su choru, juodu vėl tapo vienas kitam svetimi. Joranas vėl kaip visada buvo žvalus, daug kalbėjo, neliko nė pėdsako to netikrumo, kurį jai tada atskleidė. Kai retkarčiais jų žvilgsniai susitikdavo, tuoj vėl nuklysdavo tarp kitų choro dalyvių.

Vanja negailėjo gerų patarimų.

– Betgi Maisa, ar nesupranti, kad tau reikia su juo pasikalbėti?

Ir ką ji turėtų pasakyti?

– Pagalvok, kas jam galėtų būti įdomu. Ką jis veikia po choro repeticijų? Juk kuo nors domisi? Arba išmesk ką nors tiesiai prie jo, bus proga pradėti kalbą. Juk nešiojatės gaidų lapus ar dar ką nors, kas gali iškristi?

Bepigu Vanjai, ji tokia drąsi. O Majos Britos gaidos tarytum prilipusios jai prie pirštų, išmesti jas taip, kad lapai nuskristų iki tenorų, ne, tai būtų tikras stebuklas. Tas, kuris daro stebuklus, tuo visai nesuinteresuotas. Vanja buvo nepatenkinta. Po kiekvienos choro repeticijos ji skambindavo ir atkakliai klausinėdavo apie kiekvieną smulkmeną.

Galų gale vis dėlto Vanja išsprendė šį klausimą. Kaip gudrus detektyvas pašniukštinėjusi tarp pažįstamų, ji išsiaiškino, kad Joranas iš tikro susidomėjęs Maja Brita, o negalėdama priversti Majos Britos imtis iniciatyvos, ėmė veikti pati. Vieną vakarą paskambino Majai Britai ir paprašė ją ateiti prie kiosko. Maja Brita priešinosi, Vanja pirmą kartą ant jos rimtai supyko ir išvadino ją vėpla. Maja Brita nenorėjo būti vėpla, ypač Vanjos akyse. Nepaisydama nustebusių tėvų žvilgsnių, ji užsivilko striukę

ir išėjo. Lūpų dažų namuose jai neleido naudoti, bet ji pasiskolindavo iš Vanjos, o grįždama namo rūpestingai juos nusišluostydavo. Net plaukų prieš išeidama negalėjo gerai susišukuoti ir artindamasi prie kiosko labai dėl to susirūpino. Nes prie kiosko stovėjo jis. Stovėjo prie stiklinio lango, kur būdavo statomi dviračiai. Jis nusišypsojo, pasakė: „Labas vakaras", ji taip pat pasisveikino, o paskui juodu stovėjo nedrąsūs, susigėdę, jautėsi lygiai taip, kaip aną kartą, kai susitiko ant bažnyčios laiptų. Vanja nesirodė. Neatvažiavo ir Bosė, kurio laukė Joranas. Maja Brita žvilgčiojo į laikrodį, norėdama jam parodyti, kad ji iš tikrųjų laukia, o Joranas iš paskutiniųjų stengėsi palaikyti pokalbį, daugiausia kalbėjo apie tuodu jų draugus, kurių nesimatė nė ženklo. Ir apie tai, kodėl jie nesirodo. Prabėgo gal dvidešimt minučių, kol juodu pagaliau suprato. Bosė buvo Vanjos pusbrolis, ir, žiūrėdama į tiksintį laikrodį, Maja Brita suvokė, kad Vanja, matyt, tą vakarą nė nemano eiti prie kiosko. Kad jai pagaliau nusibodo laukti, kada gaidų lapas nuskris iki Jorano, todėl ir nusprendė paskubinti likimą. Tai ėmė suprasti ir Joranas, jis pirmas viską perprato.

– Jei atsitiktų taip, kad nei Bosė, nei Vanja neateitų, ką mudu veiktume, kaip manai?

Iš tikrųjų, ką gi jiems tada veikti? Maja Brita nežinojo. Kai tau aštuoniolika ir kai imi suprasti, kad slapta meilė nebe tokia jau ir slapta, o mylimasis laukia anapus dviračių stovo ir taip pat ima suprasti. Ne, Maja Brita iš tikro nežinojo. Nepasidarė lengviau, kai pradėjo lyti, o nė vienas iš jų nenorėjo eiti namo. Ne mažas lietutis, kuris netrukus gali praeiti, o tikra liūtis, staiga nežinia iš kur

atėjusi. Kiosko savininkas uždarė kioską ir ėmė vynioti markizes, kurios būtų galėjusios juos pridengti nuo lietaus, o kitos pastogės nebuvo.

Joranas pirmas pradėjo juoktis. Iš pradžių bandė tvardytis, todėl juokas buvo labiau panašus į dejonę, bet lietus taip sustiprėjo, kad ilgiau ištverti buvo neįmanoma. Ji irgi ėmė juoktis. Su palengvėjimu leido, kad jis paimtų ją už rankos, ir prisidengę jo striuke, juodu kartu ėmė bėgti.

– Galime valandėlę užeiti pas mane, jei nori.

– Ar galima?

Juodu sustojo kitoje gatvės pusėje, kur jų keliai galėjo išsiskirti. Jos klausimas jį nustebino.

– O kodėl gi ne?

Ji nieko neatsakė, tik kiek sutrikusi šypsojo. Kitiems kai kurie dalykai atrodo tokie paprasti.

– Yra atskiras įėjimas, jei nenori, mano tėtei ir mamai gali nesirodyti.

Ji abejojo neilgai, linktelėjo galva ir leidosi vedama į nepaprastą įvykį.

Kaip jis ir sakė, įėjimas buvo atskiras. Durys į mansardą, o apačioje – laiptai į antrą aukštą. Turėjo net nedidelę krosnelę su dviem viryklėmis, tarytum atskirą butą. Ir kodėl jis negalėtų viso to turėti? Juk jam jau dvidešimt, jei norėtų, galėtų ir visai išeiti iš namų. Beje, ji irgi galėtų tai padaryti.

Tik neįmanoma to įsivaizduoti.

Atidarė prie sienos pritvirtintą spintą, padavė jai minkštą rankšluostį, kad bent kiek apsišluostytų lietaus vandenį. Savo šlapią striukę jis pakabino ant kėdės atlošo, o kėdę

pastatė prie įjungto radiatoriaus. Nedidelis prieškambaris ir kambarėlis. Tamsiai ruda knygų lentyna su keletu knygų, nepaklota lova, rašomasis stalas, kėdė. Televizoriaus garsas iš tėvų kambarių leido suprasti, kad jie gyvena namuose, kur viskas kiaurai girdėti.

– Nežinojau, kad ateisi.

Jis priėjo prie nepaklotos lovos, užmetė antklodę.

– Ar nori arbatos?

– Taip, dėkui.

Elektrinė krosnelė stovėjo ant žemos knygų lentynos, nuo vienos viryklės jis paėmė puodą.

– Jei nori, sėskis.

Jis dingo prieškambaryje, kur, kaip ji spėjo, buvo tualetas, nes išgirdo tekantį vandenį ir arbatos puodelių skambesį. Ji žvalgėsi, kur galėtų atsisėsti. Arba ant kėdės su šlapia striuke prie radiatoriaus, arba ant sujauktos lovos. Nesisėdo, liko stovėti. Bet paskui, kai jis išvirė arbatos ir ji laikė rankose ploną puodelį, jis paklausė, ar ji nenorėtų atsisėsti šalia jo. Ji atsisėdo. Juodu gėrė arbatą. Kalbėjo daugiausia jis. Pasakojo apie savo planus, kad nori iš čia išvažiuoti, stoti į Stokholmo arba Geteborgo aukštąją muzikos mokyklą, kad jam labai nusibodo ta maža skylė, kurioje jie gyvena. O ji, turėdama tokį gražų balsą, ar negalvoja kaip nors jį lavinti? Leidosi įtraukiama į jo svajones, stebėjosi, kiek galimybių jis jai staiga atvėrė. Nors jai aštuoniolika ir ji jau pilnametė, niekada neateidavo į galvą, kad yra kitų kelių negu vien tie, kuriuos Bendruomenė laiko jai tinkamais. Niekada nepagalvojo, kad pilnametystė reiškia, jog ji suaugusi visuomenės narė turi teisę pati spręsti, kas jai gyvenime geriau. Vienintelis dalykas, kurį tą valandą

gerai suvokė, buvo tas, kad ji nenori būti niekur kitur, tik čia. Jorano kambaryje su arbatos puodeliu rankose. Visa kita nesvarbu.

Po to vakaro viskas tekėjo įprasta vaga. Bėgo mėnesiai, viskas atrodė kaip visada. Bet širdyje kirbėjo noras viską pakeisti. Atsirado atkaklus smalsumas, visi draudimai ėmė rodytis nesuprantami. Kai tokie jausmai pasirodė jai visiškai teisėti, tarytum atsivėrė visai kitas kelias iki pat dangaus, kitoks negu tas, kuriuo ji klampojo iki šiol.

Joks Dievas negalėjo nepritarti tam, ką ji pagaliau suprato. Net ir jų Dievas.

Bet protingiausia bus, jei jie apie tai nieko nežinos.

17

Septintą dieną po nelaimės paskambino Osė. Monika buvo išėjusi iš savo buto tik vieną kartą, kai turėjo pavėžėti motiną prie kapo. Grįždama pasuko prie knygyno, nusipirko dar kelias knygas. Jau buvo įžengianti į devynioliktąjį amžių, kiekvienas Švedijos istorijos įvykis atrodė reikšmingas, vertas įsiminti. Įsiminti faktus jai buvo įprastas dalykas.

– Atleisk, kad nepaskambinau anksčiau, bet iš tiesų neturėjau jėgų ką nors daryti. Noriu tik padėkoti, kad tada atvažiavai. Bijojau skambinti namo Biorjei, nes jį neseniai buvo ištikęs nedidelis infarktas, nežinojau, ar pokalbis su manimi jam nebūtų pakenkęs.

Osės balsas pavargęs, duslus. Sunku patikėti, kad tai ta pati Osė.

– Aišku, atvažiavau, kaipgi kitaip.

Valandėlę buvo tylu. Monika toliau skaitė apie nederlingus 1771 metus.

– Buvau vakar ten nuvažiavusi.

– Į nelaimės vietą?

Monika pervertė lapą.

– Ne, pas ją. Pas Pernilą.

Monika pakėlė akis nuo knygos, ištiesė nugarą.

– Nuvažiavai pas ją?

– Kitaip negalėjau, būčiau neištvėrusi. Turėjau pažiūrėti jai į akis, pasakyti, kaip dėl visko gailiuosi.

Monika padėjo knygą į šalį.

– O ką ji?

Išgirdo gilų atodūsį.

– Ak, viskas taip baisu.

Monika norėjo sužinoti daugiau. Išpešti iš Osės kiekvieną smulkmeną, kuri galėtų jai praversti.

– Kaip ji jaučiasi?

– Ką čia pasakysi. Nuliūdusi. Bet ir savotiškai susikaupusi. Man rodos, pirmosiomis dienomis jai suleisdavo raminamųjų. Bet mažoji mergaitė...

Osės balsas nutrūko.

– Ji rėplinėjo grindimis, juokėsi, buvo taip... Tiesiog nesuvokiama, ką aš padariau.

– Tai ne tavo kaltė, Ose. Kai briedis iššoka skersai kelio, neįmanoma ką nors padaryti.

– Bet juk galėjau važiuoti lėčiau. Nežinojau, kad ten nėra užtvaro nuo laukinių gyvūnų.

Monika dvejojo. Tai ne Osės kaltė. Viskas turi savo prasmę. Blogiausia, kad keleivio sėdynėje netikėtai buvo atsidūręs ne tas, kuris turėjo ten būti.

Valandėlę vėl buvo tylu. Osė susiėmė. Kelis kartus šniurkštelėjo ir nustojo verkti.

– Keletą dienų buvo atvažiavę Matijo tėvai, bet jie gyvena Ispanijoje ir jau išvažiavo atgal. Pernilos tėvas dar gyvas, bet jis praradęs atmintį, gyvena kažkokioje prieglaudoje, o

motina mirusi prieš dešimt metų. Bet jai padeda socialinė tarnyba. Kažkokia savanoriška pagalbos grupė prižiūri dukterį, kad Pernila galėtų išsimiegoti.

Monika ištempė ausis. Savanoriška pagalbos grupė?

– Ar žinai, kokia grupė?

– Ne, nežinau.

Po užrašais apie Jakobo Magnuso vartus ji pasižymėjo: PAGALBOS GRUPĖ??? Kelis kartus pabraukė žodžius.

– Labai bijojau, kad ji ims širsti ar panašiai, bet to nebuvo. Net padėkojo, kad ryžausi pas ją atvažiuoti. Kartu važiavo ir Biorjė su Elinora, viena nebūčiau išdrįsusi. Padėkojo, kai papasakojau visas smulkmenas, kaip viskas atsitiko, pasakė, jog geriau viską žinoti.

Monika pajuto, kad jos kūnas stingsta.

– Apie kokias smulkmenas tu kalbi?

– Apie pačią avariją ir visa kita. Kas vyko nelaimės vietoje. Ką jis veikė kursuose. Pasakiau, kad jis daug kalbėjo apie ją ir Danielą.

Monikai reikėjo sužinoti daugiau apie smulkmenas, kurias Pernila išgirdo, bet sunku buvo klausinėti. Osė nepaliko jai kitos galimybės. Kiek galėdama stengėsi, kad klausimas atrodytų kuo natūralesnis.

– Gal tai nelabai svarbu, bet... Ar sakei jai ką nors apie mane?

Nedidelė pauzė. Monika sėdėjo įsitempusi kaip styga ir laukė. Kas bus, jei Osė viską sugadino?

– Ne...

Ji žvelgė kažkur į nematomą tolumą. Atsikėlė, ėjo į darbo kambarį prie kompiuterio. Nenuėjo ir pusės kelio, kai Osė paklausė:

– O kaip tu pati jautiesi?

Monika sustojo. Žvilgsnis įsmigo į sieną virš kompiuterio ekrano. Osė paklausė atsargiai, galima sakyti, nedrąsiai, atrodė, kad varžosi to klausti.

– Ką turi galvoje?

Balsas suskambo griežčiau, negu norėjo.

– Na, norėjau tik pasakyti, jog pamaniau, kad tu galbūt pasijutai... kad tu pamanei... bet iš tikrųjų nėra jokios priežasties manyti...

Apie pusę minutės Osė kaip įmanydama stengėsi užtrinti savo klausimą ilga bereikšmių, nesusijusių žodžių eile. Monika tylėjo kaip žuvis. Jos kaltė – tai jos kaltė, niekam kitam ji neturėtų rūpėti. Bet klausimas rodė, kad Osė vis dėlto pajuto ir kad būtina jos kiek įmanoma neprileisti prie Pernilos. Negali rizikuoti, kad Osė nubėgs ir anksčiau ar vėliau atskleis, kad viskas iš tikrųjų yra Monikos veiksmų pasekmė.

– Ar girdi mane?

Monika atsakė nedelsdama.

– Girdžiu. Truputį užsigalvojau.

– Nežinau, ką reikėtų daryti. Taip norėtųsi jai kaip nors padėti.

Monika priėjo prie kompiuterio ir atidarė socialinės tarnybos tinklalapį. Paieškos langelyje užrašė „pagalbos grupė“, ir atsakymas tuoj pat atėjo. Tada ji atitraukė žvilgsnį nuo ekrano. Ant palangės stovi kinrožė, ją laikas palaistyti. Pirštu palietė išdžiūvusią žemę.

– Manau, Ose, tau geriausia pas ją nesilankyti. Tu jai nieko nepadėsi. Sakau tau kaip gydytoja, turiu nemažai patirties apie panašius dalykus. Turėtum išmokti skirti, kas gera jai ir kas gera tik tau pačiai.

Osė nutilo, o Monika kantriai laukė. Norėjo, kad Pernila priklausytų tik jai. Tai jos atsakomybė, daugiau niekieno.

Osės balsas atrodė sutrikęs.

– Tikrai taip manai?

– Taip. Ne kartą teko matyti tokių nelaimių.

Vėl tyla. Ji nuskynė sausą lapą ir nuėjo į virtuvę.

– Susiimk, Ose, tu reikalinga savo šeimai. Kas atsitiko, nebepakeisi. Geriausia, ką gali padaryti, tai eiti toliau, suprasti, kad tu nesi dėl to kalta.

Ji atidarė dureles, už kurių stovėjo šiukšlių dėžė, ranka sutrynė sausą lapą, trupinėlius subėrė tarp kitų šiukšlių.

– Paskambinsiu tau po poros dienų, pažiūrėsiu, kaip jautiesi.

Baigė pokalbį.

Bet Monika niekada neskambins. Kitą kartą vėl paskambins Osė.

Baigusi pokalbį Monika pasijuto nekaip. Pernilos bute vyksta dalykai, kurių ji negali kontroliuoti. Atėjo laikas žengti dar vieną žingsnį. Laikas rimtai imtis naujojo vaidmens. Nuėjo į prieškambarį, apsirengė.

Jau automobilyje jai pasidarė lengviau, dabar ji kelyje. Visada sunkiausia pasirinkti kryptį, o kai tikslas aiškus, visa kita – tik veiklumas. O veiklumas jai ne naujiena. Užduotis pastūmė šalin jos širdies neviltį, dabar ji tvirtai pasiryžusi. Viskas vėl įgijo prasmę.

Eidama pro laukujes duris šį kartą nedvejojo, tik dar kartą apčiuopė rankenos formą, žinodama, kad netrukus ši forma bus jai gerai pažįstama. Praėjo pro jų duris, kiek sukluso, priglaudusi ausį prie durų, bet nieko neišgirdo,

pakilo laiptais aukštėliau. Visur tylu. Atsisėdo ant laiptų, sulenkė palto apačią, nes laiptai buvo šalti. Taip prabėgo valanda. Išgirdusi ką nors ateinant, kiekvieną kartą pakildavo, apsimesdavo, kad lipa aukštyn arba žemyn, žiūrint, iš kurios pusės ėjo nepažįstamas žmogus, viskas atrodė visai natūralu. Kartą neseniai išėjęs žmogus po kiek laiko grįžo, juodu nusišypsojo vienas kitam tarytum atsisveikindami. Monika vėl sulenkė paltą ir norėjo sėstis, kai durys pagaliau prasivėrė.

Ji atsistojo. Pati būdama nematoma, žiūrėjo, kas išėjo iš buto, matė tik moteriškus batelius. Moteris nepasakė nė žodžio, uždarė duris ir nuėjo prie laiptų. Monika nusekė iš paskos. Moteris buvo vidutinio amžiaus, aukštyn sušukuotais plaukais, smėlio spalvos paltu. Prie laukujų durų Monika ją prisivijo, nusišypsojo, kai moteris prilaikė jai duris, padėkojo ir nuėjo prie automobilio.

Įvedė jos mobiliojo numerį, kurį rado bendruomenės tinklalapyje.

– Kalbu apie Pernilą Anderson, moterį, kurią jūs pastarosiomis dienomis lankote, kuriai norite padėti.

– Taip, iš tikrųjų.

– Ji prašė mane jums paskambinti ir nuoširdžiai padėkoti už pagalbą, pasakyti, kad daugiau nevaikščiotumėte. Ji turi draugų, kurie ja dabar pasirūpins.

Vyras iš bendruomenės pagalbos grupės pasidžiaugė, kad jie galėjo jai šiek tiek padėti, prašė pasveikinti Pernilą, pasakė, kad ji bet kada gali kreiptis, jei reikės paramos ar pagalbos. Monika pasakė, kad to tikriausiai neprireiks, bet, žinoma, gražiai padėkojo už pasiūlymą.

Svarbu nepadaryti kokių nors klaidų.

Tikrai labai svarbu.

Ji pusvalandį sėdėjo automobilyje, paskui grįžo prie jų durų. Valandėlę stovėjo sunkiai alsuodama. Rūpestingai rengėsi naujam vaidmeniui, bet nenorėjo susisegioti visų sagų iki pat kaklo. Ji čia draugė, o ne gydytoja, užduotį turi vykdyti Monika, o ne vyriausioji gydytoja Lundval, tačiau ir profesinio orumo neturi pamiršti. Tam, ką dabar turės padaryti, jos tikrojo orumo neužtenka.

Lengvai pabeldė į duris, nenorėjo pažadinti, jei kuri iš jų miega. Kai niekas nesujudėjo, pabeldė kiek garsiau, pagaliau išgirdo artėjančius žingsnius.

Tik klausyti. Nebandyti guosti, tik klausyti ir būti šalia.

Ji lankėsi ne vienuose kursuose, kur buvo kalbama, kaip elgtis su žmonėmis, kenčiančiais skausmą.

Durys prasivėrė. Monika nusišypsojo.

– Pernila?

– Taip.

Ji atrodė ne taip, kaip Monika įsivaizdavo. Nedidukė, liesa, tamsiais trumpai kirptais plaukais, užsimovusi pilkas treningo kelnes, užsivilkusi didelį, per platų megztinį.

– Mano vardas Monika, aš iš bendruomenės pagalbos grupės.

– Štai kaip. Nemaniau, kad šiandien dar kas nors ateis. Sakė, kad trūksta žmonių.

Monika nusišypsojo dar plačiau.

– Šią problemą išsprendėme.

Pernila, palikusi praviras duris, grįžo į butą. Monika peržengė slenkstį. Pajuto tai iš karto. Pajuto palengvėjimą.

Tarytum kažkas atsileido. Valandėlę sunerimo, kad vėl gali pasijusti silpna. Vien nuo galimybės savo akimis pamatyti Pernilą, pažiūrėti, kaip atrodo jos veidas, dėl to, kad gali būti šalia jos, viskas pasirodė lengviau pakeliama. Čia ji gali kažką nuveikti. Padaryti, kad tai nebūtų neatleistinas dalykas. Bet reikia elgtis atsargiai, per daug neskubėti, palikti Pernilai laiko suprasti, kad ji – patikimas žmogus. Kad nori jai padėti. Padėti išspręsti visas problemas.

Nusivilko paltą, batelius pastatė ant avalynės lentynos. Čia stovėjo daug vyriškų batų. Sportbačiai, batai žemomis kulnimis, per dideli, kad tiktų mažoms Pernilos kojoms. Palikti amžiams, jų niekada daugiau neprireiks. Praėjo pro tualeto duris su raudona keramine širdute, nuėjo gilyn į butą. Dešinėje virtuvė, koridoriaus gale durys, atrodo, į svetainę. Ji atidžiai žvalgėsi, nenorėjo praleisti nė vienos smulkmenos, stengėsi pažinti tuos, kurie čia gyvena. Koks jos skonis, kaip ji vertina vieną ar kitą dalyką, kokių savybių tikisi iš draugės? Viską ramiai apžiūrėti, bet iš pradžių svarbiausia greitai išsiaiškinti, kur galėtų grėsti pavojus. Jei Pernila ją atstums, ji žuvusi.

Pernila sėdi ant sofos ir, regis, be didelio susidomėjimo sklaido laikraštį. Danielos nesimato. Ant seno rašomojo stalo žalvario žvakidėje dega žvakė, šviesa krinta ant jo plačiai šypsančio veido. Fotografija padidinta, įdėta į kuklius paauksuotus rėmelius. Kai jųdviejų žvilgsniai susitiko, Monika nuleido akis, nenorėdama būti jo regėjimo lauke, bet nuo jo priekaištingų akių kambaryje nebuvo kur pasislėpti. Jokio kampelio, kur jos nepasiektų jo žvilgsnis. Jautė, kad stebi ją įtariai, lyg klausdamas, ko čionai atėjo.

Turi jam parodyti, laikui bėgant jis turi suprasti, kad ji jo sąjungininkė ir kad jis gali ja pasitikėti. Kad daugiau jo neapvils.

Pernila padėjo laikraštį į šalį ir pažvelgė į ją.

– Tiesą sakant, manau, kad šį vakarą galime viską susitvarkyti pačios. Jei jums trūksta žmonių...

– Bet tai visai ne bėda. Žmonių tikrai užteks.

Monika sunerimusi svarstė, ką galėtų nuveikti, ką pagalbos grupė veikė, kaip padėjo Pernilai. Nespėjo nieko pasakyti, kai Pernila vėl prašneko.

– Nenorėčiau pasirodyti nedėkinga, bet, atvirai kalbant, truputį nemalonu, kai namuose visą laiką svetimi žmonės. Nepriimkite to asmeniškai.

Pernila šyptelėjo, nenorėdama pasirodyti nedraugiška, bet šypsena nepasiekė jos akių.

– Manau, turėčiau kiek pabūti viena.

Monika irgi jai nusišypsojo, slėpdama neviltį. Tik ne dabar, ne dabar, kai ji taip arti.

Netrukus Pernila metė jai gelbėjimosi virvę, kurios Monikai taip beviltiškai reikėjo.

– Bet jei prieš išeidama galėtumėte padėti sutvarkyti vieną dalyką virtuvėje, būtų puiku.

Monika pajuto, kaip jos baimė dingsta, jai reikia tik įžengti, rasti plyšelį, parodyti, kad jos buvimas čia gali būti reikalingas. Su dėkingumu ji priėmė prašymą.

– Aišku, žinoma. Koks tas reikalas?

Pernila atsikėlė nuo sofos. Monika stebėjo, kaip pasikeitė jos veido išraiška, kai suskaudo nugarą. Matė, kaip ji pasuko dešinį petį, bandydama išvengti kamuojančio skausmo.

– Ant lubų yra gaisro signalizacija. Baterijos baigia išsekti, kaskart pasigirsta pypsėjimas.

Monika paskui Pernilą nusekė į virtuvę. Greitai apsižvalgė, norėdama greičiau čia apsiprasti. Daugiausia *Ikeos* baldai, padrika prie šaldytuvo priklijuotų paveikslėlių ir lapelių maišalynė, keletas keramikos gaminių, regis, savos gamybos, trys istoriniai portretai su paprastais rėmeliais virš virtuvės stalo. Susilaikė nuo pagundos prieiti prie šaldytuvo ir perskaityti, kas parašyta ant lapelių. Tai padarys vėliau.

Pernila patraukė kėdę, pastatė ją po gaisro signalizatoriumi.

– Man skauda nugarą, o stovėti iškėlusi rankas virš galvos visai negaliu.

Monika užlipo ant kėdės.

– Kas jūsų nugarai?

Pokalbio pradžia. Jiedvi viena kitos dar nepažįsta. Nuo dabar Monika turi pamiršti viską, ką jau žino.

– Prieš penkerius metus atsitiko nelaimė. Nardant.

Monika bandė išsukti signalizatorių iš laikiklio.

– Tai ne juokai.

– Taip, nelaimė buvo rimta, bet dabar man jau geriau.

Pernila nutilo. Monika padavė jai garso signalizatorių. Pernila išėmė baterijas, nuėjo prie kriauklės. Kai atidarė spintelę, Monika pamatė valymo priemones ir instrukciją, kaip rūšiuoti atliekas.

Pernila atsigręžė, ir Monika suprato, kad dabar, padariusi, ko ją prašė, turėtų eiti savais keliais. Bet to nebus. Toli gražu. Monika pažvelgė į portretus ant virtuvės sienos.

– Koks gražus Sofijos Magdalenos portretas. Tai Karlo Gustavo Pilo tapyba, ar ne?

Pamatė, kad Pernila gerokai nustebo.

– Taip, galimas dalykas. Net pati gerai nežinau, kas tapė šį portretą.

Pernila priėjo arčiau, norėdama pažiūrėti, ar nėra dailininko parašo, bet, matyt, nerado. Atsisuko į Moniką.

– Mėgstate tapybą?

Monika nusijuokė.

– Ne, ne tiek tapybą, kiek istoriją. Ypač Švedijos. O kai skaitai, gali šį ar tą sužinoti ir apie dailę, dailininkų vardus. Kartais su tikru fanatizmu skaitau istorijos knygas.

Pernila šyptelėjo, šį kartą ir akimis.

– Kaip keista! Aš irgi nemaža istorijos mėgėja. Kartais Matijas sakydavo lygiai taip pat. Kad aš tikra fanatikė.

Monika nutilo, perleisdama jai iniciatyvą. Pernila vėl pažvelgė į portretą.

– Istorija teikia savotiškos paguodos. Gera paskaityti apie visus tuos likimus, gyvenimus, apie tai, kas ateina ir išeina. Šiaip ar taip, tai leido man tarytum iš šalies pažvelgti į savo problemas, į tą nelaimę, nugaros skausmus ir taip toliau.

Monika dėmesingai linktelėjo, tarytum iš tikrųjų susidomėjusi. Reikia rodyti didelį susidomėjimą. Pernila pažvelgė į savo rankas.

– Bet dabar jau nebežinau.

Ji kiek patylėjo.

– Turiu galvoje, kad nežinau, kokią paguodą gali suteikti istorija. Tik tiek, kad jis mirė kaip ir visi kiti.

Tik klausyti. Nebandyti guosti, tik klausyti ir būti šalia.

Pasidarė tylu. Ne tik dėl to, ko ji buvo išmokusi kursuose, greičiau todėl, kad nesugalvojo, ką pasakyti. Pašnairavo į lapelius, prilipdytus prie šaldytuvo. Būtų gera pažiūrėti iš arčiau. Rasti daugiau kelių į Pernilos gyvenimą.

– Kai krovėsi daiktus, rinkosi, ar vilktis šį, ar tą, kurį buvo apsivilkęs, kai žuvo.

Pernila paglostė didžiulį megztinį, kurį buvo užsivilkusi. Atlenkė apykaklę, priglaudė ją prie skruosto.

– Dieną prieš jo mirtį išskalbiau daug drabužių. Įveikiau didžiulį krepšį skalbinių. Dabar, galima sakyti, net jo kvapo nebeliko.

Tik klausyti. Bet tuose kursuose beveik nieko nekalbėdavo apie tai, kaip pakelti viską, ką išgirsti.

Ją išgelbėjo Daniela. Iš kambario šalia virtuvės pasigirdo ką tik nubudusio vaiko niurzgėjimas. Pernila nuleido rankas nuo megztinio ir išėjo. Monika žengė tris žingsnius šaldytuvo link ir greitomis peržvelgė margą koliažą. Šeimos fotografijos. Nuotraukos kažkokioje picerijoje. Juostelė Matijo ir Pernilos fotografijų iš fotoautomato. Daug nesuprantamų vaikiškų piešinių. Iškarpos iš laikraščių. Kol Pernila grįžo, spėjo perskaityti tik vieną užrašą.

– Tai Daniela.

Mergaitė veidu įsikniaubė motinai į petį.

– Ji užsimiegojusi, bet tuoj atsitokės.

Monika priėjo, uždėjo ranką Danielai ant nugaros.

– Daniela, sveika.

Daniela dar stipriau veidu spaudėsi prie motinos.

– Pasisveikinsime vėliau, kai visiškai nubusi.

Pernila pasitraukė virtuvės kėdę ir atsisėdo apsikabinusi Danielą. Vėl atsirado jausmas, kad ji laukia, kada

Monika išeis, kaip ir prašė. Bet Monika dar valandėlę norėjo likti. Likti čia, kur įmanoma kvėpuoti.

– Kokia graži vaza.

Ji parodė ant palangės stovinčią vazą.

– Ak, taip. Pati ją nužiedžiau.

– Iš tikrųjų?

Monika priėjo, apžiūrėjo iš arčiau. Mėlyna, kiek kreivoka.

– Labai puiki. Kadaise ir aš lankiau keramikos kursus, bet pastaraisiais metais nebespėju. Tokiam darbui reikia daug laiko.

Tai net nebuvo melas. Aukštesnėse klasėse ji per darbų pamokas buvo pasirinkusi keramiką.

– Bet juk ji kreiva. Pasilikau, kad prisiminčiau, jog nustojau žiesti, kai susižalojau nugarą. Nebepajėgdavau sėdėti ilgesnį laiką.

Pernila žvelgė į vazą.

– Matijui ji irgi patiko. Sakydavo, kad vaza jam primena mane. Norėjau išmesti, bet jis jokiu būdu nesutiko.

Kiekvieną kartą, kai išgirsdavo jo vardą, Monikai smarkiau suplakdavo širdis. Pulsas padažnėdavo, skelbdamas pavojų. Daniela nustojo slėpti veidą ir nusišypsojo Monikai.

– Galėčiau išeiti su ja pasivaikščioti, kad jums būtų laiko kiek pailsėti. Mačiau, kad kieme yra žaidimų aikštelė.

Pernila priglaudė skruostą prie dukters galvos.

– Ar tau patinka ši moteris? Ar nori išeiti laukan ir su ja pasisupti.

Daniela pakėlė galvą, linktelėjo. Monika pajuto, kad nerimas pasitraukė. Širdis nurimo, atgavo įprastą ritmą. Pirmą bandymą ji išlaikė.

Dabar liko tik visa kita.

18

Kai šlapinosi, pasirodė kraujo. Pastebėjo prieš porą dienų, bet gal tai trunka dar ilgiau? Menstruacijos jau seniai pasibaigusios, vadinasi, kažkas negerai. Tačiau ji nenori to žinoti. Bandė viską išstumti į tą baltą tuštumą, bet ribos išnyko. Visa, kas saugiu atstumu buvo nustumta už jos būties ribų, grįžo ir ryškiame šviesos pluošte tapo aiškiomis formomis. Majai Britai tai buvo liūdnas dalykas, beveik nepakeliamas. Truputis kraujo šlapime čia nieko nepakeis. Vis tiek viskas per daug sunku.

Vanja buvo teisi. Jos prisiminimų vaizdai nebuvo nei išgalvoti, nei iškraipyti, juodos raidės baltame popieriuje grąžino Mają Britą į kadaise patirtų jausmų sūkurį. Grąžino buvusią baimę. Ji nujautė tai ir tada, kai viskas dar tebevyko, tik nepajėgė aiškiai suprasti.

Juk su savo vaikais niekas taip nesielgia.

Jei juos myli.

Paprasčiau viską užmiršti.

Ji stovėjo prie balkono durų, žvelgdama į pievelę. Niekada nematyta moteris stumdė, siūbavo sūpuoklę. Bet vaiką ji pažinojo. Tas vaikas paprastai žaisdavo su tėvu, o kartais ir su motina, kuriai kažką skauda. Ji svarstė, ar tai toji šeima, apie kurią pasakojo Elinora. Kur tėtė neseniai žuvo automobilio katastrofoje. Pažvelgė į langą, kur matydavo stovinčią motiną, bet langas buvo tuščias.

Praėjo savaitė nuo to meto, kai grįžo viskas, kas taip ilgai buvo išnykę. Ji žinojo, kad visa tai grįžo dėl Vanjos. Ir dar dėl Elinoros. Septynias dienas Maja Brita bandė ją užčiaupti nieko neatsakydama. Elinora ateidavo ir išeidavo, o Maja Brita neištardavo jai nė žodžio. Elinora dirbdavo savo darbą, o Maja Brita apsimesdavo, kad jos nė nepastebi. Bet jai reikia žinoti. Klausimai kasdien vis labiau ją kamavo, jau nebegalėjo gyventi, negaudama atsakymo. Vis dėlto ir baimė buvo didelė, o grėsmė, kurią jiedvi kėlė, darėsi nepakenčiama. Iš kur jiedvi pažįsta viena kitą? Kodėl jos staiga susimokė ją užpulti? Ji turi žinoti, ką jos rezga, kad galėtų gintis. O ką ji turėtų ginti? Tai, ką jos privertė Mają Britą prisiminti, atėmė iš jos galimybę viską pamiršti.

Galimybę ką nors ginti.

Bet jai reikia bent žinoti.

Išgirdo rakinamas duris, Elinora pasisveikino, nusivilko striukę. Miegamojo duryse pasirodė Saba, nuėjo jos pasitikti. Maja Brita girdėjo, kaip jos pasisveikino, paskui Saba atšlepsėjo parketo grindimis, grįžo ir atsigulė. Ji stovėjo prie lango, apsimesdama nematanti, kaip Elinora, eidama į virtuvę, pažvelgė į ją. Girdėjo ant virtuvės stalo statomas

maisto dėžes ir tą akimirką ryžosi. Šį kartą ji neišsisuks. Maja Brita nuėjo į prieškambarį, rankomis perbraukė Elinoros striukę, norėdama įsitikinti, kad jos mobilusis yra kurioje nors kišenėje. Ji neturi turėti su savimi mobiliojo. Nes dabar Maja Brita turi išgirsti visą teisybę.

Ji laukė. Elinora su kibiru rankoje išėjo iš virtuvės ir, pamačiusi ją, sustojo.

– Sveiki.

Maja Brita nieko neatsakė.

– Kaip sekasi?

Elinora kelias sekundes palaukė, paskui atsiduso ir atsakė pati sau:

– Ačiū, viskas gerai, o kaip tau?

Pastarosiomis savaitėmis ji pradėjo naudoti ir šį bjaurų triuką. Kalbasi su savimi, nenori taikytis su Majos Britos tylėjimu. Keista, kai pagalvoji, iš kur tame liesame mergaitės kūne tiek energijos plepėti. Jau nekalbant apie tai, kad ji atsakinėja ir už Mają Britą. Keisti žodžiai. Apsimetinėja ir nejaučia nė trupinėlio gėdos. Bet dabar tai baigsis.

Pagaliau Elinora atidarė vonios duris ir dingo iš akių. Maja Brita girdėjo, kaip ji leidžia į kibirą vandenį. Tik trys žingsniai. Trys žingsniai, ir ji garsiai užtrenkė duris.

– Ką jūs darote?

Maja Brita visu svoriu užgulė duris, matė, kaip Elinora bando nuspausti rankeną. Bet durų nepajėgė net pajudinti. Tokiai mažai mielai būtybei kaip Elinora neįmanoma pastumti durų užrėmusio kalno kitoje pusėje.

– Betgi Maja Brita, užteks! Ką čia sugalvojote?

– Iš kur tu pažįsti Vanją?

Sekundę buvo tylu.

– Kokią Vanją?

Maja Brita piktai papurtė galvą.

– Pati puikiai žinai.

– Ką? Kokią Vanją? Nepažįstu jokios Vanjos.

Maja Brita tylėjo. Anksčiau ar vėliau prisipažins. Kitaip liks tupėti vonioje.

– Maja Brita, atidarykite. Kokį velnią čia sugalvojote?

– Nesikeik.

– Kaip čia nesikeiksi? Juk jūs, po velnių, uždarėte mane vonioje!

Iki šiol ji tik pyksta. Bet kai supras, kad Maja Brita nejuokauja, išsigąs. Tegul pajunta, kaip tada būna. Ką reiškia jausti didžiulę, paralyžiuojančią baimę.

Ką reiškia pajusti, kad esi visiškai bejėgė.

– Ką? Ar kalbate apie tą Vanją Tyren?

Na, štai taip.

– Kaip tik apie ją, tu idiote.

– Aš jos visai nepažįstu, jūs pati ją pažįstate. Greičiau atidarykite, Maja Brita!

– Neišeisi, kol nepapasakosi, iš kur ją pažįsti.

Nuo staigaus skausmo nugaros apačioje aptemo akys. Maja Brita susilenkė, bandydama užgniaužti skausmą. Bet skausmas kaip yla smigo vis gilyn, ji šnopuodama kvėpavo pro nosį, įkvėpdavo, iškvėpdavo, bet skausmas nesiliovė.

– Bet aš nepažįstu Vanjos Tyren. Kaip galėčiau ją pažinoti? Juk ji kalėjime.

Jai reikia kėdės. Gal kiek atlėgtų, jei galėtų atsisėsti.

– Ar ji sakė, kad mes pažįstamos? Jei taip, tada ji meluoja.

Kėdę ji gali rasti tik virtuvėje, bet tada reikėtų pasitraukti nuo durų. To ji tikrai nedarys.

– Maja Brita, išleiskite mane ir galėsime pasikalbėti. Kitaip paskambinsiu į avarinę tarnybą.

Maja Brita nurijo sprangų kąsnį. Sunku kalbėti, kai taip skauda.

– Skambink. Jei gali pasiekti savo striukę. Ji prieškambaryje.

Kitoje durų pusėje pasidarė tylu.

Maja Brita pajuto, kad akys ašaroja, bandė ranka paspausti vietą, kur skausmas pats aštriausias. Jai reikėtų ištuštinti šlapimo pūslę. Niekada neišeina taip, kaip norėtum. Visada viskas atsisuka prieš ją. Dabar ji jau mato, kad tai buvo nevykęs sumanymas, bet yra taip, kaip yra. Elinora uždaryta vonioje, ir jei Maja Brita nieko nesužinos šį kartą, tai niekada daugiau nesužinos. Nepanašu, kad Elinora po tokių įvykių dar vaikščiotų pas ją. Maja Brita nieko nežinos, o čia su kibirais vaikščios ir niekinamai žvilgčios į ją kažkoks kitas mažas ir bjaurus žmogutis.

Taip sunku rinktis. Kartais apsisprendi greitai, o paskui negali suprasti, kodėl pasekmės tokios sunkios. Bet jos neišnyksta, o šviečia kaip didelės raudonos dėmės. Ryškios lyg kokie kelio ženklai jos rodo į praeitį. *Čia tu padarei klaidą. Čia prasidėjo tai, kas paskui tapo bjaurastimi.*

Bet neįmanoma grįžti tuo pačiu keliu. Štai kas blogiausia. Kelias eina tik į vieną pusę.

Jis stovėjo su kauptuku ir krepšiu, ravėjo taką per sodą. Ravėti gal dar ir nereikia, bet tai visai nesvarbu. Vienintelis tikslas – tai džiaugsmas, kad gerai atlieki savo darbą.

Maja Brita tai žino, jai tai ne kartą aiškino. Ji taip pat žino, jog svarbu, kad sodas atrodytų pavyzdingai, to net sakyti nereikėjo. Svarbu atidžiai padaryti tai, kas matyti iš išorės. Kas matyti iš tolo. Už vidų kiekvienas atsakingas pats, ir čia Dievas yra vienintelis teisėjas.

Kai ji pasirodė prie vartelių, tėvas sustojo, nusiėmė kepurę, ranka pasibraukė per vešlius plaukus.

– Kaip sekėsi repeticija?

Ji grįžta iš choro repeticijos. Jie vis dar tuo tiki. Jau metai, kai repeticijos vyksta vis dažniau ir labai keistu laiku, bet šis dvigubas gyvenimas ėmė darytis nebepakenčiamas. Toliau slėpti tiesą neįmanoma. Nuolat slapukauti, kai ji taip įsimylėjusi. Jai jau devyniolika, ji apsisprendusi. Kelis mėnesius kaupė drąsą. Joranas ją palaikė. Šiandien ji išklos kortas ant stalo, o kol kas jis stovi pasislėpęs toliau, iš čia nematomas.

Apsižvalgė po sodą ir pamatė motiną. Ji keturpėsčia guli gėlių lysvėje prie virtuvės lango.

– Tėte, turiu pakalbėti su jumis apie vieną dalyką. Su tavimi ir mama.

Tėvo tarpuaky tuoj įsirėžė nepasitenkinimo raukšlė. To jis dar nebuvo girdėjęs. Kad ji pati pradėtų kažkokį pokalbį.

– Tikiuosi, nieko neatsitiko.

– Nieko baisaus, tau tikrai nėra ko nerimauti, bet turiu papasakoti vieną dalyką. Gal eime į vidų.

Tėvas žvelgia į žvyruotą takelį po kojomis. Jis dar nebaigė darbo, o nebaigti darbai – labai blogas dalykas. Ji tai žino, taip pat žino, kad pokalbiui dabar ne pats tinkamiausias metas, bet ten prie kelio stovi Joranas, o ji

jam pažadėjo. Pažadėjo galų gale viską sutvarkyti, kad juodu galėtų pradėti bendrą gyvenimą. Tikrą bendrą gyvenimą.

– Kol kas eikite vidun. Aš atsivesiu vieną žmogų, noriu jus su juo supažindinti.

Tėvas greitai pažvelgė į vartelius. Ji matė iš jo akių, būtų žinojusi, net jei būtų užsimerkusi.

Jis nužvelgė savo darbinius drabužius, rankas, greitai nusibraukė, lyg nuo to drabužiai pasidarytų švaresni. O ji jau ėmė gailėtis. Atsivesti į namus svečių, kai tėvai nepasirengę – tai nusižengti nerašytoms namų taisyklėms. Šį kartą ji pasielgė iš tikrųjų blogai. Leidosi įkalbama tokiam dalykui, kuris niekaip negali pasisekti. Joranui taip sunku suprasti. Juk jo namuose viskas visai kitaip.

– Inga, Maja Brita atsivedė svečią.

Motina tučtuojau pakilo iš gėlių lysvės, atsistojo.

– Svečią? Kokį svečią?

Maja Brita šypso bandydama skleisti ramybę, bet ramybės ji nejaučia.

– Eikite į vidų, o mudu ateisime po... Po penkiolikos minučių, gerai? Nesirūpinkite dėl kavos, dėl nieko, noriu jus tik supažindinti...

Galvojo, kad reikia pasakyti „su juo“, bet paskui nutarė dar palaukti. Ir taip viskas blogai klostosi. Motina nieko neatsakė. Tik nusipurtė purviniausias kelnių vietas ir skubiu žingsniu nužingsniavo virtuvės link. Tėvas pakėlė krepšį, kauptuką, norėdamas padėti juos į sodo pašiūrę. Aišku. Jis susierzinęs, kad nutraukė jo darbą. Eidamas atidžiai apžiūrėjo pievelę, ar ten neguli koks nereikalingas daiktas, ar nėra kokios šiukšlelės.

– Paimk motinos įrankius.

Tai buvo ne klausimas ir ne prašymas. Ji padarė, kaip jis liepė.

Valandėlę juodu pastovėjo ant laiptų, susiėmė už rankų. Jorano ranka buvo drėgna, nors ji niekada nebūdavo drėgna.

– Viskas bus gerai. Beje, mamai prižadėjau kokią dieną pakviesti juos kavos, kad jie visi susitiktų. Primink man, jei kartais pamirščiau.

Joranui viskas taip lengva. Gal ir jai neilgai trukus bus taip pat.

Ji uždėjo ranką ant durų rankenos ir suprato, kad dabar lemiama valanda. Trūks plyš.

Ji ryžosi.

Prieškambaryje jųdviejų niekas nesutiko. Juodu pakabino savo palaidines, girdėjo, kaip virtuvėje teka vanduo, paskui kažkas ėmė artintis prie jų klepsėdamas kambariniais bateliais. Netrukus tarpduryje pasirodė motina. Užsivilkusi gėlėtą suknelę, apsiavusi juodais bateliais, kuriuos aunasi tik ypatingais atvejais. Trumpą valandėlę Maja Brita spėjo pagalvoti, kad jie galbūt supranta, kokia tai iškilminga proga. Kad pasipuošė dėl jos.

Motina nusišypsojo, padavė Joranui ranką.

– Sveiki mūsų namuose.

– Tai mano mama Inga, o čia Joranas.

Juodu paspaudė rankas, motinos šypsena pasidarė kiek platesnė.

– Puiku, kad Maja Brita atsivedė vieną iš savo draugų, bet atleiskite, kad neparuošėme vaišių, todėl reikės tenkintis tuo, ką turime.

– Betgi nieko nereikia, iš tikrųjų nereikia.

Joranas nusišypsojo.

– Norėjau tik užeiti ir pasisveikinti.

– Niekai. Aišku, kad jus pavaišinsime. Majos Britos tėvas laukia svetainėje, jūs irgi eikite tenai, o aš tuoj paruošiu kavos. Maja Brita, tu padėsi man virtuvėje.

Motina išėjo, ir valandėlę juodu žvelgė vienas į kitą. Stipriai spaudė vienas kitam ranką ir linksėjo galvomis. Mes kaip nors susidorosime. Maja Brita parodė į svetainę, Joranas giliai atsiduso. Paskui be garso lūpomis suformavo tris žodžius, pripildžiusius ją drąsos. Ji nusišypsojo, parodė pirma į save, paskui į jį ir linktelėjo. Taip, iš tikrųjų taip.

Motina stovėjo nugara į ją, pylė užvirintą vandenį į kavinuką. Ištraukė geriausią porcelianą, grakštų porcelianinį kavinuką su mėlynomis gėlytėmis. Ją ėmė graužti sąžinė. Turėjo įspėti, kad ateis svečias, o ne priversti juos taip skubėti. Matė, kad motinos ranka dreba. Ji skubinosi vis labiau.

– Nereikia tiek vargintis.

Motina nieko neatsakė. Tik iš puodo dar įpylė vandens, maišė jį su juodais kavos milteliais. Maja Brita norėjo eiti į svetainę. Negera palikti jį ten vieną su tėvu. Juk nusprendė, kad padarys tai kartu. Kaip ir visa, ką darė iki šiol.

Ji apsidairė.

– Kuo galėčiau padėti?

– Ar jis gieda chore?

– Taip. Pirmu tenoru.

Iš svetainės nesigirdėjo nė garso. Nė menkiausio murmesio.

– Gal nunešiu tą padėklą.

Maja Brita parodė į mažą padėklėlį, kur stovėjo cukrinė ir grietinėlės indas. Tas pats servizas kaip ir kavinuko. Jie tikrai deda visas pastangas.

– Pirmiausia įpilk grietinėlės.

Maja Brita paėmė iš šaldytuvo grietinėlę, kol pylė į indą, kava pagaliau buvo paruošta. Motina stovėjo su kavinuku vienoje rankoje, kita pasitaisė šukuoseną.

– Ar galime eiti?

Maja Brita linktelėjo.

Tėvas sėdėjo prie svetainės stalo apsivilkęs juodą išeiginę eilutę. Aštrias išlygintos staltiesės linijas, kiek pakilusias nuo stalo, prispaudė puodeliai su mėlynomis gėlytėmis ir padėklas su aštuonių rūšių pyragais. Kai jiedvi įžengė į kambarį, Joranas atsistojo.

– Kaip iškilminga. Tikrai nenorėjome pridaryti jums tiek rūpesčio.

Motina šypsojo.

– Ak, nedidelis čia rūpestis. Sugriebiau šio to, ką turėjome namuose. Jums kavos?

Maja Brita sėdėjo nedrįsdama ištarti nė žodžio. Padėtis atrodė kažkokia nereali. Joranas, mama ir tėtė viename kambaryje. Du tokie skirtingi pasauliai staiga atsidūrė visai šalia vienas kito. Vienoje vietoje, vienu metu susirinkę žmonės, kuriuos ji labiausiai myli. Joranas netikėtai atsidūrė jos namuose, kur Dievas atidžiai seka kiekvieną

įvykį. Visi kartu. Visi. Ir nieko baisaus. Jie net vaišina jį kava iš puikiausio servizo. Pasipuošę šventiniais drabužiais.

Visi gurkšnoja kavą, renkasi ant padėklo sudėtų pyragų. Kartkartėmis kuris nors iš jų nusišypso, bet niekas nekalba, nesako nieko svarbaus, nieko, išskyrus mandagias frazes apie rafinuotus kepinius ir gerai užplikytą kavą. Joranas stengiasi kaip įmanydamas, ji jaučia, kaip tiksi sekundės. Padėtis darosi vis labiau nepakeliama. Lyg stovėtum ant prarajos krašto. Džiaugiesi paskutinėmis ramiomis sekundėmis prieš šuolį į tamsą.

– Ar judu susipažinote chore?

Klausimą uždavė tėvas. Jis maišė kavą šaukšteliu, nulašino lašus į puodelį, prieš padėdamas šaukštelį šalia.

– Taip.

Maja Brita norėjo pasakyti kažką daugiau, bet nepajėgė nė žodžio pratarti.

– Matėme jus pernai per Kalėdų koncertą, kai judu giedojote solo partijas. Gražus jūsų balsas, iš tikrųjų. Ką jūs ten giedojote? „Šventa naktis"?

– Taip, tikrai, o paskui dar giedojau „Adventas", bet „Šventa naktis", man atrodo, pati žinomiausia.

Vėl pasidarė tylu. Tėvas vėl ėmė maišyti kavą, garsas rodėsi kažkoks jaukus. Tiksi sieninis laikrodis, ritmingas šaukštelio skambesys, daugiau nieko. Nėra ko nerimauti. Viskas taip, kaip turi būti. Jie sėdi visi kartu, gal turėtų kiek daugiau kalbėti, bet niekas nieko neklausia, todėl ir pokalbis nesimezga. Jorano žvilgsnis nukrypo į ją. Ji greitomis pažvelgė į jį ir paskubomis nuleido akis.

Ji niekada neišdrįs.

Joranas pastūmė puoduką į šalį.

– Mudu su Maisa norėjome pakalbėti apie vieną dalyką.

Šaukštelis nustojo skambėjęs. Maja Brita sulaikė kvėpavimą. Ji stovėjo ant bedugnės krašto, bet staiga žemė išslydo jai iš po kojų, nors ji nežengė nė žingsnio.

– Štai kaip.

Tėvo žvilgsnis ėmė bėgioti nuo Jorano prie jos ir atgal. Jo veide pasirodė smalsi šypsena, galėjai pamanyti, kad gavo netikėtą dovaną. Maja Brita staiga suprato. Tai, ko juodu su Joranu nori prašyti, toks neįsivaizduojamas dalykas, kad tėvui niekada nė į galvą neateitų.

– Noriu stoti į Bjorklideno aukštąją muzikos mokyklą, turėsiu iš čia išvažiuoti. Prašiau Maisą važiuoti kartu, ir ji sutiko.

Kaip tai vyksta tikrovėje, ji iki šiol nežinojo, bet kelis kartus matė per televiziją. Vaizdas staiga tarytum sušąla ir viskas sustoja. Nebuvo tikra, ar sieninis laikrodis vis dar tiksi. Paskui viskas vėl ėmė judėti, tik daug lėčiau. Tarytum paralyžius išliko, ir reikia ilgai masažuoti, kol sąnariai atitirps. Tėvo šypsena išblėso ne iš karto, veido išraiška keitėsi pamažu. Bruožai persiformavo, o kai galų gale nusistovėjo, Maja Brita tėvo veide perskaitė didžiausią neviltį.

– Bet...

– Žinoma, mudu susituoksim, ketiname gyventi kartu.

Jorano balse irgi pasigirdo nevilties gaidelės. Ji pažvelgė į motiną. Sėdi palenkusi galvą, sunertos rankos guli ant kelių. Dešiniosios nykštys nervingai bėgioja kairiu delnu.

Maja Brita sutiko tėvo žvilgsnį. Pamiršti tai, ką pamatė, jai prireiks viso gyvenimo. Pamatė liūdesį, bet dar aiškiau

ką kita. Panieką. Štai atidengtos jos melagystės, ji juos baisiai nuvylė. O juk jie dėl jos darė viską, gelbėjo ją kaip išmanydami. Bet ji atsuko nugarą ir jiems, ir Bendruomenei, pasirinko vyrą ne iš jų rato, net neklausdama, ar jie pritars, ar ne. Atbėgo, privertė juos šventiškai pasipuošti ir pranešė naujieną.

Negalėtų apibūdinti, kokia spalva nusidažė tėvo veidas.

– Norėtume vieni pasikalbėti su Maja Brita.

Joranas liko sėdėti.

– Ne, aš liksiu čia. Nuo dabar laikykite mus pora, o Maisos rūpesčiai – kartu ir mano rūpesčiai.

Nieko sau. Laikrodis vis dėlto tiksi. Dabar ji tai aiškiai išgirdo. Ritmas visai tolygus: tik tak, tik tak, dzinkt dzvankt, aš laikrodėlis, aš einu, kelkis, bėk rauti samanų.

– Gal aš vis dėlto turiu teisę akis į akį pasikalbėti su dukteria?

Ilga dienelė, alkanas pilvelis, tuščias lauknešėlis.

– Ji – mano būsima žmona. Nuo dabar mudu viską darome kartu.

– Ką gi, pasilikite. Jei norite, galite ir jūs išgirsti. Jau seniai nuspręsta, už ko Maja Brita tekės, bet galiu jus patikinti, kad ne už jūsų. Jo vardas – Gunaras Gustavsonas. Bendruomenės narys, kuriuo ir aš, ir Majos Britos motina labai pasitikime. Nežinau, kokio jūs tikėjimo, bet kadangi nė karto nemačiau mūsų susiėjimuose, labai abejoju, ar jūs to paties tikėjimo kaip Maja Brita, o tokiu atveju vedybos neįmanomos.

Maja Brita spoksojo į tėvą. Gunaras Gustavsonas? Tas pats, kuris apsivilkęs šventišką kostiumą sėdėjo pastoriaus

namuose ir matė jos pažeminimą? Tėvas pažvelgė į ją, jo balsas sudrebėjo iš pasibjaurėjimo.

– Neapsimesk, kad nieko nesupranti. Puikiai žinai, kas kadaise buvo pasakyta. Bet mes su Gunaru nusprendėme palaukti, kol Dievas padės tau pasirengti, juk tu turėjai daug problemų su...

Jis nutilo, kai susičiaupė, apatinė lūpa trūktelėjo. Du rausvi ruoželiai, o aplinkui – pabalusi oda. Motina, tyliai dejuodama, linguoja pirmyn atgal, pirmyn atgal. Greitai suka vieną apie kitą ant kelių sudėtas rankas.

– Kokių problemų? – nustebęs paklausė Joranas.

Tik Joranas nežino, kokios problemos ją kamavo. Ji vėl pasijuto pastoriaus valgomajame. Sėdėjo apnuoginta, pririšta. O gal tai vis dėlto buvo jos klaida. Jie padarė viską, norėdami ją išgelbėti, bet ji nesidavė gelbėjama, nepakluso ir pasmerkė save amžiams. Tai, žinoma, jos reikalas, bet juk ir juos ji įtraukė į pražūtį. Juk jie išauklėjo ją tokią nuodėmingą, kad jų Dievas apie ją net girdėti nenori. Juk tai ji galų gale pakilo, neketindama visko atsisakyti ir paklusti tik Jam. Dabar Joranas stebisi, kas tai buvo per problemos. Jei apskritai galima padaryti taip, kad viskas, kas įvyko, taptų tarytum neįvykę, tai galima padaryti tik dabar.

– Aš klausiu, kokių problemų turėjo Maisa?

Jo balsas susierzinęs, Maja Brita stebisi, kaip apskritai galima išdrįsti šiuose namuose kalbėti tokiu tonu. Viskas, ko ji išmoko, ką suprato pastaraisiais metais, tarytum ištekėjo iš jos. Įsitikinimas, kad jos ir Jorano meilė buvo tyra ir graži, kad padėjo jai subręsti tikru žmogumi. Tikrumas, kad jei meilė gali padaryti juos tokius laimingus,

vadinasi, ji turi teisę gyventi, meilė – ne nuodėmė. Net ir jų Dievui tai – ne nuodėmė. Dabar jai niekas neatrodė taip aišku.

– Maja Brita, kodėl tu pati nieko nesakai? Ar praradai žadą?

Tai buvo jos tėvo žodžiai.

– Kodėl nepapasakoji jam apie savo problemas?

Majai Britai gerklėje įstrigo kąsnis. Visą kūną nutvilkė gėda.

– Maja Brita nesirūpino savo santykiais su Dievu, to pasekmė – kad jūs esate čia. Kai siela tyra, į ją neprasiskverbs tokie iškrypimai. Tikras krikščionis vengia seksualumo prakeiksmo, vengia su džiaugsmu ir su dėkingumu! Darėme viską, stengėmės jai padėti, bet štai dabar ji, matyt, leidosi suvedžiojama.

Joranas nenuleido nuo jo akių. Tėvas kalbėjo toliau. Kiekvienas žodis tarytum rimbo kirtis.

– Jūs klausėte, kokių problemų ji turėjo. Ji susitepė save, štai kaip tai vadinama!

Jėzau Kristau, paimk mane iš čia. Viešpatie, atleisk man viską, ką esu padariusi. Padėk man, gerasis Dieve, padėk!

Iš kur jiems žinoti?

– Ištvirkimas, Maja Brita, štai kas tau terūpi. Tai, ką tu darai, nuodėminga, tai iškrypimas iš tikrojo kelio.

Joranas atrodė sumišęs. Visi šie žodžiai jam atrodė kaip nesuprantama svetima kalba. Kai tėvas vėl prašneko, ji krūptelėjo. Tokia stiprybe skambėjo jo balsas.

– Maja Brita. Noriu, kad pažvelgtum man į akis ir atsakytum į mano klausimą. Ar tiesa tai, ką jis sako? Ar tu

tikrai nori išeiti iš namų kartu su juo? Ar dėl to atėjai su mumis pasikalbėti?

Motina pravirko, ėmė linguoti galva, rankomis užsidengė veidą.

– Juk žinai, kad Kristus mirė ant kryžiaus už mūsų nuodėmes. Jis mirė ir už tave, Maja Brita, ir už tave! Ir dabar tu gali Jam tai padaryti? Tu būsi pasmerkta, amžiams išmesta iš Dievo karalystės.

Joranas atsistojo.

– Kokias čia kvailystes kalbate?

Tėvas taip pat pakilo. Varstydami vienas kitą žvilgsniais, juodu kaip du peštukai gaidžiai stovėjo abiejose išlygintos staltiesės pusėse. Kai tėvas išgirdo nepagarbų klausimą, jo smakras apsitaškė seilėmis.

– Tu šėtono išpera! Viešpats nubaus tave, nes tu patraukei ją į pražūtį. Tu dar pasigailėsi, prisiminsi mano žodžius.

Joranas priėjo prie Majos Britos kėdės, ištiesė ranką.

– Einam, Maja Brita, mums nėra ko čia būti ir klausytis visų tų nesąmonių.

Maja Brita negalėjo pajudėti iš vietos. Kaulai atrodė tarytum sustingę.

– Jei dabar išeisi, Maja Brita, gali daugiau negrįžti.

– Maisa, einam!

– Ar girdi, Maja Brita? Jei seksi paskui šį vyrą, pasekmės kris ant tavęs. Nuodingą šaknį reikia išrauti, kad neužkrėstų savo nuodais kitų. Jei išeisi, atsiskirsi nuo Bendruomenės ir nuo Dievo malonės, nebūsi daugiau mūsų duktė.

Joranas paėmė ją už rankos.

– Eime, Maisa, einam iš čia.

Sieninis laikrodis išmušė penktą. Paskelbė tikslų laiką. Ji nenujautė, kad kaip tik tą minutę ant jos gyvenimo kalendoriaus užtiško didelė raudona dėmė.

Maja Brita atsistojo. Davėsi Jorano rankos vedama į prieškambarį, kur jis padėjo jai užsivilkti striukę ir išėjo su ja pro duris. Iš svetainės nesigirdėjo nė balso. Net motinos dejonių. Tik viską naikinanti tyla, kuri niekada nesibaigs.

Joranas tempė ją sodo takeliu, pro vartus, bet tada sustojo ir ją apkabino. Jos rankos karojo prie šonų.

– Jie dar apsigalvos. Duok jiems truputį laiko.

Visiška tuštuma. Nejautė džiaugsmo nei palengvėjimo, kad nebereikės meluoti, nejautė vilties dėl būsimų galimybių. Net pykčio, apėmusio Joraną, ji nepajuto. Tik didžiulį, juodą liūdesį, kad visi tokie bejėgiai. Ir ji, ir jos tėvai. Ir Joranas, nesuprantąs, ką jis padarė šiuose namuose. Ir Viešpats, kuris sukūrė laisvos valios žmogų, bet pasmerkia tą, kas nedaro taip, kaip Jis nori. Kuris visada pasirengęs ją bausti.

Taip ilgėjosi to meto, kai juodu galės visą naktį praleisti kartu vienoje lovoje, bet dabar, kai gali tą daryti, viskas atrodo sugriauta. Ji norėjo, kad ateitų Vanja, ir Joranas, paėmęs tėvų automobilį, nuvažiavo jos atvežti. Važiuodamas jis viską papasakojo apie vizitą Majos Britos namuose, ir Vanja įžengė pro duris netverdama iš pykčio.

– Velniai griebtų, Maisa! Neleisk jiems visko sugriauti. Parodyk jiems, ką gali.

Joranas nešė vieną arbatinuką po kito, naktis slinko, o Maja Brita klausėsi, kaip Vanja vis sudėtingiau aiškina jos problemas. Vanjai net pavyko kelis kartus ją prajuokinti. Tačiau vienos ilgos įkalbinėjimų tirados pabaigoje Vanja ištarė kelis žodžius, privertusius Mają Britą krūptelėti.

– Juk reikia išdrįsti ir nusimesti tai, kas sena, jei nori padaryti vietos naujam, argi ne? Niekas negali išaugti ten, kur nėra vietos.

Vanja nutilo, tarytum pati stebėdamasi tuo, ką pasakė.

– Po galais, argi ne tiesą pasakiau?

Paprašė Joraną plunksnakočio ir greitai užsirašė savo žodžius ant popieriaus, tyliai juos perskaitė ir linksmai nusišypsojo.

– Ak! Jei kada parašysiu knygą, joje būtinai bus ir šie žodžiai.

Maja Brita nusijuokė. Vanja vis svajoja tapti rašytoja. Iš visos širdies Maja Brita linki, kad jos norai išsipildytų.

Vanja pažvelgė į savo laikrodėlį.

– Kad jau atėjo tokia mintis, tai dabar tvirtai nusprendžiau, dabar, tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt devintųjų birželio devynioliktą, be dvidešimties minučių ketvirtą valandą nakties. Kelsiuosi gyventi į Stokholmą. Mudvi išvyksim tą pačią dieną, Maisa, nors ir ne į tą patį miestą. Be manęs tu tikrai neliksi šioje skylėje!

Joranas ir Maja Brita nusijuokė.

Kai ėmė aušti, grįžo jos pasitikėjimas savimi. Ji pasirinko teisingai, jie nieko daugiau iš jos neatims. Jos nuostabioji Vanja. Kai Mają Britą ištinka bėda, į ją gali atsiremti kaip į akmeninę sieną. Ką darytų, jei neturėtų Vanjos.

Vanja.

Ir Elinora.

Maja Brita priglaudė ausį prie vonios durų. Tyla. Skausmas nugaroje atlėgo. Liko tik tas nuolatinis maudulys, bet jį galima ištverti. Ir baisiai norisi į tualetą.

– Prisiekiu Dievu, nepažįstu tos jūsų Vanjos.

Maja Brita sušnypštė. Prisiekinėk neprisiekinėjusi. Man tai nesvarbu. O Jam, manau, irgi.

– Jie man tuoj skambins. Jau daugiau kaip prieš pusvalandį turėjau būti pas kitą klientą.

Viskas beprasmiška. Ji niekada neišgaus iš jos tiesos. Be to, netrukus gali apsišlapinti. Maja Brita atsiduso, pasisuko ir pravėrė duris. Elinora sėdėjo ant tualeto dangčio.

– Dink iš čia. Man reikia į tualetą.

Elinora pažvelgė į ją ir iš lėto palingavo galvą.

– Jums ne visi namie. Ką čia išdarinėjate?

– Turiu nusišlapinti. Lauk!

Bet Elinora sėdi kaip sėdėjusi.

– Nepasitrauksiu, kol nesužinosiu, kodėl manote, kad aš ją pažįstu.

Elinora ramiai atsilošė, sukryžiavo ant krūtinės rankas. Užsikėlė koją ant kojos. Maja Brita sukando dantis. Jei nejaustų tokio pasibjaurėjimo liesdama kitus žmones, skeltų jai antausį. Smarkų antausį.

– Tada šlapinsiuos ant grindų. Juk žinai, kas turės šluostyti.

– Šlapinkitės.

Elinora nusibraukė nuo kelnių klešnės kažkokį šapelį. Maja Brita tuoj neištvers, bet ji niekada gyvenime taip nesižemins, ypač prieš šią mažą, bjaurią būtybę, visada sugebančią paimti viršų. Be to, jokiu būdu negali rizikuoti,

kad Elinora pamatytų kraują jos šlapime, nes tada mažoji išdavikė ims skambinti visais pavojaus varpais. Liko tik viena išeitis, kad ir kokia nemaloni.

– Ji man kai ką parašė savo laiške.

– Laiške? Ir ką gi ji parašė?

– Ne tavo reikalas. Ar pagaliau pasitrauksi?

Elinora sėdėjo kaip sėdėjusi. Mają Britą apėmė neviltis. Jautė, kaip lašai sunkiasi, drėkindami jai kelnaites.

– Matyt, aš nesupratau. Nepyk, kad buvau tave uždariusi. Gerai, o dabar eik sau!

Pagaliau ji atsistojo, pasiėmė kibirą ir susiraukusi išėjo pro duris. Maja Brita greitai uždarė duris ir kuo greičiau sėdosi ant tualeto. Kai pūslės spaudimas pagaliau atsileido, pajuto lyg išsivadavimą.

Išgirdo užtrenkiamas laukujes duris. Sudie, Elinora. Daugiau nepasimatysime.

Staiga, visai netikėtai, gerklėje atsirado kietas gumulas. Bandė jį nuryti, bet nepavyko. Pasipylė ašaros, jos be jokios priežasties plūdo jai per blakstienas, įširdusi pajuto, kad jų sulaikyti neįmanoma. Tarytum krūtinėje kažkas pratrūko. Užsidengė rankomis veidą.

Nepakeliamas liūdesys.

Kai pralaimėjimas nekėlė abejonių, prisipažino, kad jaučia kvailą ilgesį. Jai taip baisiai norėjosi, kad bent vienas žmogus, vienintelis visiškai savo noru, ne už mokestį, ateitų pas ją ir valandėlę su ja pabūtų.

19

Paskambino į darbą, paprašė dar penkių jai priklausančių atostogų dienų. Net neskaičiavo, kiek atostogų buvo sutaupiusi, nes iki šiol tas jai nerūpėjo. Penkių savaičių atostogų jai būdavo per daug, metams bėgant, susirinko gana daug neišnaudotų dienų. Niekas neklausė, kam jai prireikė atostogų, o ji žinojo, kad vyresnybė ja pasitiki. Tokia pareiginga vyriausioji gydytoja nepaliks darbo, jei nėra rimtų priežasčių.

Tomis dienomis ji lankydavo Pernilą kiekvieną popietę. Pasakė, kad ateityje iš pagalbos grupės pas ją lankysis tik ji. Pernila šią žinią sutiko nerodydama didelio džiaugsmo, bet ir neprieštaraudama. Monika palaikė tai geru ženklu. Kol kas jai užtenka to, kad jos neatstumia.

Didesnę laiko dalį praleisdavo lauke su Daniela. Žaidimų aikštelė greitai nusibodo, todėl jų pasivaikščiojimai darėsi ilgesni. Iš lėto, bet neabejotinai pavyko įgyti Danielos pasitikėjimą, ir ji žinojo, kad eina teisingu

keliu. Suartėti su mama, kai tave pripažįsta vaikas. Nes valdžią savo rankose laikė Pernila. Monika tai galėdavo pajusti kiekvieną sekundę. Nuolatinė grėsmė staiga sužinoti, jog Pernila nusprendė, kad jiedvi geriau versis be jos pagalbos. Vien mintis, kad vieną dieną gali tapti nepageidaujama, vertė Moniką galvoti, kaip toli ji gali nueiti, kad tik jos neatstumtų. Juk jai reikia dar tiek daug ką ištaisyti.

Kartą pas Pernilą užėjo jos buvęs mokslo draugas, ir Monika pasijuto labai nemaloniai, kai teko išeiti ir palikti juos vienus. Žinoma, džiaugėsi, kad Pernilą kažkas aplankė, bet kartu norėjo dalyvauti visame kame, kas čia vyksta, žinoti, apie ką juodu kalbėjo, ar Pernila turi kokių nors ateities planų, apie kuriuos Monika nežino. Tačiau tomis valandomis, kai Monika su Daniela leisdavosi į išvykas, Pernila dažniausiai eidavo pamiegoti. Grįžusi Monika bandydavo užtrukti ilgiau, parodyti, kaip puikiai sutaria su Daniela. Pernila pasitraukdavo į miegamąjį, jiedvi kalbėdavo nedaug, bet Monika džiaugėsi kiekviena sekunde, kurią galėdavo čia pabūti. Tik Matijo akys versdavo ją pasijusti blogai. Jos stebėdavo ją nuo apsitrynusio rašomojo stalo, kai sėdėdavo ant grindų ir žaisdavo su Daniela. Bet gal ir jis pradėjo suprasti, kad jos ketinimai geri, juk ji pareigingai ateina čia kiekvieną dieną, nenori nusimesti atsakomybės.

Nors Pernila kalbėdavo nedaug, Monika žinojo, kad vien būdama jų bute jau šį tą nuveikia. Kiekvieną kartą, kai išeidavo, keletą valandų jausdavosi ramiau. Jausdavo,

kad jai neblogai sekasi pirmas garbingo įsipareigojimo etapas. Kad nusipelnė valandėlės palengvėjimo. Taip pat suprato, kad visa kita netenka prasmės. Tarytum visi nereikšmingi dalykai nukrito lyg luobas, liko tik viena sąlyga, pateisinanti jos egzistavimą. Bet po kelių valandų širdis vėl imdavo neramiai plakti. Mokslas tiksliai atsakydavo į klausimą, kokie pokyčiai vyksta jos kūne. Visos pastangos nukreiptos į tai, kaip padidinti jos galimybę išgyventi. Baimė nukreipdavo kraują į didžiuosius raumenis, kepenys išskirdavo gliukozės atsargą, kad suteiktų raumenims jėgos, dunksėjimas ausyse rodė širdies darbą, kad išlaikytų aukštesnį kraujospūdį, blužnis susitraukdavo, išspjaudavo daugiau raudonųjų kraujo kūnelių, kad padidintų kraujo sugebėjimą absorbuoti deguonį, kūne pulsavo adrenalinas ir noradrenalinas, bet kartais nepadėdavo tai, kad per visus egzaminus ji gaudavo geriausius pažymius. Jie pamiršo ją išmokyti, kaip elgtis, kad suvaldytų savo reakcijas. Visas jos kūnas stengėsi padėti jai pabėgti, bet ką daryti, kai nėra kur slėptis? Tokiomis dienomis jausdavosi tarytum uždaryta į stiklo burbulą, atskirta nuo visko, kas vyksta už jo ribų, lyg tai jai būtų visai nesvarbu. Vakarais važiuodavo į treniruoklių salę, norėdama sunkiais fiziniais pratimais įsivaryti nuovargį, bet kai atsiguldavo, vis tiek negalėdavo užmigti. Kai užgesindavo šviesą, atsėlindavo baimė. Ir sąmyšis. Mintys, nuo kurių dieną pabėgdavo nuolat ką nors veikdama, užklupdavo tamsoje, bet ji vijo jas šalin. Įtarė, kad jos gali priversti ją suabejoti tuo, ką daro, todėl jautėsi turinti teisę jų vengti. Kadangi niekas niekada nesielgia vadovaudamasis protu ar teisingumu,

ji turi visišką teisę susikurti savo strategiją ir įvesti tvarką į savo sistemą. Jėgos, lemiančios gyvenimą ir mirtį, neturi jokios logikos, jų neįmanoma įvertinti. Nieko neįmanoma patvirtinti. Ji turi turėti galimybę atsilyginti.

Kai pagaliau užmigdavo, laukė kiti pavojai. Į jos sapnus prasiskverbdavo Tomas. Įeidavo ir išeidavo kada panorėjęs ir pažadindavo tokį ilgesį, kad viskas susvyruodavo. Visa, ką ji prisivertė užmiršti, prisiminė jos kūnas, ir jos rankos neturėdavo jėgų gintis.

Pasirašė migdomųjų receptą, norėjo apsisaugoti.

Tada ją paliko ramybėje.

Trečią dieną sukaupė drąsą ir pasiūlė pasilikti ir paruošti joms vakarienę. Taip, pirmiausia, žinoma, važiuos į parduotuvę nupirkti, ko reikia. Jai tai būsią malonu, pridūrė. Pernila valandėlę abejojo, bet greitai suprato, kad tokį pasiūlymą reikia vertinti. Kai liko viena, nugaros skausmai sustiprėjo, jau daugiau kaip trys savaitės nebuvo pas stuburo ligų specialistą. Monika žinojo kodėl, žinojo, kad jos neturi pinigų, bet turėjo tai išgirsti iš pačios Pernilos, o svarbiausia – reikėjo išgirsti daugiau detalių. Tikėjosi, kad apie tai galės pasikalbėti prie vakarienės stalo.

Monika stovėjo prieškambaryje, vilkosi paltą, jau galvodama, kad paruoš jautienos filė su bulvių apkepu. Svarstė, ar nupirkti butelį vyno, bet čia į prieškambarį įėjo Pernila.

– Beje, aš – vegetarė. Regis, nė karto jums apie tai nesu užsiminusi.

Monika nusišypsojo.

– Kaip puiku. Nenorėjau jums sakyti, kad ir aš vegetarė, pamaniau, kad norėsite mėsos. Ar seniai jūs vegetarė?

– Nuo aštuoniolikos metų.

Monika užsisegė paskutinę palto sagą.

– Ar norėtumėte ko nors ypatinga?

Pernila atsiduso.

– Ne. Pasakysiu atvirai, nesu labai alkana.

– Vis tiek turėtumėte užvalgyti. Pažiūrėsiu ko nors parduotuvėje. Beje, gal išgertume po taurę vyno? Galiu pavažiuoti iki alkoholio parduotuvės ir paimti butelį vyno.

Pernila kiek pagalvojo.

– Čia buvo toks vienas iš pagalbos grupės, jis sakė, kad šiuo metu turėčiau būti atsargi su alkoholiu. Gana dažnai būna, kad tokie kaip aš vakarais ieško paguodos, išgeria porą taurelių.

Monika nieko neatsakė, valandėlę svarstė, ar tai buvo priekaištas. Bet Pernila kalbėjo toliau.

– Man tai nėra didelė rizika, aš vis tiek neturėčiau už ką nusipirkti. Labai norėčiau išgerti taurę vyno.

Monika ilgai vaikštinėjo po parduotuvę, nutarė paruošti salotų patiekalą. Vegetariškų valgių gaminti nemokėjo, todėl galų gale paprašė personalo darbuotojo jai padėti. Taip, keleto vegetariškų valgių receptai kabo lentoje prie pieno skyriaus. Ji išsirinko vieną su voveraitėmis, atrodantį gana puošniai, pamanė sugebėsianti jį

paruošti. Jai net pasidarė įdomu. Nešina prikrautomis dėžėmis grįžo prie automobilio. Regis, Pernila ėmė ja labiau pasitikėti, grėsmė, kad ją atstums, šiuo metu neatrodė labai didelė. O štai šiandien jos kartu vakarieniaus. Bus proga truputį geriau viena kitą pažinti, ji tikrai pasistengs neapvilti Pernilos. Pastatė dėžes, norėdama išsitraukti raktus, kai staiga jį pamatė. Nežinojo, iš kur jis atsirado, tiesiog stovėjo ant asfalto prie pat vienos dėžės su maistu. Sidabro spalvos karvelis, sparnai žvilga violetiniais atšvaitais. Monikai iškrito raktai. Jis priekaištingai žiūrėjo į ją juodomis akutėmis, ir ji staiga išsigando, kad karvelis gali padaryti ką nors bloga. Neišleisdama jo iš akių, iš lėto pasilenkė, pagriebė raktų ryšulį, atrakino automobilio dureles. Tik kai kėlė maisto dėžes, karvelis išsigando ir nuskrido per stovėjimo aikštelę. Ji greitai sukrovė dėžes į automobilį. Prieš važiuodama iš vidaus užsirakino.

Sustojusi prie Pernilos namų, valandėlę sėdėjo nejudėdama, norėdama susikaupti. Vėl pamatė tą storą šunį. Jis tupėjo vos keletą metrų nuo savo buto balkono, atlikdamas neišvengiamus reikalus. Vos tik baigęs, veržėsi atgal į namus. Kažkas pravėrė balkono duris, bet bute tamsu, nematyti, ar ten stovi vyras, ar moteris.

Pernila sėdėjo ant sofos, žiūrėjo televizorių. Vėl buvo užsivilkusi didžiulį Matijo megztinį, Monika pastebėjo, kad ji ką tik verkė. Priešais ją ant stalo gulėjo krūva atplėštų laiškų, kažkokie valdiški pranešimai. Monika pastatė dėžes. Viltis, kad pasijus geriau, kai įeis į butą, išsipildė,

ji vėl pajuto atgavusi ryžtą. Atsisėdo priešais Pernilą ant sofos. Laikas žengti dar vieną žingsnį.

– Kaip jaučiatės?

Pernila nieko neatsakė. Užsimerkė, prisidengė ranka akis. Monika žvilgtelėjo į vokus. Dauguma adresuoti Matijui, atrodo, kažkokios sąskaitos. Auksinė proga, kurios negalima pražiopsoti.

– Suprantu, kaip sunku atplėšti jam adresuotus laiškus.

Pernila atitraukė nuo akių ranką, šniurkštelėjo nosimi. Prisitraukė kojas ir apkabino rankomis kelius.

– Iki šiol negalėdavau atplėšti laiškų, bet dabar, kai buvote parduotuvėje, padariau tai.

Monika nuėjo į virtuvę, atplėšė nuo ritinėlio popieriaus ir nunešė Pernilai. Pernila nusišnypštė nosį, suglemžė popierių ir suspaudė jį rankoje.

– Mes neišgalėsime ilgiau čia gyventi. Visą laiką tai žinojau, tik neturėjau jėgų apie tai galvoti.

Monika ilgai sėdėjo tylėdama. Tai ta informacija, kurios ji laukė, kurią Pernila turėjo jai patikėti.

– Atleiskite, kad klausiu, bet kaip buvo su draudimu? Turiu galvoje draudimą nuo nelaimingų atsitikimų.

Pernila atsiduso, o tada viską papasakojo. Patvirtino tą pačią istoriją, kurią kadaise pasakojo Matijas. Pernila viską aiškino išsamiau. Monika dėjosi į galvą kiekvieną detalę, kiekvieną skaičių, kiekvieną paaiškinimą fiksavo savo atmintyje, įpratusioje fiksuoti faktus. Kai Pernila baigė pasakoti, Monika gana gerai suvokė padėtį. Kad paskola, kurią jie buvo priversti imti po Pernilos nelaimės, nebuvo paprasta banko paskola, o *Finakso* paskola,

trisdešimt du procentai palūkanų. Kadangi jie neturėjo lėšų amortizacijai, ji kas mėnesį didėjo ir dabar pasiekė septynis šimtus aštuoniolika tūkstančių kronų. Vienintelės Pernilos pajamos yra jos invalidumo pensija. Jei ir galėtų susimokėti komunalinius mokesčius, nieko daugiau nesutaupysi.

– Matijas buvo pradėjęs dirbti naujoje vietoje, ir mudu tuo be galo džiaugėmės. Mūsų laukė keletas metų, kai turėtume susiveržti diržus, bet būtume galėję bent pradėti mokėti tą prakeiktą skolą, kuri viską surijo.

Monika jau buvo apgalvojusi, ką sakys, kai ateis šis lemiamas momentas, ir štai dabar jis atėjo.

– Klausykite. Štai sėdžiu ir galvoju apie vieną dalyką. Žinoma, negaliu daug pažadėti, bet žinau, kad yra fondas, į kurį galima kreiptis, kai atsitinka tokie dalykai.

– Koks fondas?

– Gerai nežinau, tai atsitiko kitai moteriai, kuria rūpinosi mūsų pagalbos grupė po jos vyro mirties, ir ji iš to fondo sulaukė pagalbos. Rytoj iš pat ryto viską išsiaiškinsiu.

Pernila pakeitė savo kūno padėtį, atsigręžė į ją. Šiuo metu visas Pernilos dėmesys buvo nukreiptas į ją.

– Ak, jei turite laiko ir noro, būtų tiesiog nuostabu.

Širdis plakė ramiai, ritmingai.

– Žinoma, pasirūpinsiu. Bet man reikės dokumentų. Paskolos sąlygos, draudimo polisai, pažymos, kiek mokate komunalinių mokesčių ir panašiai. Kiek kainuoja jūsų reabilitacija. Stuburo specialistai, masažai. Ar galėsite juos parūpinti?

Pernila linktelėjo galva.

Kai Monika stovėjo virtuvėje kepindama voveraites, o Daniela žaidė ant grindų prie jos kojų, Pernila vis ateidavo prie jos paklausti, ar Monikai reikia tokio ar tokio dokumento, ji pirmą kartą per labai ilgą laiką pajuto keistą ramybės jausmą.

20

Tris dienas iš rūpybos niekas nesirodė. Nei Elinora, nei kas nors kitas. Maisto dar turėjo užtektinai, tai ne bėda, bet vis dėlto ji ėmė stebėtis. Gal Elinora taip supyko, kad net nepasirūpino pamaina, nutarė: tegul Maja Brita sukasi pati, kaip išmano. Juk Elinora galėtų taip pasielgti.

Bet juk valgio paliko nemažai. Picos į namus ji nebuvo užsisakiusi jau keletą savaičių. Kažkas pasikeitė. Įtarė, kad tai susiję su tuo skausmu. Ir su krauju šlapime. Nebegalėjo valgyti tiek, kiek iki šiol, noras dingo kaip ir visa kita. Drabužiai, kurie jau buvo beveik per ankšti, staiga pasidarė platesni, kartais rodėsi, kad net iš minkštakrėslio jai lengviau atsikelti. Nepaisant to, jai buvo liūdna kaip niekada, dingo bet koks interesas.

Stovi svetainėje, žvelgia į kiemą. Nepažįstama moteris vėl vaikštinėja su vaiku, sūpuoja jį sūpuoklėse. Su begaline kantrybe stumdo sūpuokles, kartą, kitą, trečią... Maja Brita pažvelgė į vaiką, bet ilgai žiūrėti negalėjo. Tiek metų prabėgo. Prisiminimai slypėjo kažkur gilumoje, bet neprarado ryškumo. Daug paprasčiau buvo tada, kai

detalės atrodė kažkur toli, nepasiekiamos. Ką veikti su prisiminimais, kurių neįmanoma pakelti?

– Ar tai tiesa?

Nustebo, kaip ji gali suabejoti. Kaip net lakiausiose fantazijose galėtų pamanyti, kad jis neapsidžiaugs? Ji nerimavo, kad jis gali pagalvoti, jog tai trukdys jo planams studijuoti muziką, gal jam atrodys, kad dar buvo galima truputį palūkėti. Bet štai jis stovi švytėdamas iš džiaugsmo, kad netrukus taps tėvu. Jau ketvirtas mėnuo. Kas nori, greitai suskaičiuos, kad kūdikis pradėtas prieš vestuves, bet dabar tai nebesvarbu. Ji pasirinko ir daugiau nesigailės.

Viskas vyko taip, kaip aną dieną tėvas pasakė. Tėvai neatėjo net į jungtuves, įvykusias bažnyčioje vos keli šimtai metrų nuo jų namų. Maja Brita spėliojo, apie ką juodu galvoja girdėdami skambančius varpus. Jai tai atrodė keista. Tas pats Dievas jų namuose smerkė jos ir Jorano meilę, o vos už kelių šimtų metrų laimino jų santuoką.

Jaunikio pusėje buvo pilna žmonių, jos pusėje sėdėjo viena Vanja. Toli bažnyčios viduryje.

Ji mylėjo Joraną, ir Joranas mylėjo ją. Ji net minties neturėjo, kad tai galėtų būti nuodėmė. Bet kartais ją užplūsdavo abejonės, kartais, kai pagalvodavo apie namiškius, nebenorinčius nieko apie ją žinoti. Tada darydavosi sunku likti tvirtai ir tikėti, kad pasielgė teisingai. Nes visi nuo jos nusigręžė. Kaip piktžolę išrovė ją iš savo gyvenimo, iš savo Bendruomenės. Ji buvo Bendruomenės dalis nuo pat gimimo dienos, o kai visi nusigręžė, tarytum atėmė didžiausią jos vaikystės dalį. Ji su niekuo negalėjo

pasidalyti prisiminimais. Kartais ji pasigesdavo bendrumo jausmo, priklausomybės, stipraus solidarumo. Viskas, prie ko buvo pripratusi, prisirišusi, su kuo buvo suaugusi, viskas dingo, ji pasidarė nebepageidaujama. Nebūtų prie ko grįžti, jei vieną dieną to prireiktų. Nebuvo ko lankyti, jei namų ilgesys taptų nebepakeliamas.

Nors pyktis neišnyko, kartais jai gerklėje įstrigdavo kartus kąsnis, kai prisimindavo tėvą ar motiną. Bet tada bandydavo įsitverti Vanjos žodžių.

Neleisk jiems sugriauti to, ką turi. Parodyk, kad ir tu šį tą gali!

Kartais naktimis pašokdavo, vėl susapnavusi tą patį sapną. Ji viena stovi ant uolos įsišėlusioje jūroje, visi kiti sulipo į laivą. Visi stovi ant denio, bet kad ir kaip ji šaukia, kaip mojuoja, apsimeta, kad jos nemato. Kai laivas dingdavo tolumoje, nubusdavo persigandusi, tarytum kas būtų jai ant kaklo užnėręs kilpą. Bandė paaiškinti Joranui, ką jaučia, bet jis nenorėdavo suprasti. Vadino juos supelijusiais smirdžiais, smerkė juos taip pat, kaip jos tėvas pasmerkė juodu. Lyg nuo to kas nors būtų geriau.

Jai liko tik Vanja, bet juk jiedvi gyvena taip toli viena nuo kitos. Darėsi vis sunkiau plepėti telefonu ar rašyti ilgus laiškus, kai jų gyvenimai tokie skirtingi. Vanjos gyvenimas Stokholme atrodė toks įdomus, toks pilnas įvykių, o Maja Brita nelabai turi kuo pasigirti. Apsigyveno nedideliame namelyje, išnuomotame miesto pakraštyje, kaip įmanydama stengėsi nenuobodžiauti, kol Joranas būdavo mokykloje. Gyveno čia tik laikinai. Nebuvo nei vonios, nei padoraus tualeto, o žiemą sunku būdavo geriau apšildyti

kambarius. Kol kas išsiversdavo su lauko tualetu, kol juodu vieni. Kai gims vaikas, bus dar sunkiau.

Buvo ir dar vienas sunkumas. Nors jai tai patiko, niekaip negalėjo prisipažinti, kad gali su tuo taikytis. Tikėjosi, kad bus papraščiau, kai juodu susituoks, bet kur tau. Kažkas jai tarytum nuolat kalbėjo, kad juodu neturi teisės atsiduoti vienas kitam. Vien iš malonumo. Tai turi turėti tikslą.

Žiūrėdavo, kad lempa visada būtų užgesinta. Jei Joranas kada pamatydavo ją nuogą, ji skubėdavo prisidengti. Iš pradžių jis iš jos juokėsi, be pašaipos, su meile, bet laikui bėgant jai ėmė rodytis, kad jo balse pasigirsta susierzinimo gaidelė. Jis paprastai sakydavo, kad ji labai graži, kad jam patinka matyti ją nuogą, kad tai jį jaudina. Maja Brita apie tai nenorėjo nieko girdėti, tikrai ne. Vienas dalykas daryti tai tamsoje, visai kitas – apie tai kalbėti. Jo bjaurus įprotis žodžiais ištarti tai, kas tarp jų vyko, ją be galo trikdė, prašydavo jį nutilti. Atrodė, kad žodžiai viską paverčia kažkokiu nepadoriu dalyku. Lyg juodu tai darytų lempos šviesoje, aiškiai matydami vienas kitą. Negalėjo pasakyti, kad to nenorėtų. Jai patikdavo, kai jis ją liesdavo. Kai juodu suartėdavo, atrodydavo, kad jų vienybė darosi tvirtesnė, tarytum dalytųsi didele paslaptimi. Bet po to ją apimdavo kaltės jausmas. Vis dažniau suabejodavo, ar tai, ką juodu daro, apskritai yra teisinga ir leistina. Ar galima pateisinti, kad ji tuo mėgaujasi. Kartais įsivaizduodavo, kad kažkas stovi šalia ir slapta ją stebi, baisisi jos ištvirkimu, viską rūpestingai užsirašo.

Juodu susitarė, kad Joranas pirmiausia baigs mokyklą. Nuomos mokėjo nedaug, todėl užtekdavo ir mokesčiui

už jo mokslą. Bet kai gims kūdikis, jam teks ieškoti darbo, bet kokio, kaip jis sakė, kad tik užtektų tam, kas būtina. Ji suprato, ką jis jaučia širdies gilumoje. Kad svajonė apie aukštąją muzikos mokyklą neišsipildys taip lengvai, kaip jis ją tikina. Kartais paskambindavo jo motina. Majai Britai visada knietėdavo paklausti, ar ji nematė jos tėvų, bet niekada neklausdavo. Jų daugiau niekas neminėdavo, juos tarytum ištrynė, lyg jų iš viso nebūtų. Taip, kaip jie ir Bendruomenė ištrynė ją.

Dienos bėgo, jas vis sunkiau būdavo kuo nors užpildyti. Ji nieko nepažinojo, tik Joraną ir kelis jo klasės draugus, gyvenančius netoliese, bet kai ji kartu su Joranu nueidavo pas juos, pasijusdavo dar vienišesnė. Juk jie kartu mokėsi, buvo labiau išsilavinę, kalbėjo savo žargonu, kurio ji nelabai suprasdavo. Joranas buvo vyriausias mokyklos mokinys, jai atrodė, kad jis, bendraudamas su klasės draugais, darėsi vaikiškesnis. Jie gerdavo grogą, klausydavo muzikos, viskas buvo taip nepanašu į tai, prie ko ji buvo pripratusi, kaip ji gyveno prieš išeidama iš namų. Tada juodu su Joranu siejo choras, o vakarus dažniausiai leisdavo vieni. Skaitydavo, kalbėdavosi, mylėdavosi. Jei dar kas būdavo kartu, ji jausdavosi menkesnė už kitus, ypač už merginas. Sėdėdavo su augančiu pilvu, tylėdavo, atrodydavo nuobodi, nes nieko negalėdavo papasakoti, o Joranas, regis, nė nesuprasdavo, kad ji greitai pavargsta ir kad labai nori eiti namo. Ilgėjosi Vanjos. Ji būtų supratusi, kaip Maja Brita jaučiasi, būtų stojusi jos pusėn. Būtų pasakiusi viską, ko ji pati nepajėgia pasakyti. Ypač jai nepatiko Harieta. Ji kažkaip keistai žvelgdavo į Joraną, net

darydavosi nejauku. Tylėdama svarstė, ką darytų Vanja tai matydama. Nuo tokių minčių darėsi kiek lengviau.

Vieną penktadienio vakarą jis parėjo namo, ir ji iš kvapo pajuto, kad jis išgėręs. Šiaip vargu ar būtų pastebėjusi, bet stovėjo virtuvėje prie kriauklės, o jis atsistojo jai už nugaros, uždėjo ant pečių rankas, ir tada ji pajuto jo alsavimą. Ji plovė indus. Jo rankos nuslydo jos šonais, palindo po megztiniu, o kai jis prisispaudė prie jos, galėjo pajusti jo susijaudinimą. Ji užsimerkė, sulaikė kvapą. Ji neturi pasiduoti, šį kartą nenusileis. Turi parodyti, kad gali tramdyti savo geidulius, kad nėra jo potraukių vergė.

– Nustok.

Joranas toliau ją glamonėjo.

– Joranai, būk geras, nustok.

Jo rankos atsitraukė. Ji išgirdo, kaip trinktelėjo laukujės durys.

Praėjo beveik valanda, kol ji pamiršo geismą, kurį jis buvo pažadinęs.

Pilvas augo. Iš Vanjos vis rečiau sulaukdavo žinių, o Jorano pamokos, regis, niekada nesibaigs. Kartais pareidavo tik apie aštuntą vakaro. Ypatingos repeticijos, choro susirinkimai ir dar daug kas sulaikydavo jį mokykloje, vis dalykai, privalomi visiems mokiniams. Pilvas buvo didelis, sunkus, ji manė, kad todėl juodu daugiau nepaliečia vienas kito.

Dar ir todėl, kad tada jį atstūmė.

Laikui bėgant, jis net nustojo bandyti.

Būdama viena turėjo daug laiko galvoti ir svarstyti, mintys kaip pašėlusios sukosi uždarais ratais, niekada

nesusidurdamos su priešiškais argumentais, nes jų nebuvo kam išsakyti. Ji manė, kad viskas pasidarys daug lengviau, kai jos nepersekios niekieno budrios akys. Kad galų gale pasijus tobulesnė, kai išsivaduos iš prievartos ir gyvens tame pasaulyje, apie kurį vaikystės metais šį ar tą sužinojo iš Vanjos, o labiausiai iš Jorano. Manė, kad bus daug geriau, jei pati imsis atsakomybės už savo gyvenimą, už savo sprendimus, o ne taikstysis ir nuolat pasitikės Juo, nes Jis vis tiek niekada neduoda atsako, neparodo, ko iš jos norėtų. Bet iš to nieko neišėjo. Tik dabar ėmė suprasti, kaip viskas paprasta buvo kadaise, kai jai užteko pasitikėti Bendruomene, priimti jos požiūrį ir rodomą kelią. Kaip paprasta, kai nereikia galvoti pačiai. Išėjusi ji liko visiškai viena.

Nuodinga šaknis, išrauta, kad neužnuodytų kitų.

Bet juk ji pati tai pasirinko.

Buvo tokia tikra, kad jos ir Jorano meilė ir visa, kas su tuo susiję, yra sveika ir natūralu. Kad klysta jos tėvas ir motina, klysta Bendruomenė. Dabar suvokė, kaip egoistiškai ji pasielgė. Galvojo tik apie save ir savo malonumus. Kai pyktis atlėgo, kai ją prislėgė liūdesys, ji ėmė suprasti, kokią neviltį turėjo patirti jos tėvai, kokią gėdą jiems teko pakelti. Ką ji padarė, nebuvo artimo meilė, tik didžiulis, pasibjaurėtinas egoizmas. Manė, kad Dievo baimę pakeis jos meilė Joranui, kad tai ją išgydys. Kaltino tėvus, kad jie neleidžia jai rinktis, bet dabar pabudo įtarimas, jog ji tiesiog pasidavė, kad jos pasirinkimą nulėmė tik jos nenoras tramdyti geidulių. Ją persekiojo pastoriaus žodžiai.

Seksualinio gyvenimo tikslas yra vaikai, taip pat kaip biologinis valgymo tikslas yra išmaitinti kūną. Jei valgytume, kada

papuolė ir tiek, kiek mums norisi, neišvengiamai atsitiktų, kad daugelis imtų valgyti per daug. Dorybė reikalauja, kad tramdytume kūną, dorybė teikia šviesos. Tarp Dievo ir gamtos nėra konflikto, bet jei manome, kad gamta – tai mūsų troškimai, turime išmokti juos pažaboti, kad jie nesugriautų mūsų gyvenimo.

Ir dar jis citavo Laišką romiečiams: *Aš žinau, kad manyje, tai yra mano kūne, negyvena gėris.*

Kasdien blaškydamasi uždarais minčių ratais, ji ėmė vis labiau tikėti, kad jis buvo teisus. Tai iš tiesų negerai, ji vis aiškiau tai jaučia. Juodu pradėjo vaiką, galima sakyti, susituokę, ir tai teisinga, bet viską tęsti lyg niekur nieko – iš tikrųjų neatsakinga. Ji nepasikeitė, kaip galbūt mano jos tėvai, ji pati priėjo prie tokios išvados. Staiga ėmė jaustis purvina. Netyra. Žinojo, kad tai kyla iš jų gyvenimo būdo, vadinasi, tai neteisinga. Be to, tai sukelia jai didžiulį skausmą.

Netyra.

Kūno nuodėmė – tai priešiškumas Dievui.

Sunku gerai nusiprausti prie virtuvės kriauklės, bet vieškeliu du kartus per dieną važiuoja autobusas, o nuo stotelės mieste – vos keli šimtai metrų iki pirties. Ji ėmė važinėti kasdien, bet Joranui niekada to nesakė. Spėdavo grįžti prieš jam pareinant namo. Pietaudavo, pasakydavo vieną kitą žodį, bet pokalbiai darėsi vis trumpesni, jos mintys vis labiau ją slėgė. Tikėjosi, kad viskas pagerės, kai gims vaikas ir kai jis baigs mokyklą. Tada juodu bus vieni. Gal tada galės pradėti dar vieną kūdikį. Tada vėl galės suartėti taip, kad tai nebus kažkas bloga.

Sužinojo mokyklos kanceliarijos telefono numerį, išmoko jį atmintinai. Nustatytas terminas artėjo, jei sąrėmiai prasidėtų, kai Joranas mokykloje, ji paskambintų. Jis jau susitarė pasiskolinti automobilį, kad ji būtų rami. Taip jis sakė.

Vandenys nutekėjo, kai ji stovėjo pirties duše. Visai netikėtai pajuto, kad su ja kažkas dedasi, o kai išjungė dušą, vanduo tebetekėjo jos kojomis. Kabinoje priešais ją stovėjo vyresnio amžiaus moteris, Maja Brita buvo atsukusi jai nugarą, nes ir moterims nepadoru rodytis viena kitai nuogoms. Ji pasigriebė rankšluostį ir, išėjusi į persirengimo patalpą, atsisėdo. Pirmąjį skausmą pajuto, kai užsivilko apatinius. Jai pavyko apsirengti, tada ji iš dušo pasirodžiusios moters paklausė, kur yra telefonas.

Gimdymas juodu tarytum vėl suartino. Jis laikė ją už rankos, glostė jai kaktą, ką įmanydamas darė, kad palengvintų jos skausmus. Viskas vėl grįš į savo vėžes, viskas vėl bus gerai, tai ji dabar žinojo. Pasikalbės su juo apie savo apmąstymus, iš lėto, bet nuolat griaunančius jai gyvenimą, bandys jam viską paaiškinti. Darė ką įmanydama, stengėsi pakelti skausmus, varstančius jos kūną, tarytum draskančius jį į gabalus, stebėjosi, kodėl Dievas toks piktas, kodėl taip žiauriai nubaudė moterį už Ievos nuodėmę. Mintyse aidėjo Biblijos žodžiai: *Deja, aš ir gimęs esu nuodėmingas, su nuodėme motinoj aš prasidėjau.*

– Maisa.

Girdėjo balsą, bet atrodė, kad jis atplaukia iš labai toli. Ji pati kažkur kitur, visai ne ten, kur kalba šis balsas. Silpnas

šviesos spindulys kartkartėmis prasiskverbia pro rūkus į jos regėjimo lauką, o jos girdimas balsas ją pasiekia tarytum prabėgęs pro ilgą tunelį.

– Maisa, ar girdi mane?

Jai pavyksta praplėšti akis. Neryškūs šalia esančių daiktų kontūrai, akis nevalingai juos paryškina, paskui jie vėl susilieja.

– Gimė maža mergytė.

Staiga ji pamatė. Narkozė pamažu atleido savo gniaužtus, ir ji mato jį stovintį su kūdikiu rankose. Joranas jos nepaliko. O kūdikis jo rankose turbūt jų kūdikis, tas pats, kurio ji nesugebėjo pagimdyti savo jėgomis. Kūdikio drabužėliai balti, tai ji irgi pamatė. Jis gimė, buvo sveikas, švarus, išmaudytas, apvilktas baltais drabužėliais.

– Mylimoji, mums gimė maža mergytė.

Jis paguldė mažą būtybę jai ant rankų, akys bejėgiškai bandė prisitaikyti prie mažesnio atstumo, pamatyti ryškiau. Maža mergytė.

Pro praviras duris seselė įnešė telefoną.

– Galite paskambinti, pranešti gerą naujieną visiems.

Joranas paskambino savo tėvams. Ir Vanjai. Maja Brita pajėgė ištarti tik keletą žodžių, o Vanja kitame laido gale rėkte rėkė iš džiaugsmo.

Daugiau juodu niekam nebandė skambinti.

Ne viskas išėjo taip, kaip Joranas buvo žadėjęs. Jis nepradėjo dirbti, paprašė tėvų pagalbos, kad galėtų baigti antruosius metus mokykloje. O buto, kurį buvo žadėjęs, irgi teks dar kiek palaukti. Bet jis jau kalbėjęs savivaldybėje, kai ateisiąs laikas, nebūsią jokių kliūčių. Taip jam pasakė.

Maja Brita jam nekalbėjo apie savo mintis, bet dabar ji bent turėjo tai, kas prablaškydavo niūrią nuotaiką. Mergaitę nusprendė pavadinti Susana ir pakrikštyti ją turėjo namie, toje pačioje bažnyčioje, tas pats kunigas, kuris palaimino jų santuoką. Ji parašė savo tėvams, papasakojo apie jiems gimusią vaikaitę ir apie krikštynų dieną, bet atsakymo nesulaukė.

Kažkas su ta mergaite buvo ne taip, Maja Brita tai netrukus pajuto. Ji ją mylėjo, kaipgi kitaip, bet manė, jog turi laikytis kiek atokiau. Mergytė tiek daug reikalauja, o juk svarbu, kad ji iš pat pradžių išmoktų tvardyti savo poreikius. Auklėti, vadinasi, ir nubrėžti ribas. Kokie atsakingi tėvai gali leisti, kad vaiko valia viršytų suaugusiųjų autoritetą. Vaikui tai būtų meškos paslauga. Ji žindė kas keturios valandos, taip, kaip jai buvo liepta, o jei mergytė išalkdavo anksčiau, leisdavo jai verkti iki išsekimo. Septintą valandą ją reikėjo guldyti miegoti, vaikų priežiūros centre jai aiškino, jog tai tinkamiausias laikas. Kartais praeidavo kelios valandos, kol ji užmigdavo, pagaliau verksmo lyg ir nesigirdėdavo. Tais vakarais, kai pareidavo namo, kol vaikas dar nemiegodavo, jis neramiai vaikščiodavo po kambarius, vis labiau abejodamas jos auklėjimo metodais, tuo, kad mergaitė paliekama viena, kol užmiega išsekusi nuo verksmo.

Mergytei buvo keturi mėnesiai, kai nustatė diagnozę. Maja Brita jau anksčiau jautė kažką negera, bet draudė sau rimtai pažiūrėti į spėliones. Išsisukinėjo, kai reikėdavo eiti pasitikrinti į vaikų priežiūros centrą, kol galų gale iš ten

paskambino ir pagrasino, kad jie patys ateis į namus, jei Maja Brita ir toliau nesirodys. Joranui apie savo abejones nieko nesakė, slėpė jas, jis nieko nežinojo ir apie tai, kad ji nevaikšto į būtinus patikrinimus. Nenorėjo ten vaikščioti, sėdėti, laukti nuosprendžio ir apsimesti, kad dar nežino, kokia yra tiesa. Kad nežino priežasties, kodėl viskas taip atsitiko.

Tai vadinama savęs susitepimu.

Viskas buvo taip, kaip ji ir laukė. Sutiko žinią, lyg tai būtų paprasčiausia instrukcija. Dar kai ko paklausė, kad viskas būtų aišku. Vakare taip pat ramiai perdavė žinią Joranui.

– Ji akla. Šiandien per patikrinimą jie tai nustatė. Prašė ateiti po dviejų savaičių.

Nuo tos dienos viskas ėmė byrėti. Galutinai dingo paskutinis trupinėlis mėšlungiško bandymo išsivaduoti, liko tik gėda, sąžinės kančios, drebulys. Gailestis, kaltės jausmas kaip aitri rūgštis graužėsi jai į kūną, tą kūną, kurio ji nekentė labiau už viską pasaulyje, kuris nedavė jai nieko, tik nelaimę. Tas pats kūnas – aiškus jos kaltės įrodymas, šaukdavosi jos kas keturios valandos. *Blogas medis duoda blogų vaisių. Dėl nuodėmės kiekvienas žmogus stovi prieš Dievą kaip nusikaltėlis, jam gresia Dievo rūstybė ir Jo teisinga bausmė. Neįveikiamas tamsus geidulys, blogio troškimas, eina iš kartos į kartą, ir ta gimtoji nuodėmė veda į kitas nuodėmes mintimis, žodžiais ir darbais.*

Iš puikybės ji pasipriešino Dievui, ir bausmė buvo baisesnė, negu kada nors galėjo įsivaizduoti. Ją Jis įveikė tylėdamas, bet nubaudė jos palikuonis. Leido, kad kita karta būtų ištikta bausmės, kuria turėjo būti nubausta ji.

O paskui atėjo tėvų laiškas. Gandai juos greitai pasiekė. Jie jai neatleido, bet visa Bendruomenė melsis už jos kūdikį, kurį ištiko teisinga Viešpaties bausmė.

Prabėgo keli mėnesiai. Tomis valandomis, kai būdavo namie, Joranas darėsi vis tylesnis. Nebekalbėjo ir apie naująjį butą, į kurį turėjo keltis vasaros pradžioje. Du kambariai ir virtuvė pirmame aukšte, šešiasdešimt aštuoni kvadratiniai metrai, balkonas. Ir vonia. Galų gale jie turės vonią, ji galės švariai nusiprausti.

Ji jau pradėjo krauti daiktus; juk reikėjo ką nors veikti, ramiai sėdėti darėsi vis sunkiau. Atidarė baltinių spintą prieškambaryje ant laiptų, siekė paklodžių. Patalynės juodu buvo gavę iš Jorano tėvų, jo inicialai gražiai išsiuvinėti mėlynais siūlais. Čia ji pamatė, kad mergytė ropoja per miegamojo slenkstį, įsirėmė galva į durų staktą ir atsisėdo. Turėklo, skiriančio antro aukšto prieškambarį nuo laiptų nebuvo. Maja Brita praėjo pro mergytę, nunešė paklodes prie atviros dėžės, stovinčios ant lovos. Grįždama ji smarkiai susitrenkė čiurnos kauliuką į lovos galą. Skausmas buvo staigus ir smarkus, truko tik akimirką, bet šis fizinis pojūtis tarytum pralaužė kažkokią užtvanką. Viskas aplinkui pasirodė balta. Pirmiausia ji suriko. Šaukė, kol įskaudo gerklę, bet tas nieko nepadėjo. Mergaitė išsigando jos riksmo, Maja Brita akies krašteliu matė, kaip ji kūkčiodama ėmė ropoti gilyn į prieškambarį. Artyn prie laiptų. Bet jos įsiūtis neatlėgo, darėsi vis didesnis, ji abiem rankomis stvėrė kartoninę dėžę ir visa jėga sviedė ją į sieną.

– Nekenčiu Tavęs! Nekenčiu, girdi? Žinojai, kad aš buvau pasirengusi paaukoti viską, bet Tau vis negana!

Ji sugniaužė kumščius ir pagrūmojo jais luboms.

– Ar girdi? Ką? Ar bent kartą gali atsakyti, kai Tavęs klausiu?

Prasiveržė seniai tramdomas įtūžis, pasiliejo tarytum potvynio banga. Pajuto, kaip tvinksi jos smilkiniai. Nutraukė nuo lovos paklodes ir sviedė jas į šalį. Paklodės užkliudė ir nutraukė paveikslą, o prie laiptų nėra turėklo, o jos aklosios dukters nematyti, ji dingo už durų staktos. Bet įtūžio buvo neįmanoma sulaikyti, joje kažkas sudužo, įtūžis turėjo prasiveržti, kitaip ji sprogtų.

– Manai, kad laimėsi, ką? Kad pulsiu melstis, prašyti atleidimo, kai viskas jau vis vien per vėlu, kai Tu nubaudei ją, nors turėjai nubausti mane? Kaip manai?

Daugiau nieko nebuvo po ranka, todėl ji pakėlė kartoninę dėžę ir sviedė ją dar kartą. Ji stovėjo miegamajame, svaidydama kartoninę dėžę, nors prie laiptų nėra turėklo.

– Ateityje apsieisiu be Tavęs, girdi!

Vėliau ji prisiminė, kad kaip tik tuo metu jai reikėjo išeiti į prieškambarį, nes prie laiptų nėra turėklo, nėra turėklo, o jos akla duktė viena ropojo grindimis, bet ji nespėjo.

Krisdama ji nesuriko.

Pasigirdo tik dunkstelėjimas, paskui pasidarė tylu.

21

Kažkokios keistos naktys. Visi miega, o tu ne. Kai visi nurimsta, kai visų žmonių mintys nuklysta į sapnus, ore tarytum atsiranda daugiau erdvės. Tada tarytum lengviau galvoti, mintys laisviau juda, joms nereikia skirstyti gatvės triukšmo. Kai dar studijavo, dieną dažnai laukdavo nakties ir, kai būdavo įmanoma, ruošdavosi egzaminams naktį. Kai ore daugiau erdvės.

Dabar naktis dėl tos pačios priežasties buvo susijusi su pavojumi. Juo mažiau kas nukreipia jos dėmesį, juo mažiau trukdo, juo atviresnis lieka laukas. Kažkas tame lauke jai prieštaraudavo, kažkas ieškodavo su ja sąlyčio, ir juo darydavosi tyliau, juo aiškiau tai girdėjai. Kažkas ją smerkė, nepaisydamas jos narsių pastangų atkurti tvarką ir teisingumą, ir ji turėdavo saugotis, kad nebūtų įtraukta į bedugnę. Tik neaiškiai nujautė, kaip tai galėtų atsitikti, bet ir toji nuojauta beprotiškai ją gąsdino. Dvidešimt trejus metus jai pavykdavo nustumti į šalį tamsą, kuri darėsi vis tirštesnė, o dabar pasidarė tokia didelė, kad didesnė jau nebeįmanoma. Vienintelė galimybė išlaikyti nedidelį

atstumą nuo jos – tai nuolat judėti. Niekada nesustoti. Nes reikia skubėti, reikia labai skubėti. Visu kūnu jautė, kaip tai skubu. Tik jei labai stengsiesi, galėsi viską sutvarkyti.

Įjungė radiją, norėdama prasklaidyti gūdžiausią tylą. Pernilos dokumentai paskleisti ant didelio ąžuolinio virtuvės stalo, specialiai užsakyto ir pagaminto kaip tik tai vietai, kurioje jis stovi. Vietos dešimčiai asmenų. Kūnas nejautė nuovargio. Laikrodis rodė beveik pusę keturių, o ji gurkšnojo jau trečią taurę 1979 metų „Glen Mhor". Tą viskį pirko per kažkokią užsienio kelionę, jis puikiai papildė jos rinktinę baro kolekciją, darė įspūdį kai kuriems išrinktiems svečiams, kuriems ji norėjo padaryti įspūdį. Bet viskis kartu yra neblogi raminamieji.

Ji surinko Pernilos pajamų skaičius skaičiuotuvu, dar kartą sudėjo, bet vis tiek nieko gera. Pernila sakė teisybę: padėtis iš tikrųjų bloga. Danielai priklauso vaiko pašalpa, bet jos dydis priklauso nuo Matijo pensijos dydžio, taigi vieni niekai. Ji paieškojo internete, kaip tokia pašalpa apskaičiuojama. Prieš Pernilos nelaimę jie gyveno vos sudurdami galą su galu, uždirbdavo kiek papildomai ir kartais susitaupydavo net kokiai kelionei. Po nelaimės Matijas dirbo, bet darbas buvo prastai apmokamas. Pernila teisi. Jiems reikės išsikelti iš buto. Jei kas nors nepadės.

Tik išgirdusi, kaip prieškambaryje ant grindų šleptelėjo rytinis laikraštis, Monika atsikėlė ir nuėjo į miegamąjį. Ant naktinio stalelio gulėjo dėžutė su migdomosiomis tabletėmis, ji išspaudė iš folijos vieną piliulę ir nurijo užgerdama vandeniu iš vakar miegamajame paliktos stiklinės. Nė kiek nesijautė pavargusi, bet jai jau laikas pradėti dirbti, todėl reikia kelias valandas pamiegoti. Jei

išgers tabletę dabar ir dar pusvalandį nesiguls, vos atsigulusi tuoj galės užmigti.

Tik jokių minčių, jokių minčių.

Vakarienė.

Tiksliai laikydamasi nežinomo voveraičių patiekalo recepto, pagamino visai neblogą valgį, nors jai pačiai būtų buvę daug maloniau šalia visų daržovių matyti ir gabalėlį mėsos. Pernila sėdėjo tylėdama. Monika vis įpildavo jai vyno, bet pati beveik negėrė. Norėjo išsaugoti blaivią galvą, be to, jai reikės vairuoti. Sėdėjo džiaugdamasi, kad važiuodama namo galės pasiimti Pernilos dokumentus, norėjo kaip reikiant išsiaiškinti jos padėtį. Dokumentai bus jai ne tik informacijos šaltinis, jie taip pat bus garantija, atokvėpis, kad nustotų jaudintis. Turėdama juos savo rankose bus tikra, kad gali čionai grįžti mažiausiai vieną kartą. Žvelgė į popierių pluoštą, gulintį ant virtuvės suolo, ir pajuto, kaip jai palengvėjo.

Duonos riekele subraukė valgio likučius lėkštėje ir rengėsi kai ką pasakyti. Kad tai, ką beveik būtų galima pavadinti „jų kasdienybe", kiek pasikeis. Jai patiko ši sąvoka: *jų* kasdienybė. Bet dabar, reikia prisipažinti, ji bus kiek kitokia. Negali rizikuoti savo darbu. Tai joms abiem neišeitų į naudą. Todėl štai sėdi ir rengiasi apie tai pakalbėti.

– Rytoj baigiasi mano atostogos, turėsiu vėl vaikščioti į darbą.

Iš kitos stalo pusės jokio atsako.

– Bet jei reikia, vakarais ir toliau mielai galėsiu užeiti.

Pernila nieko neatsakė, linktelėjo galva, bet, regis, jos net negirdėjo. Tas abejingumas vertė Moniką pasijusti

blogai. Jai nepavyko tapti tokiai, be kurios negalima apsieiti. Kiekvieną kartą, kai jai primindavo, kad ji visiškai nekontroliuoja padėties, rodydavosi, kad prie jos artėja tamsa.

– Gal galėčiau užeiti rytoj vakare, papasakoti apie tą fondą ir apie pokalbį. Ketinu jiems rytą paskambinti.

Pernila sėdėjo šakute baksnodama į voveraitę, likusią lėkštėje. Valgė nedaug, bet, šiaip ar taip, tvirtino, kad maistas geras.

– Žinoma, jei galėsite. Kitu atveju galėtume pasikalbėti telefonu.

Ji nenuleido žvilgsnio nuo voveraitės, šakute stumdė ją po padažą, vingiavo netaisyklinga linija tarp salotų lapo ir bulvių skiltelių.

– Bus geriau, jei užeisiu, tai ne bėda, be to, turėsiu atiduoti jums dokumentus.

Pernila linktelėjo, padėjo šakutę į šalį, išgėrė gurkšnį vyno. Paskui vėl ilgai tylėjo. Monika ramiai sėdėjo, žvilgčiodama į Sofiją Magdaleną, svarstydama, kaip pasukti pokalbį į istorinius įvykius, kad nuotaika pasidarytų lengvesnė, kad Pernila suprastų, kiek daug dalykų jas sieja, bet Pernila ją aplenkė. Bėda tik ta, kad Monika bet kokia kaina stengėsi aplenkti tą istorijos laikotarpį, apie kurį Pernila norėjo pakalbėti. Žodžiai atrodė lyg stiprūs smūgiai į paširdžius.

– Rytoj jo gimimo diena.

Monikai gerklėje įstrigo kąsnis. Pažvelgė į Pernilą ir suprato padariusi klaidą. Iki šiol ji beveik neminėjo jo vardo, ir Monika ėmė užsimiršti, manė, kad viskas pamažu praeis, skubėdama perbėgdavo per svetainę, pro

jo nuotrauką, žvelgiančią į ją. Bet štai dabar Pernilą ėmė veikti vynas, kurį išgėrė. Kurį Monika per savo kvailumą pati nupirko, pati pylė jai į taurę. Tai buvo matyti iš jos vangių judesių, o kai sumirksėdavo, akių vokai užsiverdavo ir atsiverdavo lėčiau nei paprastai. Ji pamatė, kad Pernilos skruostais rieda ašaros, ji verkė kitaip negu iki šiol. Pernila visada stengdavosi nuslėpti savo skausmą, pridengti jį. Dabar sėdėjo priešais nė kiek nesislėpdama, nė vienu judesiu nesistengė pridengti savo nevilties. Alkoholis atvėrė visas užtvankas, o Monika keikė save už kvailumą. Ji turėjo tai atspėti. Bet dabar ištaisys savo klaidą, ištvers visus žodžius, kuriuos Pernila ištars.

– Jam būtų suėję trisdešimt metų. Būtume bent kartą nuėję kur nors papietauti, dar prieš kelis mėnesius susitariau, kas prižiūrės mergaitę. Tai turėjo būti staigmena.

Monika sugniaužė ranką, nagai įsirėmė į delną. Kiek lengviau pakelti, kai skauda vienoje vietoje, kurią galima parodyti.

Pernila vėl paėmė šakutę, vėl ėmė baksnoti voveraitę.

– Rytą skambino iš laidotuvių kontoros, vakar jis buvo kremuotas. Kažką sukrapštė, kas iš jo liko, bet nieko apie tai nesakė. Dabar jis ne tik miręs, dabar jis sunaikintas, tik žiupsnis pelenų urnoje, kurią reikia atsiimti iš laidotuvių kontoros.

Monika svarstė, kokios temperatūros reikia pašildyti mėlynių pyragui, kurio nupirko desertui. Išmetė pakuotę pamiršusi pažiūrėti. Dviejų šimtų laipsnių turėtų užtekti. Jei įvynios į foliją, kad neprisviltų.

– Parinkau baltą. Jie rodė man įvairių spalvų karstų ir urnų katalogą, įvairių formų, skirtingų kainų, bet

pasirinkau pigiausią, nes žinau, kad jis būtų palaikęs beprotyste švaistyti pinigus brangiai urnai.

Dar reikia išplakti vanilės užpilą, vos nepamiršo. Ėmė žvalgytis elektrinio plakiklio, iki šiol, ruošdama valgį, jo nematė. Gal toje spintelėje, į kurią dar nebuvo pažvelgusi?

– Nenoriu jo laidoti žemėje. Žinau, kad jis nesutiktų būti kur nors užkastas, išbersiu pelenus į jūrą, nes jūrą jis mėgo. Žinau, kaip pasigesdavo nardymo, širdyje vis svajojo kada nors vėl pradėti, tik dėl manęs negalėjo.

Sunku ir įsivaizduoti: Sofija Magdalena vos penkerių metų buvo sužieduota su Gustavu III. Knygose rašoma, kad jos gyvenimas buvęs liūdnas, kad ji buvusi drovi, užsidariusi, kad buvo griežtai auklėjama. Į Švediją atvyko devyniolikos metų, sunkiai prisitaikė prie Švedijos karaliaus rūmų gyvenimo.

– Kodėl jam nebuvo lemta dar bent kartą panardyti? Bent vieną kartą!

Kaip garsiai ji kalba, juk gali pažadinti Danielą.

– Kodėl jis to negalėjo padaryti, kodėl? Bent vieną vienintelį kartą!

Monika krūptelėjo, kai Pernila staiga atsistojo ir dingo miegamajame. Aiškiai matyti, kad vynas paveikė ir jos kojas. Monika visur ieškojo plakiklio, bet jo niekur nebuvo. Pernila grįžo prispaudusi prie krūtinės Matijo megztinį, tai atrodė lyg apsikabinimas. Susmuko ant kėdės, veidas iškreiptas skausmo, dabar ji jau ne kalbėjo, o tiesiog rėkė.

– Noriu, kad jis būtų čia! Kad būtų su manimi! Kodėl jo nėra su manimi?

Nuolat ką nors veikti. Tik nuolat judėdama gali ištverti. Kai tik sustoji, atrodo, kad visur ima skaudėti.

Vyriausioji gydytoja Monika Lundval pakilo. Matijo Andersono našlė sėdėjo kitoje stalo pusėje, raudodama net kretėjo. Vargšė moteris susiėmė pečius rankomis, lingavo pirmyn atgal, pirmyn atgal. Vyriausioji gydytoja Lundval ne kartą yra mačiusi tokių dalykų. Miršta artimi, mylimi žmonės, o giminės puola į didžiulę neviltį. Niekas negalėtų jų paguosti. Gedintys žmonės – tai ypatinga tema. Kad ir kiek metų mokeisi medicinos, kad ir kaip arti jų būsi, vis dėlto esi tarytum kitoje pasaulio pusėje. Jokiais žodžiais jų nepralinksminsi, nieko nepadarysi, kad jie pasijustų geriau. Vienintelis dalykas – tai būti šalia ir klausytis nepakeliamų dejonių. Viską pakelti, nors iš jų sklinda klaiki neviltis, kad viskas buvo beprasmiška, kad gyvenimas negailestingas, kad gyventi nėra jokios prasmės. Geriausia iš karto pasiduoti. Kokia prasmė, jei viskas po valandėlės gali baigtis? Kam stengtis, jei vis tiek viskas lekia į tą nepermaldaujamą pabaigą? Jei to niekaip neišvengsi. Gedintys žmonės – tai dar vienas priminimas. Kam? Kam iš viso?

– Pernila, ateikite, padėsiu jums atsigulti. Eime.

Vyriausioji gydytoja Lundval apėjo aplink stalą ir uždėjo jai ranką ant peties.

Moteris vis lingavo pirmyn atgal.

– Eime.

Vyriausioji gydytoja Lundval apkabino ją per pečius, padėjo atsistoti. Laikydama už pečių nuvedė į miegamąjį. Pernila leidosi vedama kaip vaikas, darė viską, ką jai liepė, klusniai atsigulė į patalą. Vyriausioji gydytoja Lundval nuo tuščios lovos pusės patraukė antklodę, apkamšė Pernilą. Tada atsisėdo ant lovos krašto ir paglostė jai kaktą.

Minkštais, ramiais judesiais padėjo jai ramiau kvėpuoti. Dar kiek pasėdėjo. Raudoni laikrodžio skaičiai keitėsi į naujus derinius. Pernila kietai miegojo, o vyriausioji gydytoja Lundval baigė savo tarnybą.

Vėl liko tik Monika.

– Atleisk.

Vienintelis dalykas, kurį ji nori pasakyti.

– Atleisk man, kad nebuvau drąsesnė.

Nubraukė plaukų sruogelę jai nuo kaktos.

– Padaryčiau bet ką, kad tik jis būtų gyvas.

Pernila per miegus sukūkčiojo lyg prisiminusi savo verksmą. O Monika jautė, kaip jai norisi tai pasakyti. Nors Pernila ir negirdi. Nori prisipažinti.

– Tai buvo mano klaida, tai aš jį apgavau. Palikau jį, nors galėjau išgelbėti. Atleisk man, Pernila, kad nebuvau drąsesnė. Galėčiau padaryti bet ką, bet ką, kad tik grąžinčiau tau Larsą.

22

– KODĖL JŪS NIEKO NESAKĖTE?

Nuo to įvykio vonioje buvo praėjusios keturios dienos. Iš rūpybos niekas nesirodė. Ir štai staiga prieškambaryje išdygsta Elinora ir, nespėjusi net uždaryti laukujų durų, užduoda jai klausimą. Žodžiai tebeaidi laiptinėje. Maja Brita stovi prie svetainės lango stebėdamasi, kad net nesuvokia, jog jai užduotas klausimas.

Kaip ji nekenčia šio balso! Jis kamuoja ją kaip rafinuotas kankinimo instrumentas, negali pakęsti to niekad nesenkančio žodžių srauto, bet šiuo metu pajuto kažką panašaus į dėkingumą. Ji grįžo. Nepaisydama to, kas atsitiko aną kartą.

Elinora grįžo.

Maja Brita nesitraukė nuo lango. Tai, ką ji pajuto, buvo taip neįprasta, kad negalėjo atsitokėti, nebeprisiminė, kaip elgiamasi tokiais atvejais kaip šis, kai patiri kažką panašaus į nedidelį džiaugsmą.

Ilgai svarstyti negalėjo, nes netrukus Elinora įlėkė į kambarį, nors, aišku, nelaukė, kad Maja Brita tuo labai

apsidžiaugs. Buvo įpykusi. Tikrai įpykusi. Įsmeigė akis į Mają Britą, nekreipdama dėmesio net į Sabą, kuri vizgino uodegą ir glaustėsi jai prie kojų.

– Jums skauda nugarą toje vietoje, kur dažnai trinate ranka? Prisipažinkite!

Klausimas buvo toks netikėtas, kad Maja Brita visai pamiršo dėkingumą ir, kaip paprastai, bandė gintis. Matė, kad Elinora laiko rankoje kažkokį popierių, liniuotą A4 formato lapą, išplėštą iš mokyklinio bloknoto.

– Ko nori?

– Kodėl nieko nesakėte?

– Ar pamiršai, kad tavęs nebuvo keturias dienas? Galėjau numirti badu.

– Tikrai. Arba galėjote pati išeiti iš namų ir ko nors nusipirkti.

Elinoros balsas buvo toks pat piktas kaip ir žvilgsnis. Maja Brita matė, kad kažkas įvyko per tas keturias paras, kai Elinora nesirodė. Maja Brita spėjo, kad tai susiję su tuo popieriaus lapu, kurį Elinora laiko rankoje. Lapas priminė jai kitus panašius popierius, neseniai prasiskverbusius į jos butą, tuos, kuriuos gailėjosi perskaičiusi. Elinora, matyt, pastebėjo jos žvilgsnį, nes išskleidė lapą ir atkišo jį jai.

– Tai dėl to jūs manėte, kad aš pažįstu Vanją Tyren, ar ne? Todėl, kad ji parašė, jog jums kažką skauda, o jūs pamanėte, kad aš jai papasakojau, ką?

Maja Brita staiga pajuto bundantį nerimą. Kai ją vėl prisivijo praeities įvykiai, pasijuto lyg apsvaiginta, tarp jos jausmų ir to, ką staiga prisiminė, atsirado kažkoks atstumas. Jautė, kad tai truks neilgai, ir štai dabar, kai

pamatė jai atkištą popierių, atstumas sumažėjo ir tapo tik plona plėvele. Niekas pasaulyje neprivers jos paimti to lapo. Niekas.

– Kadangi jūs jai nenorėjote atsakyti, aš pati parašiau, paklausiau, kas gi iš tikrųjų įvyko, kodėl jūs patikėjote, kad mudvi su Vanja pažįstamos. Šiandien gavau atsakymą.

Maja Brita nenorėjo nieko žinoti. Nieko, nieko. Jos klasta išryškėjo. Iš Elinoros laiško Vanjai pasidarė aišku, kad Maja Brita melavo, sužinojo, kokia ji dabar apgailėtina nevykėlė. Bet Elinora jai, aišku, neleis išsisukti. Mergina ėmė skaityti laišką, žodžiai kaip botago kirčiai.

„Brangioji Elinora. Ačiū už laišką. Džiaugiuosi, kad yra žmonių kaip tu, nuoširdžiai padedančių kitiems. Tai teikia vilties, kad ateitis šio to verta. Kad kai kuriuos klientai gali įkalinti vonioje, uždaryti į parentezę, to dar neteko girdėti, ir pats žodis man visai svetimas. Čia mumis mažai kas rūpinasi, taigi jokių parentezių, tik taškas, taškas ir vėl taškas. Turėtum viską palikti kaip nemalonų prisiminimą ir daugiau ten negrįžti. Džiaugiuosi, kad Maisa turi tave. Pasistenk jai atleisti, manau, ji nenorėjo su tavimi taip blogai pasielgti, kaip tau pasirodė, be to, tai ir mano klaida. Viename laiške jai parašiau tai, kas tikriausiai ją išgąsdino, ir padariau tai sąmoningai, nes galbūt reikėtų paskubėti. Parašiau, kad jei Maisai kur nors skauda, ji turėtų kreiptis į gydytoją. Tikėjausi, kad ji, vos gavusi mano laišką, tą ir padarys, bet, matyt, nusprendė kitaip. Ką gi, rinktis turi ji pati, niekas kitas."

Elinora pakėlė akis ir piktai žvilgtelėjo į Mają Britą, stovinčią prie lango ir atsukusią jai nugarą. Skaitė toliau.

„Suprantu, kad tu stebiesi, iš kur, po galais, galėčiau tai žinoti. Jaučiu, kad tu nusprendei rašyti man dar vieną laišką, paklausti. Norėdama sutaupyti tau laiko atsakysiu iš karto. Tai galėčiau pasakyti tik vienai Maisai, ir tai ne laiške ar telefonu. Linkiu sėkmės, Elinora. Nuoširdžiausi sveikinimai nuo Vanjos Tyren."

Galų gale pasidarė tylu. Maja Brita burnoje pajuto nemalonų tumulą. Bandė jį nuryti, bet jis tarytum įstrigo, greitai didėjo, nuo jo akyse pasirodė ašaros. Džiaugėsi, kad stovi nugara į Elinorą, taigi ši nieko nemato. Jos silpnumas būtų panaudotas prieš ją, kaip visada, tai jau žino. Tik prarask budrumą ir tuoj atsitiks kokia nors bjaurastis.

– Mieloji Maja Brita, leiskite man paskambinti telefonu ir susitarti su gydytoju dėl vizito.

– Ne!

– Bet aš jus palydėsiu, prižadu!

Elinoros balsas pasikeitė, nebeatrodė piktas, greičiau pilnas rūpesčio. Buvo geriau, kai ji pyko, tada Maja Brita turėjo visišką teisę gintis.

– Kodėl turėčiau klausyti nusikaltėlės, nuteistos kalėti iki gyvos galvos, jei ji kažką susigalvojo?

– Todėl, kad tai, ką ji susigalvojo, tiesa. Argi ne taip? Juk jums *skauda* nugarą. Pripažinkite tai.

Laiškas netgi nebuvo piktas. Nors Maja Brita jai tiek primelavo. Vanja ir toliau rūpinasi jos gerove ir jos vargais, nors gavo labai nemandagų atsakymą. Maja Brita net paraudo. Pajuto, kaip gėdos spalva užliejo jai skruostus, kai prisiminė, ką buvo parašiusi Vanjai.

Vanja.

Galbūt vienintelis žmogus, iš tikrųjų ja rūpinęsis. Visais laikais.

– Ar jūs bent galite sužinoti, ką ji turi galvoje?

Maja Brita atsikrenkštė, kad atgautų balsą.

– O kaip? Juk ji sako negalinti to nei parašyti, nei pasakyti telefonu. O ateiti čionai ji vargu ar galės.

– Žinoma. Bet jūs galite nuvažiuoti pas ją.

Maja Brita tik sušnypštė. Apie tai, aišku, negali būti nė kalbos, Elinora tai žino taip pat gerai kaip ir ji, bet kažkodėl būtinai nusprendė jai tai pasiūlyti. Nori bet kokia kaina pabrėžti, kad Maja Brita už ją silpnesnė. Atsirėmė į palangę. Jautėsi labai pavargusi. Mirtinai pavargusi. Atrodo, net kvėpuoti turi prisiversti. Skausmas pastarosiomis dienomis niekad nesiliauja, beveik priprato prie jo, laiko tai įprasta būsena. Kartais net džiaugiasi, kad jai skauda, nes tai išblaško mintis, nuo kurių dar skaudžiau. Bet kartais skausmas darosi toks aštrus, kad jo neįmanoma pakelti.

Majos Britos keliai linko, ji atsigręžė. Tumulas gerklėje tarytum sumažėjo, galbūt Elinora nieko nepastebės. Nuėjo prie minkštakrėslio, pabandė nuslėpti skausmo grimasą, kai sunkiai sėdosi.

– Ar seniai jums taip skauda?

Elinora atsisėdo ant sofos. Vanjos laišką padėjo ant stalo. Maja Brita pažvelgė į jį, suprato, kad pati norėtų jį perskaityti, savo akimis pamatyti Vanjos rašytus žodžius. Iš kur ji gali žinoti? Vanja nėra jos priešas, niekada nebuvo. Ji padarė tai, ko Maja Brita ją prašė, nustojo rašyti jai laiškus. Ne iš pykčio, o atsižvelgdama į jos norą.

Bet iš kur ji gali žinoti?

– Ar seniai jums skauda?

Ji nebeturi jėgų meluoti. Nebenori ginti savo pozicijų. Juk iš tikrųjų ir nėra ko ginti.

– Nežinau.

– Betgi maždaug?

– Skausmas atsirado pamažu. Iš pradžių skaudėdavo tik retkarčiais.

– O dabar skauda visą laiką?

Maja Brita paskutinį kartą sukaupė visą savo narsą ir bandė apsiginti nieko neatsakydama. Viskas, ką šiuo metu ji gali. Jau žinojo, kad tai tik tuščias vilkinimas.

– Maja Brita, sakykite. Ar skauda visą laiką?

Palaukusi dar penkias sekundes, ji linktelėjo galva.

Elinora sunkiai atsiduso.

– Noriu jums tik padėti. Nejaugi nesuprantate?

– Taip, juk tau už tai moka.

Tai buvo netiesa, ji ir pati gerai žino, bet kartais tokie žodžiai iš seno įpročio išsprūsta patys. Ją viskuo aprūpina taip, kad jai nėra reikalo ir koją iškelti iš savo buto. Bet ji puikiai supranta, kad Elinora padarė daug daugiau, negu jai už tai moka. Daug daugiau. Visa bėda, kad Maja Brita niekaip negali suprasti kodėl. Elinora, žinoma, rado ką atsakyti.

– Kodėl jūs viską taip apsunkinate? Suprantu, kad gyvenime esate patyrusi daug bjaurasties, bet argi visas pasaulis dėl to kaltas? Ar taip sunku atskirti tuos, kurių nekenčiate, nuo tų, kurie nenusipelnė neapykantos?

Maja Brita pažvelgė į langą. Nekęsti. Tarytum pajuto šio žodžio skonį. Kas gi iš tiesų nusipelnė jos neapykantos? Kas dėl visko kaltas?

Jos tėvai?

Bendruomenė?

Joranas?

Jis suprato, kas tada atsitiko. Nepuolė jai priekaištauti, bet ji nepamiršo jo žvilgsnio. Kūdikio mirtį visi palaikė nelaimingu atsitikimu, bet Jorano panieka netrukus virto atvira neapykanta. Kai pagaliau atėjo laikas keltis į išsvajotą naująjį butą, jai teko keltis vienai. Čia ji ir liko. Niekam nedavė žinios, nepranešė naujojo adreso, net Vanjai. Kur dingo Joranas, kai dokumentai buvo pasirašyti ir skyrybos patvirtintos, ji nežinojo, o po poros metų nustojo tuo ir domėtis.

Kai Elinora vėl prašneko, balse negirdėjai buvusio įkarščio, ji atrodė nusiminusi. Pirmiausia giliai atsiduso.

– Aišku, Vanja rašo teisingai. Jūs turite rinktis pati.

Maja Brita nuo šių žodžių net krūptelėjo.

– Ką nori pasakyti?

– Juk tai jūsų gyvenimas, jūs viską sprendžiate. Negaliu priversti jūsų nueiti pas gydytoją.

Maja Brita nutilo. Ji nepajėgė išmąstyti minties iki galo. Kad tai gali kelti pavojų jos gyvybei. Kad tas skausmas jos kūne galbūt yra pabaigos pradžia. Pabaigos to, kas buvo visai beprasmiška, bet vis dėlto taip suprantama.

– Ar nenorite kreiptis į gydytoją todėl, kad bijote išeiti iš savo buto?

Maja Brita pagalvojo. Taip. Tai tikrai viena iš priežasčių. Baisu ir pagalvoti, kad ją kas nors priverstų išeiti į gatvę. Bet tai tik viena svarstyklių lėkštė. Kita daug sunkesnė.

Jie turėtų ją liesti. Jai reikėtų nusirengti, ji būtų priversta leisti, kad kažkas čiupinėtų jos bjaurų kūną.

Staiga Elinora ištiesė nugarą, regis, vėl kažką sugalvojo.

– O jei gydytojas ateitų į namus?

Nuo tokios minties Majai Britai smarkiau suplakė širdis. Atkaklūs Elinoros bandymai išspręsti problemą varo ją į kampą. Būtų daug paprasčiau susitaikyti su tuo, kad jai padėti neįmanoma, kad ji negali prisiimti jokios atsakomybės, kad nėra reikalo net svarstyti kokią nors galimybę.

– Koks gydytojas?

Elinora atgavo entuziazmą, jai rodėsi, kad jau rado sprendimą.

– Mano mama pažįsta vieną gydytoją, kuriai galėčiau paskambinti. Tikrai įkalbėčiau ją, kad jus aplankytų.

Ją. Tada gal tai ir būtų galima ištverti. Kaip nors ištverti.

– Mieloji Maja Brita! Ar galiu jai paskambinti ir bent paklausti?

Maja Brita nieko neatsakė, o Elinora juo toliau, juo labiau žavėjosi savo sumanymu.

– Tada aš jai paskambinsiu, gerai? Tik paskambinsiu ir paklausiu, ką ji pasakytų.

Taip jiedvi vis dėlto kai ką nusprendė. Maja Brita nesakė nei taip, nei ne. Jei kas nepavyks, bus galima visą kaltę suversti Elinorai.

Tada lengviau viską pakelti.

Kai galima suversti kaltę kitam.

23

Žadintuvas prikėlė ją pusę aštuonių, ji nė kiek nesijautė pavargusi ar neišsimiegojusi. Vos pabudo, viskas tarytum vėl stojo į savo vietas. Užmigo, tik priglaudusi galvą prie pagalvės, be sapnų miegojo tris valandas. Daugiau ir nereikia. Migdomosios tabletės padarė savo darbą, efektingai užkirto kelią kam nors prasiskverbti į jos sąmonę, neleido įsėlinti ir jam. Pabudusi nepajuto širdyje gūdžios tuštumos, kad jo nėra šalia.

Kol tvarkėsi, valgė pusryčius, radiją paliko įjungtą. Per daug nekreipė dėmesio į visus tuos pranešimus apie žmogžudystes, išprievartavimus, susidorojimus, įvykusius per praėjusią parą, informacija liko kažkuriame tolimame jos sąmonės užkampyje. Įdėjo kavos puodelį į indaplovę. Pernilos dokumentai jau buvo jos portfelyje. Apsisprendė, paskambino į kliniką, pasakė šiandien iki pietų neateisianti.

Iš namų išėjo per anksti. Paaiškėjo, kad bankas atidaromas tik po pusvalandžio. Susierzinusi suvokė, kad

turi pusvalandį laisvo laiko, o stovėti prie durų ir laukti jai atrodė neįmanomas dalykas. Reikėtų kuo nors užsiimti. Be to, ateityje teks būti apdairesnei. Saugotis, kad panašios nemalonios staigmenos neapverstų jos planų aukštyn kojomis. Paėjėjo gatve, žvilgtelėjo į kelias vitrinas, nerasdama ten nieko įdomaus, praėjo pro Naujienų agentūros bėgančius pranešimus. SEPTYNERIŲ METŲ BERNIUKAS – RITUALINĖ ŽMOGŽUDYSTĖ. ĮSILAUŽĖLIS IŠPRIEVARTAVO DEVYNIASDEŠIMT TREJŲ METŲ MOTERĮ. Perskaitė, kad *Hemtekse* vyksta užuolaidų išpardavimas, bet nepastebėjo piktai pypčiojančio automobilio, kai ėjo skersai gatvę ir vos neužgriuvo ant kapoto.

Tą rytą ji buvo pirma banko klientė, linktelėdama pasisveikino su salės gilumoje stovinčia moterimi, kurią pažinojo. Moteris atsakė į sveikinimą, o Monika atsiplėšė eilės lapelį prie užrašo: „Kiti reikalai". Nespėjo atitraukti piršto nuo mygtuko, kai garso signalas paskelbė, kad dabar jos eilė. Priėjo prie nurodyto kasos langelio. Už langelio sėdinčiam vyriškiui su kaklaryšiu ir tamsia eilute tikriausiai tik dvidešimt keleri.

Ji parodė vairuotojo pažymėjimą.

– Norėčiau žinoti, kiek mano pinigų padėta šiame banke.

Vyras paėmė jos vairuotojo pažymėjimą ir ėmė tarškinti kompiuterio klaviatūra.

– Tuoj sužinosim. Jūsų sąskaita taupomoji ar bendroji?

– Taupomoji ir fondai.

Pinigai, tiesą sakant, jos niekada nedomino. Nuo tada, kai pradėjo gerai uždirbti, nebuvo ko dėl jų nerimauti. Atlyginimas didelis, ji dirba daug, o didelių išlaidų neturi.

Prieš ketverius metus leido sau įsigyti brangų butą viename iš restauruotų miesto namų. Mama tada kone pasipiktino. Monika niekada jai nesakė, kiek butas kainavo, bet motina perskaitė vietiniame laikraštyje reportažą, kuriame žurnalistas baisėjosi begėdiškomis būsto kainomis. Mama kartą tylomis apžiūrėjo butą ir rado jame daugiau trūkumų negu profesionalus vertintojas.

– Štai. Taupomojoje sąskaitoje jūs turite du šimtus aštuoniasdešimt septynis tūkstančius, be to, jūsų indėlių į investicinius fondus vertė šiandien sudaro devyniasdešimt aštuonis tūkstančius kronų.

Monika užsirašė skaičius. Investiciniai indėliai jos niekada nedomino, bet kartą ji paklausė banko rekomendacijų ir investavo dalį pajamų į keletą fondų. Tai jos per daug nedžiugino. Kai turi paprastą sąskaitą, žinai, kiek procentų ji padidės, o su investicijomis gali sulaukti bjaurių netikėtumų. Fondų pelnas buvo sunkiai numatomas dalykas, o rizikos ji nemėgsta.

– Gerai. Kiek yra Azijos fonde?

Jis paspaudė keletą klavišų.

– Šešiasdešimt aštuoni tūkstančiai penki šimtai.

Monika perkėlė kūno svorį ant kitos kojos.

– Noriu viską parduoti ir paimti tai, ką turiu taupomojoje sąskaitoje.

Jis greitomis žvilgtelėjo į ją, paskui pirštai vėl ėmė spaudyti klavišus.

– Ar išrašyti čekį, ar pervesti pinigus į kitą sąskaitą?

Ji galvojo. Dar kartą nusistebėjo, kaip nevykusiai viskas suplanuota. Juk paprastai ji kreipia daug dėmesio į detales. Ateityje iš tikrųjų reikėtų būti apdairesnei.

– Jei pervesite į mano bendrąją sąskaitą, ar vėliau galėsiu telefonu pervesti pinigus į kitą sąskaitą? Net ir tokią nemažą sumą?

Jo veide pasirodė abejonė. Atsakė kiek padvejojęs.

– Žiūrint iš techninės pusės, jūs, žinoma, galite juos pervesti, bet svarbu, ką darysite su pinigais, ar tai bus teisėta mokesčių požiūriu. Jei ketinate ką nors pirkti, geriausia paimti čekį.

– Ne, pirkti nieko nesirengiu.

Jis vėl suabejojo. Apsižvalgė lyg laukdamas, kad kas nors iš kolegų jam patars.

– Susidarys gana didelė pervedamų pinigų suma, todėl...

Jis vėl spaudė klavišus.

– Keturi šimtai penkiasdešimt trys tūkstančiai kronų. Turėkite galvoje, kad toks didelis pervedimas gali atkreipti mokesčių tarnybų dėmesį.

Monika pajuto, kad susierzinimas vis didėja ir greitai gali užsipulti vyrą, sėdintį kitoje langelio pusėje. Tai jai visai nebūdinga. Argi svarbu, ką šis susirūpinęs žmogus gali apie ją pagalvoti? Kad vargina jį savo įnoringais reikalavimais? Bet elgtis reikia atsargiai. Juk tai dar ne pabaiga, jai dar daug ką reikės padaryti, ir bus sunku, jei praras jo palankumą.

– Gerai, tada paimsiu čekį.

Jis linktelėjo ir ėmė traukti stalčių, bet ji kalbėjo toliau.

– Be to, norėčiau gauti paskolą.

Ji pasirausė portfelyje, surado dokumentą, liudijantį, kokia yra jos buto vertė. Išduotas prieš devynis mėnesius,

bet juk namas žinomas visame mieste. Visi žino, kokie ten puikūs butai. Tiems, kurie gali sau leisti tokią prabangą.

Jis lėtai uždarė stalčių, pažiūrėjo į ją kiek ilgiau, paskui ėmė skaityti dokumentą. Kol jis žvelgė į dokumento eilutes, ji neišleido jo iš akių. Už butą dar buvo likusi dalis skolos, nors didumą ji buvo sumokėjusi grynaisiais. Kažkas jai patarė dėl mokesčių įstatymų palikti skolą, o ne mokėti banke laikomais pinigais.

Perskaitęs jis vėl pažvelgė į ją.

– Kiek norėtumėte paimti?

– O kiek galėčiau?

Jis tylėjo. Paskui ranka palietė kaklą, palaisvino tobulai sumegztą kaklaryšio mazgą. Tada vėl ištraukė stalčių ir paėmė anketą.

– Prašom užpildyti, tuo tarpu aš paskaičiuosiu.

Ji ėmė skaityti ant stalo gulintį dokumentą. Pajamos, darbo vieta, šeiminė padėtis, išlaikomų vaikų skaičius.

Paėmė plunksnakotį ir ėmė pildyti.

Pažvelgė į savo ranką, laikančią plunksnakotį, ir staiga ši pasirodė jai svetima. Pažino žiedą, kurį kadaise nusipirko, matė, kaip juda pirštai, bet ranka atrodė tarytum ne jos, tarytum kažkieno kito.

– Turint galvoje jūsų buto vertę, galite pasiskolinti tris šimtus tūkstančių.

Permetė akimis jos užpildytą anketą, susitelkė į tai, kas ir taip turėtų būti aišku, paskui padėjo prieš ją paskolos sutartį. Ji matė, kad jis tarėsi su vienu iš savo bendradarbių. Pastebėjo, kad juodu kalbėdami keletą kartų žvilgtelėjo į ją, bet tai jos nė kiek nesujaudino. Net keista, kad

jai tai visiškai nesvarbu. Bet trijų šimtų tūkstančių jai per maža. Jai reikia daugiau, ji pastūmė sutartį atgal.

– O kokią paskolą dar galėčiau gauti?

Ji matė, kad jis abejoja. Suprato, kaip jam sunku, suprato, kad ji sukėlė jam tą nerimą, bet tai jos nė truputėlio nejaudino. Ji turi įvykdyti pareigą, o tai visai ne jo reikalas. Tegul pats susidoroja su savo nerimu.

O ką jai reiškia pinigai, jei ji net neturi teisės į savo gyvybę?

– Būtų paprasčiau, jei žinotume, kam panaudosite pinigus. Jei jūs, pavyzdžiui, perkate namą ar automobilį, tada mums daug lengviau suteikti paskolą.

– Bet aš nieko neperku. Esu visiškai patenkinta savo BMW.

Ir vėl jos ranka. Ji atrodo visiškai kitaip. Žodžiai, kuriuos girdėjo save tariant, irgi rodėsi jai svetimi.

– Matau, kad gerai uždirbate ir... gydytoja... jūsų galimybės grąžinti paskolą visai neblogos. Ir tik vienas vaikas, kuriuo turite rūpintis.

Jis dar kiek paabejojo.

– Luktelėkite, turiu pasitarti su kolega.

Jis kažkur nuėjo, dingo iš akių. Ji žvilgtelėjo į užpildytą anketą.

Bent jau pasielgė garbingai ir pripažino savo pareigą rūpintis Daniela.

Tik vienas vaikas, kuriuo turite rūpintis.

Jis tikras idiotas.

Jis konsultavosi su moterimi, su kuria ji pasisveikino vos įėjusi į banką. Tai gerai. Moteris tikriausiai patikės

nepriekaištinga Monikos praeitimi. Nė vienos pastabos dėl įmokų, per visus metus net nerasi nė vienos per vėlai apmokėtos sąskaitos. Visada buvo sąžininga pilietė, niekas negalėtų jai prikišti ko nors blogo. Jos net neįmanoma apkaltinti tuo, kas yra jos širdyje, kas nematoma iš išorės, nes štai dabar ji nusprendė už viską atsilyginti. Paaukoti viską, ko kažkada troško, nusileisti. Ką gi dar galėtų padaryti? Kad susigrąžintų teisę egzistuoti.

Pastebėjo, kad jis grįžo, tik tada, kai išgirdo jį kalbant.

– Galime suteikti jums du šimtus tūkstančių grynos paskolos, turėdami galvoje, kiek jūs paprastai sutaupote.

Ji paėmė plunksnakotį ir greitai suskaičiavo. Devyni šimtai penkiasdešimt trys tūkstančiai penki šimtai. Per maža, bet aišku, kad tai viskas, ką ji šiuo metu gali gauti. Ką gi padarysi. Pernila bent galės susimokėti skolas. O ji ir toliau bus šalia, padės, kuo galės.

– Gerai. Įrašykite tai į tą patį čekį.

– Kieno vardu?

Ji kiek pagalvojo. Mokesčių inspekcija gali susidomėti.

– Rašykite mano vardu.

Juo arčiau, juo darosi nemaloniau. Kiekvienoje sankryžoje vis sunkiau nuspausti greičio pedalą. Nenoromis įvažiavo pro klinikos teritorijos vartus, stovėjimo aikštelės link. Kažkas įžūliai pastatė automobilį jos vietoje, ji paskubomis užsirašė automobilio registracijos numerį ant stovėjimo kvito. Reikia išsiaiškinti, kas savininkas, paskambinti ir išbarti jį. Arba ją. Ji net pamanė, kad tai bus malonu. Ant ko nors išlieti susikaupusį pyktį. Kažkas padarė klaidą. Pasakyti, kad jis ar ji yra

prakeiktas idiotas, pasijusti visiškai teisia, parodyti savo pranašumą.

Pastatė automobilį į gretimą vietą ir greitu žingsniu nužingsniavo prie durų. Raudonas fasadas stūksojo priešais ją kaip koks bokštas. Čia buvo jos priebėga, jos gyvenimo prasmė, bet staiga suprato, kad nieko panašaus nebejaučia. Tik tiek, kad šis pastatas trukdo jai padaryti tai, ką privalo padaryti. Nuvažiuoti pas Pernilą ir paklausti, kaip ji šiandien jaučiasi. Ar jai nepakenkė vakar išgertas vynas. Paklausti, ar galėtų kuo nors padėti. Nenoras didėjo sulig kiekvienu žingsniu, o kai uždėjo ranką ant durų rankenos, pajuto, kad tai tiesiog neįmanoma. Gerai pažįstama forma. Ranka iš karto pažino duris ir bandė siųsti impulsus tai Monikai, kuri čia paprastai ateidavo, bet buvo neįmanoma jos pasiekti.

Prisiekiu garbe ir sąžine, kad dirbdamas gydytoju stengsiuosi tarnauti žmonėms, užuojauta ir pagarba gyvybei bus mano kelio gairės. Mano tikslas bus saugoti ir gerinti sveikatą, užbėgti už akių ligoms, gydyti ligonius ir lengvinti jų skausmus.

Tik du žmonės turi teisę to iš jos reikalauti. Tik dviem ji skolinga. Tik jiems.

Staiga jai pasidarė bloga. Žengė porą žingsnių atbula, apsisuko ir nubėgo prie automobilio. Uždariusi dureles žvilgsniu perbėgo ligoninės fasadą, norėdama įsitikinti, kad pro langus jos niekas nepamatė. Gerai neapsižvalgiusi įjungė atbulinę pavarą, ėmė trauktis iš aikštelės ir vos neatsitrenkė į stovėjimo kvitų automatą. Pro vartus išvažiavo dideliu greičiu, bet kai ligoninės jau nebesimatė, privažiavo prie šaligatvio ir sustojo. Išsitraukė mobilųjį telefoną ir ėmė rinkti raides.

„Dar savaitę į darbą negrįšiu. Sveikinu visus. Monika L."

Žinutė išsiųsta.

Po minutės telefonas suskambo. Ekrane atpažino klinikos vadovo numerį, bet įsikišo telefoną į krepšį. Dar po minutės supypsėjo signalas, sakantis, kad jis atsiuntė jai žinutę.

Kai pastatė automobilį prie namų, Pernila ir Daniela buvo žaidimų aikštelėje. Pamatė jas dar sėdėdama automobilyje, kiek palaukė žiūrėdama į jas. Atrodė, gera slapta čia sėdėti ir žinoti, kad jiedvi niekur nuo jos nepabėgs. Šį kartą jos viršus, nors Pernila visai netoli. Nereikia paisyti jos nuotaikų ir atsargiai sverti kiekvieną ištariamą žodį, baiminantis, kad ją atstums. Ilgai taip sėdėjo. Sekė akimis besisupančią Danielą. Pirmyn atgal, pirmyn atgal. Pernila ją sūpavo, bet jos žvilgsnis nukreiptas kažkur kitur, į tuštumą, į nieką.

Vakardienos vakarienė. Visi tie nepakeliami dalykai, kuriuos Pernila pasakė. Jei jiedvi susitiktų kur kitur, tikriausiai būtų paprasčiau. Kur nors, kur ne taip jaučiamas Matijo buvimas. Kur jo vaiduokliška draugija nevargintų nei Pernilos, nei Monikos. Ji apsisprendė. Bus geriau, jei jiedvi susitiks Monikos namuose. Kur Matijui nėra ko lankytis.

Ji įjungė motorą ir grįžo į miesto centrą. Važiavo pro *Olseno* antikvariatą. Matė juos dar rytą, bet kažkaip neįsidėmėjo, o dabar staiga prisiminė. Vitrinoje kabojo du istoriniai paveikslai su paprastais paauksuotais rėmais. Viename nupieštas Švedijos žydėjimo epochos žemėlapis, kitame litografija – Karolio XIV Johano karūnavimas.

Nupirko juos už tūkstantį du šimtus, o tada nuvažiavo į *Emauso* antrarūšių prekių parduotuvę. Ten buvo daug keramikos gaminių. Išrinko tokius, kurie nevers Pernilos pasijusti menka keramike.

Padėjo pirkinius prieškambaryje, nuėjo į darbo kambarį ir dar nenusirengusi paskambino. Po daugelio signalų niekas neatsiliepė. Gal jos dar tebėra žaidimų aikštelėje, matyt, ilgokai ten užsibuvo. Pažvelgė į laikrodį. Prabėgo valanda nuo tada, kai matė jas, ir nusiminė, kad jos dar negrįžo. Padėjo ragelį, nusivilko striukę. Nemalonus jausmas nesitraukė. Skambino kone kas penkias minutes, o kai Pernila pagaliau atsiliepė, Monika jau buvo visai sunerimusi.

– Sveiki, čia Monika. Kur taip ilgai buvote dingusios?

Pernila atsakė ne iš karto, ir Monika suprato, kad ji be reikalo parodė, jog yra susijaudinusi. Kad jos balso tonas netinkamas. Tai galėjai pajusti ir iš Pernilos balso.

– Buvome lauke. O kas čia tokio?

Monika tarytum nurijo kąsnį.

– Nieko. Tik šiaip paklausiau. Nieko tokio.

Ar dabar jai klausti, ar ne? Juk taip negrabiai pradėjo pokalbį. Nežino, ką darytų, jei išgirstų neigiamą atsakymą. Bet juk turi su ja susitikti, Viešpatie, juk pas ją visi Pernilos dokumentai, reikia juos grąžinti, be to, turi jai tokią džiugią naujieną!

– Pagalvojau, gal šiandien ateitumėte pas mane, kartu pavakarieniautume?

Pernila tylėjo, o Monika jautė, kaip adrenalino antplūdis pagreitino širdies ritmą. Kartu pamanė, kaip būtų

neteisinga, jei ji atsisakytų. Pernila turėtų būti jai prielankesnė.

– Turėtume susitikti anksčiau, kad ir Daniela galėtų būti kartu, pavalgyti su mumis. Gal kokią ketvirtą ar penktą, jei jums tinka?

Pernila vis dar nieko nesakė, o Monika jautėsi tarytum spaudžiama į kampą. Nenorėjo nieko sakyti iš anksto, bet Pernilos abejonė vertė ją tai padaryti. Šiaip ar taip, turi bent užsiminti.

– Turiu jums gerų naujienų.

Kontrolė nuolat sprūsta jai iš rankų. Tai gali išvaryti iš proto. Visą laiką jai tenka žemintis, nusileisti, nusilenkti. Ji verčiama veidmainiauti.

– Kaip manote?

Ne. Daugiau ji nieko nesakys. Gali bent jau ateiti ir išklausyti naujienų. Pabūti kartu su ja, bent kartą pasidžiaugti jos nuveiktu darbu. Argi ji to nenusipelnė?

– Ar skambinote tam fondui?

– Papasakosiu, kai ateisite. Jei norite, galiu atvažiuoti jūsų pasiimti.

Pernila pasidavė. Sutiko atvažiuoti. Bet balsas buvo be džiaugsmo. Monika tebebuvo susierzinusi dar nuo tada, kai lankėsi banke. Net Pernila jai primena, kad niekas nedaro to, ko ji nori, niekas nepavyksta taip, kaip jai atrodo teisinga. Kad niekada neužteks to, ką ji daro.

Užvažiavo pas jas ketvirtą. Automobilyje jos beveik nekalbėjo. Aiškiai jautei, kad Pernilai nemalonu prisiminti vakar vakaro, o Monikai tai irgi nerūpėjo. Pernila sėdėjo ant galinės sėdynės, Daniela – motinai ant kelių. Kadangi

automobilio jos neturi, neturi ir vaikiškos kėdutės, ir Monikai kilo mintis, kad reikėtų ją nupirkti. Ateityje. Turint galvoje viską, ką jos darys kartu.

Valandėlę jautėsi gana neblogai, galvojo apie tai, kas jų laukia, kai Pernila staiga pasakė:

– Gal galite čia sustoti? Turiu padaryti vieną dalyką.

Monika įsuko tarp dviejų stovinčių automobilių ir išjungė motorą. Pernila išlipo glėbyje laikydama Danielą, Monika atidarė duris ir ištiesė rankas, norėdama paimti vaiką. Pernila dingo siaurame skersgatvyje, o Monika ir Daniela, likusios automobilyje vienos, ėmė dainuoti: „Triku traku zuikis". Kartojo ir kartojo. Monika vis labiau nekantraudama žvilgčiojo į laikrodį ir galvojo, kuo jos krosnelėje gali pavirsti daržovių apkepas. Kai zuikis septintą kartą įlipo į medį, staiga atsidarė durelės prie keleivio sėdynės. Ji net nepamatė, kada Pernila atėjo. Pastatė priešais sėdynę baltą kartoninę dėžę ir ištiesė rankas paimti Danielą. Važiavo toliau. Monika šnairomis žvilgčiojo į dėžę. Tokio dydžio, kaip supakuoti šeši buteliai alaus. Balta, anonimiška, nė vienos raidės, kad galėtum ką nors suprasti. Šiandien ji kartą jau parodė per didelį smalsumą, žinojo, kad tai pavojinga, bet galų gale nebeištvėrė.

– Kas čia per dėžė?

Pažvelgė į šoninį veidrodėlį, pamatė Pernilos veidą. Sėdi, žiūri pro langą, paskui, nepakeitusi veido išraiškos, atsakė:

– Viskas, kas liko iš Matijo.

Automobilį tarytum sukrėtė smūgis. Smūgis pirmiausia trenkė Monikai, bet jos rankos perdavė jį visam automobiliui,

sumėtė jį. Pernila nejučiomis ištiesė ranką ir čiupo rankeną virš durelių, kita tvirčiau suspaudė Danielą.

– Atleiskite, katė iššoko priešais automobilį.

Monika bandė sulėtinti kvėpavimą. Balta dėžė stovėjo lyg patyčia, ji bandė neatitraukti akių nuo kelio, bet jos nuolat nuslysdavo prie dėžės. Atrodė, kad ji darosi vis didesnė. Didėjo sulig kiekvienu jos žvilgsniu.

Štai kiek nedaug iš manęs liko. Linkiu maloniai pavakarieniauti.

Tik pora šimtų metrų iki namų. Bet jai reikia išlipti iš automobilio.

Tu padarei klaidą. Nesvarbu, ką dabar veiksi.

Automobilyje ėmė trūkti oro. Ji turi išlipti.

Monika ramiai stovi prie vairuotojo durelių. Suprato, kad ir lauke oras toks, jog sunku kvėpuoti. Oras sunkus, kad ir kur ji būtų, kad ir kur bandytų kvėpuoti.

– Jūs gyvenate čia? Kaip gražu!

Pernila išlipo kitoje pusėje su Daniela ant rankų. Mergaitė važiuodama buvo užmigusi, galvą padėjusi Pernilai ant peties.

– Paimkite urną. Nenorėčiau palikti jos automobilyje.

Nors tai buvo ne įsakymas, o greičiau klausimas, Monika rinktis negalėjo. Ji pro langelį pažvelgė į baltą kartono dėžę.

Ką gi, paimk mane. Juk žinai, kad pats negaliu ateiti.

– Kurios durys? Man truputį ima skaudėti nugarą.

Monika iš lėto apėjo automobilį, atidarė dureles prie keleivio sėdynės.

– Ketvirtos.

Pernila susirado reikiamas duris ir žengė jų link.

Kai Monika siekė paimti dėžę, rankos pradėjo drebėti. Atsargiai pakėlė ją ir uždarė automobilį, nuspausdama pultelio mygtuką. Nusekė paskui Pernilą, atkišusi dėžę, atkišusi kiek tik įmanoma, bet kad tai per daug nekristų į akis. Bet prie durų, kai turėjo prilaikyti jas, kad galėtų įeiti Pernila, turėjo laikyti dėžę viena ranka, prisiglaudusi, tarytum apkabinusi. Nedidelis joje dar likęs pasipriešinimas susigėrė į kartoną tarytum į juodąją skylę. Ji pajuto spaudimą krūtinėje. Vos galėjo įkvėpti oro. Nereikėjo jų čionai kviesti. Turėjo padaryti viską, kad tik to išvengtų. Padaryti bet ką.

– Koks puikus butas!

Monika stovėjo prie durų, nežinodama, kur jį pastatyti. Ant prieškambario grindų negalima, bet pastatyti reikia taip, kad ji galėtų kvėpuoti. Nuskubėjo į svetainę, apsižvalgė, pasuko prie knygų lentynos, paskui apsigalvojo, nuėjo prie stalo. Jos rankos išleido jį prie istorinių knygų krūvos ir naujos keraminės vaisių vazos.

Matė, kad Pernila sekė paskui, pasodino Danielą ant sofos. Kai bandė ištiesti nugarą, jos veidą iškreipė skausmo grimasa.

– Kaip puikiai jūs čia gyvenate!

Monika pabandė nusišypsoti, grįžo į prieškambarį. Vargais negalais nusimetė viršutinius drabužius, nuslinko į virtuvę ir rankomis atsirėmė į kriauklę. Užmerkė akis, bandė įveikti svaigulį. Viskas sukosi akyse, pasijuto pavojingai priartėjusi prie ribos, kurios iki šiol sėkmingai išvengdavo. Prie tos ribos, kuri neleido jai visiškai

sužlugti. Iš paskutinių jėgų ištraukė daržovių troškinį ir išjungė krosnelę.

Pro praviras duris matė, kad Pernila žiūrinėja šiandien Monikos pirktą žemėlapį, pakabintą ten, kur kabojo senasis. Ji nuėjo prie šaldytuvo, išėmė butelį vandens ir iš anksto paruoštas salotas. Paskui susmuko ant kėdės prie stalo.

Nepajėgė pratarti nė žodžio. Net to, kad valgis paruoštas. Bet Pernila, apžiūrėjusi butą, atėjo pati ir atsisėdo kitoje stalo pusėje. Ji jautė, kad Pernila į ją žiūri, išsigando, kad neišlaikys jos atidaus žvilgsnio.

– Kaip jaučiatės?

Ji linktelėjo, bandė šypsotis, bet Pernila neatstojo.

– Atrodote kiek išblyškusi.

– Naktį blogai miegojau. Tiesą sakant, jaučiuosi truputį nekaip.

Balta kartono dėžė, stovinti svetainėje, buvo tarytum magnetas. Kiekvieną akimirką jautei, kad ji čia pat.

Aš irgi norėčiau pietų! Ar girdite? Noriu būti kartu su jumis!

– Ką norėjote papasakoti?

Pernila įsidėjo apkepo. Monika bandė įsidėmėti, ko jos klausia. Galva sukosi. Įsitvėrė į kėdės sėdynę, bandydama sustabdyti tą sukimąsi.

– Ar skambinote į tą fondą?

Pernila pylė vandens į Monikos stiklinę.

– Išgerkite. Jūs iš tikrųjų išblyškusi. Kad tik nenualptumėte!

Monika papurtė galvą.

– Ne, nieko tokio. Tiesiog truputį pavargau.

Dabar ji prie pat ribos. Pavojus labai didelis. Reikia kaip nors išsisukti nuo Pernilos. Negali pasirodyti tokia silpna, kokia iš jos nauda, jei Pernila pati turės ja rūpintis? Pernila gali ją atstumti. Kam jai tokia reikalinga?

Nurijo gurkšnį.

– Sakė, kad jums padės. Nedaviau jiems ramybės, prašiau, kad paskirtų jums konkrečią sumą, kadangi viskas taip skubu, paskui nuvažiavau su jūsų dokumentais, kad patys viską pamatytų, papasakojau apie jūsų nelaimes, istoriją su negaliojančiu draudimu.

Išgėrė gurkšnelį vandens. Manė, kad tai bus iškilminga akimirka. Kad ji smarkiai sustiprins jų draugystę. O štai dabar tik laukia, kad viskas greičiau baigtųsi, kad galėtų išgerti porą tablečių migdomųjų ir kiek laiko išnykti.

– Ir ką gi jie gero davė?

Monika linktelėjo galva, išgėrė dar gurkšnelį. Nedidelį, nes grėsė rimtas pavojus, kad viskas ištekės atgal.

– Jūs gausite devynis šimtus penkiasdešimt tris tūkstančius.

Pernila išmetė šakutę.

– Kronų?

Monika stengėsi nusišypsoti, bet labai abejojo, ar pavyks.

– Ir tai tiesa?

Ji vėl linktelėjo.

Pernilos veide pasirodė išraiška, kurios taip ilgai laukė. Pirmą kartą tikras džiaugsmas, dėkingumas. Žodžiai tryško juo smarkiau, juo aiškiau jai rodėsi tokios naujienos pasekmės.

Monika nejautė nieko.

– Bet juk tai tikra pasaka. Ar jūs tikra, kad jie nemeluoja? Juk tada mes išsaugosime butą, aš išmokėsiu skolą. Ar jūs tikra, kad jie nemeluoja? Nė nežinau, kaip galėsiu jums už tai atsidėkoti.

Ar tu žinai, Monika? Ar žinai, kaip ji galėtų atsidėkoti? Turėdama galvoje viską, ką jai padarei.

Monika pakilo.

– Atleiskite, turiu nueiti į tualetą.

Ramstydamasi į baldus ir duris ji nuslinko į vonios kambarį, užsirakino. Įsirėmusi į kriauklę žvelgė į savo veido atspindį, kol jis išskydo, virsdamas pabaisos veidu. Dabar ji labai arti. Pavojus didžiulis. Tamsa slypi pačiame paviršiuje, virpa. Spaudžia ploną odą iš vidaus, ieškodama mažų skylučių. Ji turi prisipažinti. Turi prieiti prie Pernilos ir pripažinti savo kaltę. Viskas – jos kaltė. Jei neprisipažins dabar, kitą kartą negalės to padaryti. Jos melas tęsis amžinai. Ji amžinai turės bijoti, kad ją demaskuos.

Suskambo telefonas. Monika stovėjo nejudėdama. Paskui Pernila atsargiai pabeldė į vonios kambario duris.

– Monika, jums skambina. Nepasakė, kuo vardu.

Monika giliai įkvėpė oro, atidarė duris ir paėmė iš Pernilos ragelį. Nebuvo tikra, kad pajėgs kalbėti.

– Klausau. Čia Monika.

– Sveika. Čia Osė. Nenoriu trukdyti, girdžiu, kad turi svečių. Noriu paklausti tik vieno dalyko.

Per vieną akimirką jos oda sugijo, tai, kas buvo pradėję lašėti, atsidūrė saugioje vietoje. Pirma, kas jai atėjo į galvą, – tai užsidaryti duris, bet noras matyti Pernilos veidą buvo stipresnis. Norėjo matyti, ar ji kaip nors reaguos, ar

pažino balsą moters, kuri kaltės jausmo kamuojama kartą lankėsi jos bute. Pernila atsisėdo prie stalo, Monika matė tik jos nugarą.

– Nieko tokio. Tai mano gera draugė, mudvi vakarieniaujame.

Pernila, šiaip ar taip, valgo. Monika nerimastingai bandė vaizduotis, kad tai geras ženklas.

– Matai, mano duktė Elinora dirba rūpybos skyriuje ir jai reikia pagalbos. Gydytojo. Žinau, kad ji neprašytų, jei tai būtų nesvarbu. Norėjau tik paklausti, ar galiu jai duoti tavo numerį, kad galėtų pati paskambinti. Ji nori rasti gydytoją, kuris galėtų namie aplankyti vieną jos klientę.

Monika norėjo greičiau baigti pokalbį, pažiūrėti, ką Pernila suprato ir ko ne, grįžti į savo vietą prie stalo, kad matytų Pernilos veidą. Padarys viską, kad tik išvengtų netikrumo.

– Žinoma, tai ne bėda. Pasakyk jai, kad paskambintų kiek vėliau vakare, galėsime susitarti dėl laiko.

Monika baigė pokalbį. Stovėjo tylėdama. Pernilos nugara prie virtuvės stalo tokia pat nebyli. Kiekviena detalė ryški, net akys skauda. Prieš žengdama porą žingsnių prie stalo, prieš išsiaiškindama, kas matyti iš Pernilos veido, ji sudrebėjo. Tuoj sužinos, ar ji demaskuota, ar atėjo metas prisipažinti, ar dar ne. Jos beveik nebeklausė kojos. Valandėlę nejudėjo norėdama kiek atsikvėpti.

Tada Pernila atsigręžė. Truko ištisą amžinybę, kol Monika tyrinėjo jos veidą.

– Viešpatie! Su tais pinigais tikra pasaka. Ačiū, Monika, labai ačiū.

Sąmyšis ir bloga savijauta dingo. Abejonės taip pat. Jas išsklaidė didžiulė baimė, kad ją demaskuos. Dabar per vėlu grįžti atgal.

Nėra kur grįžti.

Paklusti, perimti Matijo atsakomybę – vienintelė jos išeitis.

24

Maja Brita reikalavo, kad Elinora pakartotų kiekvieną žodį, kurį ištarė kalbėdama telefonu su gydytoja, ir Elinora kiek įmanydama kartojo. Maja Brita norėjo žinoti kiekvieną skiemenį, kiekvieną užuominą, menkiausią intonaciją, galinčią ją išduoti. Beveik nebejautė skausmo, visas jos dėmesys krypo į būsimą gydytojos vizitą. Ji bijojo, baimė darėsi tokia didelė, kokios dar niekada nebuvo jautusi. Netrukus atsidarys laukujės durys, į jos tvirtovę įžengs nepažįstamas žmogus, ji pati leido šį žmogų pakviesti. Nusižemino taip, kad tai beveik nepakeliama.

– Pasakiau, kaip yra, pasakiau, kad jus kamuoja skausmai apatinėje nugaros dalyje.

– O kaip tu paaiškinai, kad ji būtinai turi ateiti į namus?

– Pasakiau, kad jūs beveik neišeinate iš savo buto.

– O ką dar pasakei?

– Daugiau nieko nesakiau.

Bet Maja Brita spėjo, ką Elinora dar galėjo pasakyti, o dabar nenori prisipažinti. Tikriausiai ji papasakojo apie jos pasibjaurėtiną kūną, apie jos nenorą bendradarbiauti, apie jos

bjaurų elgesį. Kalbėjo apie ją visokius nemalonius dalykus, o dabar toji, kuri viską girdėjo, ateis ir ims čiupinėti jos kūną.

Liesti ją!

Labai gailėjosi, kad leidosi perkalbama.

Elinora aiškino turinti laisvą dieną, todėl galinti ilgiau pas ją pabūti, ir Mają Britą vėl apėmė nenoras priimti merginos paslaugas. Turbūt ji kažko tikisi. Kodėl turėtų visa tai daryti, jei nebūtų kažkokių slaptų kėslų?

Buvo penkiolika minučių vienuoliktos, liko dar penkiolika. Penkiolika nepakenčiamų minučių, o tada prasidės kankinimo procedūra.

Maja Brita vaikštinėjo po butą nepaisydama kelių skausmo. Didesnė kančia, kai sėdi ramiai.

– Iš kur tu pažįsti tą gydytoją?

Elinora sėdi ant sofos susikėlusi ir sukryžiavusi kojas.

– Aš jos nepažįstu, mama pažįsta. Sutiko kursuose prieš kelias savaites.

Elinora pakilo, priėjo prie lango, pažvelgė į namo fasadą kitoje kiemo pusėje.

– Ar prisimenate, minėjau automobilio katastrofą?

Maja Brita norėjo atsakyti, bet nespėjo. Kaip tik tą akimirką suskambo durų skambutis. Du trumpi skambučiai, sakantys, kad atokvėpis baigėsi.

Elinora pažvelgė į ją, žengė keletą žingsnių ir sustojo priešais.

– Viskas bus gerai, Maja Brita. Aš irgi pabūsiu čia.

Ir ištiesė ranką, ketindama paliesti Majos Britos žastą. Maja Brita spėjo to išvengti greitai žengdama žingsnį

atbula. Jųdviejų žvilgsniai trumpai susitiko, tada Elinora išėjo į prieškambarį.

Maja Brita girdėjo atidaromas duris. Girdėjo jųdviejų balsus, bet smegenys nesugebėjo išskirti žodžių, nenorėjo pripažinti, kad nėra galimybės išvengti susitikimo. Gerklėje atsiradęs tumulas plėtėsi, ji nenorėjo. Nenorėjo. Dar kartą nusivilkti drabužius, pasirodyti prieš svetimas akis!

Dar kartą pasirodyti!

Staiga jos išdygo svetainės duryse. Elinora ir pakviesta gydytoja, iš gailestingumo atėjusi pas ją. Maja Brita ją iš karto pažino. Ta pati moteris, vaikščiojanti į žaidimų aikštelę su našlaite kaimynų mergaite. Ta, kuri su begaline kantrybe, nepavargdama sūpuodavo sūpuokles. Štai dabar ji stovi Majos Britos svetainėje, šypsosi, duoda jai ranką.

– Sveika, Maja Brita. Aš esu Monika Lundval.

Maja Brita žvelgė į ištiestą ranką. Beviltiškai stengėsi nuryti gerklėje augantį kąsnį – nieko neišėjo. Pajuto tik ašaras akyse ir norą būti kur nors toli nuo čia. Toli nuo čia.

– Maja Brita?

Kažkas ištarė jos vardą. Jokios galimybės pabėgti. Ji apsupta savo pačios namuose.

– Maja Brita. Jei norite, galite eiti į miegamąjį, aš palauksiu čia.

Tai Elinora. Maja Brita suvokė, kad Elinora priėjo prie miegamojo durų ir pašaukė Sabą.

Maja Brita prisivertė žengti miegamojo durų link, jautė, kad gydytoja seka jai iš paskos, išgirdo uždaromas duris. Dabar jiedvi kambaryje vienos. Ji ir ta, kuri tuoj prisivers

ją apžiūrėti. Maja Brita jau nebeprisimena, kodėl su tuo sutiko. Ką ji iš to laimės?

– Gal pirmiausia parodykite, kur jums skauda.

Maja Brita atsuko jai nugarą ir padarė, kaip liepiama. Skruostais riedėjo ašaros, bet ji jų nesišluostė, bijodama, kad gydytoja tai pastebės. Po valandėlės ją jau lietė rankos. Jos kūnas sustingo, ji užsimerkė bandydama pasislėpti tamsoje, bet greitai suprato, kad tamsoje dar labiau jaučia tas rankas. Kaip jos grabalioja ir gniaužo parodytą vietą. O ji stovi ir nesipriešina. Laukia paties baisiausio. Kad ją paprašys nusirengti.

– Ar čia skauda?

Maja Brita paskubomis linktelėjo.

– Ar jaučiate dar kokių nors blogumų?

Ji nepajėgė atsakyti.

– Na, karštį, svorio kritimą, gal pastebėjote kraujo šlapime?

Ji tik dabar staiga suprato, į kokią bjaurastį įsileido. Iš savo begalinio kvailumo manė, kad po apžiūros viskas vėl bus kaip buvę. Galbūt Elinora nustos zyzti, gal jai išrašys kokių vaistų, toliau jos mintys nesiekė. Ji taip bijojo pačios apžiūros, kad net nepagalvojo apie pasekmes. Dabar staiga suvokė, kad gydytoja, stovinti jai už nugaros, gali nujausti jos skausmų priežastį, o pati staiga pajuto, kad nenori to žinoti. Iš to gali būti tik dar didesnių pažeminimų.

Leidosi pagaunama į spąstus.

Rankos pasitraukė.

– Reikėtų pažiūrėti nugarą. Užteks, jei pasikelsite drabužius.

Maja Brita neturėjo jėgų pajudėti. Pajuto, kad rankos grįžo ir ėmė grabalioti jai šonus. Pakėlusi drabužius pajuto tokį pasibjaurėjimą, kad vos nesusivėmė. Pirštai slankiojo jos oda, įsiskverbdavo tarp riebalų sluoksnių, spaudė, gniaužė, kol pagaliau Maja Brita nebeištvėrė. Kūną ėmė purtyti traukuliai. Ji su palengvėjimu pajuto, kad rankos pasitraukė, o suknelė nusileido ir vėl uždengė jos kojas.

– Elinora! Elinora, atnešk kokį nors kibirą.

Ji girdėjo, kaip prasidarė durys, girdėjo jų balsus, po valandėlės Elinora atbėgo su žaliu kibiru, naudojamu plauti grindis. Dugne gulėjo sausas grindų skuduras, Elinora jo neišėmė, pakišo Majai Britai kibirą, bet nieko neišėjo. Nuo vakar ji negalėjo valgyti, skrandis buvo tuščias. Baimė pamažu pasitraukė į slaptus užkampius, liko tik teisėtas pyktis. Ji pastūmė kibirą, dėbtelėjo į Elinorą ir pirmą kartą pajuto jos žvilgsnyje netikrumą. Tai Elinora įviliojo ją į šiuos spąstus ir Elinora tą puikiai suprato. Maja Brita matė tai jos akyse. Kad Elinora tik dabar suvokė, ką visa tai reiškia Majai Britai.

– Lauk!

– Ar dabar jaučiatės geriau?

– Sakau, lauk iš čia!

Ji vėl liko viena su gydytoja. Bet dabar nebejautė baimės. Pagalvojo, kad dabar ji spręs, ką su ja galima daryti, ko ne.

– Na, ir kokia gi mano diagnozė?

Pajuto, kad jos balsas sutvirtėjo, pažvelgė gydytojai tiesiai į akis.

– Kol kas dar negaliu aiškiai pasakyti. Reikia keleto tyrimų.

Maja Brita nusileido. Klusniai atsisėdo ant kėdės, žiūrėdama, kaip jai duria į veną, kaip jos kraujas teka į mėgintuvėlius. Jos jai nepadarys nieko, su kuo ji pati nesutiks. Nieko. Juk tai vis dėlto *jos* kūnas, tegu ir ligotas. Gydytoja kaip įmanydama stengėsi pamatuoti kraujospūdį, Maja Brita jautėsi palyginti rami. Ji vis labiau atgavo savitvardą.

– Ne kartą mačiau jus lauke, žaidimų aikštelėje. Su ta mergaite, kuri gyvena anoje pusėje.

Norėjo pasakyti ką nors malonaus, užmegzti pokalbį. Žinojo, kad tai nėra jos stiprioji savybė, bet tokio rezultato vis dėlto jokiu būdu nesitikėjo. Kambaryje tarytum staiga viskas pasikeitė. Valdžia nematomai perėjo iš vienų rankų į kitas. Maja Brita pajuto, kad moteris staiga sustingo, paskui ėmė judėti greičiau negu pirma, Maja Brita iš pradžių negalėjo suprasti. Vienintelis dalykas, kurį pajuto, kad gydytoją, matuojančią jai kraujospūdį, jos žodžiai sukrėtė. Visi tie maži nepageidaujami žmogučiai, lankęsi jos bute pastaruosius dvidešimt penkerius metus, išlavino jos sugebėjimą greitai suuosti kiekvieno silpnybes. Tai buvo grynas savisaugos instinktas, vienintelė galimybė išsaugoti šiokią tokią savigarbą, apsiginti nuo jų paniekos. Kuo greičiau išsiaiškinti jų silpnybes ir, kai reikia, tuo pasinaudoti. Jei ne kam kitam, tai nors jų atsikratyti. Elinora buvo jos pirmoji nesėkmė.

Gydytoja suvyniojo kraujospūdžio aparato juostą, viską susikišo į savo krepšį.

– Ne, tikriausiai matėte ką nors kitą.

Maja Brita nustebusi suprato, kad suuodė teisingai. Gydytoja jai meluoja. Meluoja tiesiai į akis. Staiga aiškiai

patyrė ir kitą jausmą, pasitenkinimą, jog atgavo pusiausvyrą. Nematomas valdžios perėjimas reiškė, kad nuo šiol ji galės reikalauti pagarbos. Nesijaus bejėgė nuo šios moters rankų, nuo to, kad gydytoja puikiai supras, kokia liga ją galbūt kamuoja. Liekna, laiminga, pilna savo vertės pajautimo, ji iš didelio gailestingumo atėjo pagelbėti tokiai nereikšmingai moterėlei kaip Maja Brita. Pasistengė ateiti į namus, nes Maja Brita net nesugeba išeiti iš savo buto. Iš savo prasto buto.

Nė pati nepajuto, kaip galbūt užčiuopė kažkokį kabliuką. Visada gera laikyti rankose tokį kabliuką, kai žmogeliukai darosi per daug įkyrūs, kai reikia jų greičiau atsikratyti. Jie neretai tokie būna.

Per daug įkyrūs.

25

JAI NEREIKĖJO TEN EITI. Vos sužinojusi adresą turėjo suprasti pavojų ir pasitraukti, bet buvo jau pažadėjusi. O susipykti su Ose nenorėjo. Pati nežinojo kodėl, tik jautė sunkiai paaiškinamą būtinybę gerai su ja sugyventi. Kaip ir su visais kitas, kurie galbūt žino tiesą. Niekas neturėtų jos kaltinti, kad neateina į pagalbą, kai reikia, nesiima atsakomybės. Juk tik *tai* galima laikyti jos teigiama savybe, ir niekas neturėtų to iš jos atimti.

Kalbėdama su Ose, tebejautė nesuprantamą baimę. Baimė stebėtinai aiškiai slypėjo visai čia pat, atrodė, kad kiekvieną akimirką, vos tik kas nors užsimins, ji iškils į paviršių. Visą laiką egzistavo grėsmė, kad viską sužinos Pernila, kad teks prisipažinti. Kai jos mintys praskaidrėdavo, ji su siaubu suvokdavo, kad jos kaltė darosi tik didesnė. Jos pasiaukojimas atrodė nieko vertas melo šešėlyje, viskas, ką ji padarė, atrodė tarytum atskiesta to, kas neatleistina. Jei Pernila kada nors sužinos tiesą, jos panieka užkirs visus kelius, išskyrus vieną – dingti nuo žemės paviršiaus.

Monika turi būti dėkinga Matijui, kad gali gyventi šioje žemėje.

Ir Larsui, kad gali pateisinti savo egzistavimą.

Elinora paliko tik trumpą žinutę telefonu. Kad viena jos klientė kenčia nuo stiprių skausmų apatinėje nugaros dalyje, kad jai reikalingas gydytojas, bet ji negali išeiti iš savo buto. Kai Monika pagaliau pamatė pacientę kambaryje, nustebo, kad Elinora nepapasakojo daugiau. Kad neįspėjo. Monika neprisimena, kad kada nors būtų mačiusi tokią storą moterį, gal tik nuotraukose dar būdama studentė. Majos Britos išvaizda iš pradžių jai tiesiog užėmė kvapą. Buvo visiškai tikra, kad jai pavyko nuslėpti nuostabą, nors ją galėjo išduoti tai, kad kiek delsė prieš pasisveikindama, tačiau buvo įsitikinusi, kad profesiniai įgūdžiai jai padėjo. O paskui jos elgesys. Monikai yra tekę susidurti su pacientais, bijančiais, kad juos kas liestų, bet tokios baimės kaip čia jai dar neteko patirti. Atrodė, kad moteris apsišarvavusi nematomu kiautu, kad rankos, prieš pasiekdamos jos kūną, turi prasiskverbti pro tą kiautą. O kai pagaliau prasiskverbdavo, galingą kūną imdavo krėsti traukuliai, be to, per riebalų sluoksnius beveik neįmanoma ką nors užčiuopti, todėl ji nustojo ją čiupinėti ir ėmėsi kitų tyrimų.

Apima kažkoks dvilypumas, kai reikia vėl griebtis savo profesijos. Jos vidus tarytum pasidalijo į dvi stovyklas, kovojančias viena su kita, viena buvo patenkinta atliekamais dalykiškais tyrimais, kita susierzinusi svarstė, kad minutės, kurias galėtų panaudoti geresniems dalykams, bėga be jokios naudos. Vis dėlto jautė trokštamos ramybės

šešėlį. Taip puikiai išmokti veiksmai. Nepaneigiama kompetencija, teikianti pasitikėjimo. Bent trumpą valandėlę ji gali viską kontroliuoti, gerai žino, ką reikia daryti. Pirmą kartą atsikratė menkavertiškumo ir sulaukė pagarbos.

Taip jai atrodė kaip tik tą akimirką, kai moteris pravėrė burną ir patvirtino visus nuogąstavimus, kurie kamavo nuo tada, kai Elinora davė jai adresą. Kad kažkas ją matė. Moteris dar nespėjo visko pasakyti, o ji jau buvo nublokšta į savo pačios susikurtą pragarą. Jokie medicininiai metodai neapsaugos jos nuo gresiančio pavojaus. Greičiau, negu galima buvo tikėtis, jai tenka bėgti, savo klaidą ji pastebėjo per vėlai.

Turi meluoti.

Susuko dar vieną siūlą tame melų tinkle, kurį jai vis sunkiau kontroliuoti. Nuo mažiausio neatsargumo viena iš atramų gali sugniužti ir sugriauti visą statinį, o šį kartą pamelavo nė nenujausdama, kokie moters santykiai su Pernila ir kur visa tai gali nuvesti.

Apimta nevilties jautė bėgančias sekundes, stengėsi elgtis kaip paprastai, beviltiškai ieškodama sprendimo, kuris galėtų ištaisyti jos nesėkmę. Paskubomis svarstė visas galimybes, kodėl ji vaikšto po kiemą su Pernilos mergaite. Lygino vieną galimybę su kita, sekundės bėgo, o ji nieko negalėjo atsakyti. Pagaliau susikišo visus prietaisus į krepšelį, užsegė jį, liko tik paduoti plastikinį indelį šlapimo tyrimui, o ji vis dar nebuvo radusi išeities. Tačiau kažką juk reikėjo atsakyti.

– Ak, taip, prisimenu. Prieš kiek laiko buvau čia su drauge ir jos dukteria. Ji kažką turėjo perduoti čia gyvenančiam kolegai, o aš su dukteria likau žaidimų aikštelėje

prie sūpynių, turbūt tada mane ir matėte. Bet mergaitė negyvena šiuose namuose.

Gal jai tik pasivaideno, kad moters, vardu Maja Brita, lūpose staiga ėmė žaisti šypsenėlė, nors ji patvirtino Monikos aiškinimą ir linktelėjo galvą.

Su Elinora ji atsisveikino prieškambaryje. Greitomis brūkštelėjo skausmą malšinančių vaistų receptą ir dar šį tą paaiškino. Maja Brita išėjo iš tualeto su šlapimo indeliu, Elinora išsigandusi žvilgtelėjo į raudoną skystį plastikiniame indelyje. Monika išsisuko nuo neramaus Elinoros žvilgsnio. Kraujas šlapime ir skausmų pobūdis bei vieta, aišku, sustiprino Monikos įtarimus, bet reikia pirma sulaukti tyrimų atsakymo. Neverta gąsdinti žmonių, kol nesi šimtu procentų tikra. Ji atsegė krepšelį ir įsikišo šlapimo indelį.

– Pasirodysiu, kai tik turėsiu tyrimų atsakymus.

Moteris jau buvo dingusi svetainėje, o Elinora žengė žingsnį į priekį ir ištiesė ranką.

– Ačiū, kad radote laiko mus aplankyti.

Eidama prie automobilio džiaugėsi, kad gali išeiti iš šio buto. Nebuvo visiškai tikra, kad jos paaiškinimas ko nors vertas, kad rizika išnyko. Nežinojo, ar Maja Brita ir Pernila pažįsta viena kitą, nors Elinora pasakojo, kad Maja Brita niekada neišeina iš savo buto. Bet Elinora važiavo kartu su Ose į Pernilos namus ir galėjo papasakoti Majai Britai, iš kur jos pažįstamos.

Monika greitomis žvilgtelėjo į tuščią Pernilos virtuvės langą ir nuskubėjo prie automobilio. Kad tik Pernila jos čia nepamatytų! Kad tik neatidarytų lango ir jos nepašauktų!

Padėjo krepšelį ant užpakalinės sėdynės ir būtų sėkmingai dingusi iš čia, jei būtų turėjusi bent kelias minutes. Bet likimas, aišku, buvo numatęs ką kita. Nespėjo įsėsti į automobilį, kai jiedvi pasirodė ant keliuko, einančio iš parko, ir ją pamatė.

– Sveiki, tai jūs?

Monika žvilgtelėjo į Majos Britos balkoną. Stiklai atspindėjo saulę, galimas dalykas, kad už jų kažkas stovi. Stovi ir žiūri.

Pernila priėjo artyn, nuspaudė vežimėlio stabdį.

– Buvome išėjusios truputį pasivaikščioti.

Monika linktelėjo ir atsisėdo ant vairuotojo sėdynės.

– Aš truputį skubu. Buvau pas ligonį namuose, o dabar turiu grįžti į kliniką.

– Aha. Pas kokį ligonį?

Monika staiga suprato, kad dabar gali gauti atsakymą ir kad verčiau tegul jos nuogąstavimai pasitvirtina, negu kad visą laiką abejos.

– Jos vardas Maja Brita. Pažįstate ją?

Pernila kiek pasvarstė ir iš lėto papurtė galvą.

– Ar ji gyvena mūsų laiptinėje?

– Ne, kitoje kiemo pusėje.

– Ten aš nieko nepažįstu.

Raumenys atsileido. Viskas buvo tik jos vaizduotės padarinys. Iš nerimo pasidarė per daug jautri, moters žodžius palaikė svarbesniais, negu jie iš tikrųjų buvo.

Įkišo raktelį į motoro degiklį.

– Beje, šiandien kalbėjau su fondo tarnautojais. Šiomis dienomis jie perves pinigus į jūsų sąskaitą. Daviau jiems numerį tos sąskaitos, kur jūs mokate mokesčius.

Pernila nusišypsojo.

– Manau, suprantate, kaip aš jums už tai dėkinga.

Monika linktelėjo.

– Deja, turiu važiuoti. Jau ir taip vėluoju.

– Gal ateitumėte šiandien su mumis pavakarieniauti? Noriu jums padėkoti už pagalbą.

Monika nustebusi pajuto, jog abejoja. O juk ji taip laukė šios valandos! Kad Pernila savo noru pakvies ją į svečius, kad jai nereikės maldauti. Bet ji tokia pavargusi. Išsekusi, nes nuolat turi saugotis ir vaizduoti kažką, kas ji nėra. Manė, kad anksti vakare galės išgerti migdomųjų ir nuo visko pabėgti. Bet juk negali pasakyti ne. Neturi teisės.

– Žinoma. Kada turėčiau ateiti?

– O kada galėsite?

Darbą turėtų baigti penktą. To jai negalima pamiršti. Pernila turi manyti, kad ji jau pradėjo dirbti. Taip daug reikia visko prisiminti.

– Baigiu penktą.

– Tada, sakykim, šeštą?

Dar kartą žvilgtelėjusi į Majos Britos langą, ji pasuko automobilį miesto link. Ji iš tiesų vėluoja. Mama jau ketvirtį valandos jos laukia, Monika žino, kad ji jau seniai apsirengusi sėdi prieškambaryje ir kas minutę vis labiau nekantrauja. Bet pirma jai reikia užsukti į banką. O klinikos vadovas keturis kartus jai skambino ir atsiuntė žinutę, į kurią ji neatsakė. Vienas kitas kolega irgi ne kartą skambino, bet ji tylėjo.

Giliai širdyje kažkas norėjo prabilti, priversti ją suvokti, kad jos padėtis kiekvieną valandą darosi vis beviltiškesnė.

Bet kadangi jau nieko nebegalima pakeisti nei sugrąžinti, kadangi ji niekaip negali pakeisti šios padėties, daug paprasčiau nieko neklausyti. Daug paprasčiau.

Šiuo metu svarbiausia, kad praėjo pavojus, kurio buvo išsigandusi. Kad kol kas gali jaustis daugiau ar mažiau saugi. Jai pavyko laimėti dešimt minučių. Tai viskas, ko ji gali norėti.

Ko ji turi teisę norėti.

26

Maja Brita stovėjo prie lango ir žiūrėjo, kas vyksta stovėjimo aikštelėje. Susidomėjusi sekė jų pokalbį, nors, žinoma, negalėjo nugirsti nė žodžio. Tačiau kiekvienas judesys ir veido išraiška patvirtino tai, ką ji spėjo. Toji gydytoja jai *melavo.* Nors vis dar neaišku kodėl.

Elinora atsisėdo ant sofos. Saba stovėjo prie jos kojų, vizgino uodegą, Elinora glostė jai nugarą. Kai liko vienos, dar nepasakė viena kitai nė žodžio. Maja Brita negalėjo pamiršti pažeminimo, kad taip apnuogino savo negalią Elinoros akyse. Kad ji negali ištverti net paprasčiausios gydytojo apžiūros. Elinorai užteko takto neaptarinėti to nemalonaus jausmo, kurį patyrė, viską pavaizduoti kaip užuojautą ar imti idiotiškai tvirtinti, kad ji suprantanti, ką jaučia Maja Brita. Tai buvo gerai. Jei Elinora elgtųsi kitaip, tektų pasiųsti ją po velnių, o to Maja Brita nenorėjo daryti.

Maja Brita žiūrėjo į išvažiuojantį automobilį, į mamą ir vaiką, einančius prie savo namo durų.

Elinora, regis, dar nesirengia išeiti. Ji atliko savo pareigą, bet vis dar sėdi bute, ir tai nesuprantama. Beje, Maja

Brita dabar turėjo apie ką galvoti ir dėl to per daug nesirūpino.

Elinora pirmoji nutraukė tylą, dėl to nė viena per daug nenustebo.

– Kodėl nieko nesakėte apie kraują šlapime?

Mama su vaiku įėjo pro laukujes duris, durys užsitrenkė. Maja Brita paliko stebėjimo postą ir nuėjo prie minkštakrėslio.

– O kodėl turėjau sakyti? Juk kraujas dėl to nepradingtų.

Kiek laiko buvo tylu. Kažkur vamzdžiais nutekėjo vanduo, laiptinėje buvo girdėti balsai ir žingsniai, garsas stiprėjo, paskui nutolo ir dingo, kai užsitrenkė durys. Ji pažvelgė į Elinorą, susimąsčiusią, krapštinėjančią dešinio nykščio nagą. Maja Brita turėjo daug klausimų ir žinojo, kad Elinora gali į juos atsakyti. Ji sunkiai atsisėdo į minkštakrėslį.

– Kaip ten sakei, iš kur pažįsti tą žmogystą?

Elinora nustojo krapštinėti nagą.

– Beje, jos vardas Monika. Jei klausiate apie ją.

Maja Brita pažvelgė į ją nuvargusiu žvilgsniu.

– Ką gi, atleisk. Iš kur tu pažįsti *Moniką*?

Ji ištarė vardą su aiškiai jaučiamu priešiškumu, o į Elinorą nė žiūrėti nereikėjo, ir taip aišku, kad Majos Britos žodžiai ją suerzino.

– Manau, gražu iš jos pusės, kad atėjo.

– Be abejo. Pasakiškai kilnus žmogus.

Elinora sunkiai atsiduso.

– Jūs iš tikrųjų turėtumėte pagalvoti, kurie žmonės nusipelno jūsų paniekos, o kurie nenusipelno.

Maja Brita sušnypštė nosimi. Tada vėl pasidarė tylu. Bet Maja Brita žinojo, kad jei ilgiau palauks, Elinora viską

papasakos. Užsispyrusi mergiotė, galima sakyti, turi vieną silpnybę. Jai sunku ilgiau pabūti užsičiaupusiai. Ypač kelias valandas.

Praėjo vos kelios minutės.

– Ne aš ją pažįstu, o mama.

Maja Brita širdyje nusijuokė.

– Jos susitiko kursuose prieš porą savaičių, į kursus ji važiavo kartu su mama, mamos automobiliu.

Elinora atsistojo, priėjo prie lango. Maja Brita susidomėjusi klausėsi.

– Prisimenate, pasakojau, kad žuvo vyras, gyvenęs anoje kiemo pusėje?

Maja Brita linktelėjo, nors Elinora to negalėjo matyti.

– Jo vardas buvo Matijas. Jis žuvo automobilio katastrofoje, grįždamas iš tų kursų. Vairavo mama, į kelią išbėgo briedis.

Maja Brita žvelgė į tuštumą. Matė tėvą ir mergaitę žaidimų aikštelėje.

– Tavo mama?

– Taip, sunku patikėti. Jai nekliuvo nė menkiausio įbrėžimo. Aišku, patyrė didžiulį šoką, labai kamuoja sąžinė, kad jis žuvo, o ji liko gyva. Juk ji vairavo. Jis turėjo vaiką ir šiaip...

Maja Brita svarstė toliau. Žiūrėjo į Elinoros nugarą, lyg tikėdamasi ten pamatyti priežasčių ir pasekmių siūlus.

– Tai toji gydytoja, atleisk, aišku, turiu galvoje Moniką, irgi buvo automobilyje?

Elinora atsigręžė. Kiek pastovėjo, paskui nuėjo prie sofos. Sukryžiavo kojas, pasidėjo ant kelių siuvinėtą pagalvėlę. Paskui staiga pažvelgė į Mają Britą ir nusijuokė.

Maja Brita sukluso. Mažas plyšelis, kurį jai pavyko praverti, užsidarė tarytum geldelė.

– Kas gi čia dabar?

Elinora trūktelėjo pečiais.

– Staiga supratau, kad mes pirmą kartą kalbamės. Iš tikrųjų. Pirmą kartą pokalbį pradėjote jūs.

Maja Brita nusuko žvilgsnį į šoną.

Nė nežinojo, ar geras ženklas savo noru pradėti pokalbį. Ji ir pati to dar nesuvokė, padarė tai nepagalvojusi, viskas išėjo tarytum savaime. Aišku, Elinora tai pastebėjo. Pamatė, kad kažkas pasikeitė. Maja Brita nežino, kur tai nuves, ar tai gera, ar bloga. Ar viskas nepakryps prieš ją pačią. Bet ji žino, kad nori sulaukti atsakymų į savo klausimus, kad jai būtų kaip nors atlyginta, jei ir ji padarys klaidą.

– Paklausiau, ar ji irgi buvo automobilyje.

– Ne, nors ji turėjo ten būti. Važiuodami namo juodu su Matiju susikeitė vietomis, ji važiavo su kažkuo kitu. Matyt, paskutinę kursų dieną kažkas vėlavo, ji skubėjo namo, o Matijas sutiko pasilikti ilgiau.

Maja Brita klausėsi naujienų, bandė jas surūšiuoti. Stengėsi susieti jas su gydytoja, bandžiusia paneigti, kad pažįsta našlaitę. Begalinė kantrybė, su kuria ji siūbavo sūpuokles.

Važiuodami namo juodu su Matiju susikeitė vietomis.

– Ar jos pažinojo Matiją prieš kursus?

Elinora papurtė galvą.

– Prieš kursus niekas nieko nepažinojo. Kursai taip buvo suplanuoti.

Elinora užbaigė Majos Britos minčių eigą. Paaiškino tai, ko reikėjo, kad įvykius būtų galima susieti į suprantamą grandinę.

– Galima įsivaizduoti, kaip ji jaučiasi, turiu galvoje Moniką. Jei juodu nebūtų susikeitę vietomis, dabar ji būtų negyva. Turėtų būti keistas jausmas.

Ką gi, mandagus bandymas pasišnekėti neliko bevaisis. Jos kuklus klausimas pataikė tiesiai į tašką, pramušė skylę, pro kurią galima pažvelgti į gudragalvės gydytojos vidų. O ten visada galima kai ką aptikti. Tai, kas kuo rūpestingiausiai slepiama tamsoje, lengvai perprantama, jei tik laiku ir vietoje užduodi klausimą. Vienintelis dalykas, kurio ji nesupranta, tai melo prasmė. Kodėl ji neigia, kad pažįsta mergaitę ir moterį, praradusią savo vyrą, kad ji liktų gyva.

Nebent ji meluoja ir joms.

27

KAPINĖSE, REGIS, DAUGIAU NIEKO NEBUVO. Monika pylė vandenį į laistytuvą, netrukus eis pas motiną prie kapo. Monikai prireikė vos penkių minučių sustoti prie banko, įbėgti į vidų ir pervesti pinigus į Pernilos sąskaitą, bet ji vis dėlto pavėlavo, žinojo, kad motina bus susierzinusi. Keista, bet išėjusi į pensiją ji pasidarė dar nervingesnė, nors, rodos, turėjo daugybę laiko sėdėti ir laukti. Staiga kiekviena minutė pasidarė lemtinga, kiekviena prarasta minutė atnešdavo dar daugiau tuštumos į jos niekuo neužpildytą kalendorių. Ji niekada neturėjo daug draugų, o kai išėjo į pensiją, jų pasidarė dar mažiau. Kito vyro taip ir nesutiko. Gal nė nesidomėjo jais. Monika nežino. Jiedvi niekada apie tai nekalbėdavo. Apskritai niekada nekalbėdavo apie esminius dalykus. Kai būdavo kartu, vartodavo nieko nereiškiantį žargoną, prie kurio buvo pripratusios. Klaidžiodavo tarp žodžių, kurie niekur nenuveda, kol pagaliau paprastai grįždavo į išeities tašką.

Šiandien Monika vos galėjo susivaldyti sutikusi jos priekaištingą žvilgsnį. Trumpai papriekaištavusi, motina

įsiropštė į keleivio sėdynę ir sėdėjo tylėdama visas dešimt minučių, kol važiavo. Monika jautė didėjantį pyktį. Ji važinėja pirmyn ir atgal kaip taksi vairuotojas, taikstosi prie niūrių motinos užgaidų, bet nė karto nesulaukė padėkos, nė žodžio, primenančio dėkingumą ar pagyrimą. Bet šį kartą pyktis buvo kitoks, jis veržėsi kanalais, kurių ji nesugebėjo kontroliuoti. Jei nebūtų įsileidusi į tą prakeiktą važinėjimą, Matijas tebebūtų gyvas, viskas būtų daug paprasčiau.

Daug paprasčiau.

Išėjo iš mažutės aptvertos aikštelės, grįžo su laistytuvu prie krano. Motina klūpėdama sodino šilojus. Violetinius, rausvus ir baltus. Rūpestingai parinktus.

Monika pastatė į šalį laistytuvą ir tylėdama žiūrėjo į motinos rankas, rūpestingai rankiojančias sudžiūvusius lapus, įsipainiojusius į gerai prižiūrimą mažą žemės lopinėlį prie paminklo.

Mano mylimas sūnus.

Besąlygiškai mylimas, netikėtai žuvęs, bet visą laiką centrinis taškas, apie kurį viskas sukasi. Juodoji skylė, įtraukianti viską, kas galbūt dar galėtų gyventi. Kasdien duodanti naujos medžiagos požiūriui, kad su tuo neįmanoma susitaikyti, kad vienintelė laikysena – nuolankumas, kad viskas sugriauta, beprasmiška ir netrukus visiškai pasibaigs.

Sunaikinta šeima.

Keturi minus du lygu nuliui.

Ji išgirdo save tariančią žodžius.

– Kodėl tėtė mus paliko?

Matė, kaip susikūprinusi motinos nugara krūptelėjo. Rankos nutraukė darbą, sustojo.

– Kodėl to klausi?

Širdis dunksėjo sunkiai, dusliai.

– Todėl, kad noriu žinoti. Visą laiką apie tai galvoju, bet nesiryžtu paklausti.

Pirštai prie antkapio vėl sujudėjo, įspaudė į žemę baltą šiloją.

– Kodėl sugalvojai paklausti kaip tik dabar?

Ji išgirdo, kaip joje viskas pratrūko. Duslus murmesys darėsi vis stipresnis, ilgai tramdytas pyktis prasiveržė ir supurtė ją visą. Žodžiai kaupėsi burnoje, veržėsi vienas pirma kito, galų gale turėjo būti ištarti.

– Argi tai svarbu? Nežinau, kodėl nepaklausiau prieš dvidešimt metų, bet atsakymas, manau, bus tas pats?

Motina atsistojo, rūpestingai pakėlė laikraštį, kurį buvo pasiklojusi po keliais.

– Ar kas atsitiko?

– Ką?

– Nesuprantu, kodėl kalbi tokiu keistu balsu.

Keistu balsu? Keistu balsu! Trisdešimt aštuonerių metų ji pagaliau išdrįso paklausti, kodėl niekada neturėjo tėvo, gal įtampa iš tiesų kiek pakeitė jos balsą. O motina, aišku, pirmiausia ima prikaišioti keistą balsą.

– Kodėl nepaklausi jo paties?

Pajuto, kaip jos skruostai užkaito.

– Todėl, kad jo nepažįstu! Todėl, kad, po velnių, nežinau, kur jis dabar gyvena, o tu nė karto nebandei padėti man užmegzti su juo ryšį, priešingai, prisimenu, kaip surūgdavai, kai pasakydavau tau, kad parašiau laišką.

Sunku nusakyti, ką ji pamatė motinos akyse. Iki šiol Monika nė iš tolo nelietė šio dalyko, niekada nekalbėjo su mama tokiu tonu. Niekada, apie nieką.

– Vadinasi, aš kalta, kad jis mus paliko, neprisiimdamas jokios atsakomybės? Ar ne taip? Aš turiu už tai atsakyti? Tas niekšas įtaisė man vaiką, nors vaikų jis nenorėjo, o kai supratome, kad bus dar ir antras, to jam buvo per daug. Jis dingo, kai tu dar nebuvai gimusi. O aš jau auginau Larsą. Ne visada taip lengva būti vieniša motina su dviem vaikais, bet juk tu to nesuprasi, tu neturi nė vieno.

Ritmingas dunksėjimas nuaidėjo per kapines, ir Monika tik po valandėlės suprato, kad girdi savo pačios pulsą.

– Vadinasi, todėl tu manęs niekada nemylėjai? Tai aš kalta, kad tėtė pabėgo.

– Visa tai kvailystės, žinai tai taip pat kaip ir aš.

– Ne, nežinau.

Motina iš plataus palto kišenės išsitraukė žvakę ir piktai ėmė lupti plastikinį apvalkalą. Bet nieko neatsakė.

– Kodėl mes visą laiką važinėjame prie to kapo? Jis mirė prieš dvidešimt trejus metus, o mudvi kartu nieko daugiau neveikiame, tik važinėjame čionai ir degame tas prakeiktas žvakes.

– Manau, ne aš kalta, kad tu niekada neturi laiko. Juk visą laiką dirbi. Arba leidi laiką su draugais. Man tu niekada neturi laiko.

Visada, visada, kad ir ką ji darytų. Nepaisant pykčio, kuris šį kartą ją saugojo, ji pajuto, kad ieties smaigalys ją pervėrė. Pažadino sąžinės priekaištus, o mama čia buvo tikra virtuozė. Ir tai dar ne viskas. Ji subtiliai pajuto, kaip

pasikeitė Monikos veido išraiška. Tokios progos ji, aišku, nepraleis.

– Tu jo net negedėjai.

Monika iš pradžių nesuprato.

Tu jo net negedėjai.

Žodžiai skrajojo apie ją kaip aidas, ji bandė juos suprasti. Sulig kiekvienu pasikartojimu kažkas nutrūkdavo. Viskas virto griuvėsiais.

Tu jo net negedėjai.

Motinos balsas buvo duslus, žvilgsnis nukreiptas į rankose laikomą žvakę.

– Tu gyvenai, lyg nieko nebūtų atsitikę, nors žinojai, kaip aš kenčiu dėl tokio tavo elgesio. Galima pamanyti, jog tu džiaugiesi, kad jis žuvo.

Žodžių nebeliko. Viskas tuščia. Kojos tarytum pačios nunešė ją prie automobilio. Jautė vienintelį norą – būti kuo toliau ir negirdėti jos žodžių.

Iš abiejų pusių miškas, pradėjo temti. Automobilis stovi kelio pakraštyje. Ji sutrikusi dairosi, negalėdama suprasti, kur ji yra ir kaip čia atsidūrė. Pažvelgė į laikrodį. Po ketvirčio valandos turėtų vakarieniauti su Pernila. Apsuko automobilį, vildamasi, kad važiuoja reikiama kryptimi.

Tu jo net negedėjai.

– Ar galite perrengti Danielą? Baigsiu daryti padažą ir bus viskas.

Ji norėjo namo. Namo prie savo migdomųjų. Akyse tarytum blykčiojo žaibai, buvo sunku suvokti žodžius, kuriuos girdi.

– Ar galite tai padaryti?

Skubėdama linktelėjo galva ir pakėlė Danielą. Nunešė ją ant vystymo staliuko, nurengė. Pernila iš virtuvės sušuko:

– Užvilkite jai raudoną pižamą. Kabo ant kažkurio pakabo.

Ji pasuko galvą ir pamatė raudoną pižamą. Padarė, kaip ją prašė Pernila. Grįždama virtuvėn žvilgtelėjo į apsilupinėjusį rašomąjį stalą. Žvakė buvo sudegusi, jo veidas slėpėsi baltos urnos šešėlyje. Kai ji ėjo pro šalį, jis nieko nepasakė, paliko ją ramybėje.

– Prašom. Tikriausiai ne taip gerai, kaip jūs gaminate, bet iš manęs nekokia virėja. Valgį dažniausiai gamindavo Matijas.

Daniela sėdėjo ant aukštos vaikiškos kėdutės, Pernila padėjo ant staliuko priešais ją nesaldintą sausainį. Monika žiūrėjo į valgį, stovintį ant stalo. Bus neįmanoma nuryti nors kąsnelio, bet vis vien turės pabandyti.

Valandėlę jiedvi valgė tylėdamos. Monika stumdė šakute valgį ir kartkartėmis įsidėdavo kąsnelį į burną, bet kūnas priešinosi. Sulig kiekvienu kąsniu darėsi vis sunkiau.

– Klausykite.

Ji pakėlė akis. Pajuto, kad nepaisant nuovargio ir sumišimo jai pavyko susikaupti. Čia būti rizikinga. Ji jau ir taip prarado kontrolę.

– Norėjau atsiprašyti.

Monika nepratarė nė žodžio. Pernila padėjo į šalį peilį ir šakutę, padavė Danielai dar vieną sausainį, tada kalbėjo toliau.

– Suprantu, kad kartais būdavau su jumis labai nemandagi, bet tada aš tiesiog nesugebėjau padoriau elgtis.

Burna buvo išdžiūvusi, sunkiai nurijo kąsnį, kol pavyko pratarti keletą žodžių.

– Jūs nebuvote nemandagi.

– Kurgi ne, buvau, bet kitaip nepajėgiau. Kartais būna taip sunku, kad negaliu apsakyti.

Monika taip pat padėjo į šalį įrankius. Juo mažiau jai reikia galvoti apie save, juo geriau. Reikia susiimti. Susikoncentruoti. Pernila ką tik prašė jos už kažką atleisti. Reikia atsakyti.

– Jums tikrai nėra už ką atsiprašinėti.

Pernila nuleido akis.

– Noriu, kad žinotumėte, kaip vertinu tai, kad vis dar lankotės pas mus.

Monika pakėlė stiklinę vandens, nugėrė gurkšnelį.

– Po anos mano nelaimės daug draugų mus pamiršo. Tai įvyko, galima sakyti, savaime. Man visą laiką skaudėjo nugarą, mes neturėjome pinigų, be to, dauguma mūsų draugų – nardytojai, jie toliau užsiėmė pamėgtu sportu.

Monika išgėrė dar gurkšnį. Už vandens stiklinės beveik galima pasislėpti.

– Na, o po paskutinių įvykių, turiu pripažinti, gerokai nusivyliau, kad taip mažai jų iš viso pasirodė. Staiga paaiškėjo, kokios mes tapome vienišos.

Pernila žvelgė į ją, šypsojo, galima sakyti, droviai.

– Bandau pasakyti, kad labai džiaugiuosi, jog mudvi susipažinome. Jūs man tikrai didelė atrama.

Monika stengėsi suvokti, kas jai sakoma. Jautė, kad dėl to ji visą laiką kovojo, kad dabar, kai pagaliau įsitikino, jog

jai pavyko, turėtų džiaugtis. Kodėl ji taip blogai jaučiasi? Jai reikia skubėti namo. Namo, prie savo migdomųjų. Bet pirma dar turi nuvažiuoti į kliniką su Majos Britos tyrimais. Kai žinos, kad visi išėję namo, galės ten įsėlinti ir atlikti tyrimus. Juk ji pažadėjo. Reikia vykdyti tai, ką esi pažadėjęs.

Krūptelėjo, kai suskambo telefonas. Pernila pakilo ir nuėjo į svetainę. Monika priėjo prie šiukšlių dėžės ir folijos gabalu iššlavė iš lėkštės viską, kas joje dar buvo likę.

Girdėjo, kaip Pernila svetainėje atsiliepė:

– Pernila.

Paslėpė maistą po tuščiu pieno pakeliu.

– To ir buvo galima laukti, nežinau, ką galėčiau pasakyti.

Pernilos balsas įgavo griežtą atspalvį, ji ilgokai tylėjo. Monika su lėkšte grįžo prie stalo, šakute bandė nutrinti folijos pėdsakus. Vėl pasigirdo Pernilos balsas, jos žodžiai išgąsdino Moniką, kad ir kokia buvo sutrikusi.

– Atvirai kalbant, nenorėčiau, kad man daugiau skambintum. Viskas yra taip, kaip yra, bet, man rodos, tu nori per daug, nori, kad aš guosčiau *tave.*

Matyt, ją pertraukė, bet po kelių sekundžių ji pasakė.

– Ne, bet susidaro toks įspūdis.

Pokalbis nutrūko, įsigalėjo tyla. Tik Monikos širdis nesugebėjo prisitaikyti prie tos tylos. Pernila sugrįžo, atsisėdo. Tą pačią akimirką suskambo Monikos mobilusis. Ji ėmė raustis rankinuke norėdama ne atsakyti, o išjungti įkyrų signalą. Žvilgtelėjusi į ekraną, pamatė Osės vardą. Jos ranka sudrebėjo, bet jai pavyko išjungti. Jautė, kad Pernila ją stebi, ir atsakė pirma negu ją spėjo paklausti.

– Nieko svarbaus. Čia tik mama. Paskambinsiu jai vėliau.

Pernila pastūmė lėkštę, nors ji dar buvo pilna maisto.

– Skambino ta moteris, kuri vairavo automobilį.

Daniela numetė ant grindų sausainį, Monika apsidžiaugusi pasilenkė jo pakelti. Sekundę ji galės paslėpti savo veidą.

– Buvo atėjusi ir keletą dienų po nelaimės. Atėjo atsiprašyti ar kažko panašaus.

Pernila sušnypštė.

– Buvau išgėrusi tiek daug tablečių, kad nelabai suvokiau, kas dedasi aplinkui. Vėliau daug apie tai galvojau. Gailėjausi, kad nepasiunčiau jos po velnių. Kaip ji gali įsivaizduoti, kad jai atleisiu?

Staiga Pernila tarytum atsidūrė kitame tunelio gale. Monika nenuleido akių nuo veido, apsupto pilkos, banguojančios masės. Ji užmerkdavo akis, vėl atsimerkdavo, bet vaizdas nesikeitė. Ir dar ji stebėjosi, kodėl teka vandens čiaupas, kas jį atsuko, kodėl jis taip šniokščia?

– Kas atsitiko? Ar jūs blogai jaučiatės?

Ji kvėpavo greitai, trumpais įkvėpimais.

– Nieko, bet man laikas eiti.

– Turiu ir deserto.

Monika pakilo.

– Reikia eiti.

Kai pajudėjo, tunelis dingo. Šniokštimas liko, nors matė, kad kranas užsuktas, taigi šniokštė kažkas kita.

Ji išėjo į prieškambarį, ramstydamasi į durų staktas ir sienas. Pernila sekė iš paskos.

– Ar jums viskas gerai?

– Taip, bet turiu eiti.

Apsiavė batus, užsivilko paltą. Pernila ištiesė jai rankinuką.

– Rytoj jums paskambinsiu.

Monika, nieko nesakydama, pravėrė lauko duris. Jai reikia išeiti. Pernila prašė ją pasilikti, bet ji turi eiti. Kada nors kitą dieną grįš, dabar Pernila jos draugė ir džiaugiasi jųdviejų draugyste. Už viską, ką Monika jai padarė. Nepasiuntė jos po velnių, kaip norėjo pasiųsti Osę, priešingai, jiedvi buvo tikros draugės, o tikra drauge galima pasitikėti. Jos niekada viena kitai nemeluoja. Jos kartu pereis ir karšta, ir šalta, jos gali viena į kitą atsiremti.

Pernilai liko tik viena draugė – pagarbos verta Monika Lundval.

Jei ji dėl kokios nors priežasties ją apleistų, Pernila liktų visiškai viena.

28

Maja Brita stovėjo prie balkono durų, laukdama, kada Saba sugrįš. Šuo ką tik prasiskverbė pro balkono grotelių plyšį ir nubėgo į tamsą.

Maja Brita pristūmė minkštakrėslį prie pat lango ir pastarąsias dvi dienas sėdėjo jame kone visą laiką, bet nieko labai įdomaus neįvyko. Toji gydytoja vieną kartą lankėsi pas našlę. Tą patį vakarą, kai buvo pas Mają Britą ir darė savo šlykščius tyrimus, ji vėl pasirodė pas našlę, bet vėliau jos nebuvo matyti. Neatėjo ir pasakyti tyrimų rezultatų, bet dėl to Majai Britai nei šilta, nei šalta, nekantravo tik Elinora.

Majai Britai šis laiko tarpas buvo palyginti malonus. Tabletės nuo skausmo, kurių atnešė Elinora, padėdavo, o kol nieko nejauti, nėra dėl ko sukti galvos. Ji kaip visada vaikštinėjo po butą, sėdėdavo įsiklausydama į tylą. Vienintelis naujas dalykas buvo tas skausmas nugaroje ir tai, kad ji pradėjo mažiau valgyti. Ji susitvardydavo ne tik dėl blogos savijautos, tiesiog sumažėjo poreikis nuolat kimšti ką nors į burną, staiga pasidarė įmanoma jam atsispirti, ji pati gerai nesuprato kodėl. Kai išdrįso pergalvoti visas

mintis iki galo, kažkas pasitraukė. Vėl mintimis priartėjusi prie visų tų nepakeliamų prisiminimų ir perpratusi visą jų bjaurastį, galėjo nuo jų daugiau nebesislėpti. Jai nereikėjo nuo jų bėgti. Tai skaudino panašiai kaip visada, ji tai žinojo, bet tai daugiau nebegąsdino. Prisiminimai tarytum pamažu prarado savo galią.

Pamatė takeliu atbėgančią Elinorą. Lauke, regis, šalta, bet pilvas tarp striukės ir kelnių plikas. Maja Brita papurtė galvą. Džinsinė striukelė per plona tokiam metų laikui. Bet gal visi tie ją puošiantys maži plastikiniai ženkliukai neleidžia šalčiui prasiskverbti. Pamatė, kaip Saba bėga pievele jos sutikti, o Elinora žvilgtelėjo į balkono duris ir pamojavo ranka. Maja Brita taip pat pamojavo. Pajuto, kad artėja kažkokia šiluma.

– Ji turi ateiti apie antrą valandą. Nieko nesakė apie tyrimų rezultatus ar dar ko nors. Nori viską aptarti tik su jumis.

Elinora atsitūpusi varstė batelius ir plepėjo. Pagalvojusi, kad vėl reikės įsileisti gydytoją į butą, Maja Brita kiek susierzino, bet paskui, prisiminusi, kad turi prieš ją slaptą kozirį, vėl pasijuto geriau. Kai žinai, kas ko vertas, viskas daug lengviau. Kai nei vienas, nei kitas neturi pranašumo. Toji gydytoja galbūt žino jos kūno paslaptis ir gali tuo pasinaudoti, bet jei ji tai darytų, Maja Brita duotų jai neblogą atkirtį.

Niekas daugiau jai nepadarys nieko, ko ji nenori.

Buvo be kelių minučių antra. Maja Brita atsisėdo į minkštakrėslį, iš ten matyti stovėjimo aikštelė, bet keista, automobilio

ji neišvydo, o kažkas paskambino į duris. Taip, šiek tiek suklydo ir tas jai nepatiko, nespėjo tinkamai pasiruošti.

Duris atidarė Elinora.

– Sveiki. Kaip puiku, kad atėjote.

Gydytoja kažką trumpai sumurmėjo, ir po minutės Maja Brita pamatė jas abi svetainėje. Ji pastebėjo, kad gydytoja kažką laiko rankose – tarytum mažą pilką aplanką, bet su rankenėle ir keliais segtukais.

– Sveiki, Maja Brita.

Maja Brita įtariai žiūrėjo į prietaisą jos rankose.

– O kas gi čia?

– Ar galiu truputį prisėsti?

Maja Brita linktelėjo, ir gydytoja, kurios vardas, kaip ji gerai žinojo, Monika, bet su kuria ji niekada nebandys užmegzti asmeninių santykių, atsisėdo ant sofos, pasidėjo keistą prietaisą ant stalo ir išsitraukė iš rankinuko kelis popieriaus lapus. Maja Brita neišleido jos iš akių, sekė kiekvieną judesį. Susidomėjusi pastebėjo, kad popieriai jos rankose dreba.

– Taigi štai čia.

Gydytoja išskleidė lapus. Elinora nenuleido nuo jos akių. Tuo tarpu Maja Brita nusuko žvilgsnį į langą. Visa tai jai nelabai rūpėjo.

– Jūsų kraujo nusėdimas per didelis, o kraujas gana silpnas. Šlapime nėra jokių bakterijų, išauginti taip pat nepavyko, taigi šlapimtakių infekcijos tikriausiai nėra. Kita mintis buvo inkstų akmenys, bet tada skausmai būtų staigesni, be to, tai neturėtų įtakos kraujo nusėdimui.

Ji nutilo, o Maja Brita žvelgė į sūpuokles žaidimų aikštelėje. Jai visai neįdomu girdėti, kuo ji *neserga.*

– Vadinasi, aš sveika?

– Ne, nesveika.

Neilga tyla, šiaip viskas lyg ir saugu.

– Turiu atlikti tyrimą ultragarsu.

Maja Brita pasuko galvą ir susidūrė su jos žvilgsniu, kuriame žybtelėjo nerimo blyksnis.

– Aš niekur nevažiuosiu.

– Ir nereikės. Viską padarysime čia.

Gydytoja uždėjo ranką ant atsinešto aparato.

Maja Brita pasijuto pakliuvusi į kilpą. Buvo nusprendusi daugiau nedaryti jokių tyrimų, atsisakyti išeiti iš savo buto ir viskas, bet štai gydytoja atsinešė aparatą, tyrimą galima atlikti namie.

– O jei aš nenoriu?

– Maja Brita!

Tai buvo Elinoros balsas. Išnykusi riba tarp prašymo ir įsakymo.

Maja Brita vėl pažvelgė pro langą.

– Ką gi jūs norite rasti su tuo ultragarsu?

Elinora atidžiai klausėsi, o Majai Britai visos detalės atrodė neįdomios. Abi moterys pradėjo diskutuoti apie jos tariamus negalavimus.

– Žinoma, nesu tikra, bet turiu gerai apžiūrėti inkstus.

– O kas juose galėtų būti?

Vėl valandėlę pasidarė tylu, bet ramybės jau nebebuvo. Atrodė, kad žodis plaukioja kambario ore, nors dar niekas jo neištarė. Dar akimirka, ir jis pasigirs.

– Gali būti tumoras. Bet, kaip jau sakiau, – paskubomis pridūrė ji, – nesu šimtu procentų tikra.

Tumoras. Vėžys. Šį žodį ji daug kartų girdėjo per televiziją, negalima sakyti, kad nekreipė į jį dėmesio. Bet

nuo dabar ji žinos, kad pasijunti visai kitaip, kai kalbama apie tai, kas galbūt yra tavo kūne. Žodis tarytum įgauna gyvybės, pasirodo vaizdas kažko juodo ir pikto, to, ką beveik galima matyti, įsikrausčiusi pabaisa, ryjanti viską, kas pasitaiko jos kelyje, ir nuolat auganti.

Vis dėlto ji nelabai išsigando. Atrodė, kad patvirtinta dar viena mintis, kurios ji negali galvoti iki galo. Kodėl gi jos kūne negali atsirasti vėžys? Tai būtų paskutinė blogio pergalė prieš jos ilgą, beprasmį priešinimąsi. Slapčia auginti gumbą ir vieną kartą įvykdyti savo kerštą, nugalėti ją.

Suprato, kad turi tai žinoti.

– Kaipgi daromas toks tyrimas?

Kažkodėl pajuto norą, kad tai būtų patvirtinta.

Kambaryje buvo visiškai tylu. Maja Brita grįžo į minkštakrėslį. Elinora susikūprinusi, parėmusi galvą rankomis sėdėjo ant sofos. O kambario viduryje gydytoja pakavo savo subtilų aparatą, ką tik patvirtinusį įtarimą, apie kurį visi galvojo. Maja Brita patenkinta pastebėjo, kad gydytojos rankos vis dar dreba. Kažkodėl tai pamačius jai pasidarė lengviau.

– Kiek pavyko nustatyti, tumoras neišeina už inksto ribų, bet tikrai bus galima pasakyti tik padarius kontrastinį rentgeną. Kiek mačiau, navikas dar neišsisėjęs, bet tai irgi reikėtų geriau patikrinti. Tačiau auglys nemažas, ir būtų pats laikas jį pašalinti.

Maja Brita pasijuto stebėtinai rami. Ji vėl pažvelgė pro langą į sūpuokles, į kurias žiūri jau trisdešimt metų, bet nė karto nebuvo prie jų nuėjusi.

– O jei jo nepašalinsi?

Niekas neatsakė, tik Elinora po valandėlės atsiduso.

– Kaip nepašalinsi?

Dabar Maja Brita galėjo patylėti. Ji pasakė viską, ką norėjo pasakyti.

– Maja Brita, ką čia kalbi? Gerai supranti, kad jį reikia pašalinti! Ar ne tiesa, Monika? Kiek galima išgyventi su tokiu augliu, jei jo negydysi?

– Sunku pasakyti. Juk nežinau, kiek laiko jis auga.

– Taip, bet maždaug?

Elinora kaip visada norėjo žinoti detales.

– Galbūt šešis mėnesius. Gal ilgiau, gal trumpiau, tai priklauso, kaip jau sakiau, nuo to, ar greitai jis auga. Aš, gydytoja, iš tikrųjų labai rekomenduočiau operaciją.

Gydytoja. Maja Brita pajuto panieką.

Staiga suskambo Elinoros mobilusis, ji pakilo ir išėjo į prieškambarį.

Maja Brita žvelgė į moterį, rūpestingai pakuojančią savo puikųjį prietaisą.

Šeši mėnesiai.

Galbūt.

Anot jos, sunku pasakyti.

– Taip, jūsų, gydytojų, uždavinys daryti viską, gelbėti žmonių gyvybes.

Ji ir pati nesuprato kodėl, bet neiškentė to nepasakiusi. Gal norėjo kiek apmalšinti iš gydytojos spinduliuojantį veiklumą. Stovi kambario viduryje kaip koks įsikūnijęs gėris, atrodo, pasirengusi tarnauti visai žmonijai. Bet savo tamsias paslaptis rūpestingai slepia, po nepriekaištinga išvaizda tūno tie patys purvini dalykai ir trūkumai kaip ir visų kitų mirtingųjų.

Maja Brita greitai pajuto gydytojos reakciją ir panoro bakstelėti ietimi giliau.

– Leisti žmonėms gyventi kuo ilgiau, likti čia, žemėje, kartu su savo šeimomis, matyti, kaip auga vaikai. Turbūt tam jūs, gydytojai, ir esate. Tikriausiai jums negali būti nieko svarbiau.

Duryse vėl pasirodė Elinora.

Gydytoja tupėdama segiojo lagaminėlį, Maja Brita pastebėjo, kad stodamasi ji pasirėmė į sofos kraštą. Greitas rankos judesys, kad neprarastų pusiausvyros. Nė nežvilgtelėjusi į Mają Britą, ji dingo prieškambaryje, Elinora nusekė iš paskos. Vis dėlto Maja Brita išgirdo jų trumpą pokalbį.

– Šiuo metu, deja, daugiau nieko negaliu padaryti. Turėtumėte susisiekti su slaugos tarnybos biuru ir eiti šiuo keliu. Jie gali išrašyti siuntimą į ligoninę papildomiems tyrimams.

Durys prasidarė, ir paskutiniai Elinoros žodžiai nuaidėjo tarp laiptinės sienų.

– Ačiū už pagalbą.

Durys vėl užsidarė.

Elinora liko dar gerą valandą, nors turėjo daug klientų. Maja Brita beveik nekalbėjo, o Elinora netilo, desperatiškai ją įkalbinėjo leisti paskambinti į slaugos tarnybos biurą. Bet Maja Brita nenorėjo. Ji negalėjo nė pagalvoti apie tolesnius tyrimus, juo labiau apie operaciją.

Kodėl ji turėtų tai daryti?

Kodėl ji apskritai turėtų ką nors daryti?

Kad ir kaip skaudu pripažinti, ji negali sugalvoti nieko, dėl ko būtų verta stengtis.

29

Toji moteris – tikra pabaisa. Atėjusi tiesiai iš siaubo filmo. Atrodo, likimas papainiojo šią moterį Monikos kelyje, kad ją nubaustų. Galėjai pamanyti, kad aštrus žvilgsnis kiaurai peržvelgia jos vidų, jos sužalotą sielą, kažkodėl – Monika to nesuprato – moteris kaip galėdama stengėsi ją įskaudinti.

Nuvažiavo namo, įėjo į vonios kambarį net nenusivilkusi viršutinių drabužių, nurijo dvi ksanoro piliules. Išsirašė jas kartu su migdomaisiais, bet iki šiol negėrė.

Dabar nebegalėjo ištverti.

Nuėjo į svetainę, svirduliuodama vaikštinėjo ir laukė, kada vaistai pradės veikti. Kurią sekundę, kurią akimirką? Daugiau nėra kur slėptis. Atrodė, kad ji netelpa savo kūne, kad oda bet kurią akimirką ims trūkinėti. Toks jausmas, tarytum ji tuoj sprogs.

Ir dar jos mobilusis. Skamba ir skamba, signalas varo ją iš proto, bet išjungti nedrįsta. Tai įrodymas, kad kažkur vis dar yra reali tikrovė, jei ji nutrauks su ja paskutinį ryšį,

atsidurs nežinia kur. Negalėjo suprasti, kaip jai viskas galėjo taip atsitikti ir ką daryti, kad kaip nors pataisytų padėtį.

Ir štai pagaliau.

Pagaliau ji pajuto, kad baimės gniaužtai atsileido, įtraukė nagus, išnyko. Ji vėl gali kvėpuoti. Dėkinga sustojo kambario viduryje, mėgaudamasi, kad pagaliau išsivadavo. Stokholmo balta. Kambario sienų spalva. Keista, kad ji svetainei pasirinko Stokholmo baltą! Bet ir savotiškai gera. Viskas įmanoma. Ji gali kvėpuoti. Ramiai, tyliai kvėpuoti. Visa kita nesvarbu. Ji truputį priguls ant sofos ir lengvai pakvėpuos.

Raudonų plytų sienos. Rūsys. Ji rūsyje, tik nežino kieno. Niekur nematyti durų. Ji braukia ranka per gruoblėtas sienas, ieško plyšio ar kokios angos, bet veltui. Staiga supranta, kad sienoje įmūrytas lavonas, nežinia kieno, bet lavoną įmūrijo ji. Išgirdusi kažkokį garsą atsigręžė. Motina klūpo, sodina orchidėją. Rankoje ji laiko gabalėlį duonos, trupina, barsto ant grindų. *Columbia livia. Geriausiai tinka su voveraitėmis.* Staiga pasirodo traukinys. Pernila stovi ant bėgių, traukinio švilpukas švilpia vis garsiau. Monika bėga kiek įkabindama, bet nė kiek nepriartėja, nespės jos išgelbėti. Ji turi nutildyti signalą, turi nutildyti signalą. Traukinys turi sustoti.

– Alio!

Staiga mato, kad laiko rankose mobilųjį telefoną. Stovi savo prieškambaryje apsivilkusi viršutiniais drabužiais, bet gerai nežino, ar tai tikrovė, ar ne.

– Sveiki, čia Pernila.

Balsas įtikino ją, kad grįžo į tikrovę, vaistai ją vis dar maloniai ramina. Nuo visko, kas skaudu, kas jai grasina, ji saugiai nutolusi, net kūnas nereaguoja. Širdis plaka ramiais dūžiais.

– Sveiki.

– Norėjau tik paklausti, kaip jums sekasi. Taip greitai išbėgote, pagalvojau, gal susirgote?

Susirgote. Pernilos žodis kartojasi tarytum aidas. Susirgote. Gal ji iš tikrųjų susirgo. Jei ji serga, galbūt visai teisėtai gali keletą dienų atidėti savo užduotį, ar ji to nenusipelnė? Tik porą dienų. Ji be galo pavargusi. Jei galėtų padoriai išsimiegoti, viskas būtų geriau. Viską gerai pergalvotų, sudarytų planą, kaip elgtis toliau, kaip viską kuo geriausiai sutvarkyti. O dabar ji per daug nuvargusi. Smegenys tarytum atsiskyrė nuo jos, daugiau jos nebeklauso. Jei galėtų išsimiegoti, viskas būtų geriau.

– Taip, susirgau. Guliu su aukšta temperatūra.

– Ak, gal apsikrėtėte nuo Danielos, ji taip pat apsirgo.

Monika nieko neatsakė. Jei Daniela serga, ji turi būti ten. Toks susitarimas, bet ji neturi jėgų. Jai reikia išsimiegoti.

– Netrukdysiu, jei blogai jaučiatės. Paskambinkite, kai vėl atsistosite ant kojų. Paskambinkite, jei ko nors prireiks, nupirkti maisto ar šiaip ko.

Monikai merkiasi akys.

– Dėkui.

Ji nepajėgė daugiau nieko pasakyti ir išjungė pokalbį. Nugara nuslydo durimis žemyn, atsisėdo ant grindų. Alkūnėmis atsirėmusi į kelius, ji paslėpė veidą rankose. Vis dar apsvaigusi nuo tablečių, negali iki galo suvokti

skriejančių minčių. Trapi riba tarp žiaurumo ir rūpesčio. Bet kas yra blogis? Kas nustato taisykles? Kas turi teisę apibrėžti tiesą, galiojančią visiems, visomis aplinkybėmis? Ji nori vienintelio dalyko – padėti, atitaisyti, padaryti, kad prakeiktas „niekada“ nebūtų toks žiaurus. Juk viską *galima* ištaisyti, jei tik labai pasistengsi. Turi būti taip! Turi!

Ji ir toliau bus šalia Pernilos, kitaip neįmanoma. Turi ir toliau paklusti, padėti, kol Pernilai reikalinga jos pagalba, pašvęsti savo gyvenimą, jei tai reikalinga. Vis dėlto suprato, kad laikui bėgant to neužteks. Monika atėmė iš Pernilos ne geriausią draugę, o vyrą ir jos dukters tėvą. Ji pakėlė galvą ir, nieko nematydama, žvelgė tiesiai į sieną virš batų dėžės. Iki šiol ji nesuvokė, bet juk išeitis yra. Pernila turėtų sutikti kitą vyrą. Vyrą, kuris užimtų Matijo vietą, tai būtų visai kas kita nei draugystė su Monika. Jis taptų nauju Danielos tėvu, rūpintųsi šeima, suteiktų Pernilai tą meilę, kurią iš jos atėmė Matijo mirtis.

Monika atsistojo, paltas nuslydo ant grindų. Nuo šios naujos įžvalgos ji pajuto, kad viskas palengvėjo. Kai Pernila sutiks kitą vyrą, jos užduotis baigsis, jos pareiga bus įvykdyta. Jiedvi galės ir toliau draugauti, o Pernila niekada nesužinos tiesos.

Monikos kaltė Matijui bus išpirkta.

Nuėjo į miegamąjį, išspaudė migdomųjų tabletę iš metalinės folijos. Pirmiausia jai reikia išsimiegoti. Išsimiegoti gerai, kad smegenys vėl imtų jos klausyti. Tada bus pasirengusi pradėti vykdyti savo naująjį planą. Pakvies Pernilą į restoraną, pasiūlys kelionę į užsienį, duos skelbimus į internetą, į laikraščius.

Ji viską sutvarkys.

Viskas grįš į savo vėžes.

Drabužius nusimetė ten, kur stovėjo. Vos galva palietė pagalvę, užmigo ramiai, įsitikinusi, kad vėl gali viską kontroliuoti.

30

Maja Brita sėdėjo minkštakrėslyje, leido prieblandos valandas. Šešėliai kambaryje tirštėjo, galų gale viskas susiliejo tamsoje.

Šeši mėnesiai.

Iš pradžių beveik nieko nejautė. Šeši mėnesiai – tai tik laiko tarpas. Dvylika mėnesių – tai metai, o šeši – pusė metų, nieko ypatinga čia nėra. Ji ėmė skaičiuoti pirštais. Spalio dvylikta. Spalio dvylikta ir dar šeši mėnesiai. Turėtų būti balandis. Ruduo, žiema, truputis pavasario.

Spalio dvylikta.

Daug kartų gyvenime ji išgyveno spalio dvyliktą, nors ir negali gerai prisiminti, ką tą dieną veikdavo. Diena prabėgdavo nepastebimai, kaip ir dauguma kitų. Tik ši spalio dvylikta ypatinga. Paskutinė.

Ji sėdėjo minkštakrėslyje tikriausiai kokias keturias valandas, o tai reiškia, kad paskutinės jos gyvenimo spalio dvyliktos liko keturiomis valandomis mažiau.

Ją gąsdino ne tai, kad teks išeiti iš gyvenimo. Prabėgo tiek daug laiko, tiek daug metų, o kokia iš jų nauda? Jau

seniai gyvenimas nesuteikia jai nieko, kas bent kiek labiau sudomintų.

Bet mirtis...

Būti sunaikintam, nepaliekant nė mažiausio pėdsako, nė menkiausio atspaudo. Kol ateitis buvo savaime suprantamas dalykas, visada išlikdavo ir galimybė. Taip lengva viską nustumti į ateitį. Bet nuo dabar laikas ribotas, skaičiuojamas atvirkščiai, kiekviena minutė staiga tapo aiškiai jaučiamu praradimu. Niekaip neįmanoma suprasti, kad tai tas pats laikas, kuris metų metus slinko taip nuobodžiai, jo buvo tiek daug, kad ji nežinojo, ką su juo veikti. Slinko pirmyn, pro šalį ir nuskęsdavo beprasmybėje. Ji išnyks nepalikdama nė mažiausio pėdsako.

Rankomis suspaudė minkštakrėslio ranktūrius. Ar ji nusileis, ar priešinsis, vis vien turės pereiti į didįjį Anapus, į amžinybę, nė vienas nežino, kas jo ten laukia.

O jeigu jie buvo teisūs? Jeigu iš tiesų viskas yra taip, kaip jie su tokiu aršumu stengėsi ją įtikinti? Jeigu ten laukia didysis Teismas? Jei iš tikrųjų taip, ji puikiai supranta, kad jos teismas nebus gailestingas. Nėra reikalo per daug tyrinėti save, kad suprastum, į kurią pusę nusvirs svarstyklės. Gal Jis stovės ten, kitoje pusėje, ir patenkintas lauks, kada pagaliau paims ją savo valdžion. Kai jos teisė rinktis jau išnaudota, kai ji turi atsiimti tai, ko nusipelnė.

Nėra paskatos gyventi, bet kaip jai nebijoti mirties? Kaip ji gali eiti į amžinybę, jei nežino, ką ji reiškia?

Absoliuti vienatvė.

Amžinybė.

Kai dar tiek daug nepadaryta.

Tamsa jos namuose tirštėjo, o jos nerimas augo. Sulig kiekviena prabėgančia akimirka tai darėsi vis aiškiau. Ji turi kaip nors išlyginti svorį svarstyklių lėkštėse.

Maja Brita tarytum vėl išvydo moterį, prieš kelias valandas stovėjusią jos kambaryje ir paskelbusią mirties nuosprendį, paskui ji žvilgtelėjo į brangų laikrodėlį ant savo siauro riešo, jos žvilgsnis atrodė išsigandęs, ir ji pabėgo. Iš išorės tokia nepriekaištinga, bet taip puikiai suprantanti savo kaltę. Kai ateis kita spalio dvylikta, ji neprisimins nei Majos Britos, nei šios dienos. Viskas nugrims tarp kitų mirštančių pacientų, tarp viena į kitą tokių panašių dienų. Ji galės ramiai toliau gyventi žemėje ir, turėdama laiko, galbūt ištaisyti savo klaidą.

Maja Brita to negalės.

Nuo šiol kiekviena prabėgusi sekundė bus niekam nenaudinga, bus dar viena prarasta proga.

Ji atsistojo. Saba laukė prie balkono durų, ji nuėjo atidaryti. Kitoje kiemo pusėje švietė langas, už jo dar neseniai gyveno tas, kuris jau žino atsakymą į klausimą, į kurį žmonija visais laikais ieškojo atsakymo.

Ir ji vėl pagalvojo apie Moniką, apie jos kaltę.

Dvi gyvybės vienoje svarstyklių lėkštėje iš tikrųjų per daug.

Staiga pasidarė sunku kvėpuoti, aiškiai pajuto, kokia baimė ją apėmė. Prie vienatvės ji pripratusi, bet vienai sutikti tai, kas jos laukia...

Tėve mūsų, kuris esi danguje.

Ji pažvelgė į drabužių spintą. Žinojo, kad guli viršutinėje lentynoje, visus tuos metus neatversta, net viršeliai

taip pat apsitrynę, nors praėjo tiek laiko. Bet ji atsuko Jam nugarą. Pasakė, kad apsieis be Jo, prašė palikti ją ramybėje. Neigė Jį. Dabar staiga suprato. Viskas pasidarė aišku kaip dieną. Jis tik laukė, kada ateis laikas. Visą laiką žinojo, kad ji šliaužte atšliauš tą dieną, kai smėlio laikrodyje liks tik keli grūdeliai. Ji negalės ilgiau slėptis už gyvenimo, ji nuoga stovi prieš faktą, kurį visi žino, bet apsimeta nieko nežiną. Kad viskas vieną dieną baigiasi. Kad vieną dieną visi turi palikti tai, ką pažįsta, ir atsiduoti tam, kas nuo seniausių laikų buvo didžiausia žmogaus baimė.

Jis žinojo, kad tada ji tikrai ims Jo šauktis, atsiklaupusi ant nuogų kelių prašys atleidimo, palaiminimo, maldaus Jo malonės.

Jis buvo teisus.

Jis laimėjo, ji pralaimėjo.

Ji nuoga guli Jam po kojomis, pasirengusi nusižeminti.

Pralaimėjimas milžiniškas.

Ji užmerkė akis ir pajuto, kad paraudo. Apimta gėdos, ji nuėjo prie drabužių spintos ir pravėrė duris. Pagrabaliojo ranka ant lentynos, užčiuopė krūvas paklodžių, seniai pamirštus audinius, užuolaidas, pagaliau užčiuopė gerai pažįstamą formą. Stabtelėjo, kiek padvejojo, pažeminimas degino ją kaip ugnis. Pripažinti, kad ji elgėsi blogai, vadinasi, pripažinti, kad Jis visą tą laiką buvo teisus. Tai dar labiau didino jos kaltę. Ji suteikė Jam teisę ją bausti.

Stvėrė Bibliją, nusiėmė ją. Pamatė aptrintus viršelius. Kažkas įdėta tarp lapų. Negalvodama ištraukė ir suprato, kas tai, kai buvo jau per vėlu, kai jos akys jau buvo pamačiusios. Dvi nuotraukos. Ji iš lėto nuėjo prie minkštakrėslio,

sunkiai atsisėdo. Užsimerkė, paskui vėl atmerkė akis, pažiūrėjo į mylimųjų porą. Graži pavasario diena. Ji plonutė, balta suknele, Joranas su juoda eilute. Šydas, kurį ji taip rūpestingai rinkosi. Juodu susikibę už rankų. Įsitikinimas. Visiškas tikrumas. Tuoj už jų – Vanja, ji taip džiaugiasi jos laime. Gerai pažįstama šypsena, švytinčios akys, jos Vanja, visada šalia, kai reikia jos pagalbos. Visada linki jai tik gera. O štai dabar Maja Brita jai pamelavo, išdavė ją, pasmerkė ir atstūmė.

Per daug svorio vienoje svarstyklių lėkštėje.

Numetė nuotrauką ant žemės, pažvelgė į kitą. Giliai įkvėpė, pamačiusi tuščią mergytės žvilgsnį. Ji sėdi ant virtuvės kilimėlio tuose namuose, kuriuos jie nuomojo. Raudonas drabužėlis. Maži balti bateliai, padovanoti Jorano tėvų.

Pajuto, kaip į akis veržiasi ašaros. Rankos prisiminė, kaip keldavo mažą kūnelį, laikydavo jį glėbyje, kaip ji kvepėjo. Mažutės rankos, kurias ji tiesdavo į ją su begaliniu pasitikėjimu, bet ji nesugebėjo to pasitikėjimo priimti. Kaip ji galėjo jį priimti, jei niekas jos to neišmokė.

Joje pratrūko skausmas, kurio niekada neprisileisdavo, neviltis, kurią pajuto, buvo tokia didelė, kad jai užgniaužė kvapą. Išmetė nuotrauką, mėšlungiškai sunėrė rankas ir pakėlė jas į lubas.

– Viešpatie, dangaus Dieve, padėk man. Pasigailėk manęs, Dieve, tu didžiai gailestingas. Gerumas Tavo beribis, naikinki mano kaltybę. Grynai nuplauk mano dėmę, numazgok mano kaltę! Aš Tau, tiktai Tau esu nusidėjusi, dariau, ką laikai Tu piktybe. Todėlei mane smerki Tu teisingai, teisme mane kaltini, kaip yra verta.

Deja, aš ir gimusi esu nuodėminga, su nuodėme motinoj aš prasidėjau.

Jos rankos drebėjo. Šeši mėnesiai – per ilgas laiko tarpas. Kaip ji ištvers taip ilgai!

Jos skruostais riedėjo ašaros, žodžius ji tarė kūkčiodama.

– Prašau Tave atleisti, nes dariau blogį, kurio nenoriu. Gerasis Dieve, atleisk man. Duok man atsakymą! Viešpatie, parodyk man savo gailestingumą! Suteik man ryžto, kad išdrįsčiau!

Ji prisiminė, ką jie darydavo, kai reikėdavo Jo patarimo ar Jo paguodos. Ji greitai nusišluostė akis, kaire ranka paėmė Bibliją, įkišo dešiniosios nykštį tarp viršelių. Tada užmerkė akis ir atvertė puslapį ten, kur buvo sustojęs nykštys, pirštu pabraukė per puslapį ir taip išrinko eilutę. Sėdėjo užmerkusi akis, smilių kaip ietį įrėmusi į Šventąjį Raštą. Dabar Jis turi prabilti. Duoti žinią, kuri jai reikalinga ir prie kurios Jis atvedė jos pirštą.

„Viešpatie, nepalik manęs vieno."

Ji taip išsigando. Viskas, ko ji norėjo, – tai trupučio paguodos, mažučio ženklo, kad jai nėra ko bijoti, jog liks viena. Kad Jis yra šalia jos dabar, kai viskas netrukus turi baigtis, kad susitaikymas dar įmanomas. Ji giliai atsiduso, užsidėjo akinius, pirštu vesdama per eilutes.

Perskaičiusi galutinai suprato, kad jos jaučiama baimė buvo niekas palyginti su tuo, kas jos laukia.

Kai skaitė Jo žodžius, jos rankos drebėjo.

Dabar ateina tau galas! Liesiu savo pyktį, teisiu tave pagal tavo kelius ir bausiu tave už visus tavo bjauriuosius nusikaltimus. Mano akis nepasigailės, neparodysiu užuojautos,

bet bausiu tave pagal tavo kelius. Kai tavo bjaurieji nusikaltimai pūliuos tavyje, tada žinosite, kad aš esu Viešpats.

Siaubas, kokio niekada neįsivaizdavo, išspaudė oro likučius jai iš plaučių.

Štai ji sulaukė atsakymo.

Galų gale Jis atsakė.

31

JI MIEGOJO BE SAPNŲ. Tuštuma tuštumoje. Tik kažkur gilumoje erzinantis garsas atkakliai rėžėsi į tuštumą, reikalaudamas jos dėmesio. Ji norėjo grįžti į tuštumą, bet garsas nenutilo. Turėjo jį nutildyti.

– Alio?

– Ar čia Monika Lundval?

Viskas buvo taip neaišku, kad negalėjo atsakyti. Bandė atsimerkti, bet nepavyko, tik ranka, spaudžianti telefono ragelį, įtikino ją, kad tai tikrovė. Viskas atrodė susilieję, nepavojinga. Galva gulėjo ant pagalvės, neilga tyla leido jai vėl užsnūsti. Bet žodžiai pasikartojo.

– Alio! Ar čia Monika Lundval?

– Taip.

Jai atrodė, kad taip ir yra.

– Čia Maja Brita Peterson. Man reikia su jumis pasikalbėti.

Vargais negalais Monikai pavyko atmerkti akis. Suvokė tiek, kad sugebėjo atsakyti. Kambaryje buvo visiškai tamsu. Ji suprato, kad guli savo lovoje, kad atsiliepė į

skambantį telefoną ir kad skambina žmogus, su kuriuo ji daugiau niekada nenorės kalbėti.

– Jūs turite paskambinti į slaugos biurą.

– Aš ne apie tai. Yra dar kitas dalykas. Svarbus.

Ji pasirėmė alkūne, papurtė galvą, bandydama kaip nors susigaudyti. Bandydama suprasti, kas atsitiko, ir, jei galima, rasti kokią nors išeitį, kad vėl galėtų miegoti.

Balsas kalbėjo toliau:

– Nenoriu apie tai kalbėti telefonu, todėl siūlau jums atvažiuoti pas mane. Sakykim, rytą, devintą?

Monika žvilgtelėjo į žadintuvą. Trys keturiasdešimt devynios. Ir ji buvo beveik tikra, kad nakties, nes už lango tamsu.

– Tokiu metu aš negaliu.

– Kada galėsite?

– Apskritai negalėsiu. Jūs turite pasikalbėti su slaugos biuru.

Niekad gyvenime ten daugiau nevažiuos. Niekada. Tai ne jos pareiga. Jai ji neturi jokių įsipareigojimų. Jau padarė daugiau, negu apskritai galima reikalauti. Buvo jau dedanti ragelį, bet balsas kalbėjo toliau.

– Žinote, kai ateina laikas mirti, nebaisu žengti dar vieną žingsnį. Jei išsėdėjai savo bute daugiau kaip trisdešimt metų, sunku atgauti, kas prarasta. Pavyzdžiui, pabendrauti su kaimynais.

Ji buvo tokia apdujusi, kad baimė dar nespėjo prasimušti į paviršių. Liko kažkur šalia, kelis kartus baugiai suspurdėjo, bet paskui pakilo ir atgavo budrumą. Reikia tik išlaukti. Žinojo, kad anksčiau ar vėliau atsivers plyšys, ir baimė išnirs iš jo, pasirengusi ją pražudyti. Kol kas jai

tik buvo aišku, kad rinktis ji negali. Turės ten eiti. Turės eiti ir aiškintis, ko ta bjauri moteris iš jos nori.

Užmerkė akis. Gilumoje pajuto nuovargį. Viskas, ką ji turėjo, išeikvota.

– Alio! Ar girdite mane?

Taip, žinoma.

– Taip.

– Tada, sakykime, devintą.

32

Maja Brita sėdėjo tarytum paralyžiuota, beveik negalėjo kvėpuoti. Mintys blaškėsi kaip išgąsdinti žvėrys, kai ieško, kur pasislėpti. Kartais ji meldėsi, prašė Jį duoti ženklą, parodyti, ką turi daryti. Kiek kartų pirštu braukė per Biblijos puslapius, bet suprantamo atsakymo nerasdavo. Apimta nevilties, ji meldė aiškesnių nurodymų, ir štai pagaliau. Po keturiolikto bandymo Jis vėl ėmė su ja kalbėti. Pirmasis Pauliaus laiškas Timotiejui. Pirštas pataikė ne tiesiai į jį, o į puslapį kitoje pusėje, bet ji žinojo, kad taip atsitiko todėl, kad ji buvo labai susijaudinusi. Laiškas Timotiejui 4, 16. Ji buvo įsitikinusi, kad Jis norėjo jai parodyti tai.

Žiūrėk savęs ir mokslo, ištverk šiuose darbuose! Taip veikdamas, išganysi ir save, ir savo klausytojus.

Iš dėkingumo Jam už atsakymą ji užmerkė akis. Prisiminė šią eilutę dar iš Bendruomenės laikų. Tai raginimas eiti gelbėti kitus žmones, apsaugoti juos nuo amžinosios ugnies. Geras darbas. Jis nori, kad ji išganytų ką nors kitą ir kartu išgelbėtų save. Betgi ką ji galėtų išganyti? Ką? Kam reikalinga jos pagalba?

Pakilo, nuėjo prie balkono durų. Fasado langai kitoje kiemo pusėje buvo tamsūs, metė juodus atšvaitus. Tik viena kita vieniša lempa bandė praplėšti nakties tamsą. Ji norėjo praverti duris, greitomis įkvėpti lauko oro. Naujas, neįprastas noras. Palietė durų rankeną, pamatė tamsų langą, žvelgiantį į ją kaip pikta akis, ir sustojo. Pasitraukė nuo durų ir grįžo prie minkštakrėslio.

Biblija jos rankose atrodė sunki. Ji vėl nykščiu atvertė puslapį. Dabar Jis neturėtų jos nuvilti, dabar, kai ji suprato, ką turi daryti, bet nežino kaip. Ji žinojo, kad prašo daug. Jis jau parodė didelę malonę duodamas jai atsakymą.

– Tik vieną atsakymą, Viešpatie, ir daugiau nieko Tavęs neprašysiu. Parodyk man, ką nori, kad išgelbėčiau.

Ji užmerkė akis. Paskutinį kartą nykštys nuslydo užverstos knygos puslapiais. Jei Jis neatsakys dabar, ji daugiau nebandys. Atvertė puslapį. Užmerkusi akis dūrė pirštu, paskui tyliai sėdėjo, kaupdama drąsą.

Psalmynas, penkiasdešimt antroji psalmė. Jis jos neapvylė.

Staiga apėmė ramybė, viskas atsistojo į savo vietas.

Telefonų knygoje buvo tik viena Monika Lundval.

Maja Brita padėjo ragelį. Tvirtai spausdama Šventąjį Raštą, ji kelis kartus giliai atsikvėpė. Štai ji pasiekė savo, padarė, ko Jis nori, tai padės jai nusiraminti. Vis dėlto širdis daužėsi sunkiais, kietais dūžiais. Pirštas tebebuvo įkištas tarp viršelių, ji atvertė dar vieną puslapį, kad dar kartą įsitikintų, jog turi teisę padaryti tai, ką ketina daryti. Nepaisydama pažado, ji uždavė Jam dar vieną klausimą. Ir

Jis leidosi klausiamas. Atverstame puslapyje žodis „taip" kartojosi penkis kartus, o žodis „ne" tik du.

Saba miegojo savo krepšyje, ir Mają Britą ramino jaukus jos alsavimo garsas. Tiek daug naktų šis garsas padėdavo jai nusiraminti. Žinojimas, kad tamsoje dar kažkas yra. Kažkas, kam ji reikalinga. Kažkas, ką ji pamatys, kai rytą nubus, kas apsidžiaugs ją pamatęs. Dabar ramus šuns alsavimas kėlė jai sąžinės priekaištus. Saba liks viena, jos likimas toks pat neaiškus kaip ir Majos Britos. Skirtumas tik tas, kad Saba neturi tiek proto, kad jaustų baimę.

Iki devynių dar penkios valandos. Bandyti užmigti būtų tuščias laiko švaistymas, to ji nebegali sau leisti. Jai pavestas darbas, kurį turi padaryti, Dievas parodė jai kelią. Ji žinojo, kad Monika pasirodys. Nepaklusti ji neišdrįs. Majai Britai vėl smarkiau suplakė širdis, kai prisiminė, ką ketina daryti.

Gerą darbą.

Neturi to pamiršti. Kad tai Geras Darbas ir daugiau nieko. Aršus tonas, kuriuo ji kreipiasi į Moniką, pasitarnaus gėriui! Pats Viešpats parodė, jog pritaria. Dabar juodu dviese, kartu, iš vieno. Viešpatauti pasitelkus baimę – galingas ginklas, bet ji dėkinga, kad gali paklusti. Visa valdžia yra Jo, o jai lieka tik parodyti, kad ji verta. Parodyti, kad nusipelnė galų gale būti išrinkta. Tada Jis dėl savo didelio gailestingumo galbūt pasigailės jos, atleis.

Trisdešimt metų mirtis jai atrodė kaip paskutinė galimybė pasislėpti. Jai teikė stiprybės mintis, kad galės

pabėgti, jei daugiau nebepakels savo naštos. Ji žaisdavo panašiomis mintimis, kol turėjo alternatyvą. Bet taip atrodė anksčiau, kol mirtis buvo kažkur toli, nematoma, kol ji galėjo rinktis. Kol jos kūnas slapta kvietė mirtį, leido jai laisvai veikti, tyliai, bet tikslingai palaužė jos pranašumą ir galų gale atėmė iš jos galimybę rinktis. Dabar, kai mirtis spokso į akis, ji atrodo tik viską naikinantis siaubas.

Dabar ateina tau galas. Liesiu savo pyktį, teisiu tave pagal tavo kelius. Tada žinosite, kad aš esu Viešpats.

33

MAJA BRITA PETERSON.

Vien nuo vardo ir pavardės ant pašto dėžutės jai pasidarė bloga. Bet vis dar jautėsi saugi, nepasiekiama. Žinojo, kad baimė tyko čia pat, bet negali jos įveikti. Mažos baltos tabletės užkimšo visas landas.

Uždėjo pirštą ant durų skambučio, paspaudė. Automobilį pastatė kitoje namo pusėje, kad nepamatytų Pernila, į namą įėjo iš fasado pusės.

Išgirdo viduje bruzdesį, ir kitą akimirką durys prasivėrė. Kai žengė per slenkstį, ją nukrėtė šiurpas. Niekada neketino čia grįžti.

Palto nenusivilko, bet nusiavė batus. Storas šuo priėjęs ją apuostė, bet kadangi ji nekreipė į jį dėmesio, nuėjo šalin. Eidama vidun žvilgtelėjo į tuščią virtuvę, norėjo sužinoti, ar Elinora čia, bet, atrodo, jos nėra. Žengė svetainės link, akimirką jai pasirodė, kad ne ji žengia prie durų, o durys artėja prie jos.

Pabaisa sėdėjo minkštakrėslyje, viena ranka parodė į sofą. Greitas judesys, kurį galbūt galima suprasti kaip kvietimą.

– Gerai, kad atėjote. Jei norite, sėskitės.

Monika neketino ilgai užsibūti, stovėjo tarpduryje. Reikia viską kaip nors ištverti ir greičiau dingti iš čia.

– Ko iš manęs norite?

Stambi moteris sėdėjo visiškai ramiai, stebėjo ją skvarbiu žvilgsniu, regis, tokia situacija jai patiko. Ji net nusišypsojo. Pirmą kartą nusišypsojo Monikai, bet toji šypsena kažkodėl buvo dar nemalonesnė negu jos įprastas elgesys. Monikai buvo nemalonu jausti moters pranašumą. Jau vien tai, kad ji sutiko ateiti... Tai tarytum raštu rašytas prisipažinimas. Apdujusios smegenys bandė išsiaiškinti, kas čia iš tikrųjų vyksta, bet ji jau nebegalėjo sugaudyti savo minčių. Elinora, Maja Brita, Osė, Pernila. Vardai ūžė jos galvoje, tarytum atsitrenkdavo vienas į kitą, bet ji nebegalėjo suvokti, kuri ką žino, o jei žino, tai kodėl. Nedrįso net pagalvoti, kas atsitiktų, jei viskas išaiškėtų, jei taptų visiems žinoma. Bet viskas turėtų būti gerai. Jai reikia tik pasirūpinti, kad Pernila rastų kitą vyrą, kad vėl pralinksmėtų, jiedvi ir toliau liktų draugės ir laimingai gyventų likusį gyvenimą.

Buvo jau kone pamiršusi, kur atėjo, kai nuo minkštakrėslio vėl pasigirdo balsas.

– Atleiskite, aš taip griežtai reikalavau, kad ateitumėte, bet, kaip jau sakiau, tai svarbu. Viską darau jūsų labui.

Ji vėl nusišypsojo, ir Monika pajuto lengvą šleikštulį.

– Prašiau jus ateiti, nes noriu jums padėti. Gal dabar taip ir neatrodo, bet ateis diena ir jūs viską suprasite.

– Ko norite?

Moteris ištiesė nugarą, jos akys virto siaurais plyšeliais.

– Tavo liežuvis veda tave į pražūtį, jis kaip aštrus skustuvas, tu klastūne. Myli blogį labiau už gėrį, melą labiau už tiesą, tavo liežuvis – apgavikas.

Monika užmerkė akis, vėl atsimerkė. Tas nieko nepadėjo. Viskas buvo tikrovė.

– Ką?

– Todėl Dievas tave nutrenks į gelmes visiems amžiams, jis ištrauks tave iš tavo priedangos, išvarys tave iš gyvųjų žemės.

Monika bandė nuryti sprangų kąsnį. Viskas pradėjo suktis. Atsirėmė į durų staktą, kad išsilaikytų ant kojų.

– Noriu tave išgelbėti. Kuo vardu našlė, kuri gyvena kitoje kiemo pusėje? Kuriai tu meluoji.

Monika nieko neatsakė. Mintys tarytum kažkur pabėgo, tik spėjo pagalvoti, koks puikus atradimas yra alprazolamas. Ateina tau į pagalbą, kai nepajėgi išspręsti nė vienos problemos, nors darai viską, ką gali.

Nesulaukusi atsakymo moteris kalbėjo toliau.

– Man nebūtina žinoti jos vardą. Juk žinau, kur ji gyvena.

– Nesuprantu, ką jūs turite bendra su visu tuo.

– Aš nieko. Bet Dievas viską žino.

Moteris buvo pamišusi. Ji ir toliau stebėjo Moniką tarytum kaldama ją žvilgsniu prie sienos. Aiškiai jautė, kaip žvilgsnis skverbiasi į ją, nublokšdamas šalin jos varganą gynybą, kaip artėja prie reikalo esmės.

Reikalo esmė. Koks idiotiškas posakis.

Staiga išgirdo, kaip kažkas kikena, ir nustebusi suprato, kad tai ji pati. Pabaisa krūptelėjo ir vėl įsmeigė į ją akis.

– Kas čia taip juokinga?

– Niekas. Aš tik pagalvojau apie vieną dalyką, paskui pagalvojau apie jūsų šunį, pagalvojau, kad... bet tai nesvarbu.

Kažkas vėl nusijuokė.

Kai pabaisa dar kartą prašneko, balsas skambėjo piktai, ji atrodė įsižeidusi.

– Nevarginsiu jūsų smulkmenomis, nes matau, kad jos nelabai jus domina, tačiau žinokite, kad darau tai jūsų labui. Kalbėsiu trumpai ir duosiu jums tris galimybes. Pirmoji – jūs pati prisipažinsite našlei, gyvenančiai kitoje kiemo pusėje, antrame aukšte, kad ją apgaudinėjate. Turėsite ją atsivesti čia, kad aš pati savo ausimis išgirsčiau jūsų prisipažinimą. Kita galimybė tokia: saugioje vietoje guli mano rašytas laiškas. Jei jūs savo noru neprisipažinsite, po savaitės laiškas bus perduotas jai, ir ji paskaičiusi sužinos, kad jūs įkalbėjote jos vyrą pasikeisti vietomis, kai grįžote iš kursų.

Kažkurioje jos kūno vietoje baimė prasiveržė į paviršių, bet nedaug. Kol kas ji buvo, galima sakyti, rami. Tabletės guli rankinuke, nors ji jau peržengė leistiną ribą. Peržengė kelis kartus.

– Trečia galimybė, kad jūs įnešite milijoną kronų į organizacijos „Gelbėk vaikus" sąskaitą. Ir parodysite man įnašo kvitą.

Monika žiūrėjo į ją. Tiksli suma ir konkretus įsakymas. Kad ir kaip beprotiška, tai tikrovė. Ji visiškai aiškiai suprato visą jos absurdišką turinį.

– Gal jūs išprotėjote? Neturiu tiek pinigų.

Pabaisa pasuko galvą į šoną, pažiūrėjo pro langą. Jos pagurkliai subangavo, kai ji pasakė:

– Ne? Tada lieka kitos dvi galimybės.

Vartai atsidarė iki galo. Ji stvėrė rankinuką, ištraukė vaistų pakelį, akies kampeliu matė, kad pabaisa ją stebi, bet tai nesvarbu. Plokštelė su tabletėmis nukrito ant grindų, ji pati vos nenugriuvo, bandydama ją pakelti.

– Galite dieną kitą pagalvoti, tada pasakysite man, ką nusprendėte. Bet paskubėkite. Negalima piktnaudžiauti Viešpaties malone.

Monika išsvirduliavo į prieškambarį, nurijo tabletes. Pasiėmė į ranką batus, laiptinėje atsisėdo ir apsiavė. Leisdamasi žemyn laikėsi už turėklo, galų gale rado išėjimą per rūsį. Jai kažkaip reikia nusipirkti laiko. Kad viskas kuriam laikui sustotų, leistų jai apgalvoti ir sutvarkyti viską, kas vėl susijaukė, vėl išsprūdo jai iš rankų. Moteris pamišusi, kažkaip susijusi su tuo tinklu, į kurį Monika pakliuvo. Turi rasti kelią, kaip išeiti iš viso to, ko jau nebeįmanoma suvokti.

Pajuto, kaip alprazolamas pasiekė reikiamus smegenų receptorius, sustojo, valandėlę pasidžiaugė geresne savijauta. Džiaugėsi išsivadavimu, kai viskas taip stebuklingai pasikeičia, nebeatrodo svarbu, kai visi aštrūs dalykai panyra į kažką minkšta, suvaldoma ir daugiau jos neskaudina.

Stovėjo visiškai ramiai, traukė į plaučius orą, kvėpavo. Tik kvėpavo ir daugiau nieko.

Pro debesis pažvelgė saulė. Ji užmerkė akis, leido spinduliams liesti jos veidą.

Viskas kaip nors susitvarkys. Viskas *jau* susitvarkė. Ksanoras ir „Gelbėk vaikus". Labdaringiems tikslams. Maždaug kaip labdaros fondas, už kurį ji klinikoje atsakinga. Kur viskas skiriama pagarbos vertiems tikslams, padėti nuo karų nukentėjusiems vaikams. Kiekvienais metais jie padeda šimtams vaikų visame pasaulyje. Tai nuostabu, jie gelbsti juos, gelbsti vaikus. Gelbėk vaikus. Cha! Kai gerai pagalvoji, tai juk beveik tas pat. Ir niekas nieko nepastebės, juk labdaros fondo sąskaita tokia didelė. Ji tik truputį pasiskolins, nes ją ištiko bėda, kol ras kitą būdą išspręsti šią problemą. Sąskaitos numeris jos užrašų knygelėje, bankas atidarytas. Pernilai tas irgi išeis į gera, nereikia pamiršti. Ji nebus nuvilta, apleista, visiškai viena. Pernilai ji reikalinga. Kol ras lygiavertį Matijo pakaitalą, Monika – vienintelis žmogus, kuriuo Pernila gali pasikliauti. O juk Monika prisiekė garbe ir sąžine, kad visada tarnaus žmonėms, humaniškumui, gerbs gyvybę ir orumą. Štai dabar irgi reikia išgelbėti gyvybę. Jos pareiga – padaryti viską, ką gali.

Bėda tik ta, kad šį kartą negali prisiminti, kieno gyvybę iš tikrųjų reikia gelbėti.

34

Maja Brita sėdėjo ant kėdės prie pat laukujų durų. Durys buvo kiek praviros, pro plyšį ji matė vieną kitą kaimyną, rytą išeinantį iš namų. Jie bėgdavo laiptais žemyn ir išeidavo į tą pasaulį, kurį ji paliko prieš daugelį metų. Ji traukė iš laiptinės besiveržiantį orą, kaip įmanydama stengėsi prie jo priprasti.

Elinora nupirko jai porą batelių, su kuriais galima išeiti į gatvę. Ji jau buvo jais apsiavusi, bet tinkamos striukės Elinorai nepavyko rasti. Sakė, kad tokią striukę reikėtų specialiai užsakyti, bet Maja Brita negali taip ilgai laukti. Ką ketina padaryti, reikia daryti kuo greičiau, kol drąsa jos neapleido.

Elinora visą laiką ją įkalbinėjo, bet galų gale liovėsi. Suprato, kad neverta įkalbinėti žmogaus, praradusio visas viltis, sutikti, kad darytų keletą sudėtingų operacijų vien tam, kad išsaugotų gyvenimą, kuris iš tikrųjų jau seniai baigėsi.

Maja Brita nė žodeliu neužsiminė apie savo planus. Elinora nė nenutuokė apie jos derybas su Dievu. Kad Maja

Brita stengiasi atpirkti savo nuodėmes, sulaukti atleidimo. Tada ji nebijos numirti.

Monika irgi negalėjo to suprasti. Maja Brita nežinojo, koks bus Monikos atsakymas. Bet tai ne taip svarbu. Kad ir ką Monika nuspręstų, Maja Brita bus padariusi gerą darbą. Ji arba išgelbės Moniką nuo pragaro, privers ją liautis meluoti, arba, jei Monika nuspręs sumokėti, Maja Brita pasitarnaus organizacijai „Gelbėk vaikus", padės, kad nemažam vaikų skaičiui būtų sudarytos geresnės gyvenimo sąlygos.

Nedidelė atsvara.

To, žinoma, per maža, bet Dievas leido jai suprasti, kad tai kiek sušvelnins žiaurų jos laukiantį nuosprendį.

Visiškai atleista jai, aišku, nebus.

Ji turi padaryti dar vieną dalyką. Juk melavo ne tik Monika.

Todėl dabar ir sėdi prie buto durų, žiūri pro plyšį ir bando įveikti save. Bent mažą žingsnelį priartėti prie to negirdėto neregėto dalyko, kurį rengiasi padaryti.

Jos rašytas laiškas.

Ji išdrįs palikti šį pasaulį, kai paneigs visas melagystes, o Vanją ji turi pamatyti savo akimis, tikrai įsitikinti, kad ji jai atleido. Be to, nori sužinoti. Jai nedavė ramybės klausimas, kaip Vanja atspėjo, kad jos kūne auga tumoras, apie kurį net ji pati nežinojo.

Ketino jai bent laišką parašyti, nors Vanja rašė, kad nebandys jai nieko aiškinti nei laiške, nei telefonu. Jei Vanja dar tebeturi bent pusę to atkaklumo, kurio turėjo, kai buvo jauna, tai neverta net bandyti.

Maja Brita turi įveikti save ir padaryti tai. O paskui išgauti Monikos prisipažinimą našlei arba kvitą su įnašu

į organizacijos „Gelbėk vaikus" fondą. Kai išgaus įrodymus, galės nebelaukti mirties šešis mėnesius. Reikės pasistengti, kad viskas įvyktų daug greičiau.

Viską sutvarkė Elinora. Maja Brita pirmą kartą pakėlė telefono ragelį ir surinko mobiliojo numerį, kurį Elinora buvo palikusi ant jos naktinio stalelio. Mergina apsidžiaugė. Užsakė pakankamai didelį automobilį, skambino, klausinėjo, kaip lankomi kaliniai. Pasakojo Majai Britai, kad tas, su kuriuo ji kalbėjo, galima sakyti, apsidžiaugė išgirdęs jos klausimą. Atsakė, kad Vanja Tyren galės priimti lankytoją, netgi nebus saugoma, ir kad reikia užsisakyti lankymo patalpą.

Pati Maja Brita rengėsi susitikimui, dvi paras svarstė, ką gi ji iš tiesų ketina padaryti, suprato, kad daro tai visiškai savo noru. Jei kas nors nepasiseks, ji net negalės suversti kaltės Elinorai.

Atrodė nepanašu į tikrovę, kai jiedvi pasirengusios stovėjo prie laukujų durų. Kone kaip sapne. Saba iškišo nosį į vestibiulį, žiūrėjo, kaip jos išeina pro laukujes duris, net nebandė sekti iš paskos, nes šis kelias jai nereiškė kelio į lauką. Jai tai buvo tik keista anga, pro kurią kartais pasirodo žmonės, o paskui išnyksta. O štai dabar jos šeimininkė stovi kitoje durų pusėje, ir tas šuniui gerokai kėlė nerimą. Saba nulydėjo ją iki pat slenksčio, sustojo, pradėjo inkšti, Elinora atsitūpė ir paglostė jai nugarą.

– Nebijok, mes netrukus grįšime. Vakare tavo šeimininkė bus namie.

Kiekviena savo didžiulio kūno ląstele Maja Brita troško, kad jau būtų vakaras ir kad ji galėtų vėl įeiti į savo namus.

Miestas buvo pasikeitęs.

Daug kas įvyko nuo tada, kai matė jį pastarąjį kartą. Iš medžiais apsodintų plotų ir pažįstamų rajonų išdygę nauji pastatai, jos pažįstamos vietos tarytum tapo svetimos. Miestas smarkiai išaugo. Gyvenamieji rajonai padengė miškingas kalvas pietinėje miesto pusėje ir perkėlė miesto ribas keliais kilometrais toliau. Ji niekur nebuvo išvykusi daugiau kaip trisdešimt metų, miestas atrodė jai visiškai nepažįstamas. Jos akys beviltiškai bandė sugerti visus įspūdžius, galų gale nebepajėgė, ji valandėlę užsnūdo, norėdama atsitokėti ir pasivyti tai, ko nepajėgė suvokti. Jos nepaliko mintys apie Vanją. Kaip ji į ją pažiūrės? Gal pyksta ant jos? Nauji įspūdžiai padėjo jai kiek prislopinti nervingumą.

Valandėlę miegojo. Kai pabudo, pajutusi, kad motoras išjungtas, nežinojo, kiek laiko važiavo. Jos sustojo automobilių aikštelėje. Ji greitomis žvilgtelėjo į netoliese stovintį pastatą, pamatė baltą sieną už aukštos tvoros, bet daugiau nieko. Ji kiek įmanydama stengėsi būti pasirengusi sutikti nuostabą, kurią, kaip žinojo, sukels jos pasirodymas, bet dabar, kai toji valanda atėjo, ją apėmė neviltis. Drąsa ją visiškai apleido. Vien jau mintis, kad reikės pasirodyti Vanjai. Kaip išpasakoti jai visą savo milžinišką nesėkmę. Peršėjo gerklę, į akis veržėsi ašaros, bet ji nebepajėgė jų nuslėpti, nors žinojo, kad Elinora žiūri į ją. Siaubas, kad reikės lipti iš automobilio ir pasirodyti nepažįstamiems

žmonėms, buvo toks pat didelis kaip ir tada, kai ji nykščiu atskleidė Biblijos puslapį ir išgirdo Jo sprendimą. Visas jos kūnas drebėjo.

– Maja Brita, nesibaiminkite.

Elinoros balsas buvo ramus, įtikinamas.

– Liko dar valanda, kol galėsime eiti į vidų, o kol kas pasėdėsime čia. Paskui palydėsiu jus, pažiūrėsiu, ar viskas gerai, ir paliksiu jus vienas.

Ir ji pajuto, kad Elinora paėmė jos ranką, nesipriešino, pati smarkiai suspaudė trapią mergaitės plaštaką. Iš visos širdies troško perimti iš Elinoros bent mažą mažą dalelytę ramybės ir stiprumo. Elinora, kuri niekad nepasiduoda. Savo užsispyrimu ji, nepaisydama visų kliūčių, sugebėjo įtikinti Mają Britą, įrodyti jai, kad yra toks dalykas kaip gerumas. Gerumas, nereikalaujantis, kad jam atsilygintum.

– Maja Brita, jau metas. Prasideda lankymo valandos.

Ji pasuko galvą, pamatė Elinoros šypseną. Ir dar nustebusi išvydo, kad Elinoros akys pilnos ašarų.

Su savo nauju apavu Maja Brita žengė šlapiu asfaltu. Batelių smaigaliai pasirodydavo iš po jos sijono, daugiau ji nieko nematė. Atsidarančių durų apačia, slenkstis, juodas patiesalas prie durų, ant grindų rudai geltonas linoleumas. Elinora su kažkuo kalba. Raktų žvangesys. Juodi vyriški batai, tamsiai mėlynos kelnės ir vėl rudai geltonas linoleumas. Akies krašteliu matė sieną, joje – keletą uždarytų durų.

Nė karto nepakėlė akių, bet vis tiek jautė ją stebinčius žvilgsnius.

Vyriški batai sustojo, atsidarė durys.

– Vanja tuoj ateis. Prašom eiti vidun ir truputį palaukti.

Jai teko įveikti dar vieną slenkstį. Matyt, jos jau atėjo. Juodi vyriški batai išėjo pro duris, ji pamažu pakėlė akis ir įsitikino, kad jos liko vienos.

Elinora buvo sustojusi prie pat durų.

– Ar gerai jaučiatės?

Maja Brita linktelėjo. Ji pasiekė tikslą, bandė pasisemti stiprybės iš savo ryžto. Bet pastangos daug kainavo. Kojos nebenorėjo jos laikyti, ji priėjo prie stalo su keturiomis kėdėmis, kurios atrodė pakankamai tvirtos, galės išlaikyti jos svorį. Ištraukė vieną kėdę ir susmuko ant jos.

– Aš kol kas palauksiu lauke.

Maja Brita vėl linktelėjo.

Elinora žengė per slenkstį, bet vėl sustojo ir atsisuko.

– Žinote, Maja Brita, aš be galo džiaugiuosi, kad jūs tai darote.

Ji liko viena. Nedidelis kambarys su nuleistomis žaliuzėmis, paprastas stalelis, sofa, stalas, prie kurio ji sėdi, ant sienos keletas paveikslų. Koridoriuje girdėti balsai. Skambėjo telefonas, trinksėjo durys. Netrukus ateis Vanja. Nematė jos trisdešimt ketverius metus. Manė, kad Vanja ją išdavė, o juk ji pati jai pamelavo. Išgirdo koridoriuje artėjančius žingsnius, jos pirštai tvirčiau suspaudė stalo kraštą. Dar viena akimirka, ir moteris pasirodė tarpduryje. Maja Brita pajuto, kad ėmė giliau kvėpuoti. Prisiminė vestuvių nuotrauką, Vanja – jos pamergė. Suprato, kaip ji klydo. Tarpduryje stovėjo pagyvenusi moteris. Tamsūs plaukai pavirtę sidabru, veide, kurį kadaise taip gerai pažinojo, plonų raukšlelių tinklas. Tarytum iliustracija, vaizduojanti laiko tėkmę.

Staiga pasidarė taip akivaizdu, kad visi savaime suprantami, nuolat vykstantys dalykai reikalauja savo, įrėždami metų rieves, nesvarbu, ar metais pasinaudojai gerai, ar ne.

Bet labiausiai ją nustebino Vanjos akys. Ji prisiminė, kokia Vanja būdavo kadaise, akys visada švytėdavo, lūpose truputį klastinga šypsenėlė. Moteris, kurią ji matė dabar, akyse slėpė begalinį liūdesį, tarytum jos akys būtų mačiusios daugiau, negu ji gali ištverti. Vis dėlto ji šypsojo, akimirką pasivaideno, jog čia stovi toji Vanja, kurią ji kadaise pažinojo. Šmėkštelėjo svetimame veide.

Veido išraiška neišdavė, ką ji jaučia matydama Majos Britos išvaizdą.

Nė nemirktelėjo.

Sargybinis tebestovėjo prie durų, ir Vanja atsigręžė į jį.

– Bose, ar negalėtumėte atitraukti žaliuzių? Juk čia tamsu kaip vilko uodegoje.

Sargybinis nusijuokė, uždėjo ranką ant durų rankenos.

– Labai gaila, Vanja, užuolaidos turi būti užtrauktos.

Jis uždarė duris, bet Maja Brita neišgirdo, ar užrakino. Atrodo, kad ne. Vanja priėjo prie lango, pabandė praskleisti žaliuzes, bet jai nepavyko. Užuolaidos laikėsi tvirtai. Ji pasitraukė nuo jų, sustojo, vėl apsižvalgė. Priėjo prie vieno paveikslo, pasilenkė, pažiūrėjo iš arčiau. Miškingas gamtovaizdis.

Ji vėl atsigręžė, nužvelgė kambarį.

– Neįsivaizduoji, kaip visus tuos metus norėjau pamatyti pasimatymų kambarį.

Maja Brita tylėjo. Visus tuos metus... Šešiolika metų Vanja troško pamatyti šį kambarį.

Vanja priėjo prie stalo, ištraukė kėdę kitoje stalo pusėje, atsisėdo tarytum apimta kažkokios nedrąsos. Maja Brita buvo lyg apdujusi. Net nervingumas dingo. Vis dėlto prieš ją tikrai sėdi Vanja. Pasislėpusi svetimame kūne čia tikrai toji Vanja, kurią ji kadaise pažinojo. Visai nėra ko bijoti.

Jos ilgai sėdėjo žiūrėdamos viena į kitą. Tylėdamos tarytum ieškojo viena kitos veide pažįstamų bruožų. Sekundės ir minutės bėgo, o jos nieko neveikė. Majos Britos nerimas visiškai dingo. Pirmą kartą per ilgą ilgą laiką ji pasijuto visiškai rami. Augdama šalia Vanjos visada pasijusdavo saugiai, ir tas saugumo jausmas išliko, galima atsikvėpti, nereikia nuo nieko gintis. Ji vėl prisiminė Elinorą. Kiek jai teko kovoti, kad vis dėlto pasiektų savo.

Tylą nutraukė Vanja.

– Įsivaizduok, kad anais laikais kas nors būtų pasakęs, jog mudvi vieną dieną sėdėsime čia. Virebergo pasimatymų kambaryje.

Maja Brita nuleido akis. Viskas, ką ji prarado, užleido vietą kitoms mintims. Suvokimui, kad tiek daug laiko iššvaistyta veltui. Kad viskas per vėlai.

– Ar buvai pas kokį nors gydytoją?

Atrodo, kad Vanja girdi, ką Maja Brita galvoja.

Maja Brita linktelėjo.

– Kada operacija?

Maja Brita dvejojo. Nenorėjo daugiau meluoti. Tačiau tiesos pasakyti irgi negalėjo.

– Iš kur tu galėjai žinoti?

Vanja šyptelėjo.

– Ar ne tiesa, kad aš šaunuolė? Priverčiau net tave čionai ateiti, nors viską pasakiau jau pirmame laiške. Bet ko nepadarysi, kad pamatytum, kaip atrodo pasimatymų kambarys.

Ta pati buvusioji Vanja, be jokių abejonių. Bet ką ji nori pasakyti, Maja Brita nesuprato. Bandė prisiminti, ką ji rašė tame laiške, bet juk apie jos ligą ten nieko nebuvo. Maja Brita tikrai būtų prisiminusi.

– Ką pasakei?

Vanja nusišypsojo plačiau. Vėl šmėkštelėjo jos buvusi draugė. Toji Vanja, su kuria jiedvi turi tiek daug prisiminimų.

– Juk rašiau, kad sapnavau tave, tiesa?

Maja Brita nenuleido nuo jos akių.

– Ką nori pasakyti?

– Sakau taip, kaip yra. Kad ligą susapnavau. Aišku, nebuvau šimtu procentų tikra, bet nenorėjau rizikuoti.

Maja Brita išpūtė pro nosį orą, bet ne, ji nejautė paniekos. Tik paaiškinimas buvo toks netikėtas, toks nepanašus į tiesą, kad į jį sunku buvo pažiūrėti rimtai.

– Nori, kad tuo patikėčiau?

Vanja trūktelėjo pečiais ir staiga tapo visiškai panaši į kadaise buvusią. Ta pati veido išraiška. Juo ilgiau Maja Brita į ją žiūrėjo, juo labiau ją atpažino. Tiktai prabėgo nemažai laiko ir jos išvaizda kiek apsitrynė.

– Tikėk ar ne, bet taip buvo. Jei gali tai išsiaiškinti kitaip, prašom.

Maja Brita staiga supyko. Ar ji atvyko tokį kelią, taip sunkiai prisivertė, kad išgirstų tokius niekus?

Be to, staiga prisiminė, kad atėjo čia prašyti atleidimo, bet dabar nebenori atsiprašinėti, jei Vanja iš jos taip šaiposi.

Ilgą laiką jiedvi tylėjo. Vanja, matyt, nenori atšaukti to, ką pasakė, arba paaiškinti ką nors daugiau, o Maja Brita nebenori daugiau klausinėti. Kitaip pasirodys, kad ji rimtai priima tai, kas buvo pasakyta, o to ji tikrai nenori. Tikrai ne. Taip laukė rimtesnio paaiškinimo, nors iš tikrųjų nežinojo kokio. Juk viskas taip painu, taip nesuprantama. Tai blogiau negu painiava, to ji net nenori girdėti. Juo labiau kad net ir kaip spėliodama ji negalėjo sugalvoti geresnio paaiškinimo.

– Suprantu, ką tu jauti, aš ir pati iš pradžių išsigandau. Bet paskui kažkaip pripratau prie šios minties ir supratau, jog iš tikrųjų tai labai puiku. Kad yra dalykų, kurių nesuprantame.

Maja Brita iš tikro taip negalvojo. Priešingai, tas ją gąsdino. Jei Vanja ir teisi, tai juk yra daugybė dalykų, kurių Vanja vis tiek nežino. Bet Vanjos tas nejaudina. Ji sėdi visai ramiai, krapštinėja parudavusią staltiesėlės vietą.

Paskui vėl tęsė pokalbį, lyg tai, kas jau pasakyta, neturėtų didelės reikšmės.

– Valdžia man suteikia malonę. Po metų mane paleis.

Maja Brita apsidžiaugė, kad kalba pakrypo į konkretesnius dalykus.

– Sveikinu.

Dabar sušnypštė Vanja. Ne iš piktumo, tik norėdama parodyti, ką jaučia.

– Prašymą parašiau ne aš, o kai kas iš personalo.

– Bet juk tai gerai, ar ne?

Vanja valandėlę tylėjo.

– Ar prisimeni, ką veikei prieš šešiolika metų?

Maja Brita pagalvojo. Tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt devintieji. Turbūt sėdėjo savo minkštakrėslyje. O gal ant sofos, nes tada dar galėdavo.

– Taigi nuo tada aš uždaryta. Bet iš tikrųjų tik pakeičiau vieną kalėjimą į kitą. Patikėk, iš pradžių čia man atrodė tikras rojus, palyginti su buvusiu gyvenimu. Jei ne visi tie prisiminimai, kuriems likdavo laiko, nes nereikėjo galvoti, kaip išgyventi dieną ir jo nesupykdyti, ar kaip tai pavadinti.

Vanja pažvelgė į savo rankas, gulinčias ant stalo.

– Kalėjimas ir piniginė bauda yra, galima sakyti, tas pat, tik čia prarandi ne pinigus, o laiką. Didis skirtumas tik tas, kad pinigų vėl galima užsidirbti.

Maja Brita tylėjo.

– Čia neišgyvensi, jei neišmoksi žiūrėti į laiką kitaip nei iki tol. Bandai įtikinti save, kad laikas iš tikrųjų negzistuoja. Kai taip sėdi uždarytas, kad ištvertum, turi mintimis persikelti kitur.

Ji pirštu pabaksnojo į savo pražilusią galvą.

– Štai čia. Aštuntą vakaro jie užrakina duris, ir lieki vienas su savo mintimis. Daugelis kažin ką padarytų, kad tik nereikėtų galvoti. Pirmaisiais metais tas mane taip gąsdino, kad maniau, jog išprotėsiu. Vėliau nebepajėgiau ilgiau kovoti ir pasidaviau...

Ji nebaigė sakinio, nors Maja Brita nekantriai laukė pabaigos. Bet Vanja sėdėjo tyliai, tuščiu žvilgsniu žvalgėsi po kambarį, lyg būtų jau viską pasakiusi. Bet Maja Brita norėjo išgirsti daugiau.

– Kas atsitiko tada?

Vanja pažvelgė į ją, lyg būtų pamiršusi, kad ji čia sėdi, ir vėl apsidžiaugė ją matydama.

– Tada supranti, kad labai svarbu išmokti klausytis.

Maja Brita tarytum nurijo kąsnį. Ji norėjo pakalbėti apie ką kita.

– Ką žadi veikti, kai išeisi?

Vanja trūktelėjo pečiais. Paskui pasuko galvą ir sėdėjo žiūrėdama į paveikslą, kurį pirma tyrinėjo. Gamtovaizdis su mišku.

– Jei nori žinoti, yra tik vienas dalykas, kurio ilgiuosi. Žinai ko?

Maja Brita papurtė galvą.

– Pasivažinėti dviračiu žvyruotu keliuku per mišką. Kai į veidą pučia smarkus vėjas.

Ji vėl pažvelgė į Mają Britą. Nusijuokė lyg susigėdusi. Tarytum jos noras būtų visiškai kvailas.

– Jums ten, laisvėje, turbūt sunku suprasti, kaip galima ilgėtis tokių dalykų. Juk jūs, jei norite, galite tai daryti kiekvieną dieną.

Maja Brita pažiūrėjo į stalo paviršių. Jautė, kad paraudo, bet nenorėjo, kad Vanja tai pamatytų. Jos gyvenimas šiuo požiūriu buvo tarytum pasityčiojimas. Vanja sumokėjo šešiolika metų. O ji iššvaistė trisdešimt dvejus metus visiškai niekieno neverčiama. Ji niekada neišeidavo ant žvyruoto keliuko. Ar į mišką. O jei pūsteli vėjas, ji uždaro balkono duris. Ji savo noru įėjo į kalėjimą ir išmetė raktą. Ir lyg dar būtų negana, jos grandinėmis tapo jos kūnas.

– Jokia vyriausybė man negali suteikti malonės.

Maja Brita krūptelėjo ir pamiršo savo mintis, kai ją sukrėtė liūdesys Vanjos balse.

– Ką nori pasakyti?

Bet Vanja tylėjo. Ir vis žiūrėjo į paveikslą. Maja Brita staiga pajuto, kad nori paguosti Vanją, pasakyti ką nors švelnaus, bent kartą padėti Vanjai, nes visada būdavo atvirkščiai. Ji rūpestingai rinko žodžius.

– Bet juk ne tu kalta dėl to, kas įvyko.

Vanja giliai atsiduso ir pabraukė rankomis per plaukus.

– Jei žinotum, kaip man magėjo visus tuos metus pasislėpti už minties, kad aš nekalta dėl to, kas įvyko. Viską suversti Erjanui ir jo elgesiui.

Maja Brita dar labiau susijaudino.

– Bet juk tai buvo jo kaltė!

– Jis elgėsi bjauriai, tai neatleistina. Bet juk ne jis buvo tas, kuris...

Vanja nutilo, susimąstė.

– Matai, po tiek metų vis vien negaliu apie tai kalbėti. Ima skaudėti visą kūną.

– Bet juk jis privedė tave iki to, jis privertė tave tai padaryti. Privertė tave patikėti, kad kitos išeities nėra. Juk tu pati taip rašei laiške, kurį iš tavęs gavau.

– Mes kalbame apie metus. Buvo metai, kai aš sustojau ir leidau, kad tai įvyktų. Tai prasidėjo dar gerokai prieš gimstant vaikams. Tada aš net parašiau straipsnį, kad reikia išeiti po pirmo smūgio.

Ji vėl valandėlę tylėjo.

– Nežinau, ar kas supras, kaip gėdijausi, kad leidau tam įvykti.

Vanja pasibraukė rankomis per veidą. Maja Brita norėjo kažką pasakyti, bet nerado žodžių.

– Žinai, kokia buvo mano didžiausia klaida?

Maja Brita iš lėto papurtė galvą.

– Kad aš, užuot viską baigusi, nutariau laikyti save auka. Tada aš leidau jam laimėti, tai buvo tarytum stojimas jo pusėn, suteikimas teisės elgtis taip, kaip jis elgėsi. Juk auka gali tik paklusti, ji pati negali pakeisti situacijos. Tiesiog nepajėgiau pakeisti nusistovėjusio modelio, prie kurio buvau pripratinta namie.

Maja Brita prisiminė Vanjos namus. Jie buvo jai priedanga nuo rūstaus Dievo žvilgsnio, juose visada viešpatavo kažkokia palaiminga netvarka. Kad Vanjos tėvas kartais būdavo girtas, tą visi žinojo, bet jis dažniausiai būdavo linksmas ir niekada jos negąsdino. Jo kvaili pokštai kartais įkyrėdavo. Vanjos motina pasirodydavo retai. Ji dažniausiai sėdėdavo už užrakintų miegamojo durų, jos tyliai praslinkdavo pro jas, nenorėdamos jai trukdyti.

– Tėvas niekada nemušė manęs, bet jis mušė mamą, ir tai buvo beveik tas pat.

Vanja vėl pažvelgė į paveikslą, valandėlę patylėjo, paskui tęsė.

– Niekada nežinodavai, kas pareina namo, kai išgirsdavai atidaromas laukujes duris. Ar tai tėvas, ar tas kitas, atrodantis taip pat, bet vis tiek nepažįstamas. Užtekdavo jam prasižioti ir ištarti bent vieną žodį, ir viskas būdavo aišku.

Maja Brita to nežinojo. Vanja niekada nė žodeliu neužsimindavo, kas dedasi jos namuose.

– Nereikia pamiršti, kad Erjanas užaugo tokioje pat aplinkoje kaip ir aš, tėvas mušdavo, motina priimdavo smūgius. Dabar dažnai save klausiu, kur iš tikrųjų viskas prasidėjo. Tada darosi lengviau, kiek lengviau suprasti,

kodėl žmonės padaro tokių dalykų, kurių niekad neįmanoma atleisti.

Kambaryje pasidarė tylu. Saulė pasiekė kambario langą, prasiskverbė pro siaurus žaliuzių plyšelius. Maja Brita matė lango atšvaitą ant priešingos sienos. Ji giliai atsiduso prieš ryždamasi paklausti to, ko turėjo paklausti.

– Ar tu bijai mirti?

– Ne.

Vanja net nesudvejojo.

– O tu bijai?

Maja Brita nuleido akis, pažiūrėjo į savo rankas, sunertas ant kelių. Paskui tylėdama linktelėjo.

– Aš manau taip. Kodėl turėtų būti baisiau mirti negu iš viso negimti? Juk tai iš tikrųjų tas pat, tik tiek, kad mūsų kūnų tada nebūna žemėje. Mirti – tai tik grįžti į tą būseną, kurioje kadaise buvome.

Maja Brita jautė, kad ašaros pagaliau prasiveržė. Ji taip norėtų Vanjos žodžiuose rasti paguodą, bet nieko panašaus nesulaukė. Ji turi už viską atsilyginti, tai jos vienintelė išeitis. Ir staiga prisiminė, ko čia atėjo. Kad vėl nepradėtų abejoti, ėmė pasakoti. Nieko negražindama, nieko nepraleisdama, visą savo liūdną tiesą. Kaip viskas buvo. Ką ji padarė.

Vanja sėdėjo tylėdama, klausėsi. Leido Majai Britai atlikti visą išpažintį. Tik vieno dalyko Maja Brita negalėjo prisipažinti, to plano, kurį ketino įvykdyti. Skola, kurią ji ketina išmokėti.

Kurią išmokėjusi ji išdrįs...

Kai Maja Brita nutilo, Vanja sėdėjo susimąsčiusi. Saulė pasislėpė. Žaliuzių šešėliai ant sienos išblanko. Maja Brita

girdėjo, kaip daužosi jos širdis. Sulig kiekviena prabėgusia minute Vanjos tylėjimas darėsi vis grėsmingesnis. Maja Brita taip bijojo to, ką ji gali pasakyti, kaip ji reaguos. Gal Vanja irgi ją pasmerks, nepripažins jos pasiaiškinimų. Ne tik dėl melo. Dabar, kai Maja Brita suvokė, ką Vanja yra praradusi, jos pačios pasirinkimas atrodė tarytum įžeidimas. Išsigandusi pajuto, kad ji nusikalto dar vienu dalyku.

– Žinai, Maja, tu turbūt nė nenumanei, kokia man buvai svarbi visus tuos metus, kaip daug man reiškė žinojimas, kad tu esi.

Majai Britai užėmė kvapą. Nuo šio netikėto pareiškimo jai atvipo smakras.

– Man buvo taip skaudu, kai tu nustojai su manimi bendrauti, kai nežinojau, kokiais keliais tu vaikštai. Iš pradžių pamaniau, kad kažkuo tave supykdžiau, bet niekaip negalėjau suprasti, kas tai galėtų būti. Parašiau laišką tavo tėvams, klausiau, kur tu esi, bet atsakymo nesulaukiau. O laikas bėgo ir... viskas taip susiklostė.

Ką Vanja pasakė, buvo taip keista, kad Maja Brita nežinojo, ką atsakyti. *Ji* buvo Vanjai tokia svarbi! Juk iš tikro viskas buvo kaip tik priešingai. Vanja buvo tokia stipri, ji buvo reikalinga kitiems. Maja Brita buvo ta, kuriai reikalinga pagalba. Taip buvo visada.

Vanja jai šypsojo.

– Bet niekada nenustojau apie tave galvoti. Tikriausiai todėl taip ryškiai įsiminė tas sapnas.

Jiedvi valandėlę sėdėjo tylėdamos, žiūrėdamos viena į kitą. Tiek daug laiko ir taip mažai kas pasikeitė. Ką ir sakyti.

– Ar mudvi negalėtume ką nors nuveikti kartu, kai mane paleis į laisvę?

Nuo jos žodžių Maja Brita krūptelėjo, bet Vanja kalbėjo toliau.

– Tu vienintelė, ką aš pažįstu laisvėje.

Klausimas toks netikėtas ir mintis tokia neįprasta, kad ji sunkiai galėjo tai suvokti. Tai, ką Vanja pasakė, reiškė daug daugiau. Majos Britos susikurtame vaizde, kaip viskas yra ir kaip bus iki galo, atsirado žiojinti skylė. Keista, kad Vanja apskritai nori su ja prasidėti, kad Maja Brita jai beveik reikalinga, kad ji visiškai savo noru pasiūlė kažką nuveikti, kai tai bus įmanoma.

Bet tai *nėra* įmanoma. Niekada nebus. Tą dieną, kai Vanja atgaus galimybę ką nors veikti, Majos Britos jau nebebus. Juk ji nusprendė.

– Turiu čia išbūti dar metus ir per juos reikia nuveikti ką nors svarbaus.

Kažką nuveikti kartu. Tarytum atsivėrė mažytė galimybė, bet juk ji turi viską baigti. Juk vis tiek viskas absoliučiai beprasmiška. Ji bandė išsivaduoti iš savo minčių eigos, klausyti, ką sako Vanja, bet mintys bėgiojo čia vienur, čia kitur, patekdamos į šalutinius keliukus, kurių ji iki šiol nematė. Bandė žengti nežinomais takais, atsargiai tikrindama, ar jie pakankamai tvirti.

Vanja ir ji?

Pabandyti atsiimti bent dalelę to, ką jiedvi prarado.

Ji daugiau nebūtų viena.

– Nežinau, kas tai galėtų būti, bet, man atrodo, suprantu, kai geriau įsivaizduoju.

Ji bandė susikaupti ir klausytis, ką sako Vanja.

– Atleisk, gerai neišgirdau. Ką tu ketini daryti?

– Kol kas ir aš nežinau. Bet tai turi būti kažkas svarbaus. Gali atsitikti, kad kam nors prireiks mano pagalbos.

Maja Brita suprato, kad ji kažko neišgirdo, kažką praleido pro ausis.

– Iš kur tu gali žinoti?

Vanja nusijuokė, bet nieko neatsakė. Tokia jos veido išraiška Majai Britai buvo gerai pažįstama. Ji ne kartą matė ją, kai jos buvo dar paauglės. Majai Britai visada knietėdavo sužinoti, ką Vanja sugalvojo.

– Pasakoti, manau, neverta. Juk tu vis vien manimi netiki.

Maja Brita daugiau neklausinėjo, nes suprato, kurlink ji suka. Nenorėjo daugiau klausytis apie aiškiaregiškus sapnus. Viskas ir taip labai painu.

Į duris pasibeldė. Įkišo galvą vyras, atvedęs Vanją.

– Liko tik penkios minutės.

Vanja neatsigręždama linktelėjo, durys užsidarė. Tada ji ištiesė ranką ir uždėjo ją ant Majos Britos rankos.

– Jei nori, turėk savo griežtąjį Dievą, nors iš baimės gali išprotėti. Kada nors papasakosiu tau paslaptį. Kas atsitiko tą kartą, kai aš norėjau mirti ir tik per plauką nežuvau liepsnose. Bet jei tu netiki net menku pranašišku sapnu, tai tau dar per anksti.

Vanja nusišypsojo, bet Maja Brita nepajėgė jai atsakyti šypsena, ir Vanja galbūt suprato jos skausmą. Ji paglostė Majos Britos ranką.

– Nereikia bijoti, nes ten nėra nieko, ko reikėtų bijoti.

Ir vėl nusišypsojo ta šypsena, kurią Maja Brita taip gerai pažinojo ir kurios, kaip dabar suprato, buvo taip išsiilgusi.

Jos Vanja, kuri visada sugebėdavo pataisyti jai nuotaiką, kuri su savo ryžtingumu padėjo jai išgyventi vaikystės negandas, padėdavo jai pamatyti dalykus iš kitos pusės. Kad ji turėtų galimybę ką nors ištaisyti, padaryti, kad viskas būtų kitaip. Kaip ji galėjo leisti, kad Vanja dingtų iš jos gyvenimo? Kaip ji galėjo ją apleisti?

Nereikia bijoti, nes ten nėra nieko, ko reikėtų bijoti.

Kaip ji norėtų tikėti tuo taip, kaip tiki Vanja. Palikti visas savo baimes ir vieną kartą visiems laikams išdrįsti ir pasirinkti gyvenimą.

– Kaip norėčiau tikėti tuo, kuo tiki tu.

Vanjos šypsena pasidarė dar nuoširdesnė.

– Ar negali pasitenkinti trupučiu?

Kai parėjo namo, Saba laukė stovėdama prie durų. Maja Brita nuėjo tiesiai prie telefono ir surinko Monikos Lundval numerį.

Tuščioje linijoje aidėjo vienas signalas po kito, ir ji turėjo susitaikyti su tuo, kad jai niekas neatsakys.

EPILOGAS

NAKTĮ PASNIGO. Viskas pasislėpė po plonu baltu sniego sluoksniu. Bent jau ta pasaulio dalis, kurią ji vis dar gali matyti. Nubraukė truputį sniego nuo suolo, atsisėdo žvelgdama į baltą miglą – jos iškvepiamą orą

Viena naktis.

Ištvėrė vieną naktį, liko tik šimtas septyniasdešimt devynios naktys ir tiek pat dienų. Tada ji vėl bus laisva. Galės veikti, ką panorės. Po šimto septyniasdešimt devynių dienų ir tiek pat naktų bus atlikusi visuomenės jai skirtą bausmę už padarytą nusikaltimą ir vėl atgaus laisvę.

Laisvė. Žodis jos gyvenime iki šiol toks suprantamas, kad net nepagalvodavo, ką jis iš tikrųjų reiškia. Gal su laisve yra taip pat kaip su visais kitais dalykais, kuriuos laikome savaime suprantamais. Tik juos praradę galime geriau suprasti, ko jie iš tikro verti.

Jai iš tiesų buvo galima pavydėti. Vyriausioji gydytoja, puikus atlyginimas ir prabangus butas. Gyvenimas pilnas visų trokštamų pažangos simbolių, visuotinai priimtų

įrodymų, kad ji – laimingas žmogus, svarbus. Bet sulig kiekviena pakopa, kildama virš vidutinybės, ji vis labiau tolo nuo laisvės. Juk juo daugiau ji turi ką ginti, juo labiau bijo prarasti tai, ką buvo pavykę laimėti.

Dabar prarado viską. Vienas smūgis sudaužė į šipulius visus jos laimėjimus, įgytus su tokiu ryžtu, viskas negrįžtamai dingo, lyg niekada nebūtų egzistavę. Ar tai buvo tikri laimėjimai, jei viskas taip lengvai iš jos atimta? Ji nebežino. Nežino nieko. Viduje liko tik tuštuma, net nesupranta, kuo ją kada nors galės užpildyti. Kai vieną kartą reikės pažvelgti atgal į savo gyvenimą, rimtai pažvelgti jam į akis, kas pasirodys jai tikra vertybė? Tikra ir neišsigalvota. Jei dabar ją kas priverstų pažvelgti atgal, pamatytų tik du dalykus. Begalinį liūdesį dėl Larso ir svaiginančią meilę Tomui. Bet neleido sau išgyventi nė vieno iš šių tokių esminių jausmų. Užsidarė, stengėsi išsaugoti regimybę. Jos vidus liko tuščias, galų gale ji gyveno tarytum šešėlis. Tiek daug nuveikė. Ak, kaip daug ji nuveikė, ak, kaip ji stengėsi!

Ir vis dėlto prarado viską.

Šiurkštus nusižengimas vyresnybei.

Kai sprendė, kiek sunkus jos nusikaltimas, buvo atsižvelgta į tai, kokį ypatingą ar reikšmingą nuostolį nusikaltėlė padarė vyresnybei.

Nusprendė, kad tokį nuostolį ji padarė. Ji, darbščioji, sėkmės lydima Monika Lundval.

Įnešė pinigus į organizacijos „Gelbėk vaikus" sąskaitą, įdėjo įnašo kvitą į voką su Majos Britos adresu ir manė, kad voką išsiuntė. Po savaitės rado kvitą savo palto kišenėje, bet

buvo jau per vėlu. Parėjusi iš banko išjungė visus telefonus, po ranka pasidėjo ksanoro piliules, migdomuosius ir atsigulė į lovą. Po trijų dienų klinikų direktorius ir vienas iš kolegų įsilaužė į jos butą padedami šaltkalvio. Iš banko paskambino klinikų direktoriui. Norėjo įsitikinti, ar viskas gerai, nes suma, paimta iš klinikos labdaros fondo, buvo didelė, be to, jos elgesys pasirodė keistas. Žinoma, jie gali klysti, bet jiems pasirodė, kad ji veikiama narkotikų. Gėda, kurią pajuto pabudusi savo lovoje, šalia stovint klinikų direktoriui ir kolegai, buvo tokia didelė, kad nepajėgė pratarti nė žodžio. Nors jis sakė nepranešiąs policijai, jei tik ji papasakos viską, kas atsitiko ir ką padarė, nusprendė nekalbėti ir tada, kai sugebėjimas kalbėti grįžo. Jos gyvenimas vis tiek žlugęs. Ji daugiau niekada negalės pažvelgti jiems į akis, jei prisipažins, ką padariusi.

Verčiau prisiimti bausmę.

Kažkokiu stebuklingu būdu net pasijuto išsivadavusi, pabėgusi iš absurdiškos tikrovės, kurioje buvo užsisklendusi.

Juk yra įvairiausių kalėjimų. Įkalintasis dažnai nebūna nuteistas jokio teismo.

Prieškambaryje gulėjo Majos Britos laiškas. Su didžiausiu gailesčiu ji prašė atleisti už tai, ką privertė ją iškęsti, rašė, kad nuolat bando prisiskambinti ir atsiimti savo grasinimus. Bet Monika neatsakanti. Ji skaitė laišką vieną kartą, kitą. Iš pradžių pykdama, paskui nuliūdusi. Ji veltui bandė ieškoti atpirkimo ožių, galimybės nusiplauti savo kaltę, galų gale turėjo pripažinti, kad atsakyti už viską turi ji pati.

Keletą dienų prieš teismą atėjo Pernilos laiškas. Monika jau seniai jai nesirodė ir iš nevilties nutylėdavo jos telefono žinutes, kurios galų gale išnyko. Laiškas pasirodė kaip ženklas, kad Pernila viską sužinojo, siuntėjos vardas ją išgąsdino kaip netikėtas trenksmas vidury nakties. Nesuvaldydama drebančių pirštų atplėšė voką, bet, perskaičiusi trumpą laišką, pajuto neapsakomą palengvėjimą. Pernila jai atleido. Ji viską išsiaiškino, prisipažino, kad iš pradžių buvo supykusi, jautėsi įskaudinta. Bet žmogus, kuris jai viską papasakojo, galų gale privertė suprasti, kodėl Monika taip elgėsi, ir jos pyktis virto užuojauta. Be to, Pernila klausė apie jos gautus pinigus. Ar Moniką įdavė policijai dėl jų, ar dėl tų, kuriuos ji buvo priversta pasiųsti organizacijai „Gelbėk vaikus"?

Tik dabar Monika suprato, kad ją išteisino Maja Brita.

Saulė žvelgė per pastato stogą, žerdama milijonus mažų žvilgančių deimantų ant neseniai iškritusio sniego. Monika tvirčiau susisupo į striukę, bet tas mažai padėjo. Pažiūrėjo į laikrodį ir suprato, kad lauke išbuvo jau pusę jai skirto laiko, tačiau joks šaltis pasaulyje neprivers grįžti anksčiau.

Akies krašteliu pamatė, kad vienos durys atsidarė ir kažkas išėjo į kiemą. Ji nežiūrėjo į tą pusę, neišdrįso, nenutuokdama, kokių taisyklių čia laikomasi, kaip reikia elgtis, kad išgyventum. Nepakeliamas vienatvės ir atsiskyrimo jausmas, kurį patyrė tarp šių žmonių vakar per vakarienę, taip ją išgąsdino, kad troško grįžti į savo vienutę anksčiau, negu tai buvo būtina. Bet kai užrakino duris, pirmą kartą gyvenime suprato, kaip jaučiasi žmogus, negalįs kvėpuoti oro pilnoje patalpoje. Manė, kad

vienutėje numirs. Bet vieninteliai, galėję jai padėti, buvo tie, kurie ją užrakino, kančios, kurias jie vertė ją kentėti, nėra nesusipratimas ar klaida, o apgalvotas tikslas. Visi manė, kad ji to nusipelnė.

Vos nenumirė dėl savo bejėgiškumo.

Suprato, kad išėjusi kalinė artinasi prie jos, ir pasuko galvą, norėdama įvertinti, koks pavojus jai gresia. Tai buvo viena iš vyriausių moterų šioje įstaigoje. Monika matė ją vakar per pietus. Ji sėdėjo atskirai, lyg niekas, kas vyksta aplink, jai nė kiek nerūpėtų, o kiti, regis, su pagarba žiūrėjo į jos vienatvę. Iš pradžių moters išvaizda sukėlė priešiškumą, kažkas slypėjo moters žvilgsnyje. Ji tarytum sveikino savo gerą pažįstamą. Bet Monika iki šiol jos nepažinojo ir apskritai nenorėjo, kad kas nors atkreiptų į ją dėmesį. Taip tikėjosi praleisti visą bausmės laiką. Į ją niekas neturi kreipti dėmesio.

Moteris priėjo prie suolo, ir Monika pajuto, kaip plaka širdis. Ji prisiminė, kokiu žargonu moterys kalbėjo per pietus, aiškiai pamatė, kad čia viešpatauja griežta hierarchija, visi elgiasi tarytum pagal jai nežinomą scenarijų, kuriame jai neskirta jokio vaidmens. Visiškai nenutuokė, kokią vietą turi užimti, kad neužgautų kieno nors interesų. Jai niekas nepaaiškino, kokio elgesio iš jos laukiama. Vis dėlto tai buvo kitokia baimė negu ta, su kuria susidurdavo laisvėje. Jos viduje neliko nieko, ką dar būtų galima sužeisti. Tik kūnas bijojo fizinio skausmo. Bijojo, kad ją gali užpulti.

– Ar nebijote gauti pūslės uždegimo čia sėdėdama?

Dėkinga, kad jos paklausė tokio dalyko, į kurį gali atsakyti, Monika iš pradžių ketino paaiškinti, jog pūslės

uždegimas kyla, kai šlapime atsiranda ypatinga bakterija, bet prikando liežuvį ir nutylėjo. Dar pamanys, kad nori pasirodyti pranašesnė.

– Taip, visko gali būti.

Ji atsistojo.

Moteris palietė išsipešusį sidabrinių plaukų kuokštą, nubraukė jį už ausies.

– Gal apeikime ratą?

Monika dvejojo. Moteris neatrodė labai pavojinga, bet vienai eiti su ja toliau nuo pastatų nelabai norėjosi. Ji greitomis žvilgtelėjo į duris. Į vidų irgi dar nesinorėjo. Juk dar yra laiko. O pasakyti „ne", atsisakyti taip pat negalima.

– Žinoma.

Jiedvi iš lėto nuėjo per kiemą. Skubėti tikrai nėra ko.

– Jūs atvykote vakar?

– Taip.

– Kiek laiko teks čia išbūti?

– Šešis mėnesius.

Monika greitai ir mandagiai atsakinėjo į visus jos klausimus. Kol kas viskas ėjosi gerai.

– Tai nieko baisaus. Kai nuobodžiauji, laikas bėga greičiau negu mums atrodo.

Moteris nusijuokė, Monika dėl visa ko taip pat. Ji suprato, kad irgi turi ko nors paklausti, kitaip koks gi čia pokalbis. Gal paklausti, kiek laiko ji čia praleido, bet kažin, ar tai gerai. Gal jai nepatiks.

– Šešiolika ir pusę metų.

Monika krūptelėjo.

– Liko dar aštuoni mėnesiai.

Stebėjosi tik kelias sekundes, paskui nejučiomis nurimo. Šešiolika ir pusė metų. Nedaugeliui skiriama tokia ilga bausmė. Tik tiems, kas padaro tikrai sunkų nusikaltimą. Matyt, moteris, su kuria ji išėjo pasivaikščioti, yra viena iš tokių. Monika greitomis žvilgtelėjo atgal, pajuto, kad labai norėtų grįžti. Atsispyrė impulsui ir bandė sugalvoti kokį nors klausimą. Juk jai, šiaip ar taip, teks ištverti čia dar šešis mėnesius. Būtų beprotybė jau pirmą rytą įsigyti priešą.

– Ką žadate veikti, kai išeisite?

Ji stengėsi kalbėti maloniu balsu, bet kai moteris staiga sustojo ir atsigręžė į ją, išsigandusi pasitraukė keletą žingsnių atbula.

– Beje, mano vardas Vanja.

Ji ištiesė ranką.

– Čia taip greitai pamirštamos geros manieros.

Monika nusimovė kumštinę pirštinę ir greitai padavė ranką.

– Monika.

Vanja linktelėjo ir vėl žengė toliau. Monika nenoromis sekė iš paskos. Netoliese būriavosi keletas žmonių, todėl pasijuto kiek geriau.

– Ką veiksiu, kai išeisiu? Tiesą sakant, nė nežinau. Iš pradžių apsistosiu pas vieną draugę, su kuria mudvi pažįstamos dar nuo vaikystės laikų. Ji sunkiai serga, bet po neseniai darytos operacijos, ačiū Dievui, jai, regisi, geriau, nors niekada negali žinoti. Jei viskas bus gerai, gal kur nors kartu nuvažiuosime, ji ir aš. Pažiūrėsim, kaip mudviem seksis.

Monika pabandė įsivaizduoti septyniolikos metų laiko tarpą. Jei jį reikia praleisti tokioje vietoje kaip ši, tai gali

pasirodyti ištisa amžinybė. Galima išprotėti ir nuo mažiau. Tai ji žino iš savo patyrimo.

Jos ėjo taku tarp medžių, o kai takas baigėsi, prieš jas atsivėrė laukai, jie leidosi iki pat horizonto. Netrukus priėjo ribą, iki kurios kalinėms buvo leidžiama vaikščioti. Teritorija buvo aptverta dvigubu aptvaru su kelių metrų tarpu, virš jo cilindro forma vyniojosi spygliuota viela. Jei kas, ieškodamas nuotykių, bandytų perlipti aptvarą, būtų sudraskytas. Štai taip ji dabar uždaryta. Visuomenė neleidžia jai peržengti šios ribos. Netgi prisiartinti prie jos, nes draudžiama zona prasideda likus penkiasdešimčiai metrų iki užtvarų. Ji žvilgtelėjo per petį, norėdama įsitikinti, ar kur nors netoliese yra daugiau žmonių.

Vanja sustojo, susikišo rankas į striukės kišenes.

– Svarbu, kad turėtum laisvėje ką nors, kas tavęs laukia. Tada truputį lengviau. Žinau, nes išbandžiau ir viena, ir kita.

Monika žiūrėjo į sniegą po kojomis. Laivėje jos niekas nelaukia. Na, gal mama, bet ir tai nežinia. Ji keletą kartų skambino, bet Monika neatsiliepė. Kažin, ar ji supranta, kur Monika dabar gyvena. Atvirai kalbant, jai tai beveik nesvarbu.

Vanja išsitraukė iš kišenės nosinę ir nusišluostė nosį.

– Čia gana rūsčios taisyklės, todėl naujokei ne visada lengva. Beje, jūsų skyriuje gana ramu. Įsigykite cigarečių, pravers.

Vanja pakėlė ranką, prisidengdama akis nuo saulės, pažvelgė į žirbuliuojančius sniego laukus, besidriekiančius už užtvaros. Monika slapta ją stebėjo.

– Pažiūrėkite, kaip gražu.

Monika pasekė jos žvilgsnį, pažiūrėjo į laukus. Valandėlę stovėjo tylėdamos.

– Mes nedovanotinai abejingos tam, ką turime. Ir negalime to suprasti. Jūs ir aš galėtume būti geri pavyzdžiai to, kaip menkai nusimanome apie mus supantį pasaulį. Jei būtų kitaip, nestovėtume šioje užtvaros pusėje.

Monika buvo linkusi jai pritarti, bet išsakyti tai žodžiais dar nebuvo pribrendusi. Vanja tyliai sušnypštė.

– Mums atrodo, kad pasiekėme tikslą, kad viskas jau baigta, ir, aišku, vien todėl, kad gyvename šiuo metu. Bet juk tas trumpas laiko tarpsnis tėra tik taškelis didžiulėje visumoje. Kažkur skaičiau, jog mes dar nesame visiškai pasiekę tokio raidos laipsnio, kad galėtume vaikščioti dviem kojomis, kad mūsų viduje yra dalykų, kurie dar nespėjo prie to prisitaikyti.

Ranka ėmė vedžioti ratus sau ant pilvo. Monika spėliojo, kokius kūno audinius ji galėtų turėti galvoje, bet klausti neklausė. Šiuo metu tai neatrodė taip svarbu.

Praskrido būrys paukščių. Vanja, užvertusi galvą, akimis nusekė jų skrydį. Monika pasekė jos pavyzdžiu.

– Ar žinote, kad vien Paukščių Take yra du šimtai milijardų žvaigždžių. Galima išprotėti – du šimtai milijardų. Ir tai tik mūsų galaktika. Keista, kai pagalvoji, kad mūsų Saulė tėra tik viena iš tų žvaigždučių.

Paukščiai nuskrido ir dingo už miško. Monika užmerkė akis, galvodama, ką jie pamatė anoje miško pusėje.

– Įsivaizduokite, kaip žmonės turėjo išsigąsti, kai sužinojo, kad Žemė nėra visatos centras. Koks baisus scenarijus! Ramiai sau gyveni, žinai, kad Dievas sutvėrė Žemę ir žmones, visa ko centrą, o čia staiga tau pareiškia, kad mes esame tik mažytis musės paliktas taškelis.

Vanja išsiėmė nosinę, vėl nusišluostė nosį.

– Dar prieš keturis šimtus metų tuo tikėjome, o dabar atrodo taip gražu pasijuokti, kad jie buvo tokie kvaili. Juk mes be galo apsišvietę žmonės, užtenka tik apsižvalgyti ir pamatysi, kaip viskas puiku.

Monika slapčia žvelgė į Vanją. Be abejo, ji sutiko nepaprastą moterį, nustebusi suprato, kad džiaugiasi šiuo pasivaikščiojimu. Niekas, ką ji pažįsta, nekalba apie tokius dalykus. Jei jos nebūtų uždarytos spygliuotos vielos užtvaromis, pokalbis būtų dar įdomesnis.

Vanja pažvelgė į Moniką ir nusišypsojo.

– Mėgstu linksminti save galvodama, kiek daug progų žmonės turės pasijuokti iš mūsų po keturių šimtų metų. Kiek dalykų, kuriais mes šiandien šventai tikime, pasirodys gryni niekai.

Monika irgi nusijuokė, o Vanja pažvelgė į laikrodį.

– Atrodo, mums jau metas.

Monika linktelėjo galva, ir jiedvi grįžo atgal. Jos nuotaika pragiedrėjo. Gera buvo žinoti, kad čia yra toks žmogus kaip Vanja.

– Ar turite ką nors, kas jūsų laukia?

Išgirdusi klausimą Monika nustojo šypsoti. Akimirką jai pasivaideno veidas, kurio labiausiai ilgėjosi. Nuleido akis ir papurtė galvą.

– Ar tikrai tai žinote? Manęs kai kas laukė, bet aš to nežinojau.

Monika negalėjo būti tikra, todėl nieko neatsakė. Bet kaip ji net pačiose drąsiausiose svajonėse galėtų tikėti, kad jis tebelaukia? Padarė dar vieną didžiulę savo gyvenimo klaidą, kad išsiskyrė su juo.

– Nieko negali tikrai žinoti, kol neturi įrodymų.

Monika sustojo.

– Ką?

Bet Vanja daugiau nieko nesakė. Ėjo pirmyn, o iš jos burnos veržėsi tik baltas garas.

Ir tada, kai žengi mažais žingsneliais, reikia valios eiti pirmyn. Ji tai kažkur perskaitė, bet dabar nebeprisimena, kada ir kur. Kas yra maži žingsneliai, ji gerai žino, tai viskas, ko išmoko nuo tada, kai jos gyvenimas sužlugo, bet valios eiti pirmyn nebejaučia. Tiek daug metų kovojo norėdama pasižymėti, darė viską, kad išorė atrodytų gražiai kaip puiki mozaika, bet kelyje pamiršo patį turinį. Stengėsi būti tuo, kam atstovavo, ką turėjo, daugiau, regis, nieko nebuvo. Kai toji puikybė dingo, liko tuštuma dėl to, ką ji manė praradusi. Galimybė, kurios atsisakė.

Liko vienintelis noras.

Vienintelis.

Kad išdrįstų žengti šį žingsnį, reikėjo drąsos, kuri būtų didesnė už protą. Bet jei neišdrįs, daugiau nebus progos kada nors ką nors išdrįsti.

Sukaupusi drąsą, kurios gali turėti tik labai labai išsigandęs žmogus, galų gale pakėlė telefono ragelį.

– Tai aš, Monika.

Tyla truko, regis, amžinybę, kol jis pagaliau pasakė kažką, kas leido jai ištarti tai, ką norėjo ištarti.

– Taip daug ką norėčiau papasakoti.

Ir su visa viltimi, nukreipta į paslaptį, kuri, kaip ji tikėjo, kažkur turi būti, ištarė žodžius:

– Tomai, aš pasiilgau namų.

UAB „Baltų lankų" leidyba
Kęstučio g. 10, LT-08116 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt
Spausdino AB spaustuvė „Spindulys“
Vakarinis aplinkkelis 24, LT-48184 Kaunas
Tiražas 3000 egz.

© Elena Krasowski

Kai viską turi... Trūksta tik gyvenimo.

Jauti? Norą bausti save... Norą pasiteisinti, kad esi gyvas... Norą pakeisti žinojimą, kad širdies gilumoje esi bailys ir egoistas...

Nenorą žinoti... Nenorą atminti... Tai visą gyvenimą slypi tavyje.

Išdavystė. Kaltė. GĖDA.

Karin Alvtegen gimė 1965 m. Švedijoje. Anksti ištekėjo už savo jaunystės meilės ir išvyko iš tėviškės. Besilaukiant antrojo sūnaus, įvyko tai, kas sukrėtė ir visiškai pakeitė jos gyvenimą – žuvo jos mylimiausias vyresnysis brolis Magnusas. Tai buvo nelengva Karin rašymo pradžia. Kaip ir kitos jos knygos, *Gėda* pasižymi nepaprastai gilia ir įtaigia psichologine personažų analize, atskleidžiančia, kaip neįveikiamas gėdos ir kaltės jausmas suparalyžiuoja dviejų moterų gyvenimus.

Alvtegen knygos, nuolat pelnančios apdovanojimus, yra išverstos į 23 pasaulio kalbas ir ruošiamos ekranizacijoms. Lietuvių kalba 2006 m. išleisti du Alvtegen romanai: *Dingusi* ir *Išdavystė*, be to, lietuvių skaitytojai sulauks dar dviejų jos romanų – *Kaltė* ir *Šešėliai*.

ISBN 9955-23-138-7

www.baltoslankos.lt